MINOR

Canarese Poetical

ANTHOLOGY.

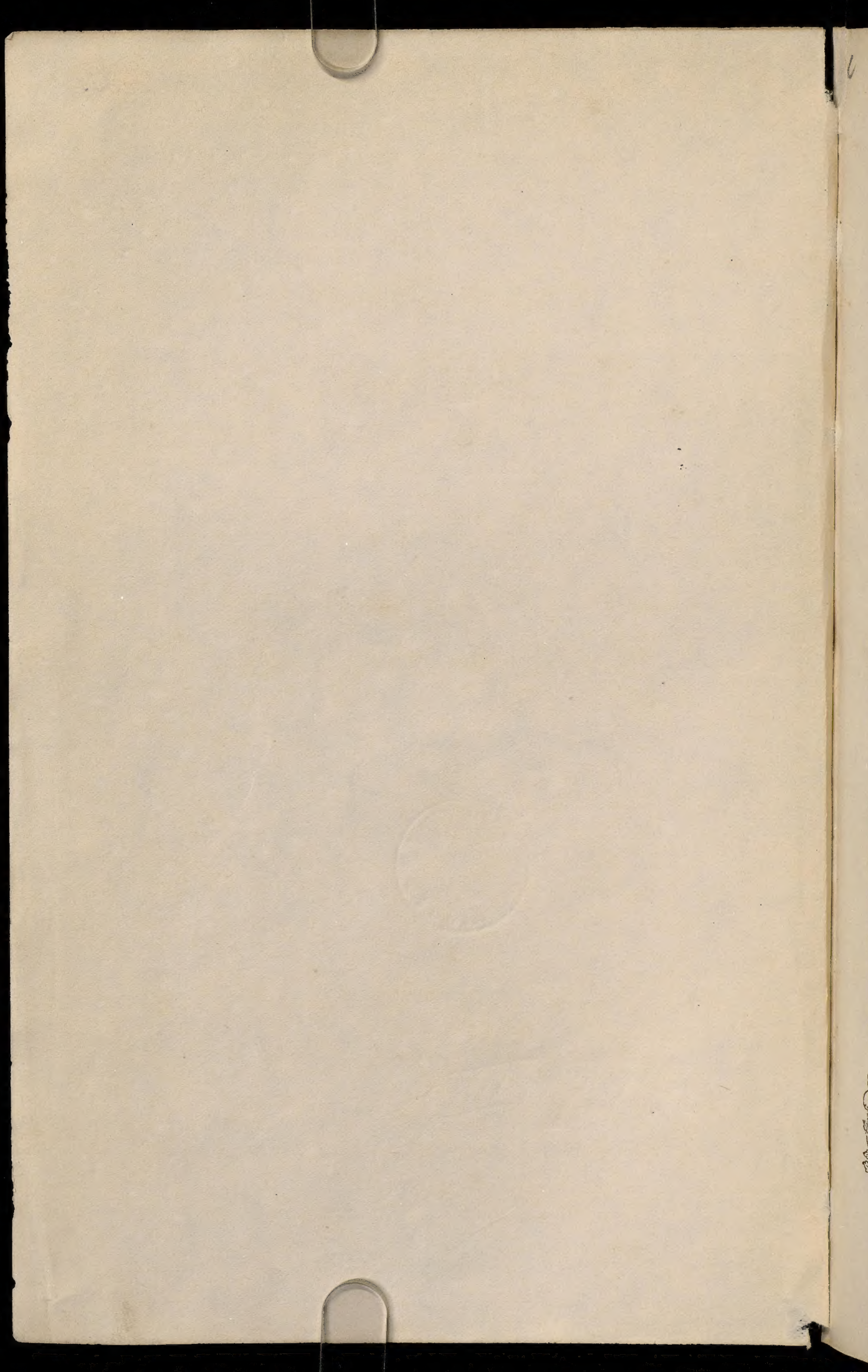
ಸಣ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕ

ಕಾವ್ಯಮಾಲೆ.

MANGALORE:
PFLEIDERER & RIEHM, MISSION BOOKSHOP.
1865.

Plebst

MINOR

Canarese Poetical

ANTHOLOGY.

ಸಣ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕ

ಕಾವ್ಯಮಾಲೆ.

MANGALORE:
PFLEIDERER & RIEHM, MISSION BOOKSHOP.
1865.

PRINTED BY PLEBST & STOLZ,

BASEL MISSION PRESS.

MANGALORE.

ಕನ್ನಡ

ಛಂದೋವಿದ್ಯೆ.

ಛಂದಸ್ಸಿನ ವಿದ್ಯೆ ಅಂದರೆ ಗಣಗಳ ಮೇಲೆಯೂ
ಪ್ರಾಸದ ಮೇಲೆಯೂ ಇಷ್ಟ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವದು.

I. ಗಣಗಳ ವಿಷಯವು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ಅಕ್ಷರಗಳು ಅವೆ. ಹ್ರಸ್ವ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಬೇಕು, ದೀರ್ಘ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಾಲ ಬೇಕು. ಈ ಉಚ್ಚರಣೆಯ ಕಾಲಭೇದವನ್ನು ಕುರಿತು ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೇನಂದರೆ—ಒಂದು ಹ್ರಸ್ವ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಮಾತ್ರೆ ಅದೆ, ಒಂದು ದೀರ್ಘ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮಾತ್ರೆಗಳು ಅವೆ.

ಅನುಸ್ವಾರದ ಅಕ್ಷರ ದೀರ್ಘವಾಗಿದೆ (ಕಂ, ವಂ, ಲಂ ಇತ್ಯಾದಿ); ವಿಸರ್ಗದ್ದು ದೀರ್ಘವಾಗಲಿ ಹ್ರಸ್ವವಾಗಲಿ ಇರುವದು (ತಃ, ಮಃ, ಸಃ ಇತ್ಯಾದಿ).

ಹ್ರಸ್ವ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಅಂದರೆ ಒಂದೇ ಮಾತ್ರೆಯ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಈ ಆವರಣಚಿನ್ಹೆಯೊಳಗೆ (◡) ಕಾಣುವ ಚಿನ್ಹೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಈ ಆವರಣ ಚಿನ್ಹೆಯೊಳಗೆ (—) ಕಾಣುವ ಚಿನ್ಹೆಯಿಂದ ತೋರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಅದೆ.

ಗಣವು ಅಂದರೆ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳ ಅಥವಾ ಮಾತ್ರೆಗಳ ಕೂಟವು.

ಕನ್ನಡ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 3 ವಿಧದ ಗಣಗಳು ಅವೆ, ಯಾವವಂದರೆ—

1, 3 ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣಗಳು

ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ಕುದುರೆ, ಹಡಗ, ಕಿವಿಯು, ಇರುವ, ಹಾವು, ಕಂಣು, ಬೇಡ, ಬೇಕು, ಹೋಗು ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳು 3 ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣಗಳಾಗಿವೆ.

2, 4 ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣಗಳು

ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ಕುದುರೆಯು, ಹಡಗವು, ಕಿವಿಗಳು, ಇರುವವು, ಹಾವಿನ, ಕಂಣಿನ, ಬೇಡವೆ, ಬೇಕೋ, ಹೋಗುವ ಇತ್ಯಾದಿ.

3, 5 ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣಗಳು

ಉದಾಹರಣೆಗಳು— ಆ ಕುದುರೆ, ಹಡಗಗಳು, ಕಿವಿಯಂನು, ಇರುವದಕೆ, ನಡೆ ಹುಡುಗ, ಬೇಗ ಬಾ, ಅದ ನೋಡು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕದ ಗಣಗಳನ್ನು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಇಡುತ್ತಾ ಬರ ಬೇಕು.

ಒಂದೇ ಗಣದಲ್ಲಾ್ಯಗಲಿ ಗಣಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಾ್ಯಗಲಿ ಒಂದೇ ಮಾತ್ರೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಒತ್ತಕ್ಷರ ಬಂದರೆ ಆ ಹಿಂದಿನ ಒಂದೇ ಮಾತ್ರೆಯ ಅಕ್ಷರವು 2 ಮಾತ್ರೆಯದಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗಳು—1ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತಿಯನ್ನ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಯ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಜಿ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ನಿ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪೊಗಳುವದಿತ್ತು ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ದಿ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—2ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಮ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—5ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಸದೊಳ್ ಪಾಲೇ (ರಸದೊಳ್ಪಾಲೇ) ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ದೊ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—6ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದಡೇನು ಶ್ವಾನ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ನು ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—19ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಧ್ರುವ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ದ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—26ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯೊಳ್ ತುಂಬ್ಯ (ಹಿಡಿಯೊಳ್ತುಂಬ್ಯ) ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಯೊ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—33ನೇದರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಮು ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—37ನೇದರಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಖ್ಯಾತ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಸು ಎಂಬದೂ ಪ್ರ ಎಂಬದೂ 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—39ನೇದರಲ್ಲಿ ರುತುಪರ್ನಕ್ಷಿತೀ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ನ ಎಂಬದು 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.—42ನೇದರಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯೈಶ್ಲೋಕರಿಗೆ ಎಂತ ಅದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಪು ಎಂಬದೂ ೖ ಎಂಬದೂ 2 ಮಾತ್ರೆಯದು.

ಗ್ರ, ದ್ರ, ಗ್ರೀ, ರ್ಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಕಲ ರಕಾರಒತ್ತಕ್ಷರಗಳ ಹಿಂದಿನ ಒಂದೇ ಮಾತ್ರೆಯ ಅಕ್ಷರವೂ ಜ್ಞ ಎಂಬ ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಹಿಂದಿನ ಅಂಥ ಅಕ್ಷರವೂ 2 ಮಾತ್ರೆ ಯದ್ದಾಗದೆ ಇರ ಬಹುದು.

ಉದಾಹರಣೆಗಳು—5ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಗ್ರಹಂಗಳೊಳ್ಗೆ ಎಂಬದು; 222ನೇದರ ಲ್ಲಿ ಚಂದನ ದ್ರುಮಂಗಳಂ ಎಂಬದು; 227ನೇದರಲ್ಲಿ ನಡೆದುದು ಗ್ರೀಷ್ಮ ಎಂಬದು; 242ನೇ ದರಲ್ಲಿ ಅಲರಲರ್ಗಳಾ ಎಂಬದು; 28ನೇದರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಎಂಬದು. ಈ ಉದಾಹರ ಣೆಗಳನ್ನು ತಿಳುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ಗಣಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸ ಬೇಕು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗದ ಪ್ರತಿಷೇಧಗಳು (exceptions) ಕಾಣು ವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸುವದು ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲ.

ಒಂದೊಂದು ಗಣದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ 2 ಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇ ಕವಾಗಿ ಹಿಡುಕೊಳ್ಳ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಆಗ ಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ 2 ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಹ್ರಸ್ವ ಅಕ್ಷರಗಳಾಗಲಿ, 1 ದೀರ್ಘ ಅಕ್ಷರವಾಗಲಿ ಇರ ಬೇಕು.

ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ಎಲೋ, ಇಗೋ, ಕಡೇ, ಅನೀತಿ, ವಿರೋಧ, ಸಹಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಗಣವು ಆರಂಭಿಸಲೂ ಇರಲೂ ಬಾರದು; ಆದರೆ ಎಲೊ, ಇಗೊ, ಕಡೆ ಯ, ಧರೆಯ, ನೀತಿ, ಬುದ್ಧಿ, ವಾಕ್ಯ, ದೇವ, ನೋಡು ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರವು ಒಂದು ಗಣದ ಆರಂ ಭದಲ್ಲಿಯೂ (ಗಣವು 3 ಮಾತ್ರೆಯದಾಗಿದ್ದರೆ) ಗಣವಾಗಿಯೂ ಇರ ತಕ್ಕದ್ದು.

ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕವು ತೀರಿದಲ್ಲಿ ಗಣಗಳ ಒಂದು ಸಾಲು ತೀರಿತು.

ಗಣಗಳ ಒಂದು ಒಂದು ಸಾಲಿನ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಂಜನವಿಲ್ಲದ ಸ್ವರವು ಇರ ಬಹುದು ಅಂದರೆ ಅರ್ಧ ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಂಥ ಸ್ವರವು ಇರ ಬಹುದು; ಉಳಿದ ಸ್ವರಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಂಧಿಪ್ರಕರಣದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಂಜ ನದವುಗಳಾಗಿರ ಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷೇಧಗಳು ಶಿಕ್ಕುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಅವು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರ ಕೂಡದು.

ನಾವು ಛಾಪಿಸ ಕೊಟ್ಟ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಗಣಸಾಲುಗಳ ನಡುವೆ ಸಹ, ಪ್ರತಿ ಷೇಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ವ್ಯಂಜನವಿಲ್ಲದ ಸ್ವರಗಳು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವದುಂಟು; ಆದರೆ ಪದ ಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಆ ಸ್ವರಗಳೆಲ್ಲಾ, ಪ್ರತಿಷೇಧವಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಅಡಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥವನ್ನು ಲಘು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಗಣಗಳು ಕೆಡದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮಾತುಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು; ಹೀಗೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುವದು ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಅಂದರೆ ಚರಣಗಳು ಪದಗಳೆನ್ನಿಸುತ್ತವೆ; ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 2, 4, 6 ಪದಗಳು ಇರ ಬಹುದು; 4 ಪದಗಳು ಇದ್ದರೆ ಅವು ಪಾದಗಳು (quarters) ಎಂತಲೂ ಎನ್ನಿಸುತ್ತವೆ.

1. ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯ ಗಣಗಳು

(1ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ)

ಈ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ 3 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳೂ 4 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳೂ ಬೇಕು. ಮೊದಲು 3 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣ, ಆ ಮೇಲೆ 4 ಮಾತ್ರೆಯದು, ಆ ಮೇಲೆ ತಿರಿಗಿ 3 ಮಾತ್ರೆಯದು, ಆ ಮೇಲೆ ತಿರಿಗಿ 4 ಮಾತ್ರೆಯದು ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಗಣಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾ ಬರ ಬೇಕು. ಗಣಗಳನ್ನೂ ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ ಪಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿ ಛಾಪಿಸಿ ಅದೆ–

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಮೊದಲಿನ ಸಾಲು ಅಥವಾ ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕ.

3	4	3	4	1ನೇ ಪದ			
3	4	3	4	2ನೇದು			
3	4	3	4	3	4	1	3ನೇದು, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು

ಈ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 14 ಗಣಗಳೂ ಸಾಲಿನ ಕಡೇಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ 1 ಮಾತ್ರೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರ ಬೇಕು. ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 6 ಪದಗಳಿರುವದರಿಂದ ಷಟ್ಪದಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹುಟ್ಟಿತು.

3 ಮಾತ್ರೆಯ ಆ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳು 2 ವಿಧವಾಗಿರ ಬಹುದು; 4 ಮಾತ್ರೆಯ ಆ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳು 4 ವಿಧವಾಗಿರ ಬಹುದು. ಆಯಾ ವಿಧಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ, ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಸುವ ಎರಡು ಚಿನ್ಹೆಗಳನ್ನು (◡) (—) ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ.

ಹಾಗಾದರೆ 3 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳ 1ನೇ ವಿಧವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ (◡◡◡); 2ನೇ ವಿಧವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ (— ◡).

1ನೇ ವಿಧದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ಅದರ (◡◡◡), ಅವನು (◡◡◡), ತೆಗದು (◡◡◡) ಇತ್ಯಾದಿ.—2ನೇ ವಿಧದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ಹೋಗು (— ◡), ಬೇಗ (— ◡), ಬೀಳು (— ◡) ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮತ್ತು 4 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳ 1ನೇ ವಿಧವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ (◡◡◡◡); 2ನೇ ವಿಧವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ (◡◡—); 3ನೇ ವಿಧವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ(—◡◡); 4ನೇ ವಿಧವು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ (— —).

1ನೇ ವಿಧದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ಅವನಿಗೆ, ತಿಳಿಯುವ, ಗಲಿಬಿಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ.—2ನೇ ವಿಧದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ನರನೇ, ತರದಿಂ, ಅವನಂ ಇತ್ಯಾದಿ.—3ನೇ ವಿಧದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ಆಗಲಿ, ಕೇಳಲೆ, ಭೋಜನ ಇತ್ಯಾದಿ.—4ನೇ ವಿಧದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು—ಇಚ್ಛಾ, ಕೇಳೋ, ಪುಣ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ 1ನೇ ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಅದರ 28 ಗಣಗಳನ್ನೂ ಒಂದೊಂದು ಗಣಸಾಲಿನ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮಾತ್ರೆಯನ್ನೂ 3 ಮತ್ತು 4 ಮಾತ್ರೆಗಳು ಹೊಂದ ಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷರವಿಧಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ—

1 2 3 4
ಗಿಳಿಯ | ಮರಿಯುನು | ತಂದು | ಪಂಜರ | 1ನೇ ಪದ
5 6 7 8
ದೊಳಗೆ | ಪೋಷಿಸಿ | ಕಲಿಸಿ | ಮೃದು ನುಡಿ | 2ನೇದು
9 10 11 12 13 14
ಗಳನು | ಲಾಲಿಸಿ | ಕೇಳ್ವ | ಪರಿಣಾತ | ರಂತೆ | ನೀನೆನ | ಗೆ || 3ನೇದು, [1ನೇ ಗಣಸಾಲು
15 16 17 18
ತಿಳುಹು | ಮತಿಯನ್ನು | ಎನ್ನ | ಜಿಹ್ವೆಗೆ | 4ನೇದು
19 20 21 22
ವೊಳಗು | ವಂದದಿ | ನಿನ್ನ | ನಾಮಾ | 5ನೇದು
23 24 25 26 27 28
ವಳಿಯ | ಪೊಗಳುವ | ದಿತ್ತು | ರಕ್ಷಿಸು | ನಮ್ಮ | ನನವರ | ತ || 6ನೇದು, [2ನೇ ಗಣಸಾಲು

ವಿವರವು—1, 5, 7, 9, 15, 19, 23=3 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳ 1ನೇ ವಿಧ.—3, 11, 13, 17, 21, 25, 27=3 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳ 2ನೇ ವಿಧ.—2, 8, 12, 24, 28=4 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳ 1ನೇ ವಿಧ.—16=4 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳ 2ನೇ ವಿಧ.—4, 6, 10, 14, 18, 20, 26=4 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳ 3ನೇ ವಿಧ.—22=4 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳ 4ನೇ ವಿಧ.—ಗಣಗಳ ಒಂದೊಂದು ಸಾಲಿನ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮಾತ್ರೆಯು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೀರ್ಘವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಡೇ ಪ್ರಮಾಣ—ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಗಳೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮಾತ್ರೆಗಳೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಬರ ಬೇಕು; ಆದರೆ ಗಣಗಳ ಮಾತ್ರೆಗಳ ಅಕ್ಷರ ವಿಧವು, ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ವಿಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಒಂದೊಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಗಿರ ಬಹುದು. (ಈ ಕಡೇ ಪ್ರಮಾಣದ ಅರ್ಥವು ಸಕಲ ವಿಧದ ಸಾಧಾರಣ ಶ್ಲೋಕಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕು).

2. ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದೀ ಗಣಗಳು

(140ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ)

ಈ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ 5 ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗಣಗಳೇ ಬೇಕು. 5 ಮಾತ್ರೆಯ ಈ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳು ಹೊಂದ ಬಹುದಾದ 6 ವಿಧಗಳು ಹಿಂದೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಚಿನ್ಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವದು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

1ನೇ ವಿಧವು (⏑⏑⏑⏑⏑); 2ನೇ ವಿಧವು (⏑⏑⏑—); 3ನೇ ವಿಧವು (⏑⏑—⏑); 4ನೇ ವಿಧವು (—⏑—); 5ನೇ ವಿಧವು (—⏑⏑⏑); 6ನೇ ವಿಧವು (——⏑).

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ 140ನೇ ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಅದರ 28 ಗಣಗಳನ್ನೂ ಒಂದೊಂದು ಗಣಸಾಲಿನ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮಾತ್ರೆಯನ್ನೂ 5 ಮಾತ್ರೆಗಳು ಹೊಂದ ಬಹುದಾದ ಅಕ್ಷರವಿಧಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ—

1	2	3	4			
— — ⏑	— — ⏑	— —⏑	— ⏑ —			
ಮಾವಂಗೆ	ಭಾವಂಗೆ	ಪೋಗೌ ಅತ್ತೆ	ಗೈದೆ ಸಂ			1ನೇ ಪದ
5	6	7	8			
— ⏑⏑⏑	—⏑⏑⏑	— ⏑—	— ⏑⏑⏑			
ಭಾವಿಸುತ	ಸೇವಿಸುತ	ಕಾಂತನಂ	ಸದ್ ವ್ರತದಿ			2ನೇದು
9	10	11	12	13	14	
— ⏑⏑⏑	⏑ ⏑⏑⏑⏑	— ⏑—	⏑⏑ ⏑ ⏑⏑	— — ⏑	— —⏑ ⏑	
ನೋವುತಿಹ	ಯುವತಿಗಿಹ	ಲೋಕದೊಳ್	ಸುಕೃತ ಫಲ	ಮಾಯತ್ತು	ಮಂತ್ ಅಲ್ಲ |ದೆ‖	[3ನೇದು, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು
15	16	17	18			
—⏑—	—⏑—	⏑⏑⏑⏑⏑	⏑ ⏑—⏑			
ಪಾವಿನಂತ್	ಆವಿನಂತ್	ಅಡಿಗಡಿಗೆ	ಮೊರಡೆದ್ದು			4ನೇದು
19	20	21	22			
—⏑⏑⏑	—⏑⏑⏑	⏑⏑⏑⏑⏑	— — ⏑			
ಡಾವರಿಸಿ	ಸೀವರಿಸಿ	ಮನೆಗೆಲಸ	ಮಂಗೈಯ			5ನೇದು
23	24	25	26	27	28	
— ⏑⏑⏑	— ⏑⏑⏑	— ⏑⏑⏑	⏑⏑⏑ —	⏑⏑⏑ —	⏑ ⏑⏑— ⏑	
ದಾ ವನಿತೆ	ಸಾವ್ ಅನಿತೆ	ಲೇಸ್ ಎನಿಸ	ದಿಹಳೆ ತತ್	ಪತಿಗೆ ತದ್	ಗೃಹಜನಕ್ |ಕೆ‖	[6ನೇದು, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು

ವಿವರವು—10, 12, 17, 21=1ನೇ ಗಣಾಕ್ಷರವಿಧ.—26, 27, 28=2ನೇದು.—18=3ನೇದು.—4, 7, 11, 15, 16=4ನೇದು.—5, 6, 8, 9, 19, 20, 23, 24, 25=5ನೇದು.—1, 2, 3, 13, 14, 22=6ನೇದು.

ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಡೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಹ ಹೇಳ ಬೇಕು.

3. ರಾಗ ಮುಖಾರಿ; ಝಂಪೆ ತಾಳ

(63ನೇ, 95ನೇ, 100ನೇ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ)

ಇದರ ಗಣಗಳು, ವಾರ್ಧಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ, 5 ಮಾತ್ರೆಯವುಗಳಾಗಿವೆ; ಮತ್ತು ಇದರ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳು ವಾರ್ಧಕದ ಗಣಾಕ್ಷರಗಳ 6 ರೂಪಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. 63ನೇ ಪಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಹಾಕಿ, ಗಣಗಳನ್ನೂ* ತಾಳಗಳನ್ನೂ ಈ ಆವರಣಚಿನ್ಹೆಯೊಳಗೆ (.) ಕಾಣುವ ಚಿನ್ಹೆಯಿಂದ ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ † ತೋರಿಸುವ—

ಪಲ್ಲಿ

ಆರು ಹಿತ	ವರು ನಿನಗೆ	1ನೇ ತಾಳ
ಮೂರು ಮಂ	ದಿಗಳೊಳಗೆ	1ನೇ ಪದ (ಪಾದ), 2ನೇ ತಾಳ
ನಾರಿಯೋ	ಧಾರಿಣಿಯೊ	3ನೇ ತಾಳ
ಬಲು ಧನದ	ಸಿರಿಯೊ — —	2ನೇ ಪದ (ಪಾದ), 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, 4ನೇ ತಾಳ

ಶ್ಲೋಕ

ಅನ್ಯರಲಿ	ಜನಿಸಿರ್ದ	1ನೇ ತಾಳ
ಅಂಗನೆಯ	ಕರತಂದು	1ನೇ ಪದ (ಪಾದ), 2ನೇ ತಾಳ
ತನ್ನ ಮನೆ	ಗವಳ ಯಜ	3ನೇ ತಾಳ
ಮಾನಿಯೆನಿ	ಸೆ — — — —	2ನೇ ಪದ (ಪಾದ), 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, 4ನೇ ತಾಳ
ಭಿನ್ನವಿಲ್	ಲದೆಯರ್ಧ	5ನೇ ತಾಳ [(ಅಪೂರ್ಣವಾದ್ದು)

*ದಾಸರ ಪದಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಗಣಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಾಕ್ರಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಲಾಯಿತು; ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಅಂಥ ಪದಗಳ ರಚನೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದೀತು.

† ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸಹ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ತೋರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟೆವು; ಆದರೂ ಅವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಬಡಿಸಿ ಕೊಂಡರೆ ಹೊರ್ತು ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಲಿಯುವದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ.

ದೇಹವೆನಿ	ಸುವ ಸತಿಯು	3ನೇ ಪದ, 6ನೇ ತಾಳ
ಕಣ್ಣಿನಲಿ	ನೋಡಲಂ	7ನೇ ತಾಳ
ಮೆಳು ಕಾಲ	ವಶದಿ— —	‖ 4ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, 8ನೇ ತಾಳ (ಅಪೂರ್ಣ [ವಾದ್ದು)

95ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 2ನೇ ಪದಕ್ಕೆ 2 ಮಾತ್ರೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಎರಡನೇದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳ ಬೇಕು; ಇಲ್ಲಿಯ ವಶದಿ ಎಂಬದರ ಹಾಗೆ.

4. ರಾಗ ಆನಂದಭೈರವಿ; ಝಂಪೆ ತಾಳ

(128ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ)

ಇದರ ಗಣಗಳು ಸಹ 5 ಮಾತ್ರೆಯವುಗಳು; ಮತ್ತು ಗಣಾಕ್ಷರಗಳು ಸಹ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ 6ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ರಾಗ ಮುಖಾರಿಗೂ ರಾಗ ಆನಂದಭೈರವಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವದರಿಂದ ಈ ಕಡೆಯದರ ಪದಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆ ಆಗುತ್ತವೆ. 128ನೇ ಪಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಹಾಕಿ, ಗಣಗಳನ್ನೂ ತಾಳಗಳನ್ನೂ ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ—

ಪಲ್ಲ

ಏನ ಮಾ	ಡಲಿ ನನ್ನ		1ನೇ ತಾಳ
ದೇವ— —	‖ ಈ ಬೆಳೆಯು		1ನೇ ಪದ, 2ನೇ ತಾಳ
ಸೋನೆಯಿಲ್	ಲದಲುರಿದು	ದು	‖ 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, 3ನೇ ತಾಳ (1ಪೆ [ಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನದು)

ಶ್ಲೋಕ

ಮೂಡ ದೆಸೆ	ಯೊಳು ಬಂದು		1ನೇ ತಾಳ
ದು — — — —	ವೃಷ್ಟಿಯಾ		1ನೇ ಪದ, 2ನೇ ತಾಳ
ಪಡಗ ದೆಸೆ	ಯೊಳು ಸುರಿದು	ದು	‖ 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, 3ನೇ ತಾಳ
ಎಡೆ ಬಿಡದೆ	ತೆಂಕ ಕಡೆ		4ನೇ ತಾಳ [(1ಪೆಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನದು)
ಯಲಿ ಹೊಡೆದ	ಮಳೆಯು ತಾ		3ನೇ ಪದ, 5ನೇ ತಾಳ
ನಡುವೆ ಬಿಡು	ವದು ಯಾತ	ಕೆ	‖ 4ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು, 6ನೇ ತಾಳ (1ಪೆ [ಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನದು)

5. ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ; ಆದಿ ತಾಳ

(68ನೇ, 78ನೇ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ).

ಇದರ ಗಣಗಳು 4 ಮಾತ್ರೆಯವುಗಳು; ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ 4 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಇವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟ ಬೇಕು. 68ನೇ ಪಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಹಾಕಿ, ಗಣಗಳನ್ನೂ ತಾಳಗಳನ್ನೂ ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ—

ಪಲ್ಲ

ಪರದ ಸು	ಹೃದಯಾ	ಪರದ ಸು	ಹೃದಯಾ	1ನೇ ತಾಳ
ಪರದ ಸು	ಹೃದಯಾ	ಯೆನು ಮನ	ಪೆ – – –	1ನೇ ಪದ, 2ನೇ ತಾಳ
ದುರಿತ ಶ	ರಧಿಯುತ್	ತರಿಸ ಬೆ	ಕಾದರೆ	3ನೇ ತಾಳ
ಪರಮ ಪ	ತಿಯ ನುತಿ	ಸಿರು ಮನ	ಪೆ – – – ‖	2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, [4ನೇ ತಾಳ

ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕ

ಘೋರ ತ	ರದ ಸಂ	ಸಾರವು	ದುಃಖದ	1ನೇ ತಾಳ
ವಾರಿಧಿ	ಯಿದರೊಳ	ಗೇನ್ ಉಂ	ಟು – – –	1ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, [2ನೇ ತಾಳ
ತೋರುವ	ಶಿರಿ ಸಂ	ಪತ್ತಿನ	ನೆಲೆಯು ವಿ	3ನೇ ತಾಳ
ಚಾರಿಸ	ಲದು ಕನ	ಸಿನ ಗಂ	ಟು – – – ‖	2ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು, [4ನೇ ತಾಳ

ಮತ್ತೊಂದು ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕದ ಗಣಗಳೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮಾತ್ರೆಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅವೆ; ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದರೆ 4 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳು ಭಾಮಿನಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ 4 ವಿಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬರ ಬೇಕು.

6. ರಾಗ ಮೂರವಿ; ಏಕ ತಾಳ

ಇದರ ಗಣಗಳು ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣದ ಆದಿ ತಾಳದಂಥವುಗಳಾಗಿವೆ; ಆದರೆ ಗಣಸಾಲೂ ತಾಳವೂ ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳೂ ಬೇರೆ. ಈ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ರಾವಣದಿಗ್ವಿಜಯದ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದ 2ನೇ ಭಾಗ ಹಾಕಿ, ಗಣಗಳನ್ನೂ ತಾಳಗಳನ್ನೂ ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ—

(ಪನ್ನಗ-) ಚಯಗಳ	ಕಟ್ಟಿದ	1ನೇ ತಾಳ
ಶ್ವಯಗಳ	ಸಹಿರಣ್	1ನೇ ಪದ, 2ನೇ ತಾಳ
ಮಯಗಳ	ಸುರಥಾ	3ನೇ ತಾಳ
ಲಯಗಳೊ	ಳುಲಿದೂ ||	2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, 4ನೇ ತಾಳ
	ನಡದಾ	ರಾಗಾ || ಪಲ್ಲ || ಒಂದು ತಾಳ

ಮತ್ತೊಂದು ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕವು, ಗಣಾಕ್ಷರಗಳ 4 ವಿಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಕಟ್ಟ ಅದೆ. ಈ ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥವೇನಂದರೆ—(ಅವರು ಹಾವಿನ) ಗುಂಪುಗಳ, (ಮತ್ತು) ಕಟ್ಟಿದ ಕುದುರೆಗಳ (ಈ) ಭಂಗಾರಲೇಪವುಳ್ಳ ಒಳ್ಳೇ ರಥಗಳೆಂಬ ಆಲಯಗಳೊಳಗೆ (=ಆ ವಾಹನಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಕೊಂಡು) ಕೂಗು ಹಾಕಿ, ನಡೆದರು ಆಗ.

7. ರಾಗ ರೇಗುಪ್ತಿ; ಮಟ್ಟೆ ತಾಳ

(73ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ)

ಇದರ ಗಣಗಳು ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯ 3 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಂಥವುಗಳಾಗಿವೆ. 73ನೇ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಗಣಗಳನ್ನೂ ತಾಳಗಳನ್ನೂ ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ—

ಕೋಪ	ವನ್ನು	ಮಾಡ	ದೀರು	1ನೆ ೀಪದ, 1ನೇ ತಾಳ
ಪಾಪ	ಕೆ ಗುರಿ	ಯಾಗ	ದೀರು ||	2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, 2ನೇ ತಾಳ
ಶಾಪ	ಹರನ	ನುತಿಗ	ಳನ್ನು	3ನೇ ಪದ, 3ನೇ ತಾಳ
ನೀ ಪ	ಠಿಸುತ	ಲೀರು	ಮನವೆ ||	4ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು, 4ನೇ ತಾಳ

8. ರಾಗ ಪ್ರೂರ್ವಿ; ರೂಪಕ ತಾಳ

ಇದರ ಗಣಗಳು ರಾಗ ರೇಗುಪ್ತೀ ಮಟ್ಟೆ ತಾಳದಂಥವುಗಳಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದರ ಪಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಹಾಕಿ, ಗಣಗಳನ್ನೂ ತಾಳಗಳನ್ನೂ ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ—

ಪಲ್ಲ

ಚಿಂತೆ	ಯಾತ	ಕೋ	1ನೇ ತಾಳ
		ಬಯಲ	2ನೇ ತಾಳ
ಭ್ರಾಂತಿ	ಯಾತ	ಕೊ ||	

ಅಂತ	ರಂಗ	ಶುದ್ಧಿ	ಹೊಂದು	3ನೇ ತಾಳ
ವಂತೆ	ಕಷ್ಟ	ಮಾಡ	ದೆ	‖ 4ನೇ ತಾಳ

ಶ್ಲೋಕ

ಒಳ್ಳೆ	ಯುದಯ	ಕಾಲ	ದಲ್ಲಿ	1ನೇ ಪದ, 1ನೇ ತಾಳ
ವೇಳೆ	ಯರಿತು	ಕೊಗು	ವಂಥ	‖ 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು, 2ನೇ ತಾಳ
ಕೋಳಿ	ತನ್ನ	ಮರಿಗ	ಳಿಂಗೆ	3ನೇ ಪದ, 3ನೇ ತಾಳ
ಹಾಲ	ಕೊಟ್ಟು	ಸಲಹು	ತಿಹುದೆ	‖ 4ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು, 4ನೇ ತಾಳ

9. ರಾಗ ಭೈರವಿ; ತ್ರಿವಿಡೆ ತಾಳ

(146ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ)

ಇದರ ಗಣಗಳು ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯವುಗಳ ಹಾಗೆ 3 ಮತ್ತು 4 ಮಾತ್ರೆಯವುಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಬೀಳುತ್ತವೆ. 146ನೇ ಪಲ್ಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಗಣಗಳನ್ನೂ ತಾಳಗಳನ್ನೂ ತಾಳಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ—

1ನೇ ತಾಳ		2ನೇ ತಾಳ (ಅಪೂರ್ಣವಾದ್ದು)		
ಕೇಳೊ	ಕೇಳೋ	ಮನುಜ	ನೆ— — —	
ಕೇಳೊ	ಕೇಳೋ	‖ 3ನೇ ತಾಳ, 1ನೇ ಪದ		
ಕೇಳು	ಲೋಕದ	4ನೇ ತಾಳ		
ಬಾಳಿ	ನೊಗತನ	5ನೇ ತಾಳ		
ಕಾಳು	ಮಾಡದೆ	ಬಿಡುವ	ದೆ— — —	6ನೇ ಮತ್ತು ಅಪೂರ್ಣವಾದ [7ನೇ ತಾಳ, 2ನೇ ಪದ
ನಾಳೆ	ಯಮನಾ	8ನೇ ತಾಳ		
ಪಾಳು	ಬೇಗದಿ	9ನೇ ತಾಳ		
ಕಾಲ	ಹಿಡಿದೆಳ	ದೊಯ್ಯು	ದರುವರೆ	‖ 10ನೇ ಮತ್ತು 11ನೇ ತಾಳ, [3ನೇ ಪದ

(ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 4 ಪದಗಳವೆ)

10. ದ್ವಿಪದೆ

(50ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ)

ಇದರ ಗಣಗಳು ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಯ 5 ಮಾತ್ರೆಯವುಗಳ ಹಾಗೆಯೂ ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯ 3 ಮಾತ್ರೆಯವುಗಳ ಹಾಗೆಯೂ ಬೀಳುತ್ತವೆ; 3 ಮಾತ್ರೆಯವುಗಳು ಒಂದೊಂದು ಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. 50ನೇ ಶ್ಲೋಕ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ—

ದಳಪನೆಂ | ದನು ಪೌಜ | ನೆಣೆಸಿರೆನ್ | ನುತ್ತಾ || 1ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು
ನಿಲಿಸಿದರು | ವಿಧವಿಧದಿ | ವಿಂಗಡಿಸಿ | ಮತ್ತಾ || 2ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು
(ಕಡೇ ಅಕ್ಷರದ ದೀರ್ಘತ್ವವು ಹೇಳುವದರಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.)

II. ಪ್ರಾಸದ ವಿಷಯವು.

ಪ್ರಾಸ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಪ್ರ ಅಂದರೆ ಮುಂದೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ ಅಂದರೆ ಹಾಕುವದು ಎಂಬದು ಮೂಲ. ಪ್ರಾಸ ಅಂದರೆ ಮುಂದೆ ಹಾಕುವಿಕೆ. ಒಂದೊಂದು ಪದದ (=ಚರಣದ) ಮುಂದಗಡೆಯಲ್ಲಿ (=ಅದರದರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ) ಇರುವ ಗಣದ 2ನೇ ಹ್ರಸ್ವವಾದ ವ್ಯಂಜನವನ್ನಾಗಲಿ (№ 1, 2, 3, 6) ಒತ್ತುವ್ಯಂಜನವನ್ನಾಗಲಿ (№ 4, 5) ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮಾಡಿ ಇಡುವದು ಪ್ರಾಸವಾಗಿದೆ.

ಆ ವ್ಯಂಜನದ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರವು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಲಿ (№ 1, 3) ದೀರ್ಘವಾಗಲಿ (№ 2, 6) ಇರ ಬಹುದು.

ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಆ 2ನೇ ಹ್ರಸ್ವವಾದ ವ್ಯಂಜನವನ್ನಾಗಲಿ ಒತ್ತುವ್ಯಂಜನವನ್ನಾಗಲಿ ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮಾಡಿ ಇಡುವದೆಂತ ಹೇಳಿದೆವು; ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಹ್ರಸ್ವವಾದ ಆ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಅವವುಗಳ ಹ್ರಸ್ವವಾದ ಸ್ವರವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲ; ಅ, ಇ, ಉ, ಎ, ಒ ಎಂಬ ಸ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೂ ಆ ವ್ಯಂಜನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿರ ಬಹುದು,

4 ಮತ್ತು 5 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸದ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರವು ದೀರ್ಘವಾಗಿರ ಬಹುದು; ಈ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗಣದ ಮೊದಲಿನ ಅಕ್ಷರವು ಸಹ ದೀರ್ಘವಾಗಿರ ಬೇಕು (66ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಸಾಕಾರ"; 68ನೇದರಲ್ಲಿ "ಆರೈಸು"; 107ನೇದರಲ್ಲಿ "ಪುಣ್ಯಂ"; 140ನೇದರಲ್ಲಿ "ಮಾವಂಗೆ"; 155ನೇದರಲ್ಲಿ "ಬಾಗಿಲ್ಗಳಾರ್" ಇತ್ಯಾದಿ).

ಉದಾಹರಣೆಗಳು

№ 1.

1ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರಾಸವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರವು ಳಕಾರ (ಲಕಾರ)—
(ಗ)-ಳಿ; (ದೊ)-ಳ; (ಗ)-ಳ; (ತಿ)-ಳು; (ವೊ)-ಳ; (ವ)-ಳಿ. (ಳಿ, ಳ, ಳ, ಳು, ಳ, ಳಿ)

№ 2.

2ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರಾಸವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರವು ನಕಾರ (ಣಕಾರ)—
(ದೀ)-ನ; (ದಾ)-ನಿ; (ಹೀ)-ನ; (ಏ)-ನ; (ಜ್ಞಾ)-ನ; (ಮಾ)-ನ. (ನ,ನಿ,ನ,ನ,ನ,ನ)

№ 3.

3ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರಾಸವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರವು ಳಕಾರ (ಲಕಾರ)—
(ಸು)-ಲಿ; (ಕ)-ಳಿ; (ಯ)-ಳಿ; (ಲ)-ಲಿ; (ತಿ)-ಳಿ; (ಘು)-ಳಿ. (ಲಿ,ಳಿ,ಳಿ,ಲಿ,ಳಿ,ಳಿ)

№ 4.

13ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರಾಸವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರವು ಪ್ಪಕಾರ (ರ್ಪಕಾರ)—
(ಸ)-ರ್ಪ;(ಕ)-ಪ್ಪೆ;(ಸಿ)-ಪ್ಪ;(ದ)-ರ್ಪ;(ತ)-ಪ್ಪ;(ತ)-ಪ್ಪು.(ರ್ಪ,ಪ್ಪೆ,ಪ್ಪ,ರ್ಪ,ಪ್ಪ,ಪ್ಪು)

№ 5.

61ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರಾಸವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರವು ದ್ರಕಾರ (ದ್ದಕಾರ)—
(ನಿ)-ದ್ರೆ; (ಛಿ)-ದ್ರ. (ದ್ರೆ, ದ್ರ)

№ 6.

67ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರಾಸವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರವು ಥಕಾರ (ತಕಾರ)—
(ಅಸ್)-ಥಿ; (ಸೊಸ್)-ಥ; (ಚೆತ್)-ತ; (ನುತ್)-ತ. (ಥಿ, ಥ, ತ, ತ)

ದ್ವಿಪದೆಯಲ್ಲಿ (50ನೇ ಮುಂತಾದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ) ಒಂದೊಂದು ಪದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹ ಪ್ರಾಸವು ಇರ ಬೇಕು.

ದಾಸರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳೊಳಗೆ (ತಾಳಗಳ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ) ಅನೇಕ ಸರ್ತಿ ಶೃಂಗಾರಪ್ರಾಸಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ (68ನೇ, 78ನೇ, 95ನೇ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ); ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುವದು ಬಹಳ ಛಂದವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಜೈಮಿನಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಯುಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕವಿಗಳು ಸಹ ಅಂಥ ಶೃಂಗಾರಪ್ರಾಸಗಳನ್ನು ಪದಗಳ ಒಳಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ (187ನೇ, 192ನೇ ಮುಂತಾದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿರಿ).

ಪ್ರಾಸದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರತಿಷೇಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡುವದು ಕೀರ್ತಿಕರವಾದದ್ದಲ್ಲ (ಉದಾಹರಣೆ—63ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ (ಅ)-ನ್ಯ ಎಂಬದು (ತ)-ನ್ನ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಸವಾಗ ಕೂಡದು).

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೆಲವು ಚಿನ್ಹೆಗಳ

ವಿವರ.

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಾತುಗಳು, ಕೂಡುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಬರೆದವೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟ. ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು, ಆಗುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಪರಿಹರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಗಣಗಳು ಕೆಡದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ವಿಂಗಡಿಸಿದೆವು. ಅದು ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾತುಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಅಕ್ಷರಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ಅರ್ಧ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ, ಅರ್ಥ ಮಾಡುವಾಗ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ, ಅನಿತ್ಯ ಉಕಾರವನ್ನೂ ಇಕಾರ (ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಯಕಾರವೊತ್ತು ಹಾಕಿ ಅದೆ), ಎಕಾರ, ಅಕಾರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿಸ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಪದಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಅದದನ್ನು ಕೂಡಿಸಲಾಗದು.

ಉದಾಹರಣೆಗಳು—1ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ನೀನ್ ಎನಗೆ„="ನೀನು ಎನಗೆ„; ಅಲ್ಲಿಯೇ "ಮತಿಯನ್ನ್ ಎನ್ನ„="ಮತಿಯನ್ನು ಎನ್ನ„; 3ನೇದರಲ್ಲಿ "ವಾಗ್ಯ್ ಇರ್ದಾರ್„="ವಾಗಿ ಇರ್ದಾರ್„; 7ನೇದರಲ್ಲಿ "ದೆಲ್ಲ್ಯ್ ಇಹುದು„="ದೆಲ್ಲಿ ಇಹುದು„; 11ನೇದರಲ್ಲಿ "ದಾತಂಗ್ ಏಕೆ„="ದಾತಂಗೆ ಏಕೆ„; 12ನೇದರಲ್ಲಿ "ದವರಿಂಗ್ ಅಧಮ„="ದವರಿಂಗೆ ಅಧಮ„; 15ನೇದರಲ್ಲಿ "ಹುಳುವಿನಂತ್ ಇಹನೂ„="ಹುಳುವಿನಂತೆ ಇಹನೂ„; 4ನೇದರಲ್ಲಿ "ಜ್ಞನಪ್ಪ್ ಅಂತೆ„="ಜ್ಞನಪ್ಪ ಅಂತೆ„; 9ನೇದರಲ್ಲಿ "ವಿಲ್ಲ್ ಎಂದಾ„="ವಿಲ್ಲ ಎಂದಾ„; 71ನೇದರಲ್ಲಿ "ಪೌಳಿಗಳೆಲ್ಲ್ ಅಲ್ಲ್ಯ್„="ಪೌಳಿಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ„ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಾತುಗಳ ಸಂಧಿಯನ್ನು, ಗಣಗಳು ಕೆಡದೆ, ಬಿಚ್ಚಲಾಗದು. ಬಿಚ್ಚಲಾಗದಂಥ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬೇಗ ವಿಂಗಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಆವರಣಚಿನ್ಹೆಯೊಳಗೆ (ಂ) ಇರುವ ಚಿನ್ಹೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಯಿತು. ಇದು ಯಾವ ಅಕ್ಷರದ ಮೇಲೆ ಅದೆಯೋ, ಆ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತುಗಳ ಸಂಧಿ ಅದೆ; ಆ ಅಕ್ಷರದ ವ್ಯಂಜನವು ಹಿಂದಿನ ಮಾತಿನದು, ಅದರ ಸ್ವರವು ಮುಂದಿನ ಮಾತಿನದು.

ಅರ್ಥ ಮಾಡುವಾಗ, ಹಿಂದಿನ ಮಾತಿಗೆ ಹೋಗ ಬೇಕಾದ ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಉ, ಇ, ಎ, ಅ ಎಂಬ ಸ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಕೂಡಿಸ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗಳು—1ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಪಂಜರದೊಳಗೆ„="ಪಂಜರದ ಒಳಗೆ„; ಅಲ್ಲಿಯೇ "ಪರಿಣತರೆಂತೆ„="ಪರಿಣತರ ಅಂತೆ„; ಅಲ್ಲಿಯೇ "ಮೊಳಗುವೆಂದದಿ„="ಮೊಳಗುವ ಅಂದದಿ„; 3ನೇದರಲ್ಲಿ "ಸು-ಲಭವಾಗ್ಯ್„="ಸು-ಲಭವು ಆಗಿ„; ಅಲ್ಲಿಯೇ "ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿನ್ನ್„="ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿ ಇನ್ನು„; 5ನೇದರಲ್ಲಿ "ಶಿಷ್ಯರಿಗೆುನ್ನತಂ„="ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉನ್ನತಂ„ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮೇಲೆ ತೋರಿಸಿದ ಆ ಚಿನ್ಹೆಯು (॰) ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಮಾಸಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಹ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

(-) ಈ ಚಿನ್ಹೆಯು, ಕೂಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸಮಾಸ-ಶಬ್ದಗಳ ನಡುವೆ ಹಾಕಿ ಅದೆ; ಅದಲ್ಲದೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಬರುವಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರಯೋಗವಾಯಿತು.

ಕೆಲವು ಇಂಥ ಚಿನ್ಹೆಗಳು ಒಂದರ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಇದ್ದರೆ, ಏನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟದೆಂತ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

(, ; ·) ಈ 3 ಚಿನ್ಹೆಗಳು ವಿರಾಮದವುಗಳು. (,) ಇದು ಅಲ್ಪ ವಿರಾಮದ್ದು; (;) ಇದು ಅರ್ಧ ವಿರಾಮದ್ದು; (.) ಇದು ಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮದ್ದು. ಈ ವಿರಾಮ-ಚಿನ್ಹೆಗಳನ್ನು ಪದಗಳ ಅರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷಿಸ ಬೇಕು; ಅವು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕ ಕೂಡದಿರುವಲ್ಲಿ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅವೆ.

(· –) ಈ ಚಿನ್ಹೆಯು ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೀರಿದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

(?) ಈ ಚಿನ್ಹೆಯು ಪ್ರಶ್ನೆಯದು; (!) ಇದು ಸಂಬೋಧನೆಯದು.

(=) ಇದು ಸಮಾರ್ಥಕ ಚಿನ್ಹೆ. (–) ಈ ಚಿನ್ಹೆಯು ಪದಗಳ (ಚರಣಗಳ) ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ಒಂದು ಮಾತಿನ ಒಂದು ಭಾಗವು ಕೆಳಗಿನ ಪದದ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತೆಂತ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿಘಂಟಿನ ವಿಷಯ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಶಾಲೇ ಹುಡುಗರು ತಿಳಿಯದಿರ ಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲಾ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ ಅದೆ, ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸದಿರುವ ಸಮಾಸ-ಶಬ್ದಗಳು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವೆ. ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದು ಕಷ್ಟವಾದರೆ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ; ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಯೆ ಒಂದು ಮಾತಿಗೆ ಎರಡು ಅರ್ಥವಿರುವದು. ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಅಂಕೆಗಳು ಆಯಾ ಮಾತುಗಳು ಇಷ್ಟಿಷ್ಟನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಕುತ್ತವೆಂತ ಗೊತ್ತು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಮಾತಿಗೆ ಎರಡು ಅರ್ಥ ಹಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಆಯಾ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂಥಾದ್ದನ್ನು ಆರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು.

MINOR

Canarese Poetical

ANTHOLOGY

ಸಣ್ಣ

ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾವ್ಯಮಾಲೆ

I. ಪಾಠ

AN HUMBLE INTRODUCTION

ದೀನ ಭಾವದ ಪೀಠಿಕೆ

(ಭಕ್ತೀ ಸಾರ)

ಭಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

3	4	3	4	1ನೇ ಪದ			
3	4	3	4	2ನೇ ಪದ			
3	4	3	4	3	4	1	3ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು
3	4	3	4	4ನೇ ಪದ			
3	4	3	4	5ನೇ ಪದ			
3	4	3	4	3	4	1	6ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು

ಗಿಳಿಯು ಮರಿಯನು[1] ತಂದು, ಪಂಜರ–
ದೊಳಗೆ ಪೋಷಿಸಿ, ಕಲಿಸಿ ಮೃದು ನುಡಿ[2]–
ಗಳನು, ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳ್ವ[3] ಪರಿಣತರೆಂತೆ ನೀನ್ ಎನಗೇ[4] ||

1, ಮರಿಯನ್ನು. 2, ನುಡಿಗಳನ್ನು. 3, ಕೇಳುವ. 4, ನನಗೇ.

ತಿಳುಹು[5] ಮತಿಯನ್ನ್[6]; ಎನ್ನ[7] ಜಿಹ್ವೆಗೆ
ಮೊಳಗುವೆಂದದಿ[8] ನಿನ್ನ ನಾಮಾ[9]-
ವಳಿಯ ಪೊಗಳುವದಿತ್ತು[10], ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ[11]! || 1 ||

5, ತಿಳಿಸು. 6, ಮತಿಯನ್ನು. 7, ನನ್ನ. 8, ಮೊಳಗುವ ಅಂದದಿಂದ (ಅಥವಾ ಅಂದದಲ್ಲಿ). 9, ನಾಮ-ಆವಳಿಯ (ನಾಮಗಳ ಆವಳಿಯನ್ನು). 10, ಪೊಗಳುವದ ಇತ್ತು (ಪೊಗಳುವದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು; ಇತ್ತು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಈವುವದು ಎಂಬದು ಮೂಲ). 11, ನಮ್ಮನ್ನು ಅನವರತಾ.—ನೀನು (ದೇವರೇ) ಗಿಳಿಯ ಮರಿಯನ್ನು (ಅಂದರೆ ಗಿಳೀ ಮರಿಯ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು) ತಂದು, - - - - ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳುವ ಪರಿಣತರ ಅಂತೆ (ಅಂದರೆ ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳುವ ಎಲ್ಲಾ ಪರಿಣತರಿಗೆ ನೀನು ತಿಳಿಸುವಂತೆ) ನನಗೆ (ಸಹ) ತಿಳುಹು ಮತಿಯನ್ನು; ಮೊಳಗುವ ಅಂದದಿಂದ (ನಾನು) ನಿನ್ನ ನಾಮಗಳ ಆವಳಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುವದನ್ನು ನನ್ನ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ದೀನ ನಾನು, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕೆ[1]
ದಾನಿ ನೀನು; ವಿಚಾರಿಸಲು, ಮತಿ-
ಹೀನ ನಾನು, ಮಹಾಂತ[2]-ಮಹಿಮಾ-ಜ್ಯೋತಿ-ಪತಿ ನೀನೂ; ||
ಏನ[3] ಬಲ್ಲೆನು ನಾನು? ನೆರೆ ಸು[4]-
ಜ್ಞಾನ-ಮೂರುತಿ ನೀನು. ನಿನ್ನ ಸ-
ಮಾನರುಂಟೇ? ದೇವ, ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 2 ||

1, ಲೋಕಕ್ಕೆ. 2, ಮಹಾಂತವಾದ ಮಹಿಮೆಯ ಜ್ಯೋತಿಯುಳ್ಳ ಪತಿ. 3, ಏನನ್ನು, ಏನು ಎಂಬದರಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ. 4, ಸುಜ್ಞಾನದ ಮೂರ್ತಿ.

A EULOGY ON THE CANARESE LANGUAGE

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸ್ತುತಿ

(ಅನುಭವಾಮೃತ)

ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನೆಂದದಿ[1],
ಕಳಿದ ಸಿಗುರಿಯ ಕಬ್ಬಿನೆಂದದಿ
ಯಳಿದ ಉಷ್ಣದ ಹಾಲಿನೆಂದದಿ ಸು-ಲಭಮಾಗ್ಯ ಇರ್ದಾ[2] ||

1, ಅಂದದಿಂದ. 2, ಇದ್ದಾ.

ಲಲಿತವೆಹ[3] ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯಲಿ[4]
ತಿಳಿದು, ತನ್ನೊಳು[5] ತನ್ನ ಸೌಖ್ಯವ
ಘಳಿಸಿ ಕೊಂಡರೆ ಸಾಲದೇ? ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿನ್ನ[6] ಏನೂ? || 3 ||

3, ಆಗುವ, ಆದ. 4, ನುಡಿಯಲ್ಲಿ. 5, ತನ್ನೊಳಗೆ (ಹೃದಯದೊಳಗೆ; ಮನಸ್ಸೌಖ್ಯವು ಮುಖ್ಯವೆಂಬಂತೆ). 6, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ.—ತಿಳಿದು ಎಂಬ ಆಖ್ಯಾತದ ಹಿಂದೆ ಸಹ ತನ್ನ ಸೌಖ್ಯವ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ವಿಡ ಬೇಕು.

MEANS OF ACQUIRING KNOWLEDGE

ಬುದ್ಧಿ ಘಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯಗಳು

(ಸೋಮೇಶ್ವರ-ಶತಕ)

ಪ್ರಸಂಗ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ; ಇದರ
ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳು ಬೇರೆ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ
ಈ ಕ್ರಮದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಬೀಳ ಬೇಕು

∪ ∪ — | — ∪ ∪ | — ∪ — | ∪
∪ ∪ — | — — ∪ | — — ∪ | — | 1ನೇ ಪದ
∪ ∪ — | — ∪ ∪ | — ∪ — | ∪
∪ ∪ — | — — ∪ | — — ∪ | — || 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು (ಎರಡನೇ ಭಾಗವು ಇದರ ಹಾಗೆಯೇ)

ಕೆಲವಂ[1] ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಕಲ್ತು[2],
ಕೆಲವಂ ಗ್ರಂಥಂಗಳಂ[3] ಕೇಳುತಾ[4],
ಕೆಲವಂ ಮಾಳ್ಪವರಿಂದ[5] ಕಂಡು,
ಕೆಲವಂ ಸು-ಜ್ಞಾನದಿಂ[6] ನೋಡುತಾ[7], ||

1, ಕೆಲವನ್ನು. 2, ಕಲಿತು. 3, ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು. 4, ಕೇಳುತ್ತಾ. 5, ಮಾಡುವವರಿಂದ. 6, ಸುಜ್ಞಾನದಿಂದ. 7, ನೋಡುತ್ತಾ.

ಕೆಲವಂ [8]ಸಜ್-ಜನ-ಸಂಗದಿಂದ–
[9]ಲೆರಿಯೈ, ಸರ್ವ-ಜ್ಞನ[10]ಪ್ಪೆ ಅಂತೆ, ನೀನ್! ||
[11]ಪಲವುಂ [12]ಪಳ್ಳ ಸಮುದ್ರವೇ, [13]ನ–
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ [14]ಬುದ್ಧಿಯಂ, [15]ಮಾನವಾ! || 4 ||

8, ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗದಿಂದಲೆ. 9, ಅರಿ, ಐಯ್ಯ (ತಿಳುಕೋ, ಐಯ್ಯಾ). 10, ಅಪ್ಪ್, ಅಪ್ಪ, ಆಗುವ (ಅಪ್ಪಂತೆ, ಆಗುವಂತೆ). 11, ಹಲವು. 12, ಹಳ್ಳ (ಹಲವು ಹಳ್ಳಗಳು ಸಮುದ್ರವೇ; ಅದರಂತೆ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿ ಬರ ಬೇಕು). 13, ನರನೆ, ನರನೇ! 14, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು. 15, ಮಾನವನೇ!

GOD IS THE MOST HIGH

ದೇವರು ಸರ್ವ-ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಕವಿಯೇ ಪ್ರಾಥರೊ[1]ಳು[2]ತ್ತಮಂ; ಕ–
ನಕವೇ ಲೋ[3]ಹಂಗಳೊಳ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ; ಕೇಳ್,
ಶ್ರವವೇ ಶಿಷ್ಯರಿಗು[4]ನ್ನತಂ; ರ–
ತುನದೊಳ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥವೇ [5]ವೆಗ್ಗಳಂ, ||
ರವಿಯೇ ಸರ್ವ ಗ್ರಹಂಗಳೊಳ್ಗೆ,
ರಸದೊಳ್ ಪಾಲೇ; [6]ವರಂ ಸರ್ವಥಾ
[7]ದಿವ-ಭೂ-ಪಾಲಕನೇ, ಕಣಾ, ನ–
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ, ಮಾನವಾ! || 5 ||

1, ಒಳ್, ಒಳು, ಒಳಗೆ. 2, ಉತ್ತಮನು. 3, ಲೋಹಗಳೊಳಗೆ. 4, ಉನ್ನತವು. 5, ವೆಗ್ಗಳವು (ಈ ವಿಶೇಷಣ-ಪದವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಹ ಹಾಕ ಬೇಕು). 6, ವರನು. 7, ದಿವದ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ಪಾಲಕನೇ (ದೇವರೇ).

GOD'S FEAR IS THE FIRST WANT OF MAN

ದೇವರ ಭಯವು ಮುಖ್ಯವಾದ್ದು

(ಅನುಭವಾಮೃತ)

ಜಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ (1ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

[1]ಏನು [2]ಕಲಿತಡೆದೇನು! [3]ಯತ್ನದ-
ಲೇನು [4]ಮಾಡಿದಡೇನು? ಸರ್ವವು
ಕಾನನದ ಬೆಳ-ದಿಂಗಳೆಂದದಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗ್ಯ [5]ಇಹುದೂ; ||
ತಾನು ದೇವರ ಭಯವ ಕಲಿಯದೆ,
ಮಾನವನು ಬದುಕಿದಡೆದೇನು?
[6]ಶ್ವಾನ ಶೂಕರದೆಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೊರದು ಕೊಂಡ್ [7]ಇಹನೂ. || 6 ||

1, ಏನೂ, ಏನಾದರೂ. 2, ಕಲಿತಡೆ, ಕಲಿತರೆ. 3, ಯತ್ನದಲ್ಲಿ. 4, ಮಾಡಿದಡೆ, ಮಾಡಿದರೆ. 5, ಇರುವದು. 6, ಶ್ವಾನದ ಮತ್ತು ಶೂಕರದ ಅಂತೆ. 7, ಇರುವನು.—ತಾನು ದೇವರ ಭಯವ ಕಲಿಯದೆ ಎಂಬದನ್ನು ಶ್ಲೋಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಹ ಇಡ ಬೇಕು.

II. ಪಾಠ

THE VAIN CONDUCT OF MAN

ಮನುಷ್ಯರ ವ್ಯರ್ಥವುಳ್ಳ ನಡತೆ

[1]ಕೆಲರು ಮನೆ ಮನೆವಾರ್ತೆ [2]ಮಕ್ಕಳ-
ಲೊಲಿದು, ಮಮತೆಯ ಮಾಡಿ, [3]ಧನವನು
ಘಳಿಸಿ, [4]ಸಂಸೃತಿ-ಸಂಭ್ರಮದಲಾಸಕ್ತರಾಗ್ಯ ಇಹರೂ. ||

1, ಕೆಲವರು. 2, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ. 3, ಧನವನ್ನು. 4, ಸಂಸೃತಿಯ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ.—

ಫಲವ ಕಂಡರೆದೇನ್? ಅಕಟಕಟ,
ಘಳಿಲನೆಲ್ಲವು ಬಟ್ಟು-ಬರಿದಾಗ್ಯ
ಅಳಿವುದೆದರೊಳ್ ದುಃಖವೆಲ್ಲದೆ, ಸುಖವೆದೆಲ್ಲ್ಯ ಇಹುದೂ? || 7 ||

(ಅದರ) ಫಲವ ಕಂಡರೆ, ಅದು ಏನು? ಅಕಟ, ಅಕಟ, ಘಳಿಲನೆ ಎಲ್ಲವು ಬಟ್ಟು-ಬರಿದು ಆಗಿ, ಅಳಿವುದು (ಅಳಿಯುವದು)! ಅದರೊಳ್ (ಹೇಳಿದದರೊಳಗೆ) ಇತ್ಯಾದಿ.

[1]ಮೊದಲೆ ಮರ್ಕಟ; ಮೇಲೆ ಮಧ್ಯದ
ಮದ-ವೆಥೆಯ ಹಿಡಿದಿರಲು, ವೃಶ್ಚಿಕ
ತುದಿಯ ಕಾಲನು ಕಚ್ಚಿದರೆ ಕುಣಿದಾಡುವೆಂದದಲೀ. ||
ಅಧಿಕ ಧನ, ಸಂಪತ್ತು, ಯೌವನ-
ಪೊದಗಿರಲು, [2]ವನಿತಾದಿ-ವಿಷಯಾ-
ಸ್ಪದನೆನಿಸಿ ನಿಜವರಿಯದೆವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಶಿಕ್ಕೀತೇ? || 8 ||

1, (ಮನುಷ್ಯನು) ಮೊದಲೆ ಮರ್ಕಟ (ದ ಹಾಗೆ ಇದ್ದಾನೆ); (ಆ) ಮೇಲೆ (ಅವನು) ಮಧ್ಯದ (ಮಧ್ಯಪ್ರಾಯದ) ಮದ (ವುಳ್ಳ) ವೆಥೆಯ (ವ್ಯಥೆಯನ್ನು) ಹಿಡಿದು ಇರಲು, ವೃಶ್ಚಿಕವು (ಒಬ್ಬನ) ತುದಿಯ ಕಾಲನು (ಕಾಲಿನ ತುದಿಯನ್ನು) ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂದದಲ್ಲಿ (ಇದ್ಧಾನೆ). 2, ವನಿತೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಆಸ್ಪದನು.

ತಾಯಿ ತಂದೆಯ ಬಿಟ್ಟು, ಹೆಂಡತಿ
ಶೂಯಮಾನಳೆಯೆಂದು, ಸರ್ವರ
ಬಾಯಿ [1]ಹೊಡೆದೆಲ್ಲವನು ಮಕ್ಕಳಿಗಿತ್ತು ಮಮತೆಯಲೀ, ||
[2]ನೋಯ ನುಡಿದಾರ್ ಏನನೆಂದರು,
ನಾಯ-ನಕರವನೆಡವ ಲುಬ್ಧಗೆ
ನಾಯಕ[3]ವೆನಿಪ ನರಕವಲ್ಲದೆ, ಸಗ್ಗವಿಲ್ಲ! [4]ಎಂದಾ. || 9 ||

1, ಹೊಡದು, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇತ್ತು (ಕೊಟ್ಟು; ಈವುವದು=ಕೊಡುವದು). 2, (ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ) ನೋಯ (ನೋಯಲಿಕ್ಕೆ, ನೋವಾಗುವಂತೆ) ನುಡಿದು, ಆರ್ (ಯಾರು) ಏನನ್ನು ಎಂದರೂ, ನಾಯದ (ನ್ಯಾಯದ) ನಕರವನ್ನು ಅಡವ (ಅಡೆಯುವ) ಲುಬ್ಧಗೆ (ಲುಬ್ಧನಿಗೆ). 3, ಎನಿಸುವ. 4, ಈ ಪದಗಳ ಬೋಧಕನೆಂಬದು ಇದಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯೆ ಆಗದೆ.

ದುಕ್ಕ ವೆಕ್ಕಸವಾಗೆ[1], ಸರ್ವರು
ಸೊಕ್ಕಿ, ಮನದಲಿ ಮರುಗುವರು; ತಮ-
ಗೆಕ್ಕಜದ ಸುಖವಾಗೆ, ಸೊಕ್ಕೊರು[2], ದೇವರಂ[3] ಮರೆದೂ[4]. ||
ಅಕ್ಕಟಕ್ಕಟ, ಕುರುಡ ಮನುಜನು
ಹಕ್ಕಿಯೆಂದದಿ ಬಲೆಯ ನೋಡದೆ,
ಶಿಕ್ಕಿ, ಸೊಕ್ಕೊಳ್ ಕುದಿದು, ಹೊರೆಳುತ[5], ನರಳುತ್ತಿಹನೆಂದಾ. || 10 ||

1, ಆಗಲು, ಆಗುವಾಗ. 2, ಸೊಕ್ಕುವರು. 3, ದೇವರನ್ನು. 4, ಮರೆತು. 5, ಹೊರಳುತ್ತ.— (ಎಲ್ಲರು ಬಹಳ ದುಃಖದೊಳಗೆ ದೇವರ ಪರಿಪಾಲನೆಗೆ ಮೆಚ್ಚದೆ, ಸೊಕ್ಕುವರು; ಬಹಳ ಸುಖದೊಳಗೆ ಪರಿಪಾಲಕನಾದ ದೇವರನ್ನು ಮರೆತು, ಸೊಕ್ಕುವರು; ಅದೆರಡೂ ಅಸಮಾಧಾನದ ಕಾರಣವೇ!)

THE MISERABLE STATE OF THE WORLDLY MAN

ಲೌಕಿಕಾಶೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯರ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯದ ಅವಸ್ಥೆ

ಕಾಣದಾತಂಗ್[1] ಏಕೆ[2] ಕನ್ನಡಿ?
ಗಾಣದೆತ್ತಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆಯೇತಕೆ[3]?
ಗೋಣಿಗೇತಕೆ ಗವಸಣಿಗೆ? ನರಿಗೇಕೆ ಪರಲೋಕಾ? ||
ರಾಣಿಯೇಕೆ ನಪುಂಸಕಗೆ[4]? ಗಿ-
ರ್ವಾಣ-ಭಾಷೆಯದೇಕೆ ಗೊಲ್ಲಗೆ?
ಕೇಣವಿಲ್ಲದ ವಿಷಯ[5]-ಲಂಪಟಗೇಕೆ ಪರಮ ಸುಖಾ? || 11 ||

1, ಆತನಿಗೆ. 2, ಯಾಕೆ. 3, ಯಾತಕ್ಕೆ. 4, ನಪುಂಸಕನಿಗೆ. 5, ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲಂಪಟನಾದವನಿಗೆ.

ಚರ್ಮ-ಖಂಡವ ಕಡಿವ[1] ಶುನಕಕೆ[2]
ಖರ್ಮನೇ ತುಪ್ಪದಲಿ ರುಚಿ? ದುಷ್-
ಕರ್ಮ-ಕಿಂಕರರಾದ ದೋಷ-ಫಲಾಭಿಲಾಷರಿಗೇ[3], ||

1, ಕಡಿಯುವ. 2, ಶುನಕಕ್ಕೆ. 3, ದೋಷದಿಂದ ಹೊಂದುವ ಫಲದ ಅಭಿಲಾಷರಿಗೆ.

ಹಮ್ಮಿನಿಂದಲೆ ಸತ್ಯದಲಿ ಮನ
[4]ನೆಮ್ಮದಿವರಿಂಗ್, ಅಧಮ ಮಾರ್ಗದ
ದುಮ್-ಮತಿಗಳಿಗೆ ದೂರವಾಗ್ಯ ಇಹುದಾತ್ಮ-ನಿಜ-ಸುಖವೂ. ||12||

4, (ಮತ್ತು)- - - ನೆಮ್ಮದವರಿಂಗೆ, (ಮತ್ತು) - - ದುಮ್ಮತಿಗಳಿಗೆ.

[1]ಸರ್ಪ-ವದನ-ಗ್ರಾಸವಾಗ್ಯ [2]ಇಹ
ಕಪ್ಪೆ ಮಕ್ಷಿಕ-ಭಕ್ಷಣವ ಬಯ-
[3]ಸಿಪ್ಪೆ ತೆರದಲಿ, ಮರಣ-ವಶವಾಗ್ಯ ಇರ್ದ ಮಾನವನೂ ||
ದರ್ಪದಿಂದಲೆ ಕೇಡ ಬಗೆವನು,
[4]ತಪ್ಪೆ ಸಾಧಿಸಿ ಸಕಲರಿಂಗ್. [5]ಅದು
ತಪ್ಪುವುದೆ [6]ತಂಗ್? ಅಕಟ, ನಗುವದು ಹೆಡ-ತಲೇ ಮೃತ್ಯೂ! ||13||

1, ಸರ್ಪದ ವದನಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಸವು. 2, ಇರುವ. 3, ಬಯಸಿ ಇರುವ (ಅಥವಾ ಬಯಸುವ). 4, ತಪ್ಪನ್ನು. 5, ಅಂದರೆ ಮೃತ್ಯು. 6, ತನಗೆ.

ದುಕ್ಕ ಬೆರಸದ ಸುಖವೆದಾರಿಗೆ
ಶಿಕ್ಕುವದು? ಹೇಳ್, ಕಂದ! ಮರ್ಕಟ
ಸೊಕ್ಕಿ, ಕೀಲನು ಕಿತ್ತು [1]ಬಿಸುಟೆಂದದಲಿ; [2]ಮಧು-ರಸವಾ ||
ಇಕ್ಕಿ ನೆಕ್ಕಲು, ಖಡ್ಗ-ಧಾರೆಯು
[3]ಪೊಕ್ಕು ನಾಲಗೆ [4]ಶೀಳುವೆಂದದ-
ಲುಕ್ಕಿ, ಮೋಸದ ಸುಖ [5]ಕೆಳೆಸಿ, ಕಡು ದುಕ್ಕ [6]ಬಡುತಿಹನೂ. ||14||

1, ಮರದ ತುಂಡನ್ನು ಶೀಳುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೀಲು ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಿರಲಾಗಿ ಒಂದು ಮರ್ಕಟ ಆ ಕೀಲಿನ ಆಟವಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತು ಬಿಸುಟಾಗ, ಕಾಲು ಶೀಳಿನಲ್ಲಿ ಇರಕಾಗಿ, ನೋವು ಪಟ್ಟಿತು; ಆ ಅಂದದಲ್ಲಿ. 2, (ಮತ್ತು) ಒಬ್ಬನು ಮಧು-ರಸವನ್ನು ಖಡ್ಗದ ಧಾರೆಗೆ ಇಕ್ಕಿ ನೆಕ್ಕಲು, ಆ ಧಾರೆಯು ಇತ್ಯಾದಿ. 3, ಹೊಕ್ಕು. 4, ಅಂದದಲ್ಲಿ; ಉಕ್ಕಿ. 5, ಕೆಳಸಿ ಅಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿ (ಅಥವಾ ಸುಖಕ್ಕೆ ಎಳಸಿ ಕೊಂಡು). 6, ಇರುವನು.—ಉಕ್ಕಿ ಎಂಬದರಿಂದ ಕಡೇ ಶಬ್ದದ ವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನೆಂಬದು ಆಖ್ಯೇ.

III. ಪಾಠ

THE WORLDLY MAN'S DEPLORABLE CONDITION

ಲೌಕಿಕನ ದುಃಖಕರವಾದ ಸ್ಥಿತಿ

ಮರುಳು ಹಿಡಿದವ ಮದ್ದು-ಗುಣಿಕೆಯ-
ನೆರದು ಕುಡಿವೆಂದದಲಿ, ಲೋಕಾ[1]-
ವರಣದಲಿ ಮರದಿರ್ದು[2] ಸತ್ಯವ ಮೂಢ ಭಾವದಲೀ, ||
ಪರಿ-ಪರಿಯ[3] ಸಂಸಾರ-ಪಾಶದಿ[4]
ಹಿರಿದು[5] ಬಿಗಿ ಪಡದಿರ್ದ ಮನುಜಗೆ
ದೊರಕುವದೆ ಪರ-ಸುಖವು? ತಿರುಳಿನ ಹುಳುವಿನಂತ್ ಇಹನೂ. ||15||

1, ಲೋಕದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ. 2, ಇದ್ದು. 3, ಬಹಳ ಪರಿಯ. 4, ಪಾಶದಲ್ಲಿ. 5, ಹಿರಿದು= ಹಿರಿದಾಗಿ.—ಅರ್ಥದ ಸೂಚನೆ—ತನ್ನ ಹುಚ್ಚು ಕೆಲಸದಿಂದ ನೀಚ ಮನುಷ್ಯನು ಕೆಡುವನಷ್ಟೇ (ವಿಷದ ಮದ್ದು ಕುಡಿದ ಒಬ್ಬ ಹುಚ್ಚನ ಹಾಗೆ).

ಒರಲೊಳಗೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು, ಪನಕೆಯ
ಭರದ ಘಾಯಕೆ[1] ತಪ್ಪಲಿಕ್ಕೆ ಆರ್[2]
ಅರಿವರ್ಕೈ[3]? ಬಹು ದುಃಖ-ಸಂಗ್ರಹವೊದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾ ||
ಶರಧಿಯೊಳು ಹೊಕ್ಕವನಿಗೆಂತ್, ಎಲೆ,
ಪರಿಹರಿಸುವದು ಶಾಪ, ವೇದನೆ,
ಮರಣ, ಭೀತಿಯಿದೆಲ್ಲ, ಸತ್ಯವನರಿಯದವಗೆಂದಾ[4]. ||16||

1, ಘಾಯಕ್ಕೆ. 2, ಯಾರು. 3, ಅರಿಯುವರು, ಬಲ್ಲರು. 4, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶರಧಿಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕವನಿಗೆ (ಮತ್ತು) ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯದವನಿಗೆ ಎಂತು ಪರಿಹರಿಸುವದು ಶಾಪ? ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕೊರಳ ಸುತ್ತಿದ ಹಾವು ಕಚ್ಚದೆ,
ಮರಳುವದೆ? ಲೋಕ-ಪ್ರಬಂಧದಿ[1]
ಹೊರಳುತಿಹ ಪಾಮರಗೆ ತಪ್ಪದು ನಾಶನದ ಬಂಧಾ. ||

1, ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ.

ಕುರುಡ ಕಾಣದೆ ಘಾತ-ಕೂಪದ–
ಲುರುಳುವೆಂತೆ, ವಿವೇಕ-ಶೂನ್ಯನು
ತಿರುಗುತಿಹ[2] ಪಾಪಾಧ್ವದಲಿ[3] ಕಡೆಘಾನಿ[4] ಹೊಂದುವನೂ. ||17||

2, ಇರುವ. 3, ಪಾಪದ ಅಧ್ವದಲ್ಲಿ. 4, ಕಡೆಗೆ ಹಾನಿ.

ತನ್ನ ಹಿತವನು[1] ತಿಳಿಯಲೆರಿಯದ[2]
ಕುನ್ನಿ ಬರಿದೇ! ಬಯಸಿ ಬೈಲಿಗೆ,
ಹೊನ್ನು ಹೆಂಣ್ ಎಂದ್ ಎಂಬ ಗಂಟೆಲ[3] ಗಾಳದಲಿ ಶಿಕ್ಕೀ, ||
ಉನ್ನತೋನ್ನತ[4]-ದುಃಖ-ನಿಧಿಯಿಂ[5]
ಬನ್ನ ಬಡುವನು ಮರುಳು ಮನುಜನು[6];
ಹಣ್ಣ್[7] ಎನುತ, ಕಿಚ್ಚಿನಲಿ ಬೀಳುವ ಶಲಭದಂದದಲೀ. ||18||

1, ಹಿತವನ್ನು. 2, ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅರಿಯದ (ಮನುಷ್ಯನೆಂಬ) ಕುನ್ನಿ. 3, ಗಂಟಲಿನ (ಅಂದರೆ ಗಂಟ್ಲಿನೊಳಗೆ ಶೇರಿ ಹಿಡಿಯುವ) ಗಾಳದಲ್ಲಿ. 4, ಉನ್ನತ-ಉನ್ನತ, ಬಹಳ ಉನ್ನತವಾದ. 5, ನಿಧಿಯಿಂದ. 6, ಮನುಜನೆಂಬ ಆಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬಯಸಿ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳ ಹಿಂದೆ ಇಡ ಬೇಕು. 7, ಎನ್ನುತ್ತ.

ಯಾಕೆ ಮನೆ, ಮನೆವಾರ್ತೆ, ಮಕ್ಕಳು?
ಯಾಕೆ ಮಡದಿಯು ಗೊಡವೆ? ತಾನ್[1]—ಅದು
ಕಾಕ್! ಎಲಾ, ಸಂಸಾರದೆಧ್ರುವವಾರು ನಂಬುವರೂ? ||
ಸಾಕು, ಸಾಕ್! ಅದು ಬೇಡ! ಬರಿದೇ[2]
ಶೋಕ-ಮೋಹಾಸ್ಪದವದೆಂದ್, ಅದ[3]–
ನೋಕರಿಸಿ ಬಿಡದೆಹಹ[4], ನಿತ್ಯದಿ ಮೋಹಿಸುತ್ತ್ ಇಹನೂ. ||19||

1, ತಾನು ಅಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು; ಈ ಶಬ್ದವು ಮುಂದಿನದಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಎಂತ ಹಿಡಿದು ಆಸ್ಪದವದೆಂದು ಎಂಬದರ ವರೆಗೆ ಅವನು ಹೇಳ ನ್ಯಾಯವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು. 2, ಬರೇ ಶೋಕದ (ಮತ್ತು) ಮೋಹದ ಆಸ್ಪದವು ಅದು! 3, ಅದನ್ನು. 4, ಬಿಡದೆ, ಅಹಹ.

ಬಡವೆಯುಳ್ಳರೆ[1], ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳು
ಕಡು ಮಮತೆಯನು ಮಾಳ್ಪರಾತೆಗೆ[2,3];
ಬಡತನಗಳೆಡಸಿದರೆ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಸಡಿಲ[4] ತೊಡಗುವರೂ. ||
ಬಿಡದೆ ಕರು, ಹಾಲ್ ಇರಲು, ತಾಯ್ಯನು,
ಕಡೆಗೆ ಹೋಹದು[5], ಬತ್ತಿದರೆ; ತಾ
ಕೆಡುವ ಕಾಲಕ್ಕ ಆರಿಗಾರ್[6], ಐ? ಮಗನೆ, ಹೇಳ್! ಎಂದಾ. ||20||

1, ಇದ್ದರೆ. 2, ಮಾಡುವರು. 3, ಆತನಿಗೆ (ಗಂಡನಿಗೆ, ತಂದೆಗೆ). 4, ಸಡಲಲಿಕ್ಕೆ, ಸಡಿಲಾಗುವದಕ್ಕೆ. 5, ಹೋಗುವದು. 6, ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು.

ಹೆಂಡಿರೇತಕೆ? ಮಕ್ಕಳೇತಕೆ?
ಭಂಡಿ ತುಂಬಿದ ಧನವದೇತಕೆ?
ಮಂಡೆ ತುಂಬಿದ ಬಳಗವಿದ್ದ್, ಏನ್ ಅಹರು[1]? ಮರಣ-ಪತೀ ||
ಚಂಡ ಪಾಶದಿ[2] ಕಟ್ಟಿ, ಕಳ್ಳನ
ಕೊಂಡು ಹೋಹಂದದಲಿ[3], ವೈವನು[4].
ಕಂಡು, ಬಿಡಿಸುವರುಂಟೆ[5]? ಯಾರಿಂದ್ ಏನು ಫಲವೆಂದಾ. || 21 ||

1, ಆಗುವರು. 2, ಪಾಶದಿಂದ. 3, ಹೋಗುವ. 4, ವೈಯುವನು. 5, ಬಿಡಿಸುವವರು.

ತಂದೆ ತಾಯ್ಯ್ ಘಳಿಸಿರ್ದ ಧನವನು
ನಂದನರು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಪಾಲಿಗೆ
ತಂದು, ಗುದ್ದ್ಯ ಆಡುತ್ತಲಿರಮನೆಗೆರಿಕೆಯನು ಮಾಡೇ[1]; ||
ಹಿಂದು ಮುಂದನು ನೋಡದೆವರನು[2]
ಬಂಧಿಸೆಲ್ಲವ ತೆಗೆದು ಕೊಂಬರು[3].
ಮುಂದೆ ಭಿಕ್ಷಾ-ಪಾತ್ರೆಗೆಧಿಕಾರಿಗಳು[4] ತಾವ್! ಎಂದಾ. || 22 ||

1, ಮಾಡಲಾಗಿ. 2, (ಅರಮನೆಯವರು ಹಿಂದನ್ನೂ ಮುಂದನ್ನೂ) ನೋಡದೆ, ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ಎಲ್ಲವ. 3, ಕೊಳ್ಳುವರು. 4, ಪಾತ್ರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು.

IV. ಪಾಠ

A GOOD ADVICE

ಒಳ್ಳೇ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು

ಎಡರಿನಲ್ಲ್ಯ ಎದೆ ಗುಂ[1]ದದುಬ್ಬದೆ
ಪೊಡವಿಯಧಿಪತಿಯಾಗೆ[2], ಬಡತನ-
ಪಡಿಸಿದರೆ ಕಣ್ಣು ಗೆಡದೆ, ವಿತ್ತವ ಘಳಿಸಿ ಗರ್ವಿಸದೇ, ||
ಮಡದಿ ಮನೆ ಮನೆವಾರ್ತೆ ಮಕ್ಕ[3]ಳ-
ಲೊಡವೆಯಲಿ ಕಡು ಮಮತೆಯಿಲ್ಲದೆ,
ದೃಢ ಸು-ಭಕ್ತಿಯಲಿರಲು, ಮೋದವ ಪಡುವನೆವ[4]ನೆಂದಾ. || 23 ||

1, ಗುಂದದೆ, ಉಬ್ಬದೆ. 2, ಆಗಲು. 3, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು) ಒಡವೆಯಲ್ಲಿ. 4, ಅವನು ಅಂದರೆ ಯಾರೂ ಒಬ್ಬನು ಎಂಬದು ಹಿಂದಿನ ಪೂರ್ಣ ವಚನಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

THE IMPRACTICABILITY OF OBTAINING CLEANNESS BY CEREMONIES

ಆಚಾರದಿಂದ ಶುದ್ಧತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದು

(ಭಕ್ತೀ ಸಾರ)

ಎಂಜಲೆಂಜಲೆಯೆಂ[1]ಬರಾ ನುಡಿ-
ಯೆಂಜಲಿಲ್ಲವೆ? ವಾರಿ ಜಲ-ಚರ-
ದೆಂಜಲಿಲ್ಲವೆ? ಕೀರವದು ಕರುವೆಂಜಲೆನಿಸಿರದೇ? ||
ಎಂಜ[2]ಲೆಲ್ಲಿ ಯದೆಲ್ಲಿ[3]ಯುಂ ಪರ-
ರೆಂಜಲಿಲ್ಲವೆ? ಬೇ[4]ರೆ ಭಾವಿಸ-
ಲೆಂಜಲುಂಟೇ? ದೇವ, ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 24 ||

1, ಎನ್ನುವರು; ಆ. 2, ಎಂಜಲೆಲ್ಲಿ ಅದು? 3, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ. 4, ಅಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂತ ಭಾವಿಸಲು ಎಂಜಲುಂಟೇ? (ಇಲ್ಲವಿಲ್ಲ! ಎಲ್ಲವೂ ಎಂಜಲೇ!)

ತೊಲಗುವರು ಕಡೆ ಕಡೆಗೆ, ಛೀ, ಹೊಲೆ!
ಹೊಲೆಯೆನುತ ಕಳವಳಿಸಿ, ತಮ್ಮ[1]ಯ
ಮಲದ ಭಾವವನೇ[2]ನು ಕಾಣದೆ, ಬರಿ[3]ದೆ ಮನ ನೊಂದೂ. ||
ಜಲದೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿದರೆ ತೊಲಗದು
ಹೊಲೆ-ಗೆ[4]ಲಸವೀ ದೇಹದೊಳು ನೀ
ನೆಲಸಿರಲು, ಹೊಲೆಯುಂಟೆ! ರಕ್ಷಿ[5]ಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 25 ||

1, ತಮ್ಮ. 2, ಭಾವವನ್ನು ಏನೂ. 3, ಸುಮ್ಮಗೆಯೇ. 4, ಗೆಲಸವು; ಈ. 5, (ದೇವ,) ರಕ್ಷಿಸು.

(ಸೋಮೇಶ್ವರ-ಶತಕ)

ಪ್ರಸಂಗ (4ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು).

ಹಿಡಿಯೊಳ್ ತುಂಬ್ಯ ಇ[1]ರೆ ಪಂಕ, ಮೇಲೆ
ತೊಳೆಯಲ್, ತಾ[2]ಂ ಶುದ್ಧನೇ? ಗೈದೊ[3]ಡಂ
ಕಡು ಪಾಪಂಗಳ, ಮಿಾ[4]ಯಲಾತ
ಶುಚಿಯೇ? ಕಾ[5]ಕಾಳಿಗಳ್ ಮಿಾಯವೇ? ||
ಗುಡ-ಪಾನಂಗಳೊಳ್ದ್ದಿ[6], ಕೈಪೆ
ಸೊ[7]ರೆ ತಾಂ ಸ್ವಾದಪ್ಪ[8]ದೇ? ಬಾಹ್ಯದೊಳ್
ಮಡಿಯೇ? ನಿರ್ಮ[9]ಲ ಚಿತ್ತವೇ, ನ–
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 26 ||

1, ಇರಲು, ಇರಲಾಗಿ. 2, ತಾನು. 3, ಗೈದರೂ. 4, ಮಿಾಯಲು, ಆತ. 5, ಕಾಕ-ಆಳಿಗಳು. 6, ಅದ್ದಲು. 7, ಸೋರೆ. 8, ಸ್ವಾದಿಸುವದೇ. 9, ನಿರ್ಮಲ ಚಿತ್ತವೇ (ಮಡಿಯಾಗಿದೆ,).

(ಅನುಭವಾಮೃತ)

ಜಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ (1ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಕೆಲರು[1] ಜಪ ತಪಗಳಲಿ, ಕೆಲಬರು
ಬಲುಮೆಯೆಹ[2] ಭುಜ-ಬಲದಿ[3], ಕೆಲಬರು
ಹಲವು ವಿಧ[4]-ಯಾಗದಲಿ, ಕೆಲಬರು ದಾನ[5]-ಧರ್ಮದಲೀ ||
ಬಳಲುವರು, ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದಲೆ
ಘಳಿಸಿ ಕೊಳ್ವರೆ[6] ತಮ್ಮ ಸುಖಗಳ,
ತಿಳಿಯಲರಿಯದೆ ನಿತ್ಯ ಸುಖವನು ಸತ್ಯ-ಮಾರ್ಗದಲೀ. || 27 ||

1, ಕೆಲವರು, ಕೆಲಬರು. 2, ಆದ. 3, ಬಲದಲ್ಲಿ. 4, ವಿಧದ. 5, ದಾನ ಕೊಡುವದೆಂಬ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ. 6, ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ.

(ಭಕ್ತೀ ಸಾರ)

ಸ್ನಾನ[1], ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳ ಜಪ, ತಪ,
ದಾನ-ಧರ್ಮ-ಪರೋಪಕಾರದಿ
ಹೀನ ಭಾವದೊಳುಳಿವರೆಲ್ಲದೆ[2] ಬೇರೆ ಗತಿಯುಂಟೇ? ||
ಏನು[3] ಮಾಡಿದಡೇನು[4], ಮುಕ್ತಿಗೆ
ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ? ಸತ್ಯ-ಭಕ್ತಿಗೆ
ನೀನೆ[5] ಕಾರಣನಾಗಿ, ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 28 ||

1, ಸ್ನಾನದಿ, ಸಂಧ್ಯೆ ಮುಂತಾದ ಜಪದಿ, ತಪದಿ, ದಾನಗಳ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಪರರ ಉಪಕಾರದಿ. 2, ಉಳಿಯುವರು; ಅಲ್ಲದೆ. 3, ಏನೂ. 4, ಮಾಡಿದರೆ. 5, ನೀನು, ದೇವರೇ.

PRAYER FOR ETERNAL HAPPINESS

ಅಚಲವಾದ ಆನಂದ ಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ನೀರ ಮೇಲಣ[1] ಗುಳ್ಳೆಯೆಂದದಿ
ತೋರಿಯಡಗುವ ಪಾಪ-ಮಯ[2]-ಸಂ-
ಸಾರ-ಬಹಳರ್ಣವದೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿದೆನು ನಿತ್ಯದಲೀ. ||
ತೋರಿಸೆ[3]ಚಲಾನಂದ-ಪದವಿಯ,
ಶೇರಿಸೆಕಟಾ, ನಿನ್ನ ಪೋಲ್ ನಮ-
ಗಾರು ರಕ್ಷಕರುಂಟು? ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತಾ! || 29 ||

1, ಮೇಲಿನ, ಮೇಲಿರುವ. 2, ಪಾಪ-ಮಯವಾದ ಸಂಸಾರದ ಬಹಳ ಅರ್ಣವದೊಳಗೆ. 3, ತೋರಿಸಿ ಅಚಲವಾದ ಆನಂದದ ಪದವಿಯ, ಶೇರಿಸು (ನನ್ನನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ!) ಅಕಟಾ, ಇತ್ಯಾದಿ.

V. ಪಾಠ

THE SHORTNESS OF MAN'S LIFE.

ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವದ ಕಾಲ ಬೇಗ ತೀರುತ್ತದೆ

ವ[1]ರುಷ ನೂರ್ ಆಯುಷ್ಯವೆದರೊಳ-
ಗಿರುಳು ಕಳದೈವತ್ತು, ಮಿಕ್ಕ ಆ-
ದ್ದರಲಿ ವಾರ್ಧಕ ಬಾಲ್ಯ ಕೌಮಾರದೊಳು ಮೂವತ್ತೂ ||
ಇರದೆ ಸಂ[2]ದುದು; ಬಳಿಕಲಿಪ್ಪತ್ತ್
ಬರುಷವೆದರೊಳಗಾದುದೆಂತಃ-
ಕರಣ ನಿನ್ನೊಳು ತೋರಿ, ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತಾ! || 30 ||

1, ವರುಷ ನೂರು (ಮನುಷ್ಯನ) ಆಯುಷ್ಯವು; ಅದರೊಳಗೆ ಇರುಳಾಗಿರುವ 50 ವರುಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮಿಕ್ಕಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ಸಂತು (ಸಲ್ಲುತ್ತದೆಂಬದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ); ಬಳಿಕಲೇ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷ (ಅತಿವೃದ್ಧಾಪ್ಯಕ್ಕೆ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ); ಅದರೊಳಗೆ (ಆಯುಷ್ಯವು) ಆದುದು (ಆಯಿತು).—ನಾವು ಸಂದುದು ಎಂಬದನ್ನು ನಿಜಭೂತಕಾಲದ ಮೇಲೆ ತಿಳುಕೊಂಡರೆ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂದ ವರುಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

THE INSTABILITY OF THE BODY

ಶರೀರದ ಅಸ್ಥಿರತ್ವ

ಎಂಟು ಗೇಣಿನ ದೇಹ, ರೋಮಗ–
ಳೆಂಟು ಕೋಟಿಯು, ಕೀಲ್ಗಳೆರವತ್ತೆ[1]
ಎಂಟು, ಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮನೆಯ ಮನವೊಲೆಯೇ, ||
ಹೆಂಟೆಯಲಿ ಮುಚ್ಚುವರು. ದೇಹದ–
ಲೆಂಟೆ ಸೌಖ್ಯವು? ದೇವ, ನಿಜವೆಹೆ[2]
ನಂಟ ನೀನ್ ಆಗ್ಯ, ಇನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 31 ||

1, ಕೀಲುಗಳು. 2, ಆದ.—(ಎಂಟು ಗೇಣಿನ ದೇಹವೆಂಬ, ರೋಮಗಳೆಂಟು ಕೋಟಿಯುಳ್ಳ, ಕೀಲ್ಗಳರವತ್ತೆಂಟು ಇರುವ, ಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಇತ್ಯಾದಿ).

ಹೊಡಿದೆಲು ಮರಮುಟ್ಟು, ಮಾಂಸದ
ಗೋಡೆ, ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆ, ನರವಿನ
ಕೂಡೆ ಪಿಂಡಿಗೆ[1] ಬಿಗಿದ ಮನೆಯೊಳಗಾತ್ಮ ಬೇಸತ್ತೊ ||
ಬೀಡು ತೊಲಗಿದ ಬಳಿಕಲಾ ಸುಡು-
ಗಾಡಿನಲಿ ಬೆಂದ್ ಉರಿವ ಕೊಂಪೆಯ
ನೋಡಿ, ನಂಬ್ಯ[2] ಇರಬಹುದೆ? ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 32 ||

1, ಪಿಂಡಿಗೆ ಬಿಗಿದ ಅಂದರೆ ಪಿಂಡಿಯು (ಅಂದರೆ ದೇಹವು) ಆಗುವ ಹಾಗೆ ಬಿಗಿದ. 2, (ಯಾರಾದರೂ) ನೋಡಿ, ನಂಬಿ.—(ಎಲುವಿನ ಮರಮುಟ್ಟು ಉಳ್ಳ, ಮಾಂಸದ ಗೋಡೆ ಉಳ್ಳ ಇತ್ಯಾದಿ).

ಬಿಗಿದ ರಕುತದ, ರೋಮ-ಕೂಪದ
ತೊಗಲ ಕೋಟೆಯ ನಂಬೆ[1], ರೋಗಾ–
ದಿಗಳ ಮುತ್ತಿಗೆ ಬಲಿದು, ಜೀವನ ಪಿಡಿಯಲೆನುವಾಯ್ತೊ[2]. ||

1, (ಯಾರಾದರೂ) ನಂಬಲು. 2, ಹಿಡಿಯಲು (ಲಿಕ್ಕೆ) ಅನುವು ಆಯಿತು.

ವಿಗಡ ಮೃತ್ಯುವಿನೆವರು ಬರುತಿರೆ,
ತೆ[3]ಗೆಸು ಕಾಲನ ಬಲವ; ಬಲು ಮು–
ತ್ತಿಗೆಯುಸಿದ ಪರಿಹರಿಸಿ, ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 33 ||

3, (ದೇವರೇ), ತೆಗಸು.—(ರಕ್ತ ಬಿಗಿದಿರುವ (ಮತ್ತು) ರೋಮಕೂಪವುಳ್ಳ ತೊಗಲಿನ ಇತ್ಯಾದಿ).

ಪೇ[1]ಳಲೆನ್ನ ಅಳವೆಲ್ಲವೀಗ್ ಮೃತಿ–
ಯೊಳುಗಳು ನೆರೆಯಂ[2]ಗ-ದೇಶವ
ಧಾಳಿ ಮಾಡುವರೆಕಟೆಕಟ, ಶಿರೆ ಸೂರೆಗಳ ಹಿಡಿದೂ, ||
ಕಾಳು ಮಾಡುವರಿನ್ನು ತನುವಿದು
ಬಾಳಲೆರಿಯದು; ಕೋ[3]ಟಿಯೆವರಿಗೆ
ಕೋಳು ಹೋಗದ ಮುನ್ನ, ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 34 ||

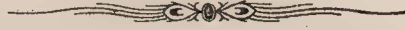
1, ಪೇಳಲು ಎನ್ನ (ನನ್ನ) ಅಳವು ಅಲ್ಲವು; ಈಗ. 2, ನೆರೆ ಅಂಗಗಳ ದೇಶವ (ದೇಹವ). 3, ಕೋಟಿಯು ಅವರಿಗೆ.

ಅಳಿಯುವೊಡಲನು ನೆಚ್ಚಿ, ವಿಷ[1]ಯಂ–
ಗಳಿಗೆ ಕಾತುರನಾಗಿ, ಮಿಗೆ ಕಳ–
ವಳಿಸಿ, ಕಾಲನ ಬಳಿಗೆ ಹಂಗಿಗನಾಗಿ, ಬಾಳಿದೆನೂ. ||
ತಿಳಿದು ಮನದೊಳು ನಿನ್ನ ನಾಮಾ–
ವಳಿಯು, ಜಿ[2]ಹ್ವೆಗೆ ತಂದು, ಪಾಪವ
ಕಳೆದು ಬಿಡುವದೆ ಲೇಸು. ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನೆನವರತಾ! || 35 ||

1, ವಿಷಯಗಳಿಗೆ. 2, (ಅದನ್ನು ಅಂದರೆ ನಾಮಾವಳಿಯನ್ನು) ಜಿಹ್ವೆಗೆ ತಂದು.

[1]ಈಗಲೋವೀ ದೇಹವಿನ್ನ ಯಾ-
ವಾಗಲೋ? ನಿಜವೆಲ್ಲವೆಂಬು[2]ದ-
ನೀಗ ತಿಳಿಯದೆ, ಮಡದಿ ಮನೆ ಮನೆವಾರ್ತೆಯೆಂದ್ ಎನುತಾ, ||
ರಾಗ-[3]ಲೋಭದಿ ಮುಳುಗಿ, [4]ಮುಂದಣ
ತಾಗು ಬಾಗುಗಳರಿಯೆ. ನಿನ್ನ ಸ-
ಮಾಗಮವ ಬಯಸುವೆನು! ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತಾ! || 36 ||

1, ಈಗಲೋ ಈ ದೇಹವು? ಇನ್ನು ಯಾವಾಗಲೋ? (ಈ ದೇಹವು ಈಗ ನಿಜವಾದದ್ದೋ? ಯಾವಾಗ್ಯಾದರೂ ನಿಜವಾದದ್ದೋ?). 2, ಎಂಬದನ್ನು. 3, ಲೋಭದಲ್ಲಿ. 4, ಮುಂದಿನ.

VI. ಪಾಠ

THE ADVENTURES OF KING NALA

ನಳರಾಯನ ಕಥೆ

(ರಾಮಾಯಣ)

ಭಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ (೧ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ದ್ಯೂತದಲಿ ಸಾಮ್ರಾ[1]ಜ್ಯ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ-
ನೋತು, ಸತಿ-ಸಹಿತಾಗ ಸು-ಪ್ರ-
ಖ್ಯಾತ ನಳ-ಪತಿಯೆಡವಿ-ಗುರಿಯಾದನು, ಕಣಾಯೆಂದಾ. | 37 |

1, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಓತು (ಓಲು ಕೊಟ್ಟು), ಸತಿಯ ಸಹಿತದಲ್ಲಿ ಆಗ.

ಬಿ[1]ಸುಟನೈ ಬಳಿಕೆಡವಿಯೊಳಗಾ-
ಯಸವ ಸೈರಿಸಲಾರದಾಶ್ರಮ-
ಋಷಿಗಳೆಡೆಯಲ್ಲ್ಯ ಆಪ್ತ ದಮಯಂತಿಯನು; ವಿಪಿನದಲೀ ||

1, ಬಿಸುಟನು (ಬಿಸುಡು ಎಂಬದು ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ), ಐ, ಬಳಿಕ ಅಡವಿಯೊಳಗೆ, ಆಯಸವ ಸೈರಿಸಲಾರದೆ, (ಅಲ್ಲಿರುವ) ಆಶ್ರಮದ ಋಷಿಗಳ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಪ್ತ ದಮಯಂತಿಯೆಂಬ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು.

ನುಸುಳಿದನು ಬಳಿಕೊಬ್ಬನೇ; ಸಂ–
ಧಿಸಿದ ತಕ್[2]-ಕರ್ಕೊಟನ ದೆಸೆಯಿಂದ್
ಅಸುವ ನೀಗದೆ, ಸಾರಿದನು ರುತುಪರ್ನ-ಭೂ-ಪತಿಯಾ. || 38 ||

2, ಆ.

ನಳನ ಮನೆಯುವನೆಂ[1]ದರೊತನ
ಸಲಹಿ ಕೊಂಡ್ ಇರ್ದ[2]ನು, ಕಣಾ, ನೃ[3]-ಪ-
ತಿಲಕ, ಮನ್ನಣೆಯಲ್ಲಿ ರುತುಪರ್ನ-ಕ್ಷಿತೀ-ಪಾಲಾ. ||
ಬಳಿಕಲಾ ದಮಯಂತಿ ಭಾರಿಯ
ಬಳಲಿಕೆಯನೆನುಭವಿಸಿ, ತಂದೆಯ
ನಿಳಯುವನು ಸಾರಿದಳು, ಭೀಷ್ಮಕನೆಂಬ ರಾಜನೆದಾ. || 39 ||

1, ಎಂದರೆ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ನಳನು ಎಂಬದು ಆಖ್ಯೆ. 2, ಇದ್ದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಿತಿ-ಪಾಲನೆಂಬದು ಆಖ್ಯೆ. 3, ನೃಪರಲ್ಲಿ ತಿಲಕವಾದವನೇ (ನೃಪರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಟನೇ, ಕೇಳು!).

ಅಳಿಯನನು ಕಾಣದೆ, ವಿದರ್ಭನು
ತೊಳಲಿಚಿದನೆನು[1]ಚರರ ನಾನಾ
ಹಳುವದಲಿ, ಹಳ್ಳಿಯಲಿ, ನಗರಂಗಳಲಿ, ನಗ-ಕುಲದಾ ||
ಬಳಿಗಳಲಿ. ಬಳಿಕವರು ಕಾಣದೆ,
ಹೊಳಲ ಸಾರ್ದ[2]ರು. ಭೀಷ್ಮಕನು ಮಗ–
ಳು[3]ಳಿವ ಕಾಣದೆ, ಕಂಡನೊಂದ್ ಅನುಮಾನ-ಸಾಧನವಾ. || 40 ||

1, ಅನುಚರರನ್ನು. 2, ಸಾರಿದರು. 3, ಉಳಿವನ್ನು.

ಸೃಜಿಸಿದನು ಸುದ್ದಿಯನು ನೃ[1]-ಪ ಭೂ-
ಭುಜರ ನಗರಂಗಳಲಿ, ನಿಷಧನ
ನಿಜದ ವನಿತೆಗೆ ಪುನಃ ಸೊಯಂವರವೆಂದು, ಚರರಿಂದಾ. ||

1, ಇದು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ (ನೃ-ಪ=ಭೀಷ್ಮಕನೆಂಬವನು),

ನಿಜವೈರಿಯುದೆಳೆಯೂಶೆಯುಲಿ ಭೂ-
ಭುಜರು ಬರು[2]ತ್ತಿರ್ದರು, ಕಣಾ, ಕೇಳ್,
ಅಜಯು-ಭೂ-ಪತಿಯೆಲವ್ರೊ, ಬಳಿಕೆಂ ಕುಂಡಿನೀ-ಪುರಕೇ. || 41 ||

2, ಬರುತ್ತ ಇದ್ದರು.

ಸೋಕಿತೇ ಕಡು ನಿಂದ್ಯೆ ಪುಣ್ಯ-
ಶ್ಲೋಕರಿಗೆ?-ನಳ-ಭೂ-ಪನೀ ನರ-
ಲೋಕದೊಳಗುತ್ತಮನೆಲಾ! ಹಯು-ಜ್ಞತೆಯು ಜನರಿಂಗೇ ||
ನಾಕು ಮಡಿ ಮಿಗಿಲೆಂಬ ನಾಣ್-ನುಡಿ
ಕಾಕ ಬಳ[1]ಸಿತೆಯೆಂನುತಾಯಿ— [ಳುಗೀ. || 42 ||
ಕ್ಷ್ವಾಕು-ಕುಲದೆವನಿ-ಪನು ಸುಯ್ದನು, ಚಿಂತೆಯೊಳ್ ಮು

1, ಬಳಸಿತೇ? ಎನ್ನುತ್ತ, ಆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು-ಕುಲದ ಅವನಿಪನು (ಅಂದರೆ ರುತುಪರ್ನನು).

ಅರಿ[1]ದನಿದ? ನಾವ್ ನೋಡ ಬೇಕ್ ಎಂದ್,
ಅರ[2]ಸನುತ್ತಮು ವಾಜಿ ಹೂಡಲಿ
ವರ ವರೂಥಕ್ಕೆ! ಎನಲು; ತಂದನು ಸೂ[3]ತನುರು ಹಯ[4]ವಾ. ||
ಅರಸ, ಕೇಳ್ ಐ! ನಳ-ಮಹೀ-ಪತಿ
ತುರಗವಿವು ನಾಳಿನಲಿ ಕುಂಡಿನಿ-
ಪುರಿಗೆ ಪರಿಗತವಾಗದೆನೆ[5]; ರುತುಪರ್ನನಿಂತ್ ಎಂದಾ— || 43 ||

1, ಅರಿದನು ಇದನ್ನು? (ಬಲ್ಲನು ಇದನ್ನು ಅಂದರೆ ಹಯುವಿದ್ಯೆಯುನ್ನು?). 2, ರುತುಪರ್ನನೆಂಬವನು. 3, ರುತುಪರ್ನನಿಗಿದ್ದ ನಳನಲ್ಲದ ಸೂತನು. 4, ಏಕವಚನವು ಬಹುವಚನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅದೆ (ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತುರಗವು ಇವು ಎಂಬದನ್ನೂ 44ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಾವಳಿಯು ಎಂಬದನ್ನೂ 45ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವ-ಚಯು ಎಂಬದನ್ನೂ ಸರಿ ನೋಡ ಬೇಕು). 5, ಎನಲು, ಎನ್ನಲು (ಇದಕ್ಕೆ ನಳ-ಮಹೀ-ಪತಿಯೆಂಬದು ಆಖ್ಯೆ).

ನಳನು ಬಲ್ಲವನೆಶ್ವ-ಹೃದಯುವ-
ನಿಳೆಯೊಳೆಂದು, ಸಮಸ್ತರಾ ನೃ-ಪ-
ತಿಲಕವನು ಕೊಂಡ್ ಆಡುವರು; ನೀನ್ ಅಶ್ವ-ಲಕ್ಷಣದಾ ||
ಹೊಲಬ ಬಲ್ಲ್ಯ, ಐ?—ಬಲ್ಲೆ[1]ನೆನೆ; ಕಣ್ಣ-
ಗಳಿಗೆ ಸೊಗಸುಪಕರಿಸುವಶ್ವ-
ವಳಿಯು ತಂ[2]ದನು; ಹೂಡಿದನು ಹೊಂ-ದೇರಿನಲಿ ಹಯುವಾ. || 44 ||

1, ಬಲ್ಲೆನೆಂಬುದು ನಳನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ. 2, ಅಂದರೆ ನಳನು.

ಏರಿದನು ನೃ-ಪನಾ ರಥವನು-
ಬ್ಬ ಏರಿ ನಳನ[1]ಬ್ಬರಿಸೆ, ಕಣ್ಣ-ಎವೆ
ಜಾ[2]ರೆ, ಜಾರಿದವಶ್ವ-ಚಯು, ಪವಮಾನ-ವೇಗದಲೀ. ||
ತೂರಿ ಬಿ[3]ದ್ದುದು ಮುಕುಟ. ತಡೆ ಹಯು-
ವೇರಿದಂತ್ ಇರೆ ಪಥವ[4]ನೆನೆ; ನಳ
ನೂರು ಯೋಜನ ಮುಂ[5]ಚಿತೆನಲಬ್ಬರಿಸಿದನು ಹಯುವಾ. || 45 ||

1, ಏರಿದನು ನೃಪನು (ರುತುಪರ್ಣನು) ಆ ರಥವನು; ಉಬ್ಬು ಏರಿ, ನಳನು ಅಬ್ಬರಿಸಲು. 2, ಜಾರಲಿಕ್ಕೆ, ಜಾರುವ ಪ್ರಕಾರ. 3, ಬಿತ್ತು. 4, ತಡೆ ಹಯುವ, (ಅದು) ಪಥವನ್ನು ಏರಿದಂತೆ ಇರಲು! (ಅದು ಆ ಏರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ) ಎನೆ (ಇದಕ್ಕೆ ರುತುಪರ್ಣನೆಂಬದು ಆಖ್ಯೆ). 5, ಮುಂಚಿತವಾಗಿ (ಬಿತ್ತು).

ಇವನು ತಾ ನಳನೆಲ್ಲ, ಎಲೇಯೆಂದ್,
ಅ[1]ವನಿ-ಪತಿಯೆನುಮಾನ-ಮುಖದಿಂದ್,
ಇವನನೆರಿಯುಲು ಬೇಕ್ ಎನುತ, ದುಮ್ಮ-ಇಕ್ಕಿದನು ಧರೆಗೇ. ||
ಹವಣನಿದನರಿದೀತ ಕಡಿಯಾ-
ಣವನು ಸೆಳೆದಿಳೆಗಿಳಿ[2]ದುದೇನ್? ಐ[3]
ಯುವನಿಗೆವತರಿಸಿದ ಕಥಾಂತರವೇನು? ಹೇಳ್! ಎಂದಾ[4]. || 46 ||

1, ರುತುಪರ್ಣ. 2, ಇಳಿದ್ದು. 3, ಐ, ಅವನಿಗೆ. 4, ಹವಣನ್ನು ಅದನ್ನು ಅರಿದು (ಅರಿತು) ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಕೇಳುವ ರಾಜನು ಅಂದದ್ದು.

ನಳನು ನೀನ್ ಅಹುದೆನಲು; ಕಣ್ಗಳ
ಜಲದ ಝೂಡಿಯಲೆಪ್ಪಿ, ತುರಗಾ–
ವಳಿಯ ಹೃದಯವನೆರಿದನೊತನೆದಕ್ಷ-ಹೃದಯವನೊ [1] ||
ನಳ ತದೀಯ ನೃ-ಪಾಲನಿಂದ್ ಅರಿ–
ದೊಲವು ಮಿಗೆ, ರಥವೇರಿ, ಭೂಮಿ-ಪ-
ತಿಲಕರಿಬ್ಬರು ಸಾರಿದರು ಭೀಷ್ಮಕನ ಪಟ್ಟಣವಾ. || 47 ||

1, ಕಣ್ಣುಗಳ ಜಲದ ಝೂಡಿಯಲ್ಲಿ (ಋತುಪರ್ಣನು ನಳನನ್ನು) ಅಪ್ಪಿ, ತುರಗಾವಳಿಯ ಹೃದಯವನು (ಗುಣವನ್ನು) ಅರಿದನು (ನಳನಿಂದ ಕಲಿತು ಕೊಂಡನು); ಆತನದು (ಋತುಪರ್ಣನದಾದ) ಅಕ್ಷ-ಹೃದಯವನು (ಅಕ್ಷ-ವಿದ್ಯೆಯ ಹೃದಯದರ್ಥವನ್ನು) ನಳನು ತದೀಯ ನೃಪಾಲನಿಂದ (ಋತುಪರ್ಣನಿಂದ) ಅರಿದನು. ಒಲವು ಮಿಗೆ (ಮಿಗಲಿಕ್ಕಾಗಿ).

ಬಂದ ನೃ-ಪರೊಳಗೀತನೇ ನಳ–
ನೆಂದ್, ಅರಿದು, ಭೀಷ್ಮಕನು ತನ್ನ[1]ಯ
ನಂದನೆಯನೊಲಿದಿತ್ತನೈ ಬಳಿಕಾ ಮಹೀ-ಪತಿಗೆ[2]; ||
ಬಂದ ಭೂ-ಪರು ಹರದರೀತನ[3]
ತಂದು, ನಿಲಿಸಿದನಖಿಳ ಸಂಪದ–
ದಿಂದ ನೈಷಧ-ನಗರಿಯಲಿ. ನರ-ನಾಥ, ಕೇಳ್! ಎಂದಾ. || 48 ||

1, ತನ್ನ. 2, ಅಂದರೆ ನಳನಿಗೆ. 3, ಈತನನ್ನು (ಭೀಷ್ಮಕನು) ತಂದು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಜನ-ಪನಾ ದಾಯಿಗನ ಮರು ಜೂ–
ಜಿನಲಿ ಗೆಲ್ದನು[1] ಧರೆಯನಾಳ್ದನು,
ಜನ-ಪರಲಿ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿ, ರಾಜ್ಯವ, ಕೇಳು, ಪೂರ್ವದಲೀ. | 49 |

1, ಗೆದ್ದನು ಧರೆಯನು; ಆಳಿದನು - - - ರಾಜ್ಯವ (ಜನಪನು ಅಂದರೆ ನಳನು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ).

VII. ಪಾಠ

COUNTING AN ARMY

ಪೌಜನ್ನು ಎಣಿಸಿದ್ದು

(ಕಲ್ಯಾಣಪ್ಪನ ಪ್ರಸಂಗ)

ದ್ವಿಪದೆ (೨ ಪದದ್ದು)

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

5	5	5	3	1ನೇ ಪದ
5	5	5	3	2ನೇ ಪದ

ದಳ-ಪನೆಂದನು ಪೌ[1]ಜನೆಣಿಸಿರೆನ್ನುತ್ತಾ; ||
ನಿಲಿಸಿದರು ವಿಧ-ವಿಧದಿ, ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಮತ್ತೆ || 50 ||
ಕತ್ತಿ ಕೋವಿಗಳ ಭಟ[2]ರೊಂದು ಸಾಲಿನಲೀ, ||
ಅಸ್ತ್ರ ಬಿಲ್ಲಿನ ಧೀರರೊಂದು ಸಾಲಿನಲೀ, || 51 ||
ಬಡಿಗೆಗಳ ಬೀಸುವವರೊಂದು ಸಾಲಿನಲೀ, ||
ಬಡಿಗೆ ಡೊಣೆಯೊಳ್ ಬಡಿ[3]ವರೊಂದು ಸಾಲಿನಲೀ, || 52 ||
ಕೊತ್ತಳಿಗೆ ಪಿಡಿದ ಭಟರೊಂದು ಸಾಲಿನಲೀ, ||
ಕುತ್ತು-ಕೋ[4]ವಿಂ ಪಿಡಿ[5]ವರೊಂದು ಸಾಲಿನಲೀ,- || 53 ||
ಸಾಲು ಸಾಲೊಳ್ ನಿಲಿಸಿಯೆಣಿಸಲೆವರೆಂದೂ ||
ಏಳು ಸಾವಿರ ಪೌಜು ಗಣಿತವಾಯ್ತು, ಅಂದೂ || 54 ||
ತ್ರಿತಯ-ಯುಗ-ಸೇನೆಯೆಂದದಲಿ ಕಾ[6]ಣುತ್ತಾ; ||
ಅತಿ ಹರುಷದಿಂ ದಳ-ಪ ನಕ್ಕು, ನೋಡುತ್ತಾ. || 55 ||

1, ಪೌಜನ್ನು. 2, ಭಟರ ಎಂಬುದು (ಧೀರರ, ಬೀಸುವವರ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಹ) ಕರ್ಮವಿಭಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ; 54ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿ ಎಂಬುದು ಅದಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. 3, ಬಡಿಯುವವರ. 4, ಕೋವಿಯನ್ನು. 5, ಹಿಡಿಯುವವರ. 6, (ಆ) "ಪೌಜು" ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

A WICKED WARRIOR'S SLEEPLESS NIGHT

ಒಬ್ಬ ಖಳ-ಭಟನಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಬಾರದ್ದು

(ರಾವಣ-ದಿಗ್ವಿಜಯ)

ದ್ವಿಪದೆ

ದಿನ-ಪನೆಸ್ತಾಚಲಂ[1] ಸಾರುತಿರಲೆಂದೂ ||
ಜನಿಸಿ ನಿಲಿದಿದು[2] ಜಗೆಕೆ[3] ಭೂರಿ ನಿಶೆ ಬಂದೂ, || 56 ||
ಬೀಡ್ಬ್ಯ ಇರಲು; ಬಳಿಕ ಶತ್ರುವಿನ ಬಲದೊಳಗೇ ||
ರೂಢಿಸಿದರುರು[4] ಸುಪ್ತರಾಗ್ಯ ಇರುಳಿನೊಳಗೇ. || 57 ||
ಬೆಳ-ದಿಂಗಳೇರಿ, ಶಶಿ ಬಲು ಪ್ರಕಾಶಿಸಲೂ, ||
ಖಳನುರದಿ[5] ಚಿಂತೆಗಳ ಖಡುಗ ಝಳಪಿಸಲೂ; || 58 ||
ಚಂದಿರನ[6] ಕಾಣುತಲೆ, ಕರಗಿದುದು ಚಿತ್ತಾ; ||
ಚಂದದಿಂ ಕಾನನ-ಚ್ಛವಿ ಗಂಡನೆತ್ತಾ[7]. || 59 ||
ಮಾರುತವು ಮಂದವಾಗಿಯೆ ಬೀಸಲಾಗೀ, ||
ತಾರೆಗಳ ರಾಜಿ ಥಳ-ಥಳಿಸೆ[8] ಶುಭವಾಗೀ, || 60 ||
ನಿದ್ರೆಯನು ಕಾಣನೆತಿ ನರಳುಥೊರಳುತ್ತಾ[9], ||
ಛಿದ್ರ-ಮಾನಸನಾಗಿ ಚಲಿಸಿ ಚಲಿಸುತ್ತಾ. || 61 ||

1, ಅಸ್ತಾಚಲವು (ಅಸ್ತಾಚಲವ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ). 2, ನಿಲ್ಲದೆ. 3, ಜಗಕ್ಕೆ. 4, (ಭಟರು) ರೂಢಿಸಿದರು ಉರು ಸುಪ್ತರಾಗಿ (ಅಂದರೆ ಬಹಳ ಸುಪ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದರು). 5, ಉರದಲ್ಲಿ. 6, (ಖಳನು) ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೆ (ಅವನ) ಚಿತ್ತ ಕರಗಿದುದು (ಕರಗಿತು). 7, ಕಂಡನು, ಅತ್ತ. 8, ಥಳಿಸಲು. 9, ನರಳುತ್ತ ಹೊರಳುತ್ತಾ.

NIGHTFALL

ರಾತ್ರಿಯಾದ್ದು

(ಭಾರತ)

ಜಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ (1ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಶಿಲುಕಿದು[1]ದು ಜನ-ದೃಷ್ಟಿ ಬಲು ಗ-
ತ್ತಲೆಯ ಬಂ[2]ಧದೊಳಂಧಕಾರದ
ಜಲಧಿಯಲಿ ಜಗೆ[3]ವೆದ್ದುದೇನ್ ಎಂ[4]ಬೆನು ಮಹಾದ್ಭುತವಾ? ||
ನಳಿನ-ಮಿತ್ರನ ಬೇಹುಕಾರರ
ಸುಳಿವೊ ತಿಮಿರದ ಪಾ[5]ಳೆಯದೊಳೆನೆ,
ನಿಳಯ-ನಿಳಯದ ಸೊಡರು ತಳಿ[6]ತುದು ಕೂಡೆ ನಗರಿಯಲೀ. ||62||

1, ಶಿಲುಕಿತು. 2, ಬಂಧದೊಳು; ಅಂಧಕಾರದ ಇತ್ಯಾದಿ. 3, ಜಗವು ಅದ್ದುದು (ಅದ್ದಿತು). ಏನ್ ಇತ್ಯಾದಿ. 4, ಎನ್ನುವೆನು. 5, ಪಾಳೆಯದೊಳು? ಎನ್ನುವಂತೆ (ಎಂತ ಕೇಳುವಂತೆ). 6, ತಳಿಯಿತು.

VIII. ಪಾಠ

WORLDLY HAPPINESS IS TRANSIENT

ಇಹದ ಭಾಗ್ಯವು ಅಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ

(ದಾಸರ ಪದ)

ರಾಗ ಮುಖಾರಿ; ಝುಂಪೆ ತಾಳ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

ಪಲ್ಲಿ

5	5	5	5	1ನೇ ಪದ
5	5	5	3 || 2ನೇ ಪದ

ಪದಗಳು

5	5	5	5	1ನೇ ಪದ
5	5	5	1 || 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು
5	5	5	5	3ನೇ ಪದ
5	5	5	3 || 4ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು

[1]ಆರು ಹಿತವರು ನಿನಗೆ ಮೂರು ಮಂದಿಗಳೊಳಗೆ?
ನಾರಿಯೋ? ಧಾರಿಣಿಯೊ? ಬಲು ಧನದ ಸಿರಿಯೋ? || ಪಲ್ಲ ||
ಅನ್ಯರಲಿ ಜನಿಸಿರ್ದ[2] ಅಂಗನೆಯು ಕರತಂದು,
ತನ್ನ ಮನೆಗೆವಳ ಯಜಮಾನಿಯೆನಿ[3]ಸೇ, ||
ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲದಲೆರ್ಧ ದೇಹವೆನಿಸುವ ಸತಿ[4]ಯು
ಕಣ್ಣಿನಲಿ ನೋಡಲೆಮ್ಮಳು ಕಾಲ-ವಶದೀ. || 63 ||

1, ಯಾರು. 2, ಇದ್ದ. 3, ಎನ್ನಿಸಲಾಗಿ. 4, (ಅಂಥಾ) ಸತಿಯು ಕಾಲ-ವಶದಲ್ಲಿ (ಶೇರಿದಾಗ ಅವನನ್ನು) ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ (ಇನ್ನು) ಅಮ್ಮಳು (ಅಂಮುವದಿಲ್ಲ).

ಮುನ್ನ ಶತ-ಕೋಟಿ ರಾಯರುಗಳೊಳ್ದ ಆ ನೆಲನ
ತನ್ನದೆಂದ್ ಎನುತ, ಶಾಸನವ ಬರಸೀ, ||
ಬಿನ್ನಣದ ಮನೆ ಗಟ್ಟಿ, ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಳವಿಕ್ಕಿ,
ಚನ್ನಿನೆವನೆಸುವೆ[1]ಳಿಯೆ; ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವರೂ. || 64 ||

1, ಅಳಿಯಲಾಗಿ.

[1]ಉದ್ಯೋಗ, ವೆವಹಾರ, ನೃ-ಪ-ಸೇವೆ, ಕುಶಲ-ಗತಿ,
ಚುದ್ರತನ, ಕಳವು, ಪರ-ತಾಪದಿಂದಾ, ||
ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೆ ಘಳಿಸಿ ಶಿಕ್ಕಿದೆಂಥ್ ಅರ್ಥವನು
ಸದ್ಯದಲ್ಲ್ಯ ಆರ್ ಉಂಬು[2]ವರು? ಹೇಳು, ಮನುಜಾ! || 65 ||

1, ಉದ್ಯೋಗಾದಿ ಕಳವಂತ್ಯವಾದ 6 ಶಬ್ದಗಳು ಸಹ ಕರಣವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅವೆಂದು ತಿಳುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. 2, ಉಣ್ಣುವರು.

ಶೋಕವನು ಗೈಯ್ಯುವರು ಸತಿ ಸುತರು, ಬಾಂಧವರು;
ಜೋಕೆ ತಪ್ಪಿದ ಬಳಕಲೆರ್ಧ ವೆರ್ಥಾ. ||
ಲೋಕದೊಳು ಘಳಿಸಿರ್ದ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳೆರಡು
ಸಾಕಾರವಾಗಿ ಸಂಗಡ ಬಪ್ಪ[1]ದೆಲದೇ || 66 ||

1, ಬರುವದು. ಅಲ್ಲದೆ (ಈ ಕಡೇ ಮಾತು 67ನೇ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ).

ಅಸ್ಥಿರದ ದೇಹವನು ನಚ್ಚಿ ನಂಬ್ಯ ಇರ ಬೇಡ;
ಸೊಸ್ಥದಲಿ ನೆನೆ, ಕಂಡ್ಯ,[1] ಪರಮಾತ್ಮನಾ! ||
ಚಿತ್ತದೊಳು ಶುದ್ಧಿಯಿಂದ್ ಆ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯವ–
ನುತ್ತಮೋತ್ತಮನೆಂದು,[2] ಸುಖಿಯಾಗು, ಮನುಜಾ! || 67 ||

1, ಕಂಡ್ಯಾ (ನೋಡಿದಿಯಾ). 2, ಉತ್ತಮ-ಉತ್ತಮನು (ಬಹಳ ಉತ್ತಮನು).

IN THIS MISERABLE, WICKED WORLD GOD'S HELP IS MUCH WANTED

ಕಷ್ಟವೂ ಪಾಪವೂ ಉಳ್ಳ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸಹಾಯ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿದೆ

ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ; ಆದಿ ತಾಳ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

ಪಲ್ಲ

4 | 4 | 4 | 4
4 | 4 | 4 | 1 || 1ನೇ ಪದ (ಎರಡು ಸರ್ತಿ ಇದೇ).

ಪದಗಳು

4 | 4 | 4 | 4
4 | 4 | 4 | 1 | 1ನೇ ಪದ
4 | 4 | 4 | 4
4 | 4 | 4 | 1 || 2ನೇ ಪದ (ಎರಡು ಸರ್ತಿ ಇದೇ).

ವರ-ದ-ಸು-ಹೃದಯಾ![1] ವರ-ದ-ಸು-ಹೃದಯಾ!
ವರ-ದ-ಸು-ಹೃದಯಾಯೆನು,[2]
ಮನವೇ! ||
ದುರಿತ-ಶರಧಿಯುತ್ತರಿಸ ಬೆಕಾದರೆ,[3]
ಪರಮ ಪತಿಯ ನುತಿಸಿರು,
ಮನವೇ! || ಪಲ್ಲ ||

1, ವರ-ದ ಅಂದರೆ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸುಹೃದಯವುಳ್ಳವನೇ! (ಅಂದರೆ ದೇವರೇ!) 2, ಎನ್ನು. 3, ಬೇಕಾದರೆ.

ಘೋರ-ತರದ ಸಂಸಾರವು ದುಃಖದ
[1]ವಾರಿಧಿಯೆದರೊಳಗೇನ್
ಉಂಟೂ?
ತೋರುವ ಶಿರಿ-ಸಂಪತ್ತಿನ ನೆಲೆಯ ವಿ–
ಚಾರಿಸಲಿದು ಕನಸಿನ
ಗಂಟೂ. ||
ಮೂರು ದಿನದ ಬಾಳಿಕೆಯೆದರೊಳು ನೀನ್
ಆರೈಸುವದೇ[2]ತರ
ನಂಟೂ?
ಭಾರ-ಹರನ, ಮನ ಮುಟ್ಟಿ, ಭಜಿಸಿದರೆ,
ಕಾರಣದಿಂದ ಮುಕುತಿ–
ಯುಂಟೂ! || 68 ||

1, ವಾರಿಧಿಯು; ಇದರ. 2, ಯಾತರ.

ಮಡದಿ ಸುತರ ಮಮಕಾರಕೆ ನೀ ಮನ–
ವೊಡಬಡುತಲೆ, ನಗುತಿರ
ಬೇಡಾ!
ಹುಡುಕುತ, ಮೃ[1]ತಿಯೆವರೈತಂದರೆ, ಹೊರ–
ವಡೆಲೆಂಬರು ತನುವಿನ
ಗೂಡಾ. ||
ಬಿಡಲಾರದ ಪಾಪದ ಪಾಶಕೆ ಶಿಕ್ಷ
ಒಡದು, ನೀ[2] ಕಡೆಯಲಿ ಕೆಡ
ಬೇಡಾ!

1, ಮೃತಿಯವರು ಐತಂದರೆ (ಬಂದರೆ), ತನುವಿನ ಗೂಡನ್ನು ಹೊರಪಡು, ಎಲೆ! ಎಂಬರು.
2, ನೀ.

ಕಡೆ-ಹಾಯ್ಸುವವನ[3] ಭಜಿಸಲು, ಮುಕುತಿಯು
ಪಡೆಯು ಬಹುದು. ನುತಿಸೋ[4]
ಗಾಡಾ! || 69 ||

3, ಕಡೆ-ಹಾಯಿಸುವವನನ್ನು (ದೇವರನ್ನು). 4, (ದೇವರನ್ನು) ನುತಿಸೋ.

ನೆತ್ತ ಪಗಡೆ ಚತುರಂಗವನಾಡುತ
ಹೊತ್ತು ಕಳೆವದೇತಕೆ?[1]
ನೀನೂ
ಸುತ್ತಿ, ತೊಳಲಿ, ಬಳಲುತ ಮಾಡಿದ ಗೃಹ-
ಕೃತ್ಯದಿ ನಿನಗೆಹ[2] ಫಲ-
ವೇನೂ? ||
ಕತ್ತಲೆಯೊಳು ಕಣ್ಣನು ತೆರದಂದದಿ
ವರ್ಥದಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ-
ದೇನೂ?
ಮೃತ್ಯು-ಭಯವಗಲ ಬೇಕ್ ಆದರೆ, ಸ-
ರ್ವೋತ್ತಮ ದೇವರೆ ಶರ-
ಣೆನ್ನೂ! || 70 ||

1, ಕಳೆಯುವದು. 2, ಆಗುವ (ಆದ).

ಕೂಳನ ಬಲದಲಿ ಬೆಳದೀ ಕಾಯದ
ಬಾಳುವೆಯೆಂಬದು ತಿರ-
ವಲ್ಲಾ;
ಜಾಳಿಗೆ ತುಂಬಿದ ಹೊನ್ನ-ಆಭರಣವು
ನಾಳೆಗೆ ಸಂಗಡ ಬಹ[1]-
ದಲ್ಲಾ; ||

1, ಬರುವದು (ಬರುವಂಥಾದ್ದು).

ಮಾಳಿಗೆ-ಮನೆಯುಪ್ಪರಿಗೆಯು ಕೋಣೆಯು
ಪಾಳಿಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲ್ಯ ಇಹು-
ದಲ್ಲಾ.
[2]ಕಾಲನ ಭಯವನು ಕಳೆಯಲು ದೇವರ
ನಾಲಿಗೆಯಲಿ ನುತಿಸೋ,
[3]ಸೊಲ್ಲಾ ! || 71 ||

2, ಕಾಲನ ಭಯವನ್ನು ಕಳೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ನುತಿಸೋ. 3, ಎಲೆಲಾ!

ಕು-ಮತಿಗಳೆಹ [1]ಷಡ್-ವರ್ಗಗಳ ಪರಾ-
ಕ್ರಮವೆಲ್ಲವ ನೀ ಪರಿ-
ಹರಿಸೂ!
ಬೆಮೆ-ಗೊಳ್ಳ ಸುಮೆಂದ್ರಿಯದಿಚ್ಛೆಗಳೆ-
ಗಮನವ ದಯೆಯಿಂ ನೀ
ನಿಲಿಸೂ! ||
ಯಮನೊಳ್ಗಳನೆಬ್ಬಟ್ಟುವ [2]ಯತ್ನ-
ಕ್ರಮ-ಗತಿಗಳ ಕಾರ್ಯವ
ಬಲಿಸೂ!
[3]ಅಮಿತ-ಮಹಾ-ಪರಮೌಜಸಿನಾತ್ಮನ
[4]ರಮಣೀಯಾಂಘ್ರಿ ಹೃದದೊ-
ಳಿರಿಸೂ! || 72 ||

1, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ, ಮತ್ಸರ ಎಂಬ ಆರು. 2, ಯತ್ನದ ಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಗತಿಗಳ. 3, ಅಮಿತವಾದ ಮಹಾ ಪರಮ ಓಜಸಿನ. 4, ರಮಣೀಯ ಅಂಘ್ರಿ(ಯನ್ನು).

IX. ಪಾಠ

GOOD ADVICE

ಬುದ್ಧೀ ಮಾತುಗಳು

ರಾಗ ರೇಗುಪ್ತಿ; ಮಟ್ಟೆ ತಾಳ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

ಪಲ್ಲ

3	3	3	3	1ನೇ ಪದ
3	3	3	3	2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು
3	3	3	3	3ನೇ ಪದ
3	3	3	3	4ನೇ ಪದ
3	3	3		

ಪದಗಳು

3 | 3 | 3 | 3 | (ಹೀಗೆಯೇ ನಾಲ್ಕು ಪದಗಳು).

ಸಾರಿ, ದೂರಿ, ಹೇಳುತೇನೆ;
ಕೆಟ್ಟ, ಕಂಡ್ಯ[1], ಬೊಡ್ಡಿ-ಮನವೆ! ||
ದೂರೊ[2] ಬುದ್ಧಿ ಮಾಡ ಬೇಡ!
ಕೈಯಲಿಕ್ಕೊ ಕಡ್ಡಿ! ನಿನ್ನ
ಕೈಯಲಿಕ್ಕೊ ಕಡ್ಡಿ! || ಪಲ್ಲ ||

1, ಕಂಡಿಯಾ? 2, ದೂರುವ.

ಕೋಪವನ್ನು ಮಾಡದೀರು[1];
ಪಾಪಕೆ ಗುರಿಯಾಗದೀರು; ||
ಶಾಪ-ಹರನ ನುತಿಗಳನ್ನು
ನೀ ಪಠಿಸುತಲೀರು, ಮನವೆ! || 73 ||

1, ಇರು.

ಅಷ್ಟ[1] ಮದದಿ ಬೆರೆಯದೀರು;
ನಷ್ಟಕೆ ಗುರಿಯಾಗದೀರು; ||
ದುಷ್ಟ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ
ಭ್ರಷ್ಟನಾಗ ಬೇಡ, ಮನವೆ! || 74 ||

1, ಮದದಲ್ಲಿ (ಅನ್ನ, ಅರ್ಥ, ಯೌವನ, ಸ್ತ್ರೀ, ವಿದ್ಯೆ, ಕುಲ, ರೂಪ, ಉದ್ಯೋಗ ಎಂಬ ಎಂಟು ಮದ).

ಸಿರಿಯ ಮೆಚ್ಚಿ ಮೆರೆಯದೀರು;
ಬರಿದೆ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯದೀರು; ||
ಪರರ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ
ನರಕಿಯಾಗ ಬೇಡ, ಮನವೆ! || 75 ||

ಕಾಯವನ್ನು ನಂಬದೀರು;
ಮಾಯೆಗೆ ಮರುಳಾಗದೀರು; ||
ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಂಡು, ನೀನು
ಬಯ್ಸದೀರು[1], ನನ್ನ ಮನವೆ! || 76 ||

1, ಬಯಸದೆ.

ನಿನ್ನ ನಿಜವ ನಂಬದೀರೆ[1]-
ಲೆನ್ನ ತಾಶೆ ಮಾಡದೀರು; ||
ಚನ್ನಗಿನ್ನು ದೇವ[2] ಪಾದ-
ವನ್ನು ನೀನು ನಂಬು, ಮನವೆ! || 77 ||

1, ನಂಬದಿರು; ಎಲೆ. 2, ದೇವರ.

IMPOSSIBILITIES

ಆಗದ ಕಾರ್ಯಗಳು

ರಾಗ ಶಂಕರಾಭರಣ; ಆದಿ ತಾಳ (68ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

ಪಲ್ಲ

4 | 4
4 | 4
4 | 4 | 4 | 1 | 1ನೇ ಪದ (ಇದೇ ಎರಡು ಸಾರಿ).

ಪದಗಳು

4 | 4
4 | 4
4 | 4 | 4 | 1 | 1ನೇ ಪದ
4 | 4
4 | 4
4 | 4 | 4 | 1 || 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು (ಇದೇ ಎರಡು ಸಾರಿ).

ಈಶನ ಕರುಣೆಯು–
ನಾಶಿಸು ವಿನಯದಿ
ದಾಸನ ಹಾಗೆಯೆ, ನೀ ಮನವೇ!
ಕ್ಲೇಶದ ವಿಧ-ವಿಧ-
ಪಾಶವ ಹರಿದು, ವಿ–
ಲಾಸದಿ ಸತ್ಯವ ತಿಳಿ, ಮನವೇ! || ಪಲ್ಲ ||

ಮೋಸದಿ ಜೀವಿಯು
ಘಾಸಿಯು ಗೈದದು
ಕಾಶಿಗೆ ಹೋದರೆ ಹೋದೀತೇ?

ದಾಸರ ದುಡಿಸುತ
ಕಾಸನು ಕೊಟ್ಟರೆ,
ಲೇಸುವು ಹುಟ್ಟದಲಿದ್ಧೀತೇ? ||
ಭಾಷೆಯು ಕೊಟ್ಟು ನಿ-
ರಾಶೆಯು ಪಡಿಸಲು
ಮೋಸವ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟೀತೇ?
ನಾಶದ ಭೋಗ-ವಿ-
ಲಾಸವ ಸೇವಿಸಿ,
ವಾಸಿಯೆದೆಂದಡೆ, ಬಂದೀತೇ? || 78 ||

ಶ್ವಾನದ ಮನಕೆ ಸು-
ಭಾನುವ ಪಾತ್ರದ
ಶಾನೆ ವಿಭಾಸೆಯು ಸೊಗಸೀತೇ?
ಹೀನ ಮನುಜನಿಗೆ
ಜ್ಞಾನವ ಬೋಧಿಸೆ,
ಹೀನ ವಿಷಯುಗಳು ಹೋದೀತೇ? ||
ಮಾನಿನಿ-ಮನಸು ನಿ-
ಧಾನದಲಿ[1]ರದಿರೆ,
ಮಾನದ ಭೂಷಣವುಳದೀತೇ?
ದಾನ-ದ ದೇವ್ರಿಗೆ
ಜಾನುವನೊರದ
ದೀನಗೆ ಮುಕುತಿಯು ದೊರಕೀತೇ? || 79 ||

1, ಇರದಿರಲಾಗಿ.

ಸತ್ಯದ ಧರ್ಮವ
ನಿತ್ಯವು ಬೋಧಿಸೆ,
ತೊತ್ತಿನ ಮನಸಿಗೆ ಸೊಗಸೀತೇ?
ತತ್ತ್ವ-ಸಾರ ವಿ-
ಚಿತ್ರದಿ ಪೇಳಲು,
ಕತ್ತೆಯ ಮನಸಿಗೆ ತಿಳದೀತೇ? ||
ಪುತ್ಥಳಿ-ಬೊಂಬೆಯ
ಚಿತ್ರದಿ ಬರದಿರೆ,
ಮುತ್ತನು ಕೊಟ್ಟರೆ ನುಡದೀತೇ?
ಎತ್ತನು ಕೇಳದ-
ರೊತ್ತೆಗೆ ಹಣವನ್ನ
ಇತ್ತು, ವಿಶೋಕವ ಮಾಡೀತೇ? || 80 ||

ನ್ಯಾಯವ ಬಿಟ್ಟ ಅ-
ನ್ಯಾಯವ ಪೇಳುವ
ನಾಯಿಗೆ ನರಕವು ತಪ್ಪೀತೇ?
ತಾಯ್ ತಂದೆಗಳನು
ನೋಯಿಸಿದಾವ-[1]
ನ್ಯಾಯಿಗೆ ಮುಕುತಿಯು ದೊರಕೀತೇ? ||
ಬಾಯಿಯ ಕೊಬ್ಬಿಂ
ಬೈಯುವ ಮನುಜಗೆ
ಘಾಯವು ತಾಗದೆ ಬಿಟ್ಟೀತೇ?

1, ನೋಯಿಸಿದ ಆ ಅನ್ಯಾಯಿಗೆ.

ಮಾಯೆ[2]ಯ ನುಡಿ ಸಂ-
ಚೈಯಿಸಿದವನಿಗೆ
ಕಾಯದ ಕಷ್ಟವು ತೊಲಗೀತೇ? || 81 ||

2, ಎಲ್ಲಾ ಮಾಯೆಯಾಗಿದೆ, ನನ್ನ ಕಾಯವು ಸಹ ಮಾಯೆಯೇ ಎಂಬ ವ್ಯರ್ಥ ನುಡಿಯನ್ನು.

ಸಾಧು ಸು-ಜನರನು
ಬಾಧಿಸಿದಾ ಪರ-
ವಾದಿಗೆ ದೋಷವು ತಪ್ಪೀತೇ?
ಬಾಧಿಸಿ, ಬಡವರ
ಸಾಧನ ವೊಯ್[1]ವಗೆ
ವ್ಯಾಧಿಯು ಕೋಟ್ಲೆಯು ಬಿಟ್ಟೀತೇ? ||
ಆದರವಿಲ್ಲದ
ವಾದಕೆ ಪ್ರತಿ-ದನಿ-
ಯಾದರೆ, ಸೊಂಪಗೆ ಕೇಳೀತೇ?
ಶಾದದ ಕೂಪದಿ
ಶೇದಲು, ವಿಮಲ[2]ತ-
ರೋದಕ ಕೊಡದೊಳ್ ಹೊರಟೀತೇ? || 82 ||

1, ವೊಯ್ಯುವವನಿಗೆ. 2, ವಿಮಲತರ (ವಾದ) ಉದಕ.

ಅಂಗಗಳೊ ವಿಷ-
ಯಂಗಳ ತೊರೆದವ-
ಗೆಂಗನೆಯುರ ಬಗೆ ಸೊಗಸೀತೇ?

ಮಂಗದ ಚೇಷ್ಟೆಯು
ಹಿಂಗಿದ ಮನುಜಗೆ
ಶಿಂಗರ-ಬಗೆಯ್ಯೈ ಸೊಗಸೀತೇ? ||
ಅಂಗಗಳಿಚ್ಛಾ-[1]
ಸಂಗತನೊದರೆ,
ಭಂಗವು ಬಾರದಲಿದ್ಧೀತೇ?
ಮಂಗಳ-ಮಾನಿತ-[2]
ನೆಂಘ್ರಿಯು ಕಾಣದ
ಕಂಗಳಗೊದರ[3] ದೊರಕೀತೇ? || 83 ||

1, ಇಚ್ಛೆಯ ಸಂಗತನು. 2, ಮಂಗಳವಾದ ಮಾನಿತೆಯುಳ್ಳವನ (ದೇವರ). 3, ಕಂಗಳನಿಗೆ ಆದರ.

X. ಪಾಠ

A KING IN A BATTLE

ಒಬ್ಬ ಅರಸನು ಯುದ್ಧ ನಡಿಸಿದ್ದು

(ರಾಮಾಯಣ)

ಭಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ (1ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಬಿಗಿದು ಬೆಳು ವಟ್ಟೆಯು, ಕಠಾರಿಯು
ಮಿಗೆ ಕಟಿಗೆ, ಸಿಂಗರಿಸಿ[1] ಹೊನ್ನ ಆ
ಯುಗದ ಖಡ್ಗವನೆಕ್ಷಯುದ ಮೂಡಿಕೆಯು ದಕ್ಷಿಣದಾ ||

1, ಹೊನ್ನಿನ ಆ ಯುಗದ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡ ಬಹುದು; ಅಥವಾ (ತನ್ನನ್ನು) ಸಿಂಗರಿಸಿ (ಕೊಂಡು), - - ಖಡ್ಗವನ್ನೂ - - ಮೂಡಿಕೆಯನ್ನೂ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೇಳ ಬಹುದು.

ಹೆಗಲಿಗಾನಿಸಿ, ಹರದ ಜೆಡೆಗಳ
[2]ಜಗುೞದೋಲ್ ಬೞ ಬಾೞಿ, ಚಾಪವ [ವಿಂದಾ. ‖ 84 ‖
ತೆಗದು ಕೊಂಡ್, [3]ಎಲೆಯಂದು ಹೊರಟನು ನೃ-ಪತಿ ನಲು

2, ಜಗುಳದೋಲ್ = ಜಗುಳದ ಹಾಗೆ. 3, ಎಲೆ, (ಕೇಳು,) ಅಂದು (ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ).

ಮಸಗಿ, ಮಾರ್-ಬಲದಿದಿರಿನಲಿ ಮೋ-
ಹಿಸಿದ; ಕೇೞ್ ಐಯೊಗ ಹೂಂ-ಕೃತಿ
ಮಸಗೆ, [1]ಹೂಡಿದನೆಹಿತರೆದೆ ನಿೞನಿಟಲೆನಲು, ಧನುವಾ. । 85 ।

1, ಹೂಡಿದನು, ಅಹಿತರ ಎದೆ ನಿಳಿನಿಟಲೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ, ಧನುವನ್ನು.

ಧನುವ ನೇವರಿಸಿದನು, ಕೊಪ್ಪಿನ
ಕೊನೆಯನೊರ್ಕೈದು[1]ಭಯದಲಿ ಸಿಂ-
ಜಿನಿಯ ಧನಿ [2]ದೋರಿಸಿದನೆವನೀ-ಘಟವು ಬಿರ-ಬಿರಿಯೆ,‖
ವನ-ಧಿಗಳು ತುೞುಕಾಡೆ, ತಾರಕೆ
ತನಿ ಗೆದರೆ, ತಳ್ಳಂಕ-ಗೊಳೆ ಮೇ- [ರಾಜಾ. ‖ 86 ‖
ದಿನಿಯು, ನಗ-ಕುಲವೆಲುಗೆ. ಬೊಬ್ಬ್ಯೆ ಇರಿದುಬ್ಬಿದನು

1, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ. 2, ದೋರಿಸಿದನು, (ಆ ಧ್ವನಿಯಿಂದ) ಅವನಿಯೆಂಬ ಘಟವು ಬಿರಬಿರಿಯುವ ಹಾಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅರಿದರೆದುರಾೞಿಗಳು ರಾಜನ
ಕುರುಹ; ನಿಲ್ಲದೆ, [1]ಭರದಿನಾ ಕ್ಷಣ [ಇರಿದೂ, ‖
ನೆರದು, ಕವಿ!ಕವಿಯೆನುತ, ಖೋಯೆಂದ್, ಉಬ್ಬಿ, ಬೊಬ್ಬ್ಯೆ
ಹರೆಯ ಹೊಯ್ಲ್ಲಲಿ ಮೇರು-ಗಿರಿ ತರ-
ತರಿಸೆ, ತೂೞಿದರಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರದ
[2]ಹೊರಿಗೆಯಲಿ ಹೂೞಿದರು, ಹೊಗಿಸಿದರಾನೆ ಕುದುರೆಗಳಾ. ‖ 87 ‖

1, ಭರದಿನ್ (ಭರದಿಂ, ಭರದಿಂದ) ಆ. 2, (ತಾವು ಎಸೆಯುವ) ಅಸ್ತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ (ತಾವು ಅಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾ ಇರುವಲ್ಲಿ).

ಸರಳ ಸರಿ, ಶಲ್ಲೆ ಹದ ಮಳೆ, ಮು–
ದ್ಗರದ ವೃಷ್ಟಿ, ಮುಸುಂಡಿ ಮುಸಲದ
ವರುಷ, ಧಾ[1]ರಾಸಾರಕದ ಸಿಡಿಲಂಬು ಶಕ್ತಿಗಳಾ ||
ಬಿರುಬಿನೆಗ್ಗದ ಸೋನೆ ಗುಡುಗೊಡ–
ನೆರಿ[2]-ಬಲಾಹಕ-ಪಟಲದಿಂದ್ ಅ–
ಬ್ಬರಿಸಿ ಸುರಿದುದು ರಾ[3]ಜ-ಸುಮನೋದ್ದಾಮ-ಶಿಖರಿಯಲೀ. || 88 ||

1, ಧಾರಾ-ಆಸಾರಕದ (ಧಾರೆಯ ಆಸಾರಕದ) ಸಿಡಿಲು, ಅಂಬು ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ಅರಿಗಳ ಬಲಾಹಕದ ಪಟಲದಿಂದ. 3, ರಾಜನೆಂಬ ಸುಮನಸ್-ಉದ್ದಾಮ-ಶಿಖರಿಯಲ್ಲಿ (ರಾಜನೆಂಬ ಪುಷ್ಪವುಳ್ಳ ಅಥವಾ ಚಂದವಾದ, ದೊಡ್ಡ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ).

ಬೀಸಿದು[1]ದು ಬಿರು-ಘೌಳಿ ರಾಜ-ಶ–
ರಾಸನದ ಸರಳೋಟದಲಿ; ಹೊರ
ಬೀಸಿ ಬಿದ್ದವು ಹಲವು ಮಾರ್-ಜನ-ಶಿರಸು ನೆಲಕೆಂದೂ. | 89 |

1, ಬೀಸಿತು.

ಶೀಳಿ ಬಿದ್ದವು ಬಲು ಮದೇಭ-ಘ[1]–
ಟಾಳಿ, ಘೋಟಕ-ನಿಕರ; ನೆಲದಲಿ
ಹೋಳುಗಳೆ[2]ದವು, ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದು ನಭೀ ತಲಕೆ; ರಥದಾ ||
ಗಾಳಿ ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗುತಿರ್ದವು;
ಮೇಲೆ ಪರಿ[3]ವಾರಾಳಿಗಳ್ ಕರ–
ತಾಳದಲಿ ಕುಣಿದಾಡುತಿರ್ದವು, ಪಾಡುತೆವನಿ-ಪಗೇ,– || 90 ||

1, ಘಟಗಳ ಆಳಿ. 2, ಆದವು. 3, (ರಾಜನ) ಪರಿವಾರರಾದ ಆಳಿಗಳು.

ಎಲೆಲೆ, ಕವಿ! ತಿವಿ! ಕೊಲ್ಲು! ಕೊಲ್ಲಿರಿ!
ತಲೆಯ ಹೊಯಿ, ಹೊಯಿ! ಕಾಲ ಪಿಡಿದೆ–
ಪ್ಪಳಿಸು! ನ[1]ರನೊಟ್ಟೈಸಿ, ಹಿಂದಿರುಗುವರು, ನೋಡ್! ಎನುತಾ. ||

1, ನರನೆ (ನರನರನೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಬಲವನ್ನು) ಒಟ್ಟೈಸಿ, (ಶತ್ರುಗಳು).

ಬಳಿಕ ವೈ[2]ರಿಗಳೆಧಿಕರೆಸುಗೆಯು
ಚಳ-ಚಮತ್ಕೃತಿ ನಡೆಯುಲೊಬ್ಬನು
ಹಳಚಿದನು [3]ತದ್-ರಾಜನಂ, ಬಲು ರಕ್ತ [4]ಸೋರ್ವ್ ಅಂತೇ. || 91 ||

2, ವೈರಿಗಳ ಅಧಿಕರ (ವೈರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದವರ). 3, ಆ ರಾಜನನ್ನು. 4, ಸೋರುವ.

ಉರವಣಿಸಿದರು ಶತ್ರು-ರಾವ್ತರು;
ಕ[1]ರದ ಖಡುಗದ ನೆಗಹಿನಲಿ ನಿಡು-
ವೆರಿಯ ಗಜ ತೂಳಿದವು; ತೋಳಿನ ಬಾಳ ನೆಗಹಿನಲೀ, |
ಹ[2]ರಿಗೆ ಖಡ್ಗ ಕಠಾರಿ ಕುಂತದ-
ಲಿರಿತಕಾರರು ಹೊಕ್ಕರೆನಿಬರ [ಲೀ. || 92 ||
ಚರಣ-ಘೋಷಕ್ಕ ಅವನಿ ಗುಡುಗುಡು-ಗುಡುಗುವೆಂದದ

1, ಕರದ ಖಡುಗದ=ಕರ (ಸೊಂಡಿಲು) ಎಂಬ ಖಡುಗದ ಅಥವಾ ಸೊಂಡಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಖಡುಗದ. 2, ಹರಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಖಡ್ಗದಲ್ಲಿ, ಕಠಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇರಿತಕಾರರು ತೋಳಿನ ಬಾಳಿನ ನೆಗಹಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹರಿಗೆಯಲ್ಲಿ (ಹರಿಗೆ ಹಿಡುಕೊಂಡು) ಇತ್ಯಾದಿ.—ಕರದ ಖಡುಗದ ನೆಗಹಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬದನ್ನು ರಾವ್ತರಿಗೆ ಹಾಕ ಬಹುದು; ಹಾಗಾದರೆ ತೋಳಿನ ಬಾಳಿನ ನೆಗಹಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬದನ್ನು ಗಜಗಳಿಗೆ ಹಾಕ ತಕ್ಕದ್ದು (ತೋಳು=ಸೊಂಡಿಲು ಎಂಬಂತೆ ಆದೀತು).

ಆಸುರದ ಬೊಬ್ಬ್ಯ-ಆಟ, ಹಯದುರು
ಹೇಷಿತ ಧ್ವನಿ, ಕರಿಯ ಬೃಂಹಿತ-
ಘೋಷ, ರಥ-ರಾಜಿಗಳ ಚಿತ್ಕೃತಿ, ಭಟರ ಸಿಂಹ-ರವಾ, ||
ಆ ಸಮರ-ವಾದ್ಯದ ಘಡಾವಣೆ-
ಯಾಸುರದಿ ಬೆದರಿಸಿತು, ನಡುಗಿಸಿ-
ತಾ ಸಮಯದಲಿ ರಾಜ-ಪರಿವಾರಾಳಿಯನು; ಕೇಳೂ! || 93 ||
ಮುಸುಕಿದರಿ-ಶರ-ಜಾಲವನು ಖಂ-
ಡಿಸಿದನಾ ಭೂ-ನಾಥ; ಮೂಗ್-ಉ-
ಬ್ಬಸವ ಮಾಡಿದನೆಸುಗೆಯಲಿ ಬಳಿಕಾಯೆದುರ್-ಬಲಕೇ. ||

ಶಶಗಳೆಂದದಲೆಂದು ವೈರಿಗ–
ಳೆಸುವ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಓಡುತೋಡುತ,
ನುಸುಳಿ ಪೊಕ್ಕರು ತಮ್ಮ ಮೇರುವೆಯೊಳಗೆ ಭಯದಿಂದಾ. || 94 ||

XI. ಪಾಠ

COMPARISONS.

ಸಾಮ್ಯಗಳು

(ದಾಸರ ಪದ)

ರಾಗ ಮುಖಾರಿ; ಝಂಪೆ ತಾಳ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

ಪಲ್ಲ

5 | 5 | 5 | 5 | 1ನೇ ಪದ
5 | 5 | 5 | 3 || 2ನೇ ಪದ

ಪದಗಳು

5 | 5 | 5 | 5 | 1ನೇ ಪದ
5 | 5 | 5 | 3 || 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು (ಇದೇ ಎರಡು ಸಾರಿ).

[1]ಅಹುದೆಂದರೆಹುದೆನ್ನಿ
ಯಲವೆಂದರೆಲವೆನ್ನಿ!
ಬಹು ಜನರು ಕೂ[2]ಡಿದೆನು
ಪೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಇದನೂ! || ಪಲ್ಲ ||

1, ಅಹುದು (ಹೌದು) ಆದರೆ, ಅಹುದು ಎನ್ನಿ! ಅಲ್ಲವು ಆದರೆ, ಅಲ್ಲವು ಎನ್ನಿ (ಎನ್ನಿರಿ)!
2, ಕೂಡಿದ ಅನು, ಕೂಡಿದ ವ್ಯೇಳೆ.

ದೇವರಿಲ್ಲದ ದೇಶ
ಭೂತ-ಗಣ-ಸು-ನಿವೇಶ;[1]
ಭಾವವಿಲ್ಲದ ಭಕುತಿ-
ಯೆದು ಕುಹಕ ಯುಕುತೀ. ||
ಹೇವವಿಲ್ಲದ ಹೆಣ್ಣು
ಗಜುಗ ಬೆಳದಾ ಕಣ್ಣು;
ಸೇವೆಯರಿಯದ ಧಣಿಯು
ಕಲ್ಲಿನಾ ಕಣಿಯೂ. || 95 ||

1, ಭೂತಗಳ ಗಣದ ಸುನಿವೇಶ.

ಧರ್ಮ-ಹೀನತೆಯೆರಸು
ಮುರಿದ ಕಾಲಿನ ಗೊರಸು;
ನಿರ್ಮಲಿಲ್ಲದ ಬಳಸು
ತಾ ಕೊಳಚೆ-ಹೊಲಸೂ. ||
ಶರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಗಂಡು
ಕರಿಯ ವನಕೆಯ ತುಂಡು;
ಮರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಮಾತು
ಮೊಡ-ಮೊಗೆಯ ತೂತೂ. || 96 ||

ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಶ್ರೀಯು
ಕೊಳತ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯ್ಯು;
ಸೌಖ್ಯ-ಹೀನತೆಯೂಟ-
ವೆದು ಕಾಳಕೂಟಾ. ||

ಒಕ್ಕಲೇನ್ ಇರದೊರು
ಕೊಳತು ನಾರುವ ನೀರು;
ಸೊಕ್ಕಿ ನಡೆಯುವ ಭೃತ್ಯ-
ನೆವಕೂರ-ಕೃತ್ಯಾ. || 97 ||
ಕಂಡು ಕರೆಯದ ನಂಟ
ಮೊನೆಯು ಕೆಟ್ಟೆ[1]ಹ ಕಂಟ–
ಮುಂಡು ನಗದಿಹ ಮೋರೆ-
ಯೆ[2]ದುವೆ ಕಹಿ ಸೋರೇ. ||
ದಂಡಿಗೆಂಜುವ ಬಂಟ–
ನೊಡಕು-ಹರವಿಯು ಕಂಟ;
ಗಂ[3]ಡಗೆಂಜದ ನಾರಿ–
ಯೆವಳಿ ಹೆಮ್ಮಾರೀ. || 98 ||

1, ಇರುವ. 2, ಅದೇ. 3, ಗಂಡನಿಗೆ.

ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿವಾ ಗೆಣೆಯು
ಹರಕು-ತೊಗಲಿನ ಮಿಣಿಯು;
ಕೊಟ್ಟು ಪೇಳುವ ದಾತ–
ನೆವ ಹೀನ ಜಾತಾ. ||
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳು ದುಸ್ಸಂಗಿ–
ಯಾಗಿ ಪರಮಾ[1]ತ್ಮಾಂಘ್ರಿ
ಬಿಟ್ಟು ನಡೆವಾ ನರನು
ಬರೆ ಕಾಡು-ಮ[2]ರನೂ. || 99 ||

1, ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಘ್ರಿ(ಯನ್ನು). 2, ಮರವು.

IMPOSSIBILITIES

ಆಗದ ಕಾರ್ಯಗಳು

ರಾಗ ಮುಖಾರಿ; ಝುಂಪೆ ತಾಳ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

ಪಲ್ಲ

5	5	5	5	1ನೇ ಪದ
5	5	5	3	2ನೇ ಪದ

ಪದಗಳು

5	5	5	5	1ನೇ ಪದ
5	5	5	1	2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು
5	5	5	5	3ನೇ ಪದ
5	5	5	3	4ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು

ಪಾಪಿ ಬಲ್ಲನೆ ಪರರ ಸುಖ ದುಃಖದಿಂಗಿತವ?
ಕೋಪಿ ಬಲ್ಲನೆ ದಾನ-ಧರ್ಮಗಳ ಗುಣವಾ? || ಪಲ್ಲ ||

ಕತ್ತೆ ಬಲ್ಲುದೆ ಹೊತ್ತ ಕಸ್ತುರಿಯ ಪರಿಮಳವ?
ಮೃತ್ಯು ಬಲ್ಲುದೆ ವೇಳ್ಯ ಹೊತ್ತ್ ಎಂಬುದಾ? ||
ತೊತ್ತು ಬಲ್ಲಳೆ ಮಾನಪವಮಾನವೆಂಬುದನು?
ಕೊತ್ತಿ ಬಲ್ಲುದೆ ಕದ್ದ ಕೀರವೆಂಬುದನೂ? || 100 ||

ಮೂಢ ಬಲ್ಲನೆ ಜ್ಞಾನ-ದೃಢ-ಭಕ್ತಿ-ಮರ್ಮವನು?
ಕಾಡ ಕಪಿ ಬಲ್ಲುದೇ ಮರ್ಯಾದೆಯಾ? ||
ಬೇಡ ಬಲ್ಲನೆ ಹರಿಣಿ ಹಾಕುವಾ ಬಾಷ್ಪವನು?
ಚಾಡಿಗನು ಬಲ್ಲನೇ ಕೀರ್ತಿ-ವಾಸನೆಯಾ? || 101 ||

ಹೇನು ಬಲ್ಲುದೆ ಮುಡಿದ ಹೂವಿನಾ ಪರಿಮಳವ?
ಶ್ವಾನ ಬಲ್ಲುದೆ ರಾಗ-ಭೇದಂಗಳಾ? ||

ಮೀನು ಬಲ್ಲುದೆ ನೀರು ಸೌಳು ಸೋದ್ ಎಂಬುದನು?
ಹೀನ ಬಲ್ಲನೆ ದಾನ-ಧರ್ಮಗಳ ಗುಣವಾ? || 102 ||

ಹೇಡಿ ಬಲ್ಲನೆ ರಣದ ಸಾಹಸದ ಶೌರ್ಯವನು?
ಕೋಡಗವು ಬಲ್ಲುದೇ ರತ್ನ-ಬೆಲೆಯಾ? ||
ಬೇಡಿ[1]ದುದ ಕೊಡಲು ನಿಜ ಕರುಣಾಳುವೆಲ್ಲದಲೆ
ನಾಡ ದೆವ್ವಗಳು ಕೊಡ ಬಲ್ಲವೇ, ಮನುಜಾ? || 103 ||

ಕೋಣ ಬಲ್ಲುದೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನ್ ಓದಿ ಕಲಿಯಲಿಕೆ?
ಗೋಣಿ ಬಲ್ಲುದೆಯೆತ್ತಿನಾ ದುಃಖವಾ? ||
ಪ್ರಾಣ ತೊಲಗಿದ ಹೆಣವು ಕಿಚ್ಚಿಗಂಜಲು ಬಲು[2]ದೆ?
ಕ್ಷೋಣಿಯೊಳು ಕುರುಡ ಬಲ್ಲನೆ ಹಗಲನಿರುಳಾ? || 104 ||

ಬದಿರ ಕೇಳ್ಯಾನೆ, ಸಂಗೀತವನು ಪಾಡಿದರೆ?
ಚದುರ ಮಾತುಗಳೊಡುವನೆ ಮೂಕನೂ? ||
ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆವನೆಮೃತೆನ್ನ ಸವಿದಾನೆ?
ಮಧುರ ವಚನವ ನುಡಿವನೇ ದುಷ್ಟ ಮನುಜಾ? || 105 ||

ಭುಜ-ಬಲದಿ ಯುಕ್ತಿಯನು ಗೆಲ ಬಲ್ಲನೇ ಶೂರ?
ನಿಜ ಮು[3]ಕುತಿ, ಭಕುತಿ-ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವಾ, ||
ಸೃಜಿಸಿದ, ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂ ಶೋಭಿತಾತ್ಮವನು
ಭಜಿಸಲಿಕ್ಕ ಅರಿಯದೆವ ಕಡು ಪಾಪಿ, ಮನುಜಾ! || 106 ||

1, ಬೇಡಿದ್ದ(ನ್ನು) ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ (ದೇವರು ಬಲ್ಲ). 2, ಬಲ್ಲುದೆ. 3, ಮುಕುತಿ(ಯನ್ನು ಮತ್ತು).

XII. ಪಾಠ

MORALITY PRAISED

ಪುಣ್ಯದ ಸ್ತೋತ್ರ

(ನೀತಿಸಾರದ ವಚನಗಳು)

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

4 | 4 | 4 | 1ನೇ ಪದ

4 | 4 | 4 | 4 | 4 || 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು (ಇದೇ ಎರಡು ಸಾರಿ).

ಪುಣ್ಯಂ[1] ಗೈಯದ ಪಾಪಿಗೆ
ಪುಣ್ಯಂ ಬಳಿಕೇಕೆ, ಮರುಗಿ ಕುವಿದೊಡೆ[2], ಬರ್ಕುಂ[3]? ||
ಪುಣ್ಯದೊಳು ತೊಡರು ಬೇಗಂ!
ಪುಣ್ಯಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ, ಕೇಳ್! ಎಲೆ, ನಿಜಮಿದು[4] ತನಯಾ! || 107 ||

1, ಪುಣ್ಯವು. 2, ಕುವಿದರೆ. 3, ಬರುವದು. 4, ನಿಜವು ಇದು.

ಪರ-ವಧುವಿಂಗ್[1] ಅಳುಪಿದವಗೆ,
ಪರರರ್ಥವ ಕೆಳ್ಕೊಂಬುವ[2] ಪಾತಕತನದಿಂ ||
ಪರರಂ ಪೀಡಿಪ[3] ಪಾಪಿಗೆ
ಪರರರ್ಥಂ ಗತಿ-ಗೇಡ್. ಎಲೆ, ನಿಜಮಿದು ತನಯಾ! || 108 ||

1, ವಧುವಿಗೆ. 2, ಕೊಳ್ಳುವ. 3, ಪೀಡಿಸುವ.

ಮತಿ ಗೆಡಿಸುವ, ಗತಿ ಗೆಡಿಸುವ,
ಶ್ರುತಿ ಗೆಡಿಸುವ, ವಪ್ಪು ಗೆಡಿಸುವಂಥಾ ಕಳ್ಳಂ[1] ||
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳು ಕುಡಿವೀ[2] ಖಳನ
ಸ್ಥಿತಿ ಕೆಡುವದು ಕೌತುಕವೇನ್? ನಿಜಮಿದು ತನಯಾ! || 109 ||

1, ಕಳ್ಳನ್ನು. 2, ಕುಡಿಯುವ ಈ.

ಮನದ ಮಲಕ್ಕೆ ಅಂತರ್ಯದೊ-
ಳೆನುಮತಿಸಿರೆ, ಪೊರಗೆ ತೊಳೆಯೆ, ಶುದ್ಧತೆಯಾಗದು. ||
ಮನದೊಳು ಭಕ್ತಿಯ ರತ್ನಂ
ಬೆಳಗಲು, ಶುದ್ಧಾಂತರ್ಯಂ. ನಿಜಮಿದು ತನಯಾ! || 110 ||

ಗಿರಿ-ದುರ್ಗಂ, ವನ-ದುರ್ಗಂ,
ಜಲ-ದುರ್ಗಂ, ಯಂತ್ರಂ, ತಂತ್ರ-ಬಲಂ ಕಾಯ್ವವೆ?[1] ||
ನಿರುತಂ ಕಾಯ್ವುದು[2] ಸತ್ಯಂ.
ಶರಣಂ ಸತ್ಯಂ, ಶರಣಂ ಸತ್ಯಂ! ನಿಜಮಿದು ತನಯಾ! || 111 ||

1, ಕಾಯುವವೇ. 2, ಕಾಯುವದು.

SUNDRY COUNSELS

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬುದ್ಧೀ ಮಾತುಗಳು

(ಸೋಮೇಶ್ವರ-ಶತಕ)

ಪ್ರಸಂಗ (4ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಕೊಡ ಬೇಕ್ ಉತ್ತಮವೆಂದವಂಗೆ[1]
ಮಗಳಂ, ಸದ್-ಧಾರ್ಮಿಕಂ ದಾನಮನ್ನ[2];
ಇಡ ಬೇಕ್ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿ-
ರಸಮಂ[3], ವಿಶ್ವಾಸಮಂ ರಾಯನೊಳ್. ||
ಬಿಡ ಬೇಕ್, ಐ, ಧನ-ಲಾಭ ಬಂಧು-
ಜನರೊಳ್; ದುಷ್ಟಾತ್ಮರೊಳ್ ಗೋಷ್ಟಿಯಂ
ಬಿಡ ಬೇಕ್; ಇರ್ದ್ ಉಣ ಬೇಕ್, ಎಲೇ, ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 112 ||

1, ಆದವನಿಗೆ. 2, ದಾನಮಂ, ದಾನವನ್ನು. 3, ರಸವನ್ನು.

ಪೊರ ಬೇಡ್ ಅಂಗಡಿ-ಸಾಲಪೊರ
    ಪೊಣೆ[1]ಯಂ, ನಿಂದಂಗಳಂ, ಪಾಪಮಂ;
ಮೆ[2]ರೆ ಬೇಡಾ[3] ದಯೆಯನ್ನು ತನ್ನ
    ಸತಿಯೊಳ್, ನ್ಯಾಯಂಗಳೊಳ್ ಸತ್ಯಮಂ. ||
ನೆರೆ ಬೇಡ್ ಬಂಡರ ಸಂಘಮಂ, ವಿ-
    ಕಟದಾತ್ಮ-ಸ್ತೋತ್ರ-ದುರ್ಭಾವರಂ;
ತೆರ ಬೇಡ್ ಬತ್ತಿಗೆ ಬಡ್ಡಿಯಂ, ನ-
    ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 113 ||

1, ಪೊಣೆಯನ್ನು. 2, ಮರೆಯ. 3, ಬೇಡವೇ.

ಸುಡು, ಕಂದಾ[1], ಕರಕೆನ್ನದೂಟ-
    ವ, ಪರಾನ್ನಾಪೇ[2]ಕ್ಷಿತಾ ಜಿಹ್ವೆಯಂ;
ಸುಡು ಜೋಕ್ಯ ಇಲ್ಲದ ಬಾಳ್ಕೆಯಂ; ಸು-
    ಡು, ಸದಾ ಕಾಪಟ್ಯದ ಸ್ನೇಹಮಂ! ||
ಸುಡು ವಾ[3]ಕ್-ಸ್ವಚ್ಛ-ವಿಹೀನ-ವಕ್ತ್ರ-
    ವ, ಪರ-ಸ್ತ್ರೀ-ನೋಟದಾ ಕಣ್ಗಳಂ,
ನು[4]ಡಿದುಂ ತಪ್ಪುವ ರಾಜನಂ, ನ-
    ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 114 ||

1, ಕಂಡನೇ. 2, ಪರರ ಅನ್ನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಆ. 3, ವಾಕ್ಯದ ಸ್ವಚ್ಛವಿಲ್ಲದ. 4, ನುಡಿದೂ, ನುಡಿದರೂ.

RULES FOR KINGS

ಅರಸರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಕಟ್ಟಳೆಗಳು

ಪುರ ದುರ್ಗಂಗಳ ಬಲ್ಮೆ ಮಾಡ-
　　ದೆ, ಪ್ರಜಾ-ಕ್ಷೋಭಂಗಳಂ ನೋಡದೆ-
ಲ್ಲರು ವಿಶ್ವಾಸಿಗಳೆಂದು ನಂಬಿ,
　　ಬಹು[1]ದಂ ಪೋದೆ[2]ಪ್ಪುದಂ ಕಾಣದೊ- ||
ತ್ತುರದಿಂದ್ ಉಂಡ್, ಅತಿ ನಿದ್ರೆ ಗೈದು,
　　ಮ[3]ದನಂಗ್ ಆಳ್ ಆಗ್ಯ ಇಹಂ[4] ಲೋಕದೊಳ್
ಧೊರೆಯೇ? ಸೊಕ್ಕಿದ ಕೋಣನೇ, ನ-
　　ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ! || 115 ||

1, ಬರುವದನ್ನು. 2, ಹೋಗುವದನ್ನು. (248ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಇದ್ದಪರೆ ಎಂಬದನ್ನೂ 183ನೇದರಲ್ಲಿ ಇರ್ದಪರು ಎಂಬದನ್ನೂ ಸರಿ ನೋಡಿರಿ). 3, ಮದನನಿಗೆ. 4, ಇರುವವನು.

ಧುರದೊಳ್, ತನ್ನ[1]ಯ ವೀರರೊಳ್, ಪ್ರ-
　　ಜೆಗಳೊಳ್, ದಾಯಾದ್ಯರೊಳ್, ಭೃತ್ಯರೊಳ್,
ಪುರದೊಳ್, ಬಂಧುಗಳೊಳ್, ಸು-ಭೋಜ-
　　ನಗಳೊಳ್, ವೈದ್ಯಂಗಳೊಳ್, ಯಾನದೊಳ್ಗ್, ||
ಅರಿಯೊಳ್, ಕಾ[2]ಲ-ನಿಯೋಗ-ವಾಕ್-ಕು-
　　ಟಿಲರೊಳ್, ವಿದ್ವಾಂಸರೊಳ್, ಮಂತ್ರಿಯೊಳ್ಗ್
ಅರಸಿಂಗ್ ಎಚ್ಚರು ಬೇಕ್, ಎಲೇ, ನ-
　　ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ. || 116 ||

1, ತನ್ನ. 2, ಕಾಲದ ನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಟಿಲರಾದವರೊಳ್.

SIGNS OF A BAD CLERK

ಕೆಟ್ಟ ಶಾನಭೋಗನ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಅಣು[1]-ಮಾತ್ರಾನ್ನ-ದನೆಲ್ಲದಾಣ್ಮ-
ನೆಡೆಯೊಳ್ ಲಂಚಕ್ಕೆ ಬಡಂಬಟ್ಟು, ವೆಪ್[2]-
ಪಣವಂ ಕೊಂಡ್, ಅತಿ ದ್ರವ್ಯವಂ ಕೆ-
ಡಿಸಿ, ಚಾಡೀ ಕೇಳಿ, ದ್ರೋಹಂಗಳನ್ನ ||
ಎಣಿಸುತ್ತ್, ಎಲ್ಲರ ಬಾಳ್ಗೆ ನೀರ-
ನೆರದಾರುಂ[3] ಕಾಣದೇ ಭಕ್ಷಿಪಾ[4]
ಗಣಿತಂ[5] ಹೆಗ್ಗಣಕಂ[6] ಸಮಂ[7], ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 117 ||

1, ಅಣು-ಮಾತ್ರ-ಅನ್ನ-ದನು (ಕೊಡುವವನು) ಅಲ್ಲದೆ, ಆಣ್ಮನ. 2, ಒಂದು. 3, ಆರನ್ನೂ. 4, ಭಕ್ಷಿಸುವ ಆ. 5, ಗಣಿತನು. 6, ಹೆಗ್ಗಣಕ್ಕೆ. 7, ಸಮನು (ಸಮಾನನು).

XIII. ಪಾಠ

IT IS DIFFICULT TO SOUND HYPOCRITES

ಕಪಟಸ್ಥರನ್ನು ಶೋಧಿಸುವದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ಕ್ಷಿತಿಯಂ ಶೋಧಿಸಲಿಕ್ಕು[1], ವೀಚಿ-
ಗಳ ಲೆಕ್ಕಂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕು, ಆಗಸೋಂ[2]-
ನತೆಯಂ ಕಾಣಲು ಬಕ್ಕು[3], ಸಾಗ-
ರಗಳೇಳಂ ದಾಂಟಲಿಕ್ಕುಂ[4], ಸು-ಭಾ- ||
ಗತಿಯಂ ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕು, ಬೆಟ್ಟ-
ಗಳು ಚೂರ್ ಅಕ್ಕು; ಐಬೊ, ಕಾಪಟ್ಯರಾ
ಮತಿಯಂ ಸೋಸಲಿಭೇದ್ಯವೈ, ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 118 ||

1, ಆಗುವದು. 2, ಆಗಸದ ಉನ್ನತೆಯನ್ನು. 3, ಬರುವದು. 4, ಆಗುವದು.

BE CONTENT

ಇದ್ದದ್ದು ಸಾಕೆಂದು ಸುಖ ಪಡು

ಮುಕುರಂ ಕೈಯೊಳಿ[1]ರಲ್ಕೆ, ನೀರ
    ನೆಳಲೇಕ್, ಐ? ಕಾಮ-ಧೇನ್ ಇರ್ದ, ನೋ–
ಟಕೆ ಗೊಡ್ಡ್-ಆಕಳ[2]ನಾಯ್ವರೇ? ಗು–
    ಣ-ಯುತರ್ ಪಾಲ್ ಉಂಡು, ಮೇಲ್ ಉಂಬರೇ? ||
ಶುಕ[3]ನೋದಿಂದ್ ಅತಿ ಚೆಲ್ವೆ ಕಾಕ-
    ರವ? ನೌಲ್-ನಾಟ್ಯೋಟದಿಂ ಡೊಂಬರೇ?
ಸುಕದಿಂದ್ ಉನ್ನತ ವಸ್ತುವೇ, ನ–
    ರ, ನರಾ? ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 119 ||

1, ಇರಲಿಕ್ಕೆ. 2, ಆಯುವರೇ. 3, ಶುಕನ ಓದಿನಿಂದ.

THE RIGHT THING AT THE RIGHT TIME

ಬೇಕಾದದ್ದು ತಕ್ಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರ ಬೇಕು

ಉ[1]ಣದಿರ್ಪೊ ಧನವಿದ್ದಡೇನು?
    ಸತಿಯಿದ್ದ್ ಏನ್, ನಂಬಿಕ್ಕೈ ಪೋದ ಮೇಲ್?
ಬಣಗಲ್ ಪೈರಿಗೆ ಬಾರದಿರ್ದ
    ಮಳೆ ತಾಂ[2] ಬಂದ್ ಏನು? ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನೊಳ್ ||
ಮ[3]ಣಿದುಂ ನೋಡದ ಬಂಧುವೇತ–
    ಕೆಣಿಸಲ್ ಕಾಲೋಚಿತಕ್ಕೆ ಐದದಾ
ತೃಣವೇ ಪರ್ವತಮಲ್ಲವೇ, ನ–
    ರ, ನರಾ? ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 120 ||

1, ಉಣ್ಣದೆ ಇರುವ ಆ. 2, ತಾನು. 3, ಮಣಿದೂ, ಮಣಿದರೂ.

PLACES WHICH ARE TO BE AVOIDED

ವಾಸ ಮಾಡ ತಕ್ಕವಲ್ಲದ ಸ್ಥಳಗಳು

ಫಲವೃತ್ತ್ಯ ಇಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ,
    ಪ್ರಭು ದಂಡಕ್ಕ್ ಆಶೆ ಗೈವಲ್ಲಿ,[1] ಬಲ್
ಪುಲಿಗಳ್ ಸಿಂಹಗಳಿಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ,
    ಪರ-ಸ್ತ್ರೀಯಿರ್ದಲ್ಲಿ, ಕು-ಗ್ರಾಮದೊಳ್, ||
ಗೆಲವಂ ತೋರದೆ ದುಃಖವೊಗು-
    ವೆಡೆಯೊಳ್, ಭೂತಂಗಳಾವಾಸದೊಳ್
ಸಲೆ ಬಲ್ಲರ್ ಇರ ಸಲ್ಲದೈ, ನ-
    ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ! || 121 ||

1, ಗೈಯುವಲ್ಲಿ.

A GOOD POET NEVER DESPAIRS

ಸತ್ಕವಿಯು ಎಂದಿಗೂ ನಿರಾಶೆಯವನಾಗುವದಿಲ್ಲ

ಚರಿಪಾರಣ್ಯದ[1] ಪಕ್ಷಿಗೊಂದು
    ತರು ಗೊಡ್ಡ್ ಆಗಲ್, ಫಲಂ ತ್ರಿವಿಧಂ
ಮರಗಳ್ ಪುಟ್ಟವೆ? ಪುಷ್ಪವೊಂದು
    ಬಳಲಲ್, ಭೃಂಗಕ್ಕೆ ಪೂವ್ ಇಲ್ಲವೇ? ||
ನಿರುತಂ[2] ಸತ್-ಕವಿಗೋರ್ವ ಗರ್ವ-
    ವಿಭು ತಾನುಂ[3] ಲೋಭಿಯಾಗಲ್, ನಿಜಂ[4]
ಧರೆಯೊಳ್ ದಾತರು ಪುಟ್ಟರೇ, ನ-
    ರ, ನರಾ? ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ! || 122 ||

1, ಚರಿಸುವ. 2, ನಿರುತವು (ನಿರುತದಲ್ಲಿ). 3, ತಾನೂ, ತಾನಾದರೂ. 4, ನಿಜವು (ಯಾವಾಗ್ಯಾದರೂ).

VAIN THINGS

ವ್ಯರ್ಥವಾದ ವಿಷಯಗಳು

ಸು[1]ರ-ಚಾಪೊಯುತಮಿಂದ್ರ-ಜಾಲ-
ದ ಬಲಂ, ಮೇಘಂಗಳೊಕಾರ, ಬಾ-
ಲರು ಕಟ್ಟ್ಯ ಆಡುವ ಕಟ್ಟೆ, ಸ್ವಪ್ನ-
ದ ಧನಂ, ನೀರ್-ಗುಳ್ಳೆ, ಘೂಳೀ ಸೊಡರ್, ||
ಪರಿವುತ್ತ್ ಇ[2]ಪ್ಪ ಮರೀಚಿಕಾ-ಜ-
ಲ, ಜ[3]ಲೊವರ್ತಾಕ್ಷರಂ, ಧಾರಿಣೀ
ಶಿರಿ ಪುಲ್ಲ್-ಅಗ್ರದ ತುಂತುರ್ಮೈ, ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ! || 123 ||

1, ಸುರ-ಚಾಪ-ಆಯತಂ (ಮಳೆ ಬಿಲ್ಲು ಪಸರಿಸಿದ್ದು). 2, ಇರುವ. 3, ಜಲದ ಆವರ್ತ-(ದಲ್ಲಿಯ) ಅಕ್ಷರಂ.

GREAT THINGS ARE EFFECTED BY SMALL MEANS

ಚಿಕ್ಕ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗುವವು

ಅರೆಯುಂ ಶೀಳು[1]ವಡೊನೆ ಮುಟ್ಟ-
ಲಹುದೇ? ಚಾ[2]ಣಂಗಳಿಂದ್ ಅಲ್ಲದೇ?
ಕಿ[3]ರಿದಾಗ್ಯ ಇರ್ದಡೆದೇನ್? ಉಪಾಯು-
ಪರನೋ[4]ರ್ವಂ ಕೋಟಿಗೀಡ್ ಅ[5]ಕ್ಕು. ಹೆಂ- ||
ಮರನೆರ್ದ್ ಏನ್? ಅದರಿಂದಲೆತ್ತ
ಬಹುದೇ ಬಲ್ ಭಾರವುಂ? ಸನ್ನೆ ಸಾ-
ವಿರ ಕಾಲ್-ಆಳಿನ ಸತ್ವವೈ, ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ! || 124 ||

1, ಶೀಳುವದಕ್ಕೆ 2, ಚಾಣಂಗಳಿಂದ (ಶೀಳುವದಕ್ಕೆ ಆಗುವದು) ಅಲ್ಲವೇ? 3, (ಉಪಾಯವು) ಕಿರಿದಾಗಿ ಇರ್ದಡೆ ಅದು ಏನು? 4, ಒಬ್ಬನು. 5, ಆಗುವನು.

MAN MUST ACT ACCORDING TO HIS ABILITIES

ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ತೂಕ ನೋಡಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡ ತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ

ಇರಿಯಲ್ ಬಲ್ಲರೆ,[1] ವೀರನಾಗು;
ಧರೆಯೊಳ್ ನಾನಾ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನ
ಅರಿಯಲ್ ಬಲ್ಲರೆ, ಮಂತ್ರಿಯಹಾಗು;
ಪ್ರಭುವಹಾಗ್, ಆರ್ ಎಂದೊಡಂ[2] ಕೋಪವಂ ||
ತೊರೆಯಲ್ ಬಲ್ಲರುಪಾಧ್ಯನಾಗ್,[3] ಏ-[4]
ಳಿರಿ-ಷಡ್-ವರ್ಗಂಗಳಂ ಗೆದ್ದ ಮೇಲ್;
ತೆರ ಬಲ್ಲರ್[5] ಪೂಣೆಯಪ್ಪುದೇ,[6] ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 125 ||

1, ತಿಳಿದರೆ. 2, ಎಂದರೂ (ನುಡಿದರೂ). 3, ಬಲ್ಲರೆ; ಇತ್ಯಾದಿ. 4, ಎಲೆ! 5, ಬಲ್ಲರೆ. 6, ಆಗುವದೇ.

GOD'S SUPREMACY

ದೇವರ ಸರ್ವೇಶತನ

ಕಡಿದಾಡಲ್[1] ರಣ-ರಂಗದೊಳ್, ನೃ-
ಪರನೇನ್ ಏನ್ ಅಂದದೊಳ್ ಕಾದೊಡಂ;[2]
ದೃಢದೊಳ್ ಗುಡ್ಡವ ಕಿತ್ತೊಡಂ; ತೊ-
ಳಲುತೇನ್ ಗ್ರಂಥಂಗಳಂ ಮಾಡಲುಂ;[3] ||

1, ರಣರಂಗದೊಳಗೆ ಕಡಿದಾಟ ನಡೆಯಲಾಗಿ ನೃಪರನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ; ಕಾದರೂ, ದೇವರು ನೇಮಿಸಿದ್ದು (ಅಥವಾ ರಾಜನು ಪಡೆದ್ದು) ಆಗುವದು; ದೇವರ ಚಿತ್ತದ ಪ್ರಕಾರ ಅವನು ಸಾಯ ಬೇಕಾದರೆ, ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. 2, ಕಾದರೂ. 3, ಮಾಡಲೂ, ಮಾಡಿದರೂ.

ಕಡಲೇಳಂ ಮುಗುಚಿಟ್ಟೊಡಂ; ಕ-
    ಲಿಯುಲುಂ ಬಲ್ ವಿದ್ಯ ಪದ್ಯಂಗಳಂ;
ಪಡೆದೆಷ್ಟ ಅಲ್ಲದೆ, ಬಪ್ಪುದೇನ್, ನ-
    ರ, ನರಾ? ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 126 ||

4, ಬರುವದು.

THE RIGHT THING IN THE RIGHT PLACE

ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಚಂದವಾಗಿದೆ

ರವಿಯೊಕಾಶಕೆ ಭೂಷಣಂ; ರ[1]-
    ಜನಿಗಂ ಚಂದ್ರಂ ಮಹಾ ಭೂಷಣಂ;
ಕುವರಂ ವಂಶಕೆ ಭೂಷಣಂ; ಸ-
    ತಿಗೆ ಪಾತಿ-ವ್ರತ್ಯವೇ ಭೂಷಣಂ; ||
ಹವಿ ಯಜ್ಞಾಳಿಗೆ[2] ಭೂಷಣಂ; ಸ-
    ರಸಿಗಂಭೋ-ಜಾತಗಳ್ ಭೂಷಣಂ;
ಕವಿಯೊಸ್ಥಾನಕೆ ಭೂಷಣಂ, ನ-
    ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 127 ||

1, ರಜನಿಗೆ. 2, ಯಜ್ಞದ ಆಳಿಗೆ.

XIV. ಪಾಠ

A PRAYER IN A TIME OF FAMINE

ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

(ದಾಸರ ಪದ)

ರಾಗ ಆನಂದಭೈರವಿ; ಝುಂಪೆ ತಾಳ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

ಪಲ್ಲ

5 | 5 | 3 | 5 || 1ನೇ ಪದ

5 | 5 | 1 || 2ನೇ ಪದ

ಅನುಪಲ್ಲ

5 | 5 | 5 | 5 | 1ನೇ ಪದ

5 | 5 | 5 | 5 || 2ನೇ ಪದ

ಪದಗಳು

5 | 5 | 1 | 5 | 1ನೇ ಪದ

5 | 5 | 1 || 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣ ಸಾಲು

5 | 5 | 5 | 5 | 3ನೇ ಪದ

5 | 5 | 1 || 4ನೇ ಪದ, 2ನೇ ಗಣಸಾಲು

ಏನ ಮಾಡಲಿ ನನ್ನ ದೇವ? ಯೀ ಬೆಳೆಯು
ಸೋನೆಯಿಲ್ಲದಲು[1]ರಿದುದೂ. || ಪಲ್ಲ ||
ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದೊಳು ಹಾನಿಯೋಗ್ಯ ಇದೆಯಿರವು;
ಹೀನರಾದೆವು ನಾವು. ಕರುಣಾಳುವೇ ಕೇಳೂ! || ಅನುಪಲ್ಲ ||

ಮೂಡ ದೆಸೆಯೊಳು ಬಂದುದು[2] ವೃಷ್ಟಿಯೂ
ಬಡಗ ದೆಸೆಯೊಳು ಸುರಿದುದೂ; ||
ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ತೆಂಕ ಕಡೆಯಲಿ ಹೊಡೆದ ಮಳೆಯು ತಾ
ನಡುವೆ ಬಿಡುವದು ಯಾತಕೇ? || 128 ||

ಕಟ್ಟೆ[3]-ಕಡು ಮದಗ-ಸಹಿತವೀಯೂರ
ಕಟ್ಟೆನೊಳು ನಾ ಕಾಣೆನೂ; ||
ಕೆಟ್ಟು ಹೋಯಿತು ಮಳೆಯು, ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನ್ ಉರಿಸುತ್ತ.
ದೃಷ್ಟಿಯಲಿ ನೋಡು ನೀನೂ! || 129 ||

1, ಉರಿಯಿತು. 2, ಬಂತು. 3, ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮದಗದ ಸಹಿತದ ಈ ಊರ ಕಟ್ಟೆನೊಳಗೆ (ಮೋರೆಯೊಳಗೆ) ನಾ (ಮಳೆಯನ್ನು) ಕಾಣೆನು.

ಮಳೆಯಿಲ್ಲದಿಳೆಯರಿತು; ನಷ್ಟ್ ಇರ್ದ
ಫಲವೆಲ್ಲ ಬೆಳೆ ಕೆಟ್ಟಿತೂ. ||
ಸ್ಥಳದ ತೆರಿಗೆಯು ಬಿಟ್ಟು, ಕಳುಹುವನೆ[4] ಧೊರೆಯುು? ತಾನ್
ಎಳದೆಳದು ಕೊಲ್ವನೆಲ್ಲಾ[5]? || 130 ||
ಕಷ್ಟ ಬಂದುದು ಜನರಿಗೆ; ಮಳೆಯೆಕಟ
ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದು ಭೂಮಿಯಾ. ||
ಸುಟ್ಟು ಗ್ರಾಮವು, ತಟನಿಯೆಲ್ಲ ನಾರಿದ ಮೇಲೆ,
ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುವರಿಲ್ಲವೋ[6]? || 131 ||
ಹದಿನಾಲ್ಕು[7] ಲೋಕಗಳ್ಗೆ ನೀನ್ ಐಯ್ಯ
ವುದಕವಂ ಕೊಡದಿರುವಿಯೋ? ||
ಬೆದರುತದೆ[8] ಭೂ-ಲೋಕವುರಿವದೇ[9] ಜನವೆಲ್ಲ-
ವುದುರದೇತಕ್ಕೆ ಮಳೆಯುೂ? || 132 ||
ಎಲ್ಲ[10] ಬೇಡಿಯೆ ಕೊಂಬರು; ತದ್[11]-ಹರಕೆ-
ಗೆಲ್ಲಿಯೆಂತರ ಬಾರದೂ. ||
ಹಲ್ಲು[12], ಬಾಯ್ಯ್ ಆರ್ರ್ಯ ಇರ್ದ ಮಕ್ಕಳ್ಗಂಗ್ ಎಳೆ ನೀರು,
ಬೆಲ್ಲವಾಗ್ಯ ಇಹ[13] ಮಳೆಯೆರೇ! || 133 ||
ತೋಳ್ ಚಾಚ್ ಐಯ್ಯ ಬೇಗ! ಕಾಣಲಿಾ
ಮೂ-ಲೋಕದೊಡೆಯು ನೀನೂ. ||
ಕಾಲ-ಮೇಘವು ನಿನಗೆ ದೂರವಾಗುವದುಂಟೆ
ಯಾಲಸ್ಯ ಮಾಡ ಬೇಡಾ! || 134 ||

4, (ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು) ಕಳುಹಿಸುವನೇ. 5, ಕೊಲ್ಲುವನು. 6, ನೋಡುವವರು. 7, ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ. 8, ಬೆದರುತ್ತದೆ. 9, ಉರಿಯುವದೇ. 10, ಎಲ್ಲವಾಗಿ (ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ) ಬೇಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. 11, ಆ ಹರಕೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯುೂ. 12, ಹಲ್ಲು (ಮತ್ತು) ಬಾಯ್ಯು. 13, ಇರುವ.

ಬಡವರೆಲ್ಲರು[14] ಕೂಡಿಯೆಯೊಪ್ಪ-ಕೈ
ವಿಡಿದು, ಬೇಡಿಯೆ ಕೊಂಡೆವ್ರೊ. ||
ಶಿಡಿಲು ಮಳೆ ಮಿಂಚುಗಳು ಹೊಡ-ಕರಿಸಿ ಬಪ್ಪ ಹಾಗ್,
ಒಡೆಯ, ದಯ ದೋರೆೊ ನೀನೂ! || 135 ||

ಸ್ವಾಮಿ, ನಿನ್ನಯ ನಾಮವು ಜನರಿಂಗೆ
ಕಾಮಿತಾರ್ಥವನೀವುದೂ. ||
ಪ್ರೇಮಹಾಗ್ಯ ಇಹ ಮಳೆಯ ಭೂಮಿಯಲ್ಲ್ಯ ಇಳಿ[15] ಬಿಟ್ಟು,
ನಾವು-ಗೊಳ್ಳ ಐಯಿಲ್ಲಿಯೇ! || 136 ||

14, ಬಡವರೆಲ್ಲರು (ಬಡವರಾದ ನಾವೆಲ್ಲರು) ಕೂಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದು, ಒಪ್ಪ-ಕೈ ಹಿಡಿದು (ಅಂದರೆ ಒಡಂಬಟ್ಟು). 15, ಇಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ.

SEEK FOR GOD'S HELP IN ALL DISTRESS

ಎಲ್ಲಾ ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೋ

(ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ)

ಪ್ರಸಂಗ (4ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಧರೆ ಬೀಜಂಗಳ ನುಂಗೆ,[1] ಬೇಲಿ
ಹೊಲನೆಲ್ಲಂ[2] ಮೇದರೇ, ಗಂಡ ಹೆಂ-
ಡಿರನೆತ್ಯುಗ್ರದಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್, ಪ್ರ-
ಜೆಗಳಂ ಭೂ-ಪಾಲಕಂ ಬಾಧಿಸಲ್, ||
ತರುವೇ ಪಣ್ಗಳ ಮೆಲ್ಲೆ, ಮಾತೆ
ವಿಷಮಂ ಪೆತ್ತ್ ಅರ್ಭಕಂಗ್ ಊಡೆ, ದೇ-
ವರ ಬಿಟ್ಟೆ ಆರು ಸುರಕ್ಷಿಪರ್,[3] ನ-
ರ, ನರಾ? ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ! || 137 ||

1, ನುಂಗಲಾಗಿ. 2, ಹೊಲವ. 3, ಸುರಕ್ಷಿಸುವರು.

ಗಿಡ ವೃಕ್ಷಂಗಳಿಗಾರು ನೀರ-
        ನೆರೆವರ್? ನಿತ್ಯಂ ಮಹಾ ಬೆಟ್ಟಗಳ್
ಕಡು ಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿ ಕೇಳ್ವವೇ?[1] ನೆ-[2]
        ಲ, ಜಲಾಗ್ನೀ, ವಾಯುವಾಕಾಶವನ್ನು, ||
ಉಡು-ಭಾ-ರಾಶಿಯನಾರು ಕಾಬ-[3]
        ರು? ಜಗತ್-ಪ್ರೇರೇಪಕಂ ನೀನ್ ಇರಲ್,
ಕೊಡುವರ್, ಕೊಂಬರು[4] ಮರ್ತ್ಯರೇ, ನ-
        ರ, ನರಾ? ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 138 ||

1, ಕೇಳುವವೇ? (ಅವು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿದ್ದು, ದೇವರ ಜೋಪಾನ ಕಾದು ಕೊಂಡವೆ). 2, ನೆಲ (ವನ್ನು), ಜಲ (ವನ್ನು), ಅಗ್ನೀ (ಯನ್ನು). 3, ಕಾಯುವರು. 4, (ಕಸು) ಕೊಳ್ಳುವರು.

BY GOD'S GRACE A MAN MAY BECOME GREAT

ದೇವರೊಲ್ಮೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಒಳ್ಳೇ ಸ್ಥಿತಿವಂತನಾಗ ಬಹುದು

ಉಡು-ರಾಜಂ ಕಳೆ ಗುಂದಿ, ಪೇರ್ಚ-
        ದಿಹನೇ? ನ್ಯಗ್ರೋಧ-ಬೀಜಂ ಕೆಲಂ
ಶಿಡಿದುಂ, ಪೇರ್ ಮರನಾಗದೇಯೆ-
        ಳೆ ಗರುಂ ಎತ್ತ್ ಆಗದೇ? ಲೋಕದೊಳ್ ||
ಮಿಡಿ ಪಣ್ಣ್ ಆಗದೆ? ದೇವರೊಲ್ಮೆ-
        ಯಿರಲಿಕ್, ಕಾಲಾನುಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾಂ
ಬಡವಂ ಬಲ್ಲಿದನಾಗನೇ, ನ-
        ರ, ನರಾ? ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 139 ||

XV. ಪಾಠ

SIGNS OF A GOOD AND OF A BAD WIFE

ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ಗುಣವಂತಳ ಮತ್ತು ಗುಣಹೀನಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ವಾರ್ಧಕ-ಷಟ್ಪದಿ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

5	5	5	5	1ನೇ ಪದ			
5	5	5	5	2ನೇ ಪದ			
5	5	5	5	5	5	1	3ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು (ಇದೇ ಎರಡು ಸಾರಿ).

ಮಾವಂಗೆ ಭಾವಂಗೆ ಮೇಣ್ ಅತ್ತೆಗೈದೆ ಸಂ-
ಭಾವಿಸುತ, ಸೇವಿಸುತ, ಕಾಂತನಂ ಸದ್-ವ್ರತದಿ[1]-
ನೋವುತಿಹ ಯುವತಿಗಿಹ-ಲೋಕದೊಳ್ ಸು-ಕೃತ ಫಲಮಾಯತ್ತ
[ಮೆಂತ್[2] ಅಲ್ಲದೇ? ||
ಪಾವಿನೆಂತ್[3] ಆವಿನೆಂತ್ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಮೊರೆದೆದ್ದು,
ಡಾವರಿಸಿ, ಸೇವರಿಸಿ, ಮನೆ-ಗೆಲಸಮಂ ಗೈಯ-
ದಾ ವನಿತೆ ಸಾವ್[4] ಅನಿತೆ; ಲೇಸ್ ಎನಿಸದಿಹಳ್[5] ತತ್-ಪತಿಗೆ, ತದ್-ಗೃಹ-
[ಜನಕ್ಕೇ! || 140 ||

1, ಸದ್-ವ್ರತದಿಂ ಓವುತ್ತ ಇರುವ. 2, ಅಂತೆ. 3, ಹಾವಿನಂತೆ. 4, ಸಾವಿನ ಅನಿತೇ. 5, ಎನ್ನಿಸದೆ ಇರುವಳ್.

PEOPLE NOT LIKELY TO BE SUCCESSFUL

ಸುಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದದ ಜನರು

ಹೊಸ್ತಿಲಲಿ ಮರ-ಗೊಡ್ಡಿಯಂತೆ ಕುಳ್ತು[1] ಇರ್ಪವನ,
ಮಸ್ತಕವನೆರಡು ಕೈಯಿಂ ತುರಿಸಿ ಕೊಂಬುವನ,[2]
ವಿಸ್ತರದ ಜೂಜುಗಳ್ ಗೆಳಸುವನ, ಪಿರಿದುಂಬುವನ,[3] ಮದ್ಯಮಂ ಕು
[ಡಿವನಾ,[4] ||
ಅಸ್ತಮಯದುದಯ-ಕಾಲದಿ ನಿದ್ರೆ ಗೈವನಾ[5]-
ತ್ಮ-ಸ್ತುತಿಯ ಪರ-ನಿಂದೆಯವನ, ಸಾಧಿಸಿ ಪರರ
ವಸ್ತುವಂ ಕಳುವನ, ನಿರುದ್ಯೋಗದವನ ಸಿರಿ ತೊಲಗಿದೆಲ್ಲದೆ[6] ಮಾ
[ಣ್ಬುದೇ[7]? || 141 ||

1, ಕೂತು ಇರುವವನ (ಅಂದರೆ ಮೈಗಳ್ಳನ). 2, ಕೊಳ್ಳುವವನ (ಹೇಸಿಕೆಯುಳ್ಳವನ). 3, ಉಣ್ಣುವವನ. 4, ಕುಡಿಯುವವನ. 5, ಗೈಯುವವನ. 6, ತೊಲಗಿದ್ದು. 7, ಮಾಣುವದೇ.

EVERY MAN HAS TO BEAR HIS OWN BURDEN

ಪ್ರತಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ತನ್ನ ಭಾರ ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡಿರ ಬೇಕು

(ಸೋಮೇಶ್ವರ-ಶತಕ)

ಪ್ರಸಂಗ (4ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಮಡಯಂಗ್ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯ ಬೆಟ್ಟ;
ಕುರುಡಂಗಂ[1] ಮಾರ್ಗವೇ ಬೆಟ್ಟ; ಕೇಳ್,
ಬಡವಂಗ್ ಎಲ್ಲರ ದ್ವೇಷ ಬೆಟ್ಟ;
ಜಡ-ದೇಹಿಂಗೇ[2] ಜರೇ ಬೆಟ್ಟ; ಮುಪ್ಪ ||

1, ಕುರುಡನಿಗೆ. 2, ದೇಹಿಗೆ.

ಅಡಸಿದ್ದಾತಗೆ ಬಾಳ್ವೆ ಬೆಟ್ಟ;
ರುಣವೇ ಪೇರ್ ಬೆಟ್ಟ ಮೂ-ಲೋಕದೊಳ್;
ಕಡು ಲೋಭಿಂಗ್ ಅಣು ಬೆಟ್ಟವೇ, ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ. || 142 ||

MAN BECOMES ESTEEMED BY HIS GOOD DEEDS

ತಾನು ಮಾಡುವ ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸದಿಂದ ಮನುಜನು ಮಾನಸ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ

ಪ್ರಜೆಯಂ ಪಾಲಿಸ ಬಲ್ಲ[1]ಡಾತ-
ಸೆರಸಂ; ಕೈಯಾಶೆಯಂ ಬಿಟ್ಟ ಮಾ-
ನುಜ ಮಂತ್ರೀಶ್ವರ; ತಂದೆ ತಾಯಿ
ಸಲಹಲ್ ಬಲ್ಲಾತನೇ ಧಾರ್ಮಿಕಂ; ||
ಭಜಕಂ, ಸತ್ಯದಿ ಭಕ್ತಿಯು[2]ಳ್ಳೊ-
ಡೆ; ಭಟಂ, ನಿರ್ಭೀತ ತಾನ್ ಆದಡೇ;
ನಿಜ ಮಾತ್ ಆಡುವನಾರ್ಯನೇ, ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾನವಾ! || 143 ||

1, ತಿಳಿದರೆ. 2, ಇದ್ದರೆ.

THERE ARE THINGS WITHOUT ANY PARALLEL

ಅತುಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳುಂಟು

ಸರಿಯೋ ಸೂರ್ಯಗೆ ಕೋಟಿ ಮಿಂಚು-
ಬುಳುಗಳ್? ನಕ್ಷತ್ರಮೆಷ್ಟ ಆದೊಡಂ,
ದೊರೆಯೋ ಚಂದ್ರಗೆ? ಜೀವ-ರತ್ನ-
ಕೆಣೆಯೋ ಮಿಕ್ಕ ಆದ ಪಾಷಾಣಮಿನ್ನ್ ||

ಉರಗೇಂದ್ರಂಗೆ ಸಮಾನಪ್ರೊಳ್ಳೆ-
ಯೆ? ಸು-ಗಂಧಕ್ಕ್ ಈಡೆ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ? ಸ-
ಕ್ಕರೆಗುಪ್ಪಂ ಸರಿ ಮಾಳ್ಪರೇ[1], ನ-
ರ, ನರಾ? ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ! || 144 ||

1, ಮಾಡುವರೇ?

IT IS VERY DIFFICULT FOR A BAD MAN TO BECOME CHANGED

ನೀಚನು ಹೊಸ ಅಂದದವನಾಗುವದು ಬಲು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ಹಿಡಿಯುಲ್, ಪಿಂಗದೆ ವತ್ಸರಂ ನ-
ಡೆಯುದೇ? ದುರ್-ಗಂಧಮೇ, ಘೊಳಿಯೊಳ್
ತಡೆಯುಲ್, ನಾರದೆ? ನಾಯ್ಯ ಬಾಲ-
ಸೆಡೆಯುಂ ಕಟ್ಟಲ್ಕೆ[1], ಚನ್ನ ಅಪ್ಪುದೇ? ||
ಸುಡೆ[2], ಚೇಳಂ ತೆಗೆಯುಲ್ಕೆ, ಸುಮ್ಮ-
ನಿಹುದೇಯೇನ್ ಅಂದುಂ[3] ಮೊಷ್ಟ ಆದೊಡಂ[4],
ಬಿಡ ತನ್ನ ಅಂದವ ನೀಚ ತಾಂ, ನ-
ರ, ನರಾ! ಕೇಳ್ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಮಾನವಾ! || 145 ||

1, ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ. 2, ಅದು (ಚೇಳು) ಸುಡಲಾಗಿ, ಚೇಳನ್ನು. 3, ಅಂದುಂ, ಅಂದರೂ. 4, ಆದರೂ.

IMPOSSIBILITIES

ಆಗದ ಕಾರ್ಯಗಳು

(ದಾಸರ ಪದ)

ರಾಗ ಭೈರವಿ; ತ್ರಿವಿಡೆ ತಾಳ

ಗಣಗಳ ಮತ್ತು ಗಣಮಾತ್ರೆಗಳ ಕ್ರಮ

ಪಲ್ಲ

3 | 4 | 3 | 1 | 3 | 4 || 1ನೇ ಪದ
3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 1 | 2ನೇ ಪದ
3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 || 3ನೇ ಪದ

ಪದಗಳು

3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 1 | 1ನೇ ಪದ
3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 1 || 2ನೇ ಪದ, 1ನೇ ಗಣಸಾಲು (ಇದೇ ಎರಡು ಸಾರಿ).

ಕೇಳೊ, ಕೇಳೋ, ಮನುಜನೆ! ಕೇಳೊ, ಕೇಳೋ! ||
ಕೇಳು, ಲೋಕದ ಬಾಳನೊಗತನ
ಕಾಳು ಮಾಡದೆ ಬಿಡುವದೆ?
ನಾಳೆ ಯಮನಾಳುಗಳು ಬೇಗದಿ
ಕಾಲ ಹಿಡಿದೆಳದೊಯ್ಯುದಿರುವರೇ? || ಪಲ್ಲ ||
ಕೋತಿ-ಕಂಠಕೆ ರತ್ನ-ಹಾರವ ಕೋತು[1] ಹಾಕಲು ಬಲ್ಲುದೆ?
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೆ ಕತ್ತೆ[2]ಫೌಲ್-ಓಗರವನಿಕ್ಕಲು, ರುಚಿಪುದೇ[3]? ||
ಜಾತಿ-ರತ್ನದ ತಕ್ಕ ಮೌಲ್ಯವ ಕುರುಬನೊ ಮನವರಿವುದೆ?
ರೀತಿಯಿಂದಲೆ ಪೇಳ್ವ ಧರ್ಮದ ರೀತಿ ಮೂರ್ಖಗೆ ತಿಳಿವುದೇ? || 146 ||
ಕುರುಡನಿಗೆ ಕರ್ಪೂರ-ದೀಪವ ಕಾಣಿಸಿದರೆವ ಕಾಣ್ಬನೆ[4]?
ಬರಿದೆ ಕಿವುಡಗೆ ಗೀತ-ವಾದ್ಯವ ಬಾರಿಸಲಿಕೆವ ಕೇಳ್ವನೇ? ||

1, ಅಂದರೆ ಪೋಣಿಸಿ (ಕೋಯು ಎಂಬದು ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲ). 2, ಕತ್ತೆಗೆ ಹಾಲ್ ಇತ್ಯಾದಿ. 3, ರುಚಿಸುವದೇ. 4, ಕಾಣುವನೆ.

ಕರದು ಮೋಟನ, ಬರದು ತೋರ್ ಎನೆ[5], ಬರದು ತೋರಿಸ ಬಲ್ಲನೆ?
ಕರುಣೆಯೆಲ್ಲದವಂಗೆ ದುಃಖವನೊರೆಯೆ, ಕರುಣಿಸಲೊಪ್ಪೆ[6]
[ನೇ? || 147 ||

ನೀಚನಿಗೆ ಸಂಪತ್ತು ಬಂದರೆ, ನೀಚತನವನು ಬಿಡುವನೆ?
ನಾಚಿಕೆಯು ಬಿಟ್ಟ ಇರ್ಪ[7] ಮನುಜನು ಹಿಂದು ಮುಂದನು ನೋ[8]
[ಳ್ಪನೇ? ||

ಬಾಚಿ ಕೊಂಬ್ ಆ ದುರುಳ ರಾಜನು, ಬಡವನೆಂದೊಡೆ, ಬಿಡುವನೆ?
ನೀ ಚತುರನಾಗ್ಯ ಇದ್ದು ದೇವರ ನೆನಸಲಾತನು ಬಿಡುವ
[ನೇ? || 149 ||

5, ಎನ್ನಲು. 6, ಆಗುವನೇ, ಬಲ್ಲನೇ. 7, ಇರುವ. 8, ನೋಡುವನೇ.

XVI. ಪಾಠ

NEAR THE SEA-SHORE

ಸಮುದ್ರ-ವರ್ಣನೆ

(ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ)

ವಾರ್ಧಕ-ಷಟ್ಪದಿ (140ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಮಕರ[1]-ಕರ್ಕಟ-ಕಮಠ-ಶಾಲೂರ-ಕಿಂಚುಲುಕ-
ನಿಕರದಿಂ, ತಿಮಿ[2]-ತಿಮಿಂಗಿಳ-ಮುಖ್ಯ-ಜಲ-ಚರ-
ಪ್ರಕರದಿಂ, ಮೊಸಳೆ ನೀರ್-ಆನೆ ನೀರ್-ಹಾವು ನೀರ್-ಉಡುಗಳ
[ಸಮೂಹದಿಂದಾ, ||

1, ಮಕರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ನಿಕರದಿಂ. 2, ತಿಮಿ, ತಿಮಿಂಗಿಳ ಮುಂತಾದ ಜಲಚರಗಳ ಪ್ರಕರದಿಂ.

ಅಕಳಂಕ ರತ್ನಂಗಳೇಳ್ಗೆಯಿಂದ್, ಐತಪ್ಪ[3]
ಸಕಲ ಭಂಗದ ಸುಳಿಯ ಸವ್ವಳಿಗಳಿಂದ್, ಒಳಗೆ
ತಕಪಕನೆ ಕುದಿವ ವಡಬಾಗ್ನಿಯ ಕಳಾಪದಿಂದ್ ಆ ಕಡಲ್
[ಕಣ್ಗೆ ಎಸೆದುದೂ.[4] || 149 ||

3, ಐತರುವ. 4, ಎಸೆಯಿತು.

ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನಡೆವ[1] ಪೇರ್ ವಡಗುಗಳ ಬೆಡಗುಗಳ,[2]
ಘುಡು-ಘುಡಿಸುತೇಳ್ವ ಮತ್ಸ್ಯಾಳಿಗಳ ಕೇಳಿಗಳ,
ಬಿಡ-ಬಿಡದೆ ನಡೆ-ತಪ್ಪ ವೀಚಿಗಳ, ರೋಚಿಗಳೆಸುಗುಳ್ವ ನವ
[ರತ್ನಂಗಳಾ, ||
ಎಡೆಯೆಡೆಯೊಳಡಿಕಿರಿದ ದೋಣಿಗಳ ಶೇಣಿಗಳ,
ಸಿಡಿ-ಸಿಡಿದುರುಳ್ವ ಜಲ-ಬಿಂದುಗಳ ಪೊಂದುಗಳ,
ತಡಿ-ತಡಿಗೆಡರ್ವ[3] ಜಲದೊತ್ತುಗಳ, ಮುತ್ತುಗಳ ಪದಪಿನಿಂ ಕಡ
[ಲೆಸೆದುದೂ. || 150 ||

1, ನಡೆಯುವ. 2, ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ “ಬೆಡಗುಗಳ„ ಮುಂತಾದ ಎಂಟು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪದಪಿನಿಂ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹಾಕ ಬೇಕು. 3, ಅಡರುವ.

A KING'S PALACE

ಅರಮನೆಯು

ನೀಲ[1] ರನ್ನಂಗಳಿಂ ನೆಲ-ಗಟ್ಟು, ಪಳಕುಗಳ
ಸಾಲ್ ಎಸೆವ ಭಿತ್ತಿಗಳ್; ವಜ್ರದೊಳ್ ಗಂಬಂಗ-
ಳಾಲಲಿತ ಪಚ್ಚೆಗಳ ತೊಲೆ, ರನ್ನ-ಬೋದುಗೆಗಳು ಪ್ರವಾಳಂಗ
[ಳಿಂದಾ; ||

1, ನೀಲ ರನ್ನಂಗಳಿಂ ನೆಲಗಟ್ಟೂ ಭಿತ್ತಿಗಳೂ (ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದವು); ವಜ್ರದೊಳ್ ಗಂಬಂಗಳು; ಆಲಲಿತ ಪಚ್ಚೆಗಳಿರುವ ತೊಲೆ (ಮತ್ತು) ರತ್ನವಿರುವ ಬೋದುಗೆಗಳು ಪ್ರವಾಳಂಗಳಿಂದ (ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದವು) ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮೇಲ್ ಎಸೆವ ಜಂತೆಗಳ್ ತೋರ್ಪ ನವ ಪುಷ್ಯರಾ-
ಗೊಳಯಿಂ; ಸವದ ಬಾಗಿಲ್ ಪೊಂ-ಗದಂಗಳಿಂ.
ಪೇ[2]ಳಲೆಚ್ಚರಿಯಹುದುದರಮನೆಯುಂ ಬಲು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿ
[ತವಿಮಾಗ್ಯ ಇರೇ. || 151 ||

2, ಪೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಚ್ಚರಿಯು ಆದುದು (ಆಯಿತು); ಅರಮನೆಯು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಎಸೆದವೆಲ್ಲ್ಯ ಅಲ್ಲಿ, ವಾಸ್ತು-ಕ್ರಮಂ ಬಿಡಿದು, ರಂ-
ಜಿಸುವ ಮಜ್ಜನ-ಶಾಲೆಯುಂ[1], ಸೂಪ-ಶಾಲೆ, ಶೋ-
ಭಿಸುವ ಭೋಜನ-ಶಾಲೆಯೊಮಂತ್ರ-ಶಾಲೆ, ನರ್ತನ-ಶಾಲೆ,
[ವಸ್ತ್ರ-ಶಾಲೇ, ||
ಮಿಸುಪ ಹಯ-ಶಾಲೆ, ಗಜ-ಶಾಲೆಯೋಲಗ-ಶಾಲೆ,
ಪೊಸ ಗೀತ-ಶಾಲೆಯೊಪ್ಪುವ ಶಯನ-ಶಾಲೆ. ಭಾ-
ವಿಸಲೆರಸು-ಠೀವಿಗು[2]ಳ್ಳ ಅನಿತು ಶಾಲೆಗಳೊಪ್ಪಿದವು ರನ್ನ-ರಂಜ
[ನದೊಳೂ. || 152 ||

1, ಶಾಲೆಯೂ. 2, ಉಳ್ಳ ಅಂದರೆ ಇರುವ (=ಬೇಕಾಗಿರುವ).

ಸ[1]ಕಲ ಕೋಶದ ಗೃಹಂಗಳ್, ತೈಲ-ಘೃತ-ಗುಡ-
ಪ್ರಕರ-ರಸ-ಭಾಂಡದುಗ್ರಾಣದೊಳ್-ವನಿಗಳುಂ,
ಸುಕರ ಧಾನ್ಯದ ಕಣಜಗಳ್, ಸರ್ವ ವಿನಿಯೋಗದವರಿಪ್ಪ
[ಚಾವಡಿಗಳೂ, ||

1, ಸಕಲ ಕೋಶವುಳ್ಳ ಗೃಹಂಗಳು, ತೈಲದ (ಮತ್ತು) ಘೃತದ (ಮತ್ತು) ಗುಡದ ಪ್ರಕರವಿರುವ ರಸ-ಭಾಂಡದ ಉಗ್ರಾಣದ ಒಳ್ವನಿಗಳೂ.

ಪ್ರ[2]ಕಟತರ ತರು ಲತೆಗಳಿಂ ರನ್ನ-ಜಗಲಿ-ರ–
ಮ್ಯಕ ಸರಸಿ-ಕೃತಕಾದ್ರಿಗಳು ತರ-ತರದೊಳಿರಲ್ಕೆ;
ಅಕಳಂಕ, ಕೇಳ್, ಈ ವನಂ ಮೆ[3]ರೆದುದೆನಿತು ಲೋಕದ ವನ
[ಮುಮ್ಮೆರೆ ಜ[4]ರೆವುತಾ. || 153 ||

2, ಪ್ರಕಟತರವಾದ ತರು (ಮತ್ತು) ಲತೆಗಳಿಂದಲೂ ರನ್ನ-ಜಗಲಿಗಳಿಂದಲೂ ರಮ್ಯಕವಾದ ಸರಸಿಯು (ಸರಸಿಯಲ್ಲಿ) ಕೃತಕ ಅದ್ರಿಗಳು.3, ಮೆರೆಯಿತು. 4, ವನವನ್ನು ಜರೆಯುತ್ತ.

ತರ-ತರದೊಳೆ[1]ಸೆವ ಬಾಗಿಲ ಗೋಪುರಂಗಳೊಳ್
ಕರುವಿಟ್ಟ ಪುತ್ಥಳಿಗಳಿಂ, ಭಿತ್ತಿ-ಭಿತ್ತಿಯೊಳ್
ಬರೆದ ನಾನಾ ತೆರದೊಳೆಸೆವ ಬೊಂಬೆಗಳಿಂದ, ಕಸ್ತೂರಿ ಕುಂಕು
[ಮದೊಳೂ ||
ಪೊರೆದ ಸಾರಣೆಗಳಿಂ, ಕಾರಣೆಗಳಿಂ, ಚಿತ್ರ–
ತರ ಪಟ್ಟೆ ಜಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿ ಕಲಶ ಮು[2]ತ್ತುಗಳ
ಪರಿ-ಪರಿಯ ರನ್ನಗಳ ಕೊಚ್ಚುಗಳ ಮೇಲ್-ಕಟ್ಟಿನಿಂ ಕರಂ
[ಚಲ್ವ ಆ[3]ದುದೂ. || 154 ||

1, ಎಸೆಯುವ. 2, ಮುತ್ತುಗಳ (ಮತ್ತು) ಪರಿಪರಿಯ ರನ್ನಗಳ ಕೊಚ್ಚುಗಳ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಿನಿಂ. 3, ಆಯಿತು (ಇದಕ್ಕೆ ಅರಮನೆಯೆಂಬುದು ಆಖ್ಯೆ).

ಬಾಗಿಲ್ಗಳೊರ್ ಎಸೆದವೆರಮನೆಗೆ, ಹೇಮ-ಮಯ–
ಮಾಗಿ ತೋ[1]ರ್ಪವು; ವಿಶಾಲಂಗಳಿಂದ್ ಅವರೆವರ
ಮೇಗೆ ಮುಗಿಲಂ ಮುಟ್ಟುವುಪ್ಪರಿಗೆಗಳ್ ಮೆರೆದವಾರು, ಮಣಿ-
[ಖಚಿತಮಾಗಿ; ||

1, ತೋರುವವು.

ಭೂ-ಗಗನ-ಪಾತಾಳದೆರ[2]ಮನೆಗಳಿದರೊಡನೆ
ತೂಗೆ, ಸರಿ ಬಾರವೆಂದ್ ಎಲ್ಲರುಂ ಪೊಗಳುವೆಂ[3]ತ್.
ಆಗಲೊಗತ ಜನರು ತಮ್ಮ ಗೃಹ-ಸೌಖ್ಯಮಂ ಮರತು ಬಿಟ್ಟ್,
[ಅಲ್ಲ್ಯ ಇರ್ದರೂ. || 155 ||

2, ಅರಮನೆಗಳು, ಇದರೊಡನೆ ತೂಗೆ, ಸರಿ ಇತ್ಯಾದಿ. 3, ಅಂತೆ.

A PUBLIC OFFICE

ಚಾವಡಿ

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ಪಳಕುಗಳ ನೆಲೆ-ಕಟ್ಟು, ಮರಕತಂಗಳ ಜಗಲಿ,
[1]ಪೊಳೆವ ನೀಲದ ಭಿತ್ತಿ, ಬಜ್ಜರದ ಕಂಭಮೊಱೆ
[2]ತೊಳಪ ವೈಡೂರಿಯದ ಮದನಕೈ, ಮಿರುಪ ಗೋಮೇಧಿಕದ
[ಬೋದಿಗೆಗಳೂ, ||
ಸಲೆ ಪುಷ್ಯರಾಗದ ತೊಲೆಗಳೆಸೆವ ಮಾಣಿಕಂ-
ಗಳ ಲೋವೆ, ಮುತ್ತುಗಳ ಸೂಸಕಂ, ಮಿನುಗುವ ಪ-
ವಳದ ಪುತ್ಥಳಿ, ಪೊನ್ನ ಪೊದಕೆ ರಂಜಿಸಿತು ಚಾವಡಿಯು ಸೊಂಪ್
[ಬಳ-ಗಡೆಯುಲೀ. || 156 ||

1, ಪೊಳೆಯುವ. 2, ತೊಳಯುವ (ಅಥವಾ ತೊಳಪಿನ)

ಅಂಚೆಗಳ್, ಕೊಳ-ವಕ್ಕಿಗಳ್, ಜೊನ್ನ-ವಕ್ಕಿಗಳ್,
ತಂಚೆಗಳ್, ಗಿಳಿಗಳೆಣೆ-ವಕ್ಕಿಗಳ್, ಪರಮೆಗಳ್,
ಕೊಂಚೆಗಳ್, ಕೋಗಿಲೆಗಳೆಲ್ಲ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸಿತು ಸಜ್-ಜೀವ-
[ಭಾವದಿಂದಾ. ||

[1]ಪಂಚಾನನಾದಿ-ಮೃಗ-ತತಿ, ಗಜ-ಹಯಾವಳಿ, ಸು-
ರಂಚಿ-ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳುಳ್ಳ ಮೂ-ಜಗದ ನಾನಾ ಪ್ರ-
ಪಂಚಗಳ ಚಿತ್ರ-ಪತ್ರಂಗಳೆಸೆದಿರ್ಪಾ ಸಭೆಯೊಳ್, [2]ಮನೋ-ಹರ
[ಮೆನೆ. || 157 ||

1, ಪಂಚ-ಆನನ ಮುಂತಾದ ಮೃಗಗಳ ತತಿ, ಗಜ (ಮತ್ತು) ಹಯಗಳ ಆವಳಿ, ಸುರಂಚಿಯ (ಸುರಚಕನ, ದೇವರ). 2, ಮನೋಹರವು ಎನ್ನಲಿಕ್ಕೆ (ಎಂಬಂತೆ).

ನೀಲ-ಮಣಿ-ಕಾಂತಿಗಳ ಕತ್ತಲೆಯು, ಮುತ್ತುಗಳ
ಥಾಳಗಳ ಕೌಮುದಿಯು, ಮಾಣಿಕದ ರಶ್ಮಿಗಳ
ಬಾಲಾತಪದ, ವಿದ್ರುಮ-ಚ್ಛವಿಯು ಸಂಜೆ-ಗೆಂಪಿನ [1]ಪಗಲಿರುಳ್ಗಳೆ
[ಲ್ಲೀ ||
ತೇಲದಿಹವಲ್ಲದೆ ದಿವಾ-ರಾತ್ರಿ[2]ಯುಂಟ್? ಎಂಬ
ಕಾಲ-ಭೇದವನ[3]ರಿಯದಾ ಸಭೆಯು ಮಿಕ್ಕ ಅರಸ-
ರೋಲಗದ ಮಂಟಪದ ಸೌಭಾಗ್ಯಕೆಂಟು ಮಡಿಯಾಗ್ಯ ಇರ್[4]ದುದ
[ಚ್ಚರಿಯೆನೆ. || 158 ||

1, ಆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಆಗುವ ಹಗಲಿರುಳುಗಳು ಅಲ್ಲಿ ತೇಲದೆ ಇಹವು (ಇರುವವು), ಅಲ್ಲದೆ (ಅಂದರೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ). 2, ಎಂಬಂತೆ. 3, ಅರಿಯದು (ಅರಿಯ ಕೂಡದು); ಆ ಸಭೆಯು ಇತ್ಯಾದಿ. 4, ಇತ್ತು.

ಕಸ್ತೂರಿ ಜವಾದಿಗಳ ಸಾ[1]ರಣೆಯು, ಕುಂಕುಮ-ಪ-
ರಿಸ್ತರಣದಗರು-ಚಂದನ-ಧೂಪ-[2]ವಾಸಿತದ
ವಿಸ್ತರದ, ಕರ್ಪೂರ ತೈಲದಿಂದ್ ಅಲ್ಲ್ಯ ಅಲ್ಲಿಗುರಿವ ಬೊಂಬಾಳಂ
[ಗಳಾ, ||

1, ಸಾರಣೆಯು, ಪರಿಸ್ತರಣದ, ವಿಸ್ತರದ, ಬೊಂಬಾಳಂಗಳ, ಜ್ವಾಲೆಗಳ ಎಂಬ ಸಂಬಂಧ ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಭೆ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹಾಕ ಬೇಕು. 2, ಅಗರಿನಿಂದಲೂ ಚಂದನದಿಂದಲೂ ಧೂಪದಿಂದಲೂ ವಾಸಿತ (ಸ್ಥಿತಿಯು) ವಿಸ್ತರದ, ಮತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಶಸ್ತ-ರತ್ನ-ಪ್ರದೀಪ-ಜ್ವಾ[3]ಲೆಗಳ ಸಭೆ ಸ–
ಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ್ ಬಪ್ಪುತಿರಲೊಗ ಭೂ-
ಪ-ಸ್ತೋಮ-ಸಹಿತ ಬಂದ್, ಅರ್ಜುನನ ವರ-ಸುತಂ ಕುಳ್ಳಿ[4]ರ್ದನೋ
[ಲಗದೊಳೂ. || 159 ||

3, ಶಸ್ತವಾದ ರತ್ನಗಳ ಹೊಳಪಿನ ಜ್ವಾಲೆಗಳ. 4, ಕೂತನು.

XVII. ಪಾಠ

A FOREST ON FIRE

ಕಾಡು ಸುಟ್ಟದ್ದು

(ಭಾರತ)

ಭಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ (1ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ತನು-ಗಿಡಿಯು ಧಳ್ಳ್-ಉರಿಯು ನಾಲಿಗೆ
ಕೊ[1]ನೆಗಳಲ್ಲ್ಯ ಆಡಿದವು ಕಡು ಲಾ–
ಗಿನಲಿ; ಲಂಬಿಸಿ ಚುಂಬಿಸಿದುದುರಿ ಲಲಿತ ನಂದನವಾ. | 160 |

1, (ಟೊಂಗಿಗಳ) ಕೊನೆಗಳಲ್ಲಿ.

ಹೊದರಿನಲಿ ಭುಗು-ಭುಗಿಲು ಭುಗಿಲೆಂದ್
[1]ಒದದುದುರಿಯೆಂಬರವನೊಣಗಿದ
ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಯಲಿ ಧಗ-ಧಗಿಸಿ, ಛಟ-ಛಟ-ಛಟನೆ ಛಟಿಸೀ. ||
ಕದಳಿ-ಖರ್ಜೂರಾದಿ-ತರು-ಜಾ–
ಲದಲಿ ಸಿಮಿ-ಸಿಮಿ ಸಿಮಿಸಿ, ಮಾರುತ–
ವೊದಗೆ, ಗ[2]ಹನೋದರದೊಳಗೆ ಝಾಡಿಸಿತು ಘನ-ವಹ್ನೀ. || 161 ||

1, ಒದೆಯಿತು ಉರಿಯು ಅಂಬರವನು, ಒಣಗಿದ ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ಗಹನ-ಉದರ.

ಜಂಬು-ಚೂತ-ಪಲಾಶ-ವಟ-ದಾ–
ಳಿಂಬ-ಬಿಲ್ವ-ತಮಾಲ-ಚಂಪಕ-
ನಿಂಬ-ಬಕುಳ-ಕಪಿತ್ಥ-ಕುಟಜಮಶೋಕ-ಪುನ್ನಾಗಾ- ‖
ತುಂಬುರೆರಳು-ಲವಂಗ-ಪೂಗ-ಕ–
ದಂಬ-ಗುಗ್ಗುಳ-ಸಾಲ-ತಿಲಕೋ[1]–
ಡುಂಬರಾದಿ-ದ್ರುಮ-ಕುಲವನಾಲಿಂಗಿಸಿತು ವಹ್ನೀ. ‖ 162 ‖

1, ತಿಲಕ-ಉಡುಂಬರ-ಆದಿ.

ಧರಿಣಿ-ಪತಿ, ಕೇಳ್! ಶರಭ, ಮೃಗ-ಪತಿ,
ಕರಿ-ಕಲಭ, ಶಾರ್ದೂಲ, ಶೂಕರ,
ಕರಡಿ, ಕಾಸರ, ಶಲ-ಮೃಗಾವನ[1]-ಖಡ್ಗ, ಗೋಮಾಯೂ, ‖
ಎರಳೆ, ಮೊಲ, ಸಾರಂಗ, ವಾನರ–
ನೆರು ಕುರಂಗ ಪ್ರಮುಖ[2]-ಮೃಗ-ಕುಲ–
ಮುರುಬಿ ಬಿದ್ದುದು ಧಳ್[3]-ಉರಿಯ ಬೆಳ್ಳಾರ-ವಲೆಗಳಲೀ. ‖ 163 ‖

1, ಶಲ-ಮೃಗ, ಅವನ-ಖಡ್ಗ. 2, ಮುಂತಾದ. 3, ಧಳ್ಳುರಿಯೆಂಬ ಬೆಳ್ಳಾರ-ವಲೆಗಳಲೀ.

ಶುಕ, ಮರಾಳ, ಮಯೂರ, ಟಿಟ್ಟಿಭ,
ಪಿಕ, ಚಕೋರ, ಕಪೋತ, ವಾಯಸ,
ಬಕ, ಪದಾಯುಧ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಕಳಿಂಗ, ಕಲವಿಂಕಾ, ‖
ಕುಕಿಲ ಸಾರಸ, ಕಾಕ-ರಿಪು, ಚಾ–
ತಕ, ಭರದ್ವಾಜಾದಿ-ಪಕ್ಷಿ-
ಪ್ರಕರ ಬಿದ್ದುದು ಬಿಗಿದ ಕೇಸ್ ಉರಿ[1]-ಕಣ್ಣಿ-ವಲೆಗಳಲೀ. ‖ 164 ‖

1, ಉರಿಯೆಂಬ ಕಣ್ಣಿ-ವಲೆಗಳಲೀ.

ಝುಳಕೆ ತಿಳಿ ಗೊಳದುದಕ[1] ಕಾದ್, ಉ-
ಚ್ಛಳಿಸಿದವು; ತನಿ ಗುದಿದು ಮತ್ಸ್ಯ[2]-
ವಳಿಗಳೆಂಬುಜದೆಸಳು ಸೀದವು; ತುಂಬಿಗಳು ಸಹಿತಾ ||
ಹಿಳಿದು ಸಿಡಿದವು; ಚಾರು-ಚಂದ್ರೋ-
ಪಲ-ರಚಿತ-ಸೋಪಾನ[3]-ರತುನಾ-
ವಳಿಯು ರಾಶಿಗಳೆದ್ದಲೊದವು ಬಿದ್ದ ಕಿಡಿಗಳಲೀ. || 165 ||

1, ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಳದ ಉದಕ. 2, ಮತ್ಸ್ಯಗಳ ಆಳಿಗಳು ತನಿ ಕುದಿದು, ಅಂಬುಜದ ಎಸಳು ಇತ್ಯಾದಿ. 3, ಆ ಕೊಳದ ನೀರಿಗೆ ಹೋಗುವಂಥ ಸೋಪಾನಗಳ.

ಇಟ್ಟಣಿಸಿ, ಛಿಟಿ-ಛಿಟಿಸಿ, ಶಿಖಿ ಪುಟ-
ವಿಟ್ಟುದೊಣಗಿಲು[1] ಹೊದರಿನಲಿ; ಮಿಗೆ
ತೊಟ್ಟ ಕಬ್ಬ್[2]-ಹೊಗೆ-ಝುಗೆಯು ಹೊರಳಿಯು ಕಿಡಿಯು ಗಡಣದಲೀ ||
ಹುಟ್ಟಿದುರಿ ಹೆಂ-ಮರದ ಸುತ್ತಲು
ಕಟ್ಟಿತೆಲ್ಲಿಯು[3] ತೊಡಕಿನಲಿ ಭುಗಿ-
ಲಿಟ್ಟು, ಕವಿದುದು ತುದಿಗೆ ಬಹು ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಾ. || 166 ||

1, ಇಟ್ಟಿತು. 2, ಕಪ್ಪು ಹೊಗೆಯ ಝುಗೆಯು ಹೊರಳಿಯ (ಹೊರಳಿಯೊಳಗಿದ್ದ) ಕಿಡಿಯ ಗಡಣದಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಇತ್ಯಾದಿ. 3, ಕಟ್ಟಿತು; ಅಲ್ಲಿಯು ಇತ್ಯಾದ (ಆ ಉರಿ) ಭುಗಿಲಿಟ್ಟು, ಕವಿಯಿತು ಶಾಖೆ-ಉಪಶಾಖೆಗಳ ತುದಿಗೆ.

ಹೊಗೆಯು ಹಬ್ಬುಗೆಯೇರಿಯಾಗಸ-
ವುಗಿದುದುರಿ[1]-ನಾಲಿಗೆಯು ಗರಗೊ-
ಟ್ಟಗೆಯು ತೊಳಲಿಕೆ ತೆರಳಿಚಿತು ಖಗ-ಜಾತಿ-ಕೋಟಿಗಳಾ. ||

1, ಉಗಿಯಿತು.

ಹಗಲ ತಡಿತಕೆ ಹೊಕ್ಕು[2]ದೋ ಕಡೆ-
ಮುಗಿಲ? ಕಾ[3]ಣೆನು ದಿವವೆನೆತ್ತಣ
ಗಗನ-ಮಣಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಚಂದ್ರಮರೆರಸ, ಕೇಳ್! ಎಂದಾ. || 167 ||

2, (ಆ ಹೊಗೆಯು) ಹೊಕ್ಕಿತೋ. 3, ಕಾಣೆನು ದಿವವನು; ಎತ್ತಣ(ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದ, ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ) ಗಗನಮಣಿಯನ್ನೂ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ಚಂದ್ರಮನನ್ನೂ (ಕಂಡೇನು?) ಅರಸ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಛಿಳಿ-ಛಿಳಿಲು-ಛಿಳಿ-ರವ[1]ದಿ, ಘುಳು-ಘುಳು-
ಘುಳು-ಘುಳು-ಧ್ವನಿ-ಮಯದಿ, ಕಪಿಗಳ
ಕಿಳ[2]-ಕಿಳಾಯುತ-ರವದಿ, ಮೃಗ-ಸಂಕುಳದ ಕಳ-ಕಳದೀ, ||
ಹಿಳಿದುರಿವ ಹೆಬ್-ಬಿದಿರ ಗಂಟಿನ
ಠಳ-ಠಳತ್ಕಾರದಿ ದಿಶಾ-ಮಂ-
ಡಲದ ಮೂಲೆಗಳೊ[3]ಡೆದುದೆದ್ಭುತಮಾಯ್ತು ವನ-ದಹನಾ. || 168 ||

1, ರವದಿಂದ (ಅಥವಾ ರವದಲ್ಲಿ). 2, ಕಿಳ-ಕಿಳಾ ಆಯುತ. 3, ಒಡೆಯಿತು.

ಆ ಮಹಾ ವನ-ವಹ್ನಿ ಭೂ[1]ತ-
ಸ್ತೋಮ-ಸಂಹೃತಿ-ಕರ್ಮ-ಶೌರ್ಯೋ-
ದ್ದಾಮವೆವಗಾಹಿಸುತ ಬರುತಿರೆ, ಮುಂದೆ ಚೋಣಿಯಲೀ ||
ಧೂಮವೀಳಿದುದು; ಹುತ್ತಿನಲಿ ನಿ[2]ಸ್-
ಸೀಮ-ಜನಿತ ಜ್ವಾಲೆಗಳ ಝಳ-
ಮಾ ಮ[3]ಹೋರಗ-ಚಯವ ಚುಂಬಿಸಿತೆರಸ, ಕೇಳ್! ಎಂದಾ || 169 ||

1, ಭೂತಗಳ (ಜೀವಿಗಳ) ಸ್ತೋಮದ ಸಂಹೃತಿಯ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಶೌರ್ಯದ ಉದ್ದಾಮವನ್ನು ಅವಗಾಹಿಸುತ. 2, ನಿಸ್ಸೀಮವಾಗಿ ಜನಿತ. 3, ಮಹಾ ಉರಗ.

ಹೂಸಿ, ಹುತ್ತಿನ ಮಣ್ಣ ರಂಧ್ರಿಸಿ,
ಕಾಸಿದವು[1] ಫಣಿ-ಕುಲವ; ಮೇಣ್ ಡೊ‒
ಳ್ಳಾಸದಲಿ ಡಾವರಿಸಿದವು ಕಿಡಿ[2] ಧೂತ ಧೂಮದಲೀ; ||
ಆಸುರದ ಕಬ್ಬ್-ಹೊಗೆಯು ಕವಚದ
ಕೇಸ್-ಉರಿ[3]ಗಳೊಳ ಬಿದ್ದುದುರಿ ಹೊರ
ಸೂಸಿ, ಹಿಡಿದವು ಹಾವುಗಳ, ಬಲು ಹೊದರ ಹೊರಳಿಗಳಾ. || 170 ||

1, ಇದಕ್ಕೆ ಜ್ವಾಲೆಗಳೆಂಬುದು ಆಖ್ಯೆ. 2, ಕಿಡಿಗಳು ಧೂತವಾಗುವಂಥ (ಹಾರ್ಯಾಡುವಂಥ). 3, ಉರಿಗಳು (ಹುತ್ತಿನ) ಒಳ ಬಿದ್ದುದು; ಉರಿಯು ಹೊರಗೆ ಸೂಸಿ, (ಓಡಿ ಹೋಗುವಂಥ) ಹಾವುಗಳನ್ನೂ ಹೊದರಿನ ಹೊರಳಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದವು.

ಹೆಡೆಯ ಮಣಿಗಳ ಕಂಡು, ಸೂಸಿದ
ಕಿಡಿಗಳೆಹಹಾಯೆನಲು; ಶಿರಗಳ
ಕೊಡಹಿ, ಮರುಗಿದರುರಗಿಯರು, ಮರಿಗಳಿಗೆ ಮೈ ಚಾಚೀ; ||
ಕಡು ಹೊಗೆಯ ಕೇಸ್-ಉರಿಯ ಕಿಡಿಗಳ
ಗಡಣದಲಿ ಕೌರ್ ಎದ್ದು, ಮೈಗಳ
ಕೊಡಹಿ, ಬಿಸು-ಸುಯ್ಯುತ್ತ, ಮುಗ್ಗಿದವೆಹಿಗಳುರಿಯೊಳಗೇ.||171||

XVIII. ಪಾಠ

A HUNTING PARTY

ಬೇಟೆಯಾಡಿದ್ದು

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ವಾರ್ಧಕ-ಷಟ್ಪದಿ (140ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ತಪ್ಪ-ತಪ್ಪಲೊಳೆಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲಿ, ಮಂಜುಗಳೆಸೆವ
ಕಪ್ಪ-ಕಪ್ಪನೆಯ ಗಿರಿಗಳ ಪರ್ಬುಗೆಗಳಂತೆ,
ಬಪ್ಪ ಬಪ್ಪ ಎಳೆ ನಾಯ್ಗಳಂ ಹಾಸೊಳಾಂ[1]ತು ಬಂದುದು [2]ಶಬರ-ಸೇ
[ನೆ. ಬಳಿಕಾ ||
ಸೊಪ್ಪು-ಸೊಪ್ಪುಗಳ ಮೆಳೆ-ಮೆಳೆಗಳಂ ಸೋವುತ್ತ,
ತಪ್ಪ-ತಪ್ಪದೆ ಶರ-ಶರಂಗಳಂ ತೆಗೆದೆ[3]ಚ್ಚು,
ತೊಪ್ಪ-ತೊಪ್ಪನೆ ಮೃಗ-ಮೃಗಂಗಳಂ ಕೆಡಹಿದರ್ ಕಾನನದೊ
[ಳೇಂ[4] ಪೇಳ್ವೆನೊ? || 172 ||

1, ಆತು (ಆನು ಎಂಬುದು ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲ). 2, ಇದು ಆಪ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಕಪ್ಪು ಮೈಯವರಾದ ಶಬರರು ಬರುವದು ಕಪ್ಪು ಗಿರಿಗಳ ಪರ್ಬುಗೆಗಳಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. 3, ಎಸೆದು. 4, ಏನು ಹೇಳುವೆನು?

ಚಾಪ ಬಾಣಂಗಳಂ ಪಿಡಿದು ಕೊಂ[1]ಡವರೆಲ್ಲ-
ದಾಪ-ಗಾಪ-ಗಗಳಮತಿಕ್ರಮಿಸುತೋಡುತಿಹ
ಚಾಪಲ-ಭ್ರೂ-ಲತೆಯ ವನ-ಲ[2]ಕ್ಷ್ಮಣಾನನ-ಪುಳಿಂದಿಯರ್ ತಮ್ಮ
[ತಮ್ಮಾ ||

1, ಅಂದರೆ ಗಂಡಂದ್ಯರಲ್ಲದೆ, ಆಪ-ಗ ಆಪ-ಗಗಳಂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸುತ ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ವನ-ಲಕ್ಷ್ಮಣಾದ ಆನನವುಳ್ಳ.

ಒಪರಂ ಬೞಿ-ವಿಡಿದು, ಬರುತಿರ್ದರೊಗೆ ಸ_
ಲ್ಲಾಪದಿಂದ್, ಎಸೆವ ಹರಿ ಹರಿಣ ಕರಿ ಚ[3]ಮರಿಗಳ
ರೂಪಂಗಳವಯವದೊಳಾರಾಜಿಸಲ್ಕೆ, ಅವಕೆ ತಾವೆ ದೇಹಂಗ
[ಳಾಗೀ. || 173 ||

3, ಚಮರಿಗಳಾದಿ ಮೃಗ-ರೂಪಗಳು (ಆ ಪುಳಿಂದಿಯರ) ಅವಯವದೊಳ್, ಅವಕ್ಕೆ (ಆ ಅವಯವಗಳಿಗೆ) ತಾವೆ (ಆ ರೂಪಗಳು ತಾವೆ) ದೇಹಗಳಾಗಿ, ಆರಾಜಿಸಲ್ಕೆ (ಆರಾಜಿಸುವಂತೆ).—ಆ ಹೆಂಗಸರು ಚಂದಾದ ಹರಿ ಮುಂತಾದ ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿದರಷ್ಟೇ.

ಸೊಕ್ಕ್-ಆನೆಗಳ ಸೊ[1]ಗಡನೆರ್ವ ಕತ್ತುರಿಯ ಮೃಗ—
ದಿಕ್ಕೆಗಳನೆಲ್ಲ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ಪುಣುಗಿನ ಜವಾದಿಗಳ
ಬೆಕ್ಕುಗಳ ಬಿಡಯುವಾಡ್ಯ [2]ಉಂಬ್ ಹೊಲಬನೆರಸುವ ಕಿರಾ[3]ತರಂ
[ಗ-ಚ್ಛವಿಗಳೂ, ||
ಅಕ್ಕರಿಂದ್ ಅವರವರ ತನು-ಪರಿಮಳಂಗಳ್ಗೆ
ತುಕ್ಕುವೆಳೆ ದುಂಬಿಗಳ ಬಳಗಂಗಳೆಂಬ್ ಅಂತೆ,
ಪೊಕ್ಕು ಪೊಕ್ಕ ಅಡವಿಯೊಳ್ ಕಣ್ಗೆ ಕಾಣಿಸುತಿರ್ದವೇನ್ ಎಂಬೆ
[ನೆಚ್ಚರಿಯನೂ? || 174 ||

1, ಸೊಗಡನ್ನೂ - - - ಇಕ್ಕೆಗಳನ್ನೂ - - - ಹೊಲಬನ್ನೂ ಅರಸುವ ಕಿರಾತರ ಛವಿಗಳು - - - - ಕಾಣಿಸುತಿರ್ದವು ಎಂಬಂತೆ ಗ್ರಹಿಸ ಬೇಕು. 2, ಆಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ. 3, ಆ ಕಿರಾತರ ಅಂಗಗಳ ಛವಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲಿಯೆಂದರೆ, ಅವರು ಪೊಕ್ಕು ಪೊಕ್ಕ ಅಡವಿಯೊಳು. ಅದರೊಳಗೆ ಯಾತರಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದವಂದರೆ, ಹೇಳಿದಂಥ (ಕಪ್ಪಾದ) ಎಳೆ ದುಂಬಿಗಳ ಬಳಗಗಳಂತೆ.

ಇದೆ ಪಂದಿ ಕೆದರಿದ ನೆಲಂ! ನೋಡ್, [1]ಎಲಿದೆ ದಂತಿ
ಕದಡಿದ ಕೊಳಂ! ತೋರ್, ಎಲಿದೆ ಪುಲಿಯೊಂಗಿದ ಮೃಗದ
ಮಿದುಳೆತ್ತಲಿದೆ ಸಿಂಗವೊರಗಿದಾನೆಯ ತಲೆಯ ಮುತ್ತ್, ಉದುರಿ
[ನೆತ್ತರೊಡನೇ! ||

1, ಎಲೆ, ಇದೆ (ಈ ಸ್ಥಳವೆ).

ಇದೆ ವನ-ಮಹಿಷನೆದ್ದಿ ಕೊಂಡ ಮರ-ದಿಗುಡಿತ್ತ-
ಲಿದೆಕೊ ಸಾರಂಗಮಿಕ್ಕಡಿ ಗೈದ ಪಾವ್! ಇತ್ತ-
ಲಿದೆ ಪುಲ್ಲೆಗಳ ಪಕ್ಕೆ-ಮರಿಗಳಿಕ್ಕೆಗಳೆಂದು, ಪರಿದರ್[2] ಪುಳಿಂದರೆಂ
[ದೂ. || 175 ||

2, ಪರಿದರು.

ನಡೆ! ಪಜ್ಜೆ ವಿಡಿ! ಪೋಗು! ತಡೆ! ನಿಲ್ಲು! ಜಡಿ! ಬೊಬ್ಬೆ-
ಗೊಡು! ಪೊದರೊಳೆಡಗು! ಕೈ-ಗೆಡದಿರೆಸೆ! ನಿಡು ಸರಳ
ತೊಡು! ಕೆಲಕೆ ಸಿಡಿಯದಿರ್! ಪೊಡೆ! ಸಾರ್ಚು! ತುಡುಕು! ಮೊ
[ಗಸೆಡುಗು! ಮರಕೆಡರೊಡರ್ಚು! ||
ಅಡಗಿ ಪೊಯಿ! ಜಡಿ! ಕೋಲನಿಡು! ಮುಂದು-ಗಡೆ ನಾಯಿ
ವಿಡು! ಕೂಡೆ[1] ಪಡಿ-ತಳಿಸು! ಸೆಡೆಯದಿರ್! ಕೆಡೆ[2]ಪೆಂಬ
ನುಡಿಗಳೆಡಿಗೆಡಿಗೆ ಕಿವಿಗಿಡಿ[3]ದುದೆಲ್ಲ್ ಎಡೆಯೊಳೆಂದ್ ಅಡವಿಯೊಳ್,
[ಕಡು ಪೊಸತೆನೇ. || 176 ||

1, (ಉಳಿದವರ) ಸಂಗಡವೇ. 2, ಕೆಡುಹು! ಎಂಬ. 3, ಇಡಿಯಿತು (ನುಡಿಗಳೆಂಬದು ಆಖ್ಯೆ).

ಉಬ್ಬಿ[1]ದುರದೇರ ದೆಗದೊಡಲ, ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನ,
ಹಬ್ಬುಗೆಯ ಪಜ್ಜಳದ, ಸೆಳೆದ ಬಾಲದ ಕೊನೆಯ,
ಕೊಬ್ಬಿದ ಕೊರಳ, ಸಂಣ ಜಂಘೆಗಳ, ಕೊಂಕ್ ಉಗುರ, ಮಡಿ-ಗಿ
[ವಿಯ, ಕಿಡಿ-ಗಣ್ಗಳಾ, ||
ಹೆಬ್ಬಲ್ಲ, ವಿಡು-ವಾಯ್ಯ, ಜೋಲ್ವ ಕೆಂ-ನಾಲಿಗೆಯ
ಗಬ್ಬಿ ನಾಯ್ಗ[2]ಳ ಹಾಸನುಗಿದು, ಬಿಡೆ[3]; ಪಂದಿಗಳ-
ನೆಬ್ಬರಿಸಿ, ತುಡುಕಿ[4]ದವು; ಕೇಸರಿಗೆಡೆ[5]ರ್ದು, ಮೇಲ್ ವಾಯ್ದು,
[ಪುಲಿಯುಂ ಕೊಂದವೂ. || 177 ||

1, ಉಬ್ಬಿದ ಉರದ, ಏರ (ಏರನ್ನು). 2, ನಾಯಿಗಳ. 3, ಬಿಡಲಾಗಿ (ಬೇಟೆಗಾರರೆಂಬದು ಆಖ್ಯೆ). 4, ಇದಕ್ಕೆ ನಾಯಿಗಳೆಂಬದು ಆಖ್ಯೆ. 5, ಅಡರಿ.

ಬಿಡದೆ ಕುತ್ತುಗರ್ಗಳಂ ಸೋವಿದರ್[1]; ತೀವಿದರ್
ಗಿಡಗಳ; ಪೊದರ್ಗಳಿಂದ್ ಎಬ್ಬಿಸಿದರೆಬ್ಬಿಸಿದ-
ರೊಡನೊಡನೆ ಖಗ-ಮೃಗ-ವ್ರಾತಮಂ; ಪಾತಮಂ ಮಾಡಿದರ್ ಕೂ
[ಡೆ ಕೂಡೇ ||
ಸಿಡಿ-ಗುಂಡು ಬಡಿ-ಗೋಲ್ಗಳುರುಬೆಯಿಂದ್, ಇರುಬೆಯಿಂದ್
ಇಡುವ ರಣೆ ನೇಣ್ ಉರುಲ್-ಗೊಲೆಗಳಿಂ, ಬಲೆಗಳಿಂ
[2]ಜಡಿದಾರ್ದ ಬೊಬ್ಬೆಯುಬ್ಬರದಿಂದ, ಶರದಿಂದ ಕಾಡೊಳ್ ಕಿರಾತ
[ರೆಂದೂ. || 178 ||

1, ಸೋವಿದರು (ಈ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಕಿರಾತರೆಂಬುದು ಆಖ್ಯೆ). 2, ಜಡಿದು, ಆರ್ದ (ಆರಿ, ಸಾರಿ, ಕೂಗಿ).

ಕುತ್ತುರೊಳ್ ಪುದುಗಿರ್ದ ಪುಲಿ ಪೊರಮಡಲ್; ಕಂಡು,
ಕಿತ್ತು ಕೂರ್-ಗಣೆಗಳಂ, ಪೂಡಿ, ಲುಬ್ಧಕರೀರ್ವ-
ರಿತ್ತ ಅತ್ತಲಿರ್ದ, ಸರಿಸದೊಳೆಚ್ಚಡೆ[1]ದರೊಡಲನುಚ್ಚಳಿಸಿದೆಂಬು
[ತಾಗೀ, ||
ಇತ್ತಂಡವುಂ[2] ವ್ಯಾಘ್ರದೊಡನಿಳೆಗುರುಳ್ದರುದ್[3]-
ವೃತ್ತದಿಂದ್ ಉಭಯ ಜನಮೇಕಾರ್ಥ ಕೆಳಸಿದೊಡೆ[4],
ಮತ್ತೆ ಲೇಸ್ ಆದಪುದೆ[5]? ಜಗದೊಳೇ ಮೂವರುಪಹತಿ ಚಿತ್ರ
[ಮೆಲ್ಲ ಎಂದನೂ. || 179 ||

1, ಎಸೆದರೆ (ಎಸೆದಾಗ); ಹುಲಿಯು ಇತ್ತೂ ಅತ್ತೂ ಇದ್ದ ಲುಬ್ಧಕರಿಬ್ಬರೆಂಬುದು ಇದಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯೆ. 2, ಇತ್ತಂಡವೂ. 3, ಉರುಳಿದರು (ಆ ಲುಬ್ಧಕರು). 4, ಕೆಳಸಿದರೆ. 5, ಆಗುವದೆ?

ನಳಿ ತೋಳ್, ಯುವ-ಸೊಕ್ಕ, ಕಾಡ್-ಹಂದಿ-ದುಪ್ಪ-ಪರಿ-
ಮಳ-ಗಾತ್ರದೆಳಿ-ಕುಂತಳದ, ನೌಲ್-ನಡೆಯ ಶಬರಿ
ಹಳುವದೊಳ್ ತನ್ನ ಕಾಂತನ ಬಳಿಯ ಬರಲೊಂದು ಸಿಂಗಮೆತ್ತಿ
[ಭರದೊಳೆದ್ದು, =

ಬಳಿಕವಳ ಹೊಂಚುತಲೆ ನೋಡಿ, ಕೆಂ-ನಯನಮಂ
ತಳೆದು, ಮತ್ತ್ ಆಕೆಯ ಸು-ವೀರ್ಯಮಂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ,
ಮುಳಿದೆಡರಲೊ ಕೇಸರಿಯನ್ನೆಚ್ಚು, ಕೆಡಹಿದಂ[1] ಕ್ರೋಧದಿಂದ್
[ಆ ವ್ಯಾಧನೂ. || 180 ||

1, ಕೆಡಹಿದನು.

ಮರಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಮೈಯೊಡ್ಡಿ, ಮಡಿದವು ಕೆಲವು[1];
ಬರಿಯ ಬಿಲ್ಲ್-ದನಿಗೆ, ರಮಣನ[2] ತಾಗಿ, ತಾಂ[3] ಬೆದರಿ,
ನೆರೆ ಮೋಹದಿಂ[4] ಪೊರಳ್ದವು ಕೆಲವು; ರಾಪು-ಗೊಂಡ್ ಓಡಿದಿನೆಯ
[ನನೆಗೆಲ್ದು[5], ||
ಮರುಗಿ, ದುಃಖಾಸ್ತ್ರ ತಿವಿದಿಳೆಗೆ ಬಿದ್ದವು ಕೆಲವು;
ಬಿರು ಸರಳ್ ತಮ್ಮ ಕೂಪರರನ್ನು ದಾಟ ಬರೆ,
ಗುರಿಯಾಗಿ ತೊರದಪೆಸುವಂ ಕೆಲವು ಪುಲ್ಲೆಗಳ್; ಬೇಡರೆಸೆವೆಸು
[ಗೆಯಿಂದಾ. || 181 ||

1, ಕೆಲವು ಪುಲ್ಲೆಗಳು. 2, ರಮಣನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು. 3, ತಾವು. 4, (ತಮ್ಮ ರಮಣನು ಮೃತವಾದಾನೆಂಬ) ಮೋಹದಿಂದ (ನೊಂದು). 5, ಅಗಲಿ.

ಪುಲಿ ಕರಡಿ ಕರಿ ಸಿಂಗ ಸಾರಂಗ-ಮರಿ ಪಂದಿ
ಮೊಲ ಹುಲ್ಲೆ ಕಾಡ್-ಎಮ್ಮೆ ಚಮರಿಗಳ್ ಮೊದಲಾದ
ಪಲವು ಮೃಗ-ಜಾತಿಯಂ, ಕ್ರೌಂಚ ಶಿಖಿ ತಿತ್ತಿರಿ ಕಪೋತಾದಿ ಪ
[ಕ್ಷಿಗಳನೂ, | 182 |
ಕರಿಯ ಕುಂಭ-ಸ್ಥಳದ ಮುಕ್ತಾಫಲಂಗಳಂ,
ಬರುಹಿಗಳ ಗರಿಗಳಂ, ಚಮರಿ-ವಾಲಂಗಳಂ,
ದ್ವಿರದ-ನವ-ದಂತಾಂಕುರಂಗಳಂ, ಕತ್ತುರಿಯ ಕೋಶಗಳಮೆಡ
[ವಿಯೊಳಗೇ ||

ಇರದೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಬರುತಿರ್ದ[1]ಪರು ಶಬರರು,
ಸ್ವರ ಗೈದು, ಕಾಲ್ ದಣಿದು, ಮೈ ಬೆವರಿ, ಬಾಯಿಯಾರ್ಽ,
ಉರ ಬೆಂದು; ಬೊಗಳುತಿಹ, ತೇಗುತಿಹ, ಮೂಸುತಿಹ ನಾಯಿಗಳ
[ಮೇಳದೊಡನೇ. || 183 ||

1, ಇರುವರು (115ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೋದಪ್ಪುದ ಎಂಬದನ್ನೂ 212ನೇದರಲ್ಲಿ ಇರ್ದಪರೆ ಎಂಬದನ್ನೂ 228ನೇದರಲ್ಲಿ ಬಂದಪುದು ಎಂಬದನ್ನೂ ಸರಿ ನೋಡಿರಿ).

XIX. ಪಾಠ

A BATTLE

ಯುದ್ಧವು

ಧರಣಿ-ಮಂಡಲ[1]ವುಂ ಚತುರ್-ಬಲ[2]ಂ, ಪಕ್ಷಿಗಳ
ಸರಣಿ-ಮಂಡಲವುಂ ಧ್ವಜ ಛತ್ರ ಚಾಮರಂ,
ತರಣಿ-ಮಂಡಲವುಂ ಚಮೂ[3]-ಪದ-ಹತೋದ್ಧೂತ-ರೇಣು-ವ್ರಜಂ
[ಮುಸುಕಲೂ;- | 184 |

1, ಮಂಡಲವನ್ನು. 2, ಬಲವು. 3, ಚಮೂ-ಪದದಿಂದ ಹತವಾಗಿ ಉದ್ಧೂತ ರೇಣುವಿನ ವ್ರಜವು.

ಅರ್ಬುದ ಗಜಂ, ಪತ್ತು ಕೋಟಿ ಸು-ವರೂಥಮೆರ-
ಡರ್ಬುದ ತುರಂಗವುಂ ಕೂಡಿದ ಪದಾತಿ-ಮೂರ್-
ಅರ್ಬುದಂ ಜೋಡಿಸಿದು[1]ದಾಹವೆ[2]-ಪ್ರಾಘರ್ ಸುಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ
[ಭಟರೂ; ||

1, ಜೋಡಿಸಿತು, ಜೋಡಣೆ ಆಯಿತು; ಇದಕ್ಕೆ ಗಜಂ, ಸುವರೂಥಂ, ಪದಾತಿಯು ಮೂರು ಅರ್ಬುದಂ ಎಂಬದು ಆಖ್ಯೆ. 2, ಆಹವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಘರು (ಯಾರಂದರೆ) ಸುಬುದ್ಧಿ ಮುಂತಾದ ಭಟರು.

ಸರ್ಬ ಸನ್ನಾಹದಿಂದ್ ಬತ್ತರಿಸಿತೆತ್ತಣ ಚ-
ತುರ್-ಬಲವೊ? ಮಿಡಿತೆಗಳ ವಿಸ್ತಾರ ಮೇಘವೆನೆ,
ಪರ್ಬಿದುದು ನೆಲದೆಗೆ[3]ಲಕೆರ್ಜುನನ ವರ-ಸುತಂ ತರಿಸಿದಂ ಮಣಿ-ರ
[ಥವನೂ. || 185 ||

3, ಅಗಲಕ್ಕೆ.

ಚಿತ್ರ-ಶೋಭಿತವೊದ, ಮಣಿ-ಮಯ ವರೂಥವಂ
ಚಿತ್ರಾಂಗದೆಯ ತನೂ-ಭವನೆಡರ್ದಂ. ಕೂಡೆ
ಚಿತ್ರವೊದುದು ಸಮರವೆರಡು ಧಟ್ಟನ ಚೂಣಿ ಸಂದಣಿಸಿತುರವ
[ಣೆಯೊಳೂ. ||
ಮಿತ್ರ-ಮಂಡಲವನೊಡದೈದುವೆತಿ ಭರದಿಂದ್ ಅ-
ಮಿತ್ರ-ಭಟ[1]ರಂ ತಾಗಿದರ್ ಕಡು ಗಲಿಗಳೊಗ
ಮಿತ್ರ-ಭಾವದ ನೇಹದಿಂದ ಮರುಗದೆ ಮಾಣದೆಂಭೋ-ರುಹಂಗ
[ಳೆನೆ[3]ಲೂ. || 186 ||

1, ಭಟರನ್ನು. 2, ಅಂಭೋ-ರುಹಳು (ಮಿತ್ರ-ಮಂಡಲದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ, ತಾವು ಸೂರ್ಯನ ಮೇಲೆ ಪಡುವ) ಮಿತ್ರ-ಭಾವವುಳ್ಳ ನೇಹದಿಂದ ಇತ್ಯಾದಿ. 3, ಎಂಬಂತೆ.

ತೇರ ವಂಗಡದ ಜರ್ಜಾ-ರವಂ, ಗಜದ ಘಂ-
ಟಾ-ರವಂ, ಹಯದ ಹೇಷಾ-ರವಂ, ನಡೆವ ಸೇ-
ನಾ-ರವಂ, ವಾದ್ಯದ ಮಹಾ ರವಂ, ಬಹಳ ಕಹಳಾ-ರವಂ, ಸಂಗ
[ಡಿಸಿದಾ ||
ಜ್ಯಾ-ರವಂ, ಭಟರ ಬಾಹಾ-ರವಂ, ದಳದ ಬಂ-
ಭಾ-ರವಂ, ರಣ-ಕಿಲಕಿಲಾ-ರವಂ, ಪಟಹ-ಢ-
ಕ್ಕಾ-ರವಂ, ಪುದಿದ ನಾನಾ ರವಂ ಕಿವಿಗೆತ್ತಿ ಕಠೋ[1]ರವಂ ತೀವಿ
[ತೆಂದೂ. || 187 ||

1, ಕಠೋರವಾಗಿ (ಅಥವಾ ಕಠೋರವನ್ನು=ಭಯಂಕರವಾದದ್ದನ್ನು).

ಸಿಂಧ ಸೀಗುರಿ ಛತ್ರ ಚಾಮರ ಪತಾಕೆಗಳ್
ಸಂದಣಿಸಿ, ಗಗನಮಂ ಮುಸುಕಲ್ಕೆ, ತವೆ ಮೂಡಿ-
ದಂಧಕಾರಂಗಳಂ ಕೆಡಸಿದವು ರತ್ನಾಭರಣ-ಕಾಂತಿಗಳ್ ಭೂ[1]-ಪರಾ; ||
ಕೆಂ-ಧೂಳ್ ಅಡರ್ದು, ನಭಮಂ ಮುಸುಕಿತಾಗೆ[2] ವರ-
ಸಿಂಧು-ಪ್ರವಾಹಮುತ್ತುಂಗ-ಶೋಣಾಚಲದ
ಬಂಧುರ-ತಟ-ಪ್ರದೇಶದೊಳೊಪ್ಪ-ವಜ್ಜ್ರದ ನಿಧಿಯೆಂಬ ತೆರನಾಗ
[ಲ್.[3] || 188 ||

1. ಭೂಪರ ರತ್ನಾಭರಣಗಳ ಕಾಂತಿಗಳು. 2, ಆಗ (ಆ ರತ್ನಾಭರಣಗಳ ಮತ್ತು ಅಡರಿದ ಕೆಂ-ಧೂಳಿನ ನಾನಾ ಕಾಂತಿಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹ್ಯಾಗಾಯಿತೆಂದರೆ) ಗಂಗೆಯ ಪ್ರವಾಹವು ಉತ್ತುಂಗವಾದ ಶೋಣ-ಅಚಲವೆಂಬ ತನ್ನ ಬಂಧುರವಾದ ತಟದ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ (ನಾನಾ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ) ಒಪ್ಪ-ವಜ್ರದ ನಿಧಿಯಂತಿರುವ ತರವಾಯಿತು. 3, ಆಗುವಂತೆ.

ಚೂಣಿಯೊಳ್ ಬೆರಸಿ, ಪೊಯ್ದ್ ಆಡಿದರ್[1] ತಮ-ತಮಗೆ;
ಬಾಣ ತೋಮರ ಪರಶು ಚಕ್ರಾಸಿ[2] ಮುದ್ಗರ ಕೃ-
ಪಾಣ ಡೊಂಕಣಿ ಕುಂತ ಸುರಗಿ ಶಲ್ಯಹ ಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಕೈದು
[ಗಳೊಳು, ||
ಕೇಣಮಿಲ್ಲದೆ, ಚಾರಿ[3]-ಚಳಕ-ಚಾಳೆಯು, ಚದುರ್-
ಪಾಣಿ-ಲಾಘವ, ಪಂಥ-ಪಾಡುಗಳನರಿದು, ಬಿಂ-
ನಾಣದಿಂ ಘಾಯ ಗಾಣಿಸಿದರತಿ ಬಲರೆಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪ್ರಹಾರದಿಂ
[ದಾ. || 189 ||

1, ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದಗಡೆ ಇರುವ ಬಲರು (ಬಲವುಳ್ಳವರು) ಎಂಬದು ಆಖ್ಯೆ. 2, ಚಕ್ರ ಅಸಿ. 3, ಚಾರಿಯ ಚಳಕವಾದ ಚಾಳೆಯ (ನ್ನು) ಇತ್ಯಾದಿ ಅರಿದು (ತಿಳಿದು).—ಕೈದುಗಳೊಳು ಎಂಬದನ್ನು ಪೊಯಿದಾಡಿದರು ತಮ ತಮಗೆ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹಾಕ ಬೇಕೋ? ಕೈದುಗಳೊಳು, ಕೇಣವಿಲ್ಲದೆ, ಘಾಯ ಗಾಣಿಸಿದರು ಎಂತ ಹೇಳ ಬೇಕೋ? ಪೂರ್ಣ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ವಿರಾಮಚಿಹ್ನೆಯ ಪ್ರಕಾರ (,) ಕೈದುಗಳೊಳು ಎಂಬದು ಘಾಯ ಗಾಣಿಸಿದರೆಂಬದಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು.

ತೂಳಿಸಿದರೆಾನೆಯಂ ಜೋಧರೆುರವಣಿಸಿ; ದು–
ವ್ವಾಳಿಸಿದರೆುಬ್ಬ್ಬಿ ಎದ್ದು, ರಾವುತರ್ ತೇಜಿಯಂ;
ಕೇಳಿಸಿದರೆಾಹವದ ನಾಟ್ಯವಂ ರಂಗದೊಳ್ ಚಟುಳ-ಪಟು-ಭಟ
[ರಥಿಕರೂ; ||
ಏಳಿಸಿದರೆಾಳ್ತನದ ಪಂಥವಂ ಕಾಲೆವರ್;
ಬೀಳಿಸಿದರೆಹಿತರಂ; ಪೊಯ್ದ್[1] ಆಡಿ, ತಲೆಯಂ ನಿ–
ವಾಳಿಸಿದರೆಾಳ್ದಂಗೆ, ಕೈದುಗಳ ಹೋರಟೆಯ ಖಣಿ-ಕಟಿಲ-ರಭಸದಿಂ
[ದಾ. || 190 ||

1, (ತಲೆಗಳನ್ನು) ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದು, (ಹೊಯ್ದು ಕತ್ತರಿಸಿದ) ತಲೆಯನ್ನು.

ಕಾರ್-ಮುಗಿಲ ಸಿಡಿಲ ರವದಂದದಿಂದವೊಗ್ಗ್ಯ ಇರೆ[1] ಕರದ
ಕಾರ್ಮುಕ-ಧ್ವನಿ, ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಪೊಳ-ಪೊಳವ ಪೊಂ-
ದೇರ್ ಮೊರೆಯೆ,—ಶರ-ವರುಷವಂ ಕರವುತಿರ್ದ[2]ರೆಾ ವುಭಯ-ದಳ-
[ವೀರ-ಭಟರೂ. || 191 ||

1, ಇರಲಾಗಿ. 2, ಕರಸುತ್ತ ಇದ್ದರು.

SCENES ON A BATTLE FIELD

ರಣಾಂಕಣದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ್ದು

(ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ)

ನಿಡು ಸರಳ ಸಾರದಿಂ ಘೋರದಿಂ ಭಾರದಿಂದ್
ಅಡಗೆಡದ ಸೇನೆಯಿಂದ್ ಆನೆಯಿಂ, ಬೇನೆಯಿಂದ್
ಬಡನೆ ಧರೆಗುರ್ಳ್ವ[1]ರಿಂ ನರ್ಳ್ವರಿಂ, ತೆರ್ಳ್ವರಿಂ ತವು-ತವುಗೆ ಕಂಡ
[ಕಡೆಗೇ, ||

1, ಉರುಳುವರಿಂದ.

ಕಡಿವಡದ ಕೊರಳಿಂದ ಕರುಳಿಂದ, ಮರುಳಿಂದ
ಪೊಡೆಯೊಡದ ಶೂರರಿಂ, ಮಾರರಿಂ, ಹಾರರಿಂ,
ಮಡಲಿರಿದ ಭೀತಿಯಿಂ ಘಾತಿಯಿಂ, ಹೇತಿಯಿಂದ್ ಆ ರಣಾಂಕಣಮೆ[2]
[ಸದುದೂ. || 192 ||

2, ರಣ-ಅಂಕಣಂ.

ಕಡಿದ ತಲೆ-ಶೀಳ್ಗಳಿಂ ತೋಳ್ಗಳಿಂ, ಬಾಳ್ಗಳಿಂದ್
ಎಡೆಗೆಡೆದ ರುಂಡದಿಂ ಮುಂಡದಿಂ ಖಂಡದಿಂದ್,
ಇಡಿದ ಕರ-ಜಾತದಿಂ, ನಾತದಿಂ, ಭೂತದಿಂ, ಪ್ರೇತದಿಂ, ಯಾತುವಿಂ
[ದಾ, ||
ಉಡಿದ ಗಜ-ರಾಜಿಯಿಂದ್, ಆಜಿಯಿಂ, ವಾಜಿಯಿಂದ್,
ಎಡೆ ವಿಡಿದ ಘೂಕದಿಂ ಕಾಕದಿಂ, ಶೋಕದಿಂ,
ಸಡಿಲೊ[1] ರಣ-ಚೋರರಿಂ ವೀರರಿಂ ಧೀರದಿಂದ್ ಆ ರಣಾಂಕಣಮೆಸ
[ದುದೂ. || 193 ||

1, ಸಡಿಲುವ ಚೋರರು ಭಯದಲ್ಲಿ ಸಡ್ಲಾದರು, ವೀರರೂ ಧೀರರೂ ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಡ್ಲಾದರು.

ಕೆಟ್ಟು ಓಡಿದರ್ ಕೆಲ[1]-ಕೆಲರ್, ಗಜ ರಥಂಗಳಂ
ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿದರ್ ಕೆಲ-ಕೆಲರ್, ಕೈದುಗಳನೆವನಿ-
ಗಿಟ್ಟು ಓಡಿದರ್ ಕೆಲ-ಕೆಲರ್, ಜೀವದಾಶೆಯಿಂ ಹಣ-ರಾಶಿ-ರಾಶಿಗಳನೂ||
ಮುಟ್ಟ್ಯ ಓಡಿದರ್ ಕೆಲ-ಕೆಲರ್, ಬಿರುದನಾಗಲ್ ಬಿ-
ಸುಟ್ಟು ಓಡಿದರ್ ಕೆಲ-ಕೆಲರ್, ಬೆದರಿ ರಣಕೆ ಬೆಂ-
ಗೊಟ್ಟು ಓಡಿದರ್ ಕೆಲ-ಕೆಲರ್, ಶತ್ರು-ಕಣೆ ತಾಗದುಳಿದ[2] ಭಟ-ವೀರರೊ
[ಳಗೇ. || 194 ||

1, ಕೆಲವರು ಕೆಲವರು. 2, ತಾಗದೆ.

XX. ಪಾಠ

ENCAMPMENT OF AN ARMY

ಪಾಳೆಯವು

(ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ)

ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ ಐತಂದು, ಕೋಟೆಯಂ ಪತ್ತಿ, ಹೊರ
ಪಾಳೆಯವನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ್ ಇ[1]ಪ್ಪರ್ಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು,
ಪೇೞಲೇನ್ ಅಚ್ಚ[2]ರಿಯನಿಡಿಕಿರಿದ ಬಣ್ಣ-ಗೂಡಾರಗಳ ಸಾಲ್ಗಳಿಂ
[ದಾ. | 195 |

1, ಇರುವವರಿಗೆ. 2, ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು? ಇಡಿಕಿರಿದ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪೊಳವ ಗೂಡಾರಗಳ ಬುದ್ಬುದದ, ಪೋಪ ಬ-
ಪ್ಪ ಲಘು ವಾಜಿಗಳ ತೆರೆಗಳ, ಕರಿಯ ಗಿರಿಯ, ಜ[1]ನ-
ಜಲಚರದ, ಮಿನಗುವಾಯುಧದ ನೊರೆಗಳ, ವಾದ್ಯದಾರ್ಭಟೆಯ
[ಪೇರ್ ಮೊರೆಹಿನಾ, ||
ಚ[2]ಲಿಪ ಕೇತನ-ತತಿಯ ಸುಳಿಯ, ಸಬಳದ ಸಾಲ
ತೊಳ-ತೊಳಪ ಪವಳ-ವ[3]ಳ್ಳಿಗಳ[4]ಭಯ-ರಸ-ಸಮು-
ನ್ಮಿಳಿತ ವರ-ರಾಜ-ಸೇನಾ-ಸಮುದ್ರವನಾಗ ಪುರ-ಜನಂ ನಿಟ್ಟಿಸಿದು
[ದೂ. || 196 ||

1, ಜನವೆಂಬ ಜಲ-ಚರದ. 2, ಚಲಿಸುವ. 3, ಪವಳ-ವಳ್ಳಿಗಳ ಎಂಬ ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬುದ್ಬುದದ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಂಗಡ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹಾಕ ಬೇಕು. 4, ಅಭಯದ ರಸದಿಂದ ಸಮುನ್ಮಿಳಿತವಾದ (ತುಂಬಿದ್ದಾದ), ವರರಾಜನ ಸೇನೆಯೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು. (ಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಸಾಮ್ಯ ತೋರಿತು).

ಎರಡು ತರದೊಳಗೊಪ್ಪುವೆಂಗಡಿಯ ಮುಂಗಡಿಯ[1]
ಸುರಿದ ಧಾನ್ಯದ ರಾಶಿಯೊತ್ತುಗಳ[2] ಜೊತ್ತುಗಳ,
ಕರಿ-ತುರಗ-ನಿಚಯದೆಡೆಯೊಟೆಗಳ ಘಾಟಗಳ, ಪೊಂ-ದೇರ ಸಂದಣಿ
[ಗಳಾ, ||
ಅರಮನೆಗೆ ಪೋಪ ನೃಪರೆಂದಳದ ಗೊಂದಳದ,
ಪರಿಚರರ ವಿವಿಧ-ಬಿರುದಾವಳಿಯ ಗಾವಳಿಯ,
ಪರಮ-ಭೀಷಣ-ಪಟು-ಭಟೊಳಿಗಳ ಕೇಳಿಗಳ ಪಾಳಿಯಂ ಕಣ್ಗೆ ಎಸ
[ದುದೂ. || 197 ||

1, ಮುಂದಗಡೆಯ (ಲ್ಲಿರುವ). 2, ಒತ್ತಾಗಿಯೂ ಜೊತ್ತಾಗಿಯೂ ಸುರಿದ ಧಾನ್ಯದ ರಾಶಿಗಳ ಎಂತ ಹೇಳ ಬಹುದು. 3, ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಯಕ್ಕೂ ಆಡುತ್ತಿರುವ ಘಾಟಗಳ.

A FINE TANK

ಚಂದಾದ ಕೊಳವು

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ಪರಿಶೋಭಿಸಿತು[1] ಮುಂದೆ ಹಂಸ-ಕಾರಂಡ-ಮಧು-
ಕರ-ಕೋಕ-ಮಧುರ-ಮೃದುತರ-ಕಲ-ಸ್ವನ-ಮದೋ-
ತ್ಕರ-ಕಮಲ-ಕುವಲಯ-ವಿರಾಜಿತ, ಶ್ರೀಕರಂ ಪದ್ಮಾಕರಂ; ಚೆಲ್ವೆ[2]
[ಎನೇ. | 198 |

1, ಇದಕ್ಕೆ ಪದ್ಮ-ಆಕರಂ ಎಂಬದು ಆಖ್ಯೆ. ಹಂಸಗಳ ಮತ್ತು ಕಾರಂಡಗಳ ಮತ್ತು ಮಧುಕರಗಳ ಮತ್ತು ಕೋಕಗಳ ಮಧುರವಾದ (ಮತ್ತು) ಮೃದುತರವಾದ ಕಲವೆಂಬ ಸ್ವನವುಳ್ಳ ಮದೋತ್ಕರದಿಂದಲೂ ಕಮಲಗಳಿಂದಲೂ ಕುವಲಯಗಳಿಂದಲೂ ವಿರಾಜಿತವಾದಂಥ ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ಚೆಲ್ವು ಎನ್ನುವಂತೆ.

ಲಸದಮಲ-ರತ್ನ-ಸೋಪಾನದಿಂ, ಮೀನದಿಂ,
ಬಿಸವನಾಸ್ವಾದಿಸುವ ಚಕ್ರದಿಂ, ನಕ್ರದಿಂ,
ದೆಸೆ-ದೆಸೆಗೆ ಬೀರ್ವ ತನಿ ಗಂಪಿನಿಂ, ತಂಪಿನಿಂ, ತೊ[1]ಳಪ ಹಿಮಕರ-
[ಕಾಂತದಾ ||
ಪೊಸ ಸಣ್ಣಿಗೆಯೊಳೆಡಿದ ಪುಳಿನದಿಂ, ನಳಿನದಿಂದ್,
ಒಸದು ಬಿನ[2]ದಿಪ ಹಂಸ-ಕೇಳಿಯಿಂದ್, ಓಳಿಯಿಂದ್
ಎಸೆವ ನೀರ್-ವಕ್ಕಿಗಳ ಸಂಗದಿಂ, ಭೃಂಗದಿಂದ್ ಆ ಕೊ[3]ಳಂ ಕಣ್ಗ
[ಎಸೆದುದೂ. || 199 ||

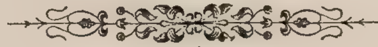
1, ತೊಳಪಿನ (ಅಥವಾ ತೊಳೆಯುವ). 2, ಬಿನದಿಸುವ (ವಿನಾದ ಮಾಡುವ). 3, ಇದು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

ತ[2]ಳದೊಳೊಪ್ಪುವ ಪಸುರೆಸಳ ರೋಚಿಯಿಂ, ನಡುವೆ
ತೊಳಪ ಕೆಂ-ದಳದ ದೀಧಿತಿಯಿಂದ, ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣ–
ಗೊ[3]ಳಿಪ ಹೊಂ-ಗೇಸರದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ್, ಎರಗುವಸಿತಾ[4]ಳಿಯ ಮ
[ರೀಚಿಯಿಂದಾ ||
ಹೊಳ-ಹೊಳವ ಕೋಕನದ-ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಬ[1]ಣ್ಣಮುಜ್–
ಜ್ವಳದಿಂದ್ರ-ಚಾಪದಾಕಾರಮಂ ಸಂತತಂ
ಪ[5]ಳಿವಂತೆ ಕೊಳದೊಳಾರಾಜಿಸಿತು ತುಹಿನ-ಗಿರಿ-ಗಾಡಿನಂತರ್ಯ
[ದೊಳಗೇ. || 200 ||

1, ಬಣ್ಣವು; ಇದು ಈ ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕದ ಆಖ್ಯೆ.—ರೋಚಿಯಿಂದಲೂ - - - ದೀಧಿತಿಯಿಂದಲೂ - - - ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೂ - - - ಮರೀಚಿಯಿಂದಲೂ ಹೊಳಹೊಳೆಯುವ ಕೋಕನದಗಳ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಬಣ್ಣವು, (ತಾನು) ಉಜ್ಜ್ವಳದ ಇಂದ್ರಚಾಪದ ಆಕಾರವನ್ನು ಸಂತತವೂ ಪಳಿಯುವಂತೆ, ಆರಾಜಿಸಿತು. 2, ಬುಡದೊಳಗೆ, ಕೆಳಗಡೆ. 3, ಗೊಳ್ಳಿಸುವ. 4, ಅಸಿತವಾದ ಅಳಿಯ. 5, ಪಳಿಯುವಂತೆ.

[1]ಕಲ-ಹಂಸಮಾಕೀರ್ಣಮಾಗ್ಯೂ ಇರ್ದೂ ಕಾಳಗದ
ಕಳಮೆಲ್ಲ, [2]ವಿಷ-ಭರಿತಮಾಗ್ಯೂ ಇರ್ದೂ ಸರ್ಪ-ಸಂ-
ಕುಲಮೆಲ್ಲ, [3]ಕುಮುದ-ಯುತಮಾಗ್ಯೂ ಇರ್ದೂ ಖಳರೆಂತರಂಗದೊಳಾ
[ಪಮೆಲ್ಲಾ, ||
ಅಳಿದುಳಿದ [4]ಭಂಗ-ಮಯಮಾಗ್ಯೂ ಇರ್ದೂ ಮುರಿದ ನೃಪ-
ದಳಮೆಲ್ಲ, ಬಹು-[5]ವಿಚಾರ-ಸ್ಥಾನಮಾಗ್ಯೂ ಇರ್ದೂ,
ತಿಳಿಯಲ್ಕೆ, ಉಪದ್ರವ-ಸ್ಥಳಮೆಲ್ಲಮೆನಿಸಿರ್ದುದೊ ವಿಮಲ ಸರ[6]ಸಿ
[ಕಣ್ಗೇ. || 201 ||

1, ಕಲ ಅಂದರೆ ಮೃದುವಾದ ಧ್ವನಿ. 2, ವಿಷ ಅಂದರೆ ನೀರು ಮತ್ತು ಸರ್ಪವಿಷ. 3, ಕುಮುದ ಅಂದರೆ ಕೆಟ್ಟ ಆಶೆ ಮತ್ತು ನೈದಿಲೆ. 4, ಭಂಗ ಅಂದರೆ ನಾಶನ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ತೆರೆ. 5, ವಿಚಾರ ಅಂದರೆ ವಿಧವಿಧದ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯವಿಚಾರ, ದುಃಖ. 6, ಇದು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.—ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರವು ಅಂದರೆ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅರ್ಥವಿರುವಂಥಾದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ (232ನೇ ಶ್ಲೋಕ ಸರಿ ನೋಡ ಬಹುದು); ಶ್ಲೋಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಮೊದಲು ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಓದಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಕಲಹಂ ಸಮಾಕೀರ್ಣಮಾಗಿ (ಕಲಹವು ಬಹಳ ತುಂಬಿದ್ದಾಗಿ) ಎಂಬಂತೆ ಓದ ಬೇಕು.

A BEAUTIFUL RIVER

ರಮ್ಯವಾದ ನದಿ

ತೆರ-ತೆರದ ಕಲ್ಲೋಲ-ಮಾಲೆಗಳ ಲೀಲೆಗಳ,
ಬೆರ-ಬೆರವ ರಾಜ-ಹಂಸೊಳಿಗಳ ಕೇಳಿಗಳ,
ಪರಿ-ಪರಿಯ ನೀರ್-ವನಿಗಳೊಕರದ ಸೀಕರದ, ನೊರೆಯ ಬೊಬ್ಬು
[ಳಿಯ ಸುಳಿಯಾ, ||

ಮೊರೆ-ಮೊರೆದು ಘೂರ್ಣಿಸುವ ಪರಿವುಗಳ ಮುರಿವುಗಳ,
ತಿರು-ತಿರುಗಿ ಸುಳಿವ ಜಲ-ಜಂತುಗಳ ಗಂತುಗಳ,
ನೆರ-ನೆರದು ಪೂಯುತಿಹ ಮಿಯುತಿಹ ನಾ[1]ವಿಕರ ಗಂಗೆಯೆತಿ
[ಶೋಭಿಸಿದುದೂ. || 202 ||

1, ನಾವಿಕರ ಎಂಬ ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ೬ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನೂ ಗಂಗೆಯೆಂಬದಕ್ಕೆ ಹಾಕ ಬೇಕು.

ತೆಂಗ್, ಎಳೆ ಕವುಂಗು, ಪನಸ, ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಜಂಬು, ನಾ-
ರಂಗ, ಜಂಬೀರ, ಖರ್ಜೂರ, ಕಿತ್ತಳೆ, ಮಾತು-
ಳಂಗ, ತಿಂತ್ರಿಣಿ, ಚೂತ, ನೆಲ್ಲಿ, ಬಿಲ್ವ, ಕಪಿತ್ಥಮೆಂಬ ನಾನಾ ತರು[1]
[ಗಳೂ ||

ತೊಂಗುವ ಫಲಾವಳಿಯ ಭಾ[2]ರಂಗಳಾವಗಂ
ಪಿಂಗದಿವನಿಳೆಗಿಳಿಪ ಬೇಕ್ ಎಂದು ಬಾಗಿ, ಬಂದ್
ಅಂಗನೆಯರಿಂಗ್ ಎಸೆದವಿಕ್ಕೆಲದೊಳಾ ನದಿಯ ರಮ್ಯ-ತಟ-ಬನಗ
[ಳೊಳಗೇ. || 203 ||

1, ಇದು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. 2, ಭಾರಗಳ (=ಭಾರಗಳನ್ನು) ಯಾವಾಗಲೂ ಪಿಂಗದೆ, ಇವನ್ನು (ಈ ಫಲಗಳ ಭಾರಗಳನ್ನು) ಇಳೆಗೆ ಇಳಿಸ ಬೇಕೆಂತ ಬಾಗಿ, (ನೀರಿಗೆ) ಬಂದ ಇತ್ಯಾದಿ.

A FOREST

ಒಂದು ಹಳುವ

ಇಳಿದು ರಥದಿಂದ, ಮಂದಾಕಿನಿಗೆ ಪೊಡಮಟ್ಟು,
ಬಳಿಕ ನಾವಿಕರೊಡನೆ ನಾವದೊಳ್ ಗಂಗೆಯಂ
[1]ಕಳೆದವಯವಾನಾಮಯಕರ ನೀರೊಳ್ ಮಿಂದು, ಪಯ[2]ಣಸ್ಥನೆದ್ದು,
[ತದನೂ ||

1, ಕಳೆದು, ಅವಯವ-ಅನಾಮಯಕರವಾದ 2, ಇದು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

ಬಳಗೊಳಗೆ ಮರುಗಿ, ಬಿಸು-ಸುಯ್ದು, ಚಿಂತಿಸುತ ಮುಂ–
ದಳೆದುಗ್ರ-ಮೃಗ-ಪಕ್ಷಿ-ಗಣದಿಂದ ಘೂರ್ಣಿಸುವ
ಹಳುವಮಂ ಪೊಕ್ಕನಡಿಯಿಡು[3]ವಡಸದಳಮೆಂಬ ಕರ್ಕಶದ ಮಾ
[ರ್ಗದಿಂದಾ. || 204 ||

3, ಇಡುವಡೆ, ಇಡುವದಕ್ಕೆ.

ಶಕುನಿ-ಚಿತ್ಕಾರ-ಘೋಷಣ-ಮಯಮುಂ, ತೃಣ-ಮಯಮುಂ,
ವಿಕಿ[1]ರದುಪಲಾಳಿ-ಕರ್ಕಶ-ಮಯಮುಂ, ಶಶ-ಮಯಮುಂ,
ಪ್ರಕಟ-ಕಂಟಕ-ಶೀರ್ಣ-ತರು-ಮಯಮುಂ, ರುರು-ಮಯಮುಂ, ವಿವಿ[2]
[ಧೋಗ್ರ-ಜಂತು-ಮಯಮುಂ, ||
ನಕುಲ-ಮೂಷಕ-ಸರೀಸೃಪ-ಮಯಮುಂ, ದ್ವಿಪ-ಮಯಮುಂ,
ಸಕಲ-ಭೂ-ವಿಷಮ-ಸಂಕುಲ-ಮಯಮುಂ, ಬಿಲ-ಮಯಮುಂ,
ವೃಕ-ಶೂಕರ-ವ್ಯಾಘ್ರ-ಚಯ-ಮಯಮುಂ, ಭಯ-ಮಯಮುಂ ತಾನ್ ಎನಿ
[ಸಿ, ಕಾ[3]ಡ್ ಇರ್ದುದೂ. || 205 ||

1, ವಿಕಿರದ ಉಪಲ-ಆಳಿ. 2, ವಿವಿಧ ಉಗ್ರ. 3, ಇದು ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕದ ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

XXI. ಪಾಠ

DAWN

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ

ಸ್ವರ ಗೈದವೆನಿತರೊಳ್ ಚರಣಾಯುಧಂ; ಖಳ-ಜ–
ನರ ಮನಂ ಬೆಚ್ಚಿದುದು; ಮೂಡ ದೆಸೆ ಬೆಳಗಿತು; ಪ–
ಸರಿಸಿದುದು ತಂ-ಗಾಳಿ; ಖಗ-ನಿಕರಮು[1]ಲಿದೆದ್ದವರಳಿದವು ತಾವರೆ
[ಗಳೂ; ||

1, ಉಲಿದು (ಉಲಿಯುತ್ತಾ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ) ಎದ್ದವು; ಅರಳಿದವು ಇತ್ಯಾದಿ.

ನೊರದವೊರಡಿ; ನೆರೆದವೆಣೆ-ವಕ್ಕಿ; ತಾರೆಗಳ್
ಪ[2]ರೆದವೆಡಿದಿರ್ದ ಕತ್ತಲೆ ತೊಲಗಿತುತ್ಫಲಂ
ಕೊರಕಿದುದು; ಜನದ ಕಣ್ಣ-ಎವೆ ದೆರೆದುದೊದರಿದರು ನೇಗಿಲಂ
[ಬಡಿವ ಜನರೂ. || 206 ||

2, ಪರದವು; ಇಡಿದು ಇರ್ದ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅರಳಿದ ಶೊ[1]ಣಾಬ್ಜಗಳ ಛಾಯೆಗಳೆ[2]ಡೆರ್ದವೆನೆ,
ಭರದಿಂದ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬ[3]ಹ ರವಿಯ ರಥ-
ತುರಗ-ಖುರ-ಪುಟದಿಂದಲೇಳ್ವ ಕೆಂ-ಧೂಳ್ಗಳೆನೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಗಿರಿಗ
[ಳಲ್ಲೀ ||
ಸರಸದಿಂ ಬೇಗೆ ಬಿಸಿಲಿಂ ಬೆಂದ ಪುಲ್ಲ ಮೆಂದ್
ಉರುಪುರಿದು ಖ-ಮುಖದಲಿ ಬಿಂಬಿಸಿದುದೆನಲು, ವಿ-
ಸ್ತರದ ಸಂ[4]ಧ್ಯಾ-ರಾಗವೈದೆ ರಂಜಿಸುತಿರ್ದುದೆಂದು ಮೂಡಣ
[ದೆಸೆಯೊಳೂ. || 207 ||

1, ಶೋಣ (ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ) ಅಬ್ಜಗಳ. 2, ಅಡರಿದವು ಎಂಬಂತೆ. 3, ಬರುವ. 4, ಸಂಧ್ಯೆಯ ರಾಗಂ (ಬಣ್ಣಂ); ಇದು ಆಖ್ಯೆ.

EVENING-TIME

ಸಾಯಂಕಾಲ

ಅರಸ, ಕೇಳ್! ಆದುದೆನಿತರೊಳೆಸ್ತಮಯ-ಸಮಯ;
ಮರವಿಂದೆಲರ್ಗಳೊಳ್ ಶಿರೆಯಹೊದವೊ[1]ರಡಿಗ-
ಳಿರದೆ ಪರಿದವು ಬಿಸಿಲ ಬೀಡುಗಳ್; ಗೂಡು-ಗೊಂಡವು ಕೂಡೆ
[ಪಕ್ಷಿ-ಜಾತೀ; ||

1, ಆರಡಿಗಳು; ಇರದೆ ಪರಿದವು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪಿರಿದೆನಿ[2]ಪ ಕತ್ತಲೆಯ ರಾಶಿಯುಂ ಪೊತ್ತು[3] ಕೊಂಡ್
ಉರಿವ ಬೆಂಕಿಯ ಕಡೆಯುಲುಳಿದ ಕೆಂ-ಗೆಂಡವೆನೆ,
ತರಣಿ-ಮಂಡಲವೆಸೆದುದೆಪರ ದಿಗ್-ಭಾಗದೊಳ್ ಕೊರಗಿದವು ಕೋ
[ಕಂಗಳೂ. || 208 ||

2, ಎನ್ನಿಸುವ. 3, ಕತ್ತಲೆಯ ರಾಶಿಯುನ್ನು (ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಾರದಂತೆ) ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಉರಿವ ಕೆಂಗೆಂಡವೆಂಬಂತೆ ಸೂರ್ಯನು (ಮಂದವಾಗಿ) ಎಸೆದುದು; ಅಪರ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸುಲಲಿತಾಂಬರ-ಮಣಿ-ವಿಭೂಷಣವನುಳಿದು, ಮಂ-
ಗಳ-ರಂಗಮಂ ತಾಳ್ದು, ತಾರಾಭರಣವನಾಂ-
ತಳೊ ಸಂ[1]ಜೆ-ರಾಣಿಯೆನೆ, ಕೆಂಪ್ ಇಡಿದುಡು-ಗಣಂಗಳೆಸೆದವಾಗಸ
[ದೊಳಾ[2]ಗಾ ||
ನಳಿನಾಳಿ, ನಾಳಿನಳಿ-ಕುಲ-ಕೀರ-ವಿಸರ-ಪರಿ-
ಮಳ-ಸಾರ-ಮಧುವೆಂದು ಬಾಗಿಲ್ಗಳಂ ಪೂಡಿ
ಕೊಳುತಿರ್ಪವೆಂಬ ಅಂತೆ, ಮುಗಿವುತಿರ್ದುವು; ಕೂಡೆ ತೀವಿದವು
[ಕತ್ತಲೆಗಳೂ. || 209 ||

1, ಇದು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಸಂಜೆಯೆಂಬ ರಾಣಿಯು ಸುಲಲಿತವಾದ ಅಂಬರ-ಮಣಿಯ (ಸೂರ್ಯನ) ವಿಭೂಷಣವನ್ನು ಉಳಿದು (ಬಿಟ್ಟು), ಮಂಗಳದ (ಮಂಗಳವೆಂಬ ಗ್ರಹದ) ರಂಗವನ್ನು (ಬಣ್ಣವನ್ನು) ತಾಳಿ (ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು), ತಾರೆಗಳ ಆಭರಣವನ್ನು ಆಂತಳೋ? (ಆತಳೋ? ತಕ್ಕೊಂಡಳೋ?) ಎಂಬಂತೆ, ಕೆಂಪು ಇಡಿದು ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ಆಗ ನಳಿನ-ಆಳಿ, (ಇದು) ನಾಳಿನ (ನಾಳೆ ಬರುವ) ಅಳಿ-ಕುಲದ ಕೀರವಾದಂಥ, ವಿಸರವಾದ ಪರಿಮಳದ ಸಾರವಾದಂಥ ಮಧುವೆಂದು, ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು (ಎಸಳುಗಳೆಂಬವುಗಳನ್ನು) ಪೂಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವೆಂಬ ಹಾಗೆ, ಇತ್ಯಾದಿ.

MOON-RISE

ಚಂದ್ರೋದಯ

ಸುತ್ತ-ಸುತ್ತಲುಮಂಧಕಾರಮೊಗ್ಯ ಇರುತ್ತಿರಲ್,
ಚಿತ್ತವಿಸು, ತಂಬ್-ಎಲರ್ ಬೀಸಿದೊಡೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿ
ಮತ್ತ್[1] ಉರಿವ ಕಿಚ್ಚಿನೇಳಿಗೆಯೆಂತೆ, ಮೂಡಿದಂ ಚಂದ್ರಮಂ ಚೆ
[ಲ್ವಿನಿಂದಾ. | 210 |

1, ಮತ್ತು, ಮತ್ತಾಗಿ (ಸಂತೋಷವಾಗಿ)

ಮುರುಗಿದವು ಕೋಕ ಕೋಕನದಂ[1]ಗಳೆಂಗ, ಬಾಯ್ದ್ಯ
ದೆರದವು ಚಕೋರ-ಕೋರಕ-ಕುಮುದ-ರಾ[2]ಜಿಗಳ್,
ತುರುಗಿದ ತ[3]ಮಿಸ್ರಮಾಲೋಕ-ಲೋಕ-ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತೊಲಗಿದವು ದೆಸೆ-ದೆ
[ಸೆಯೊಳೂ, ||
ಮೊರದುದು ಸಮುದ್ರಮುದ್ದ್ರವದ ಪೆಚ್ಚುಗೆಯಿಂದ-
ಒ[4]ರೆತುದುಡು-ಕಾಂತ-ಕಾಂತ-ಪ್ರತತಿ, ಟಿಟ್ಟಿಭ-
ಸ್ವರ ಟಿಟ್ಟಿಟಿಟ್ಟಿಕರಿಸಿದುದೊಂಟಿ ದಾರಿಗರ ಕಿವಿಗೆ, ಚಂದ್ರೋದ
[ಯದೊಳೂ. || 211 ||

1, ಯಾಕಂದರೆ ಇವು (ತಮ್ಮನ್ನು ಅಗಲಿ ಹೋದ) ಸೂರ್ಯನ ಮಿತ್ರರು. 2, ಇವು ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬದುಕುತ್ತವೆಂಬ ಕಥೆ ಅದೆ. 3, ತಮಿಸ್ರಂ (ತಮಿಸ್ರಗಳು ಚಂದ್ರನ) ಆ ಲೋಕದ (ದೃಷ್ಟಿಯು, ಚಂದ್ರನು ದೃಷ್ಟಿಸುವ) ಲೋಕದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ (ಮೇರೆಗೆ), ಅಂದರೆ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ದುರಾದ ಲೋಕದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ, ತೊಲಗಿ ಹೋದವು. ಆಲೋಕವೆಂಬದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಸಹ ಅದೆ; ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆ ವಚನದ ಅರ್ಥ ಮಾಡ ಬೇಕಾದರೆ, ತಿಮಿಸ್ರಂ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಲೋಕ-ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತೊಲಗಿದವು (ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೊಲಗಿ ಬಿಟ್ಟವು) ಎಂತ ಆಗುತ್ತದೆ. 4, ಒರೆಯಿತು (ಒರ್ತೆಯಾಯಿತು) ಉಡು-ಕಾಂತನ (ಉಡುಗಳ ರಾಜನ, ಚಂದ್ರನ) ಕಾಂತಗಳ (ಕಲ್ಲುಗಳ) ಪ್ರತತಿ. (ಚಂದ್ರ-ಕಾಂತಗಳೆಂಬ ಕಲ್ಲುಗಳು ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳು ತಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತವೆಂಬ ಕಥೆ ಅದೆ).

ತವೆ ಶಾಂತಮಮೃತ-ರೂಪಂ[1], ಶೈತ್ಯ-ವರ್ಧನಂ,
ಭುವನ-ಪ್ರಕಾಶಂ, ಜನಾವಲೋಕ-ಪ್ರಿಯಂ,
ಧವಳಂ, ಸು-ವೃತ್ತಂ, ಗಗನ-ಮುಖ-ಸುಭೂಷಣಂ, ಶಶ-ಬಿಂಬ
[ಮೆಪದ-ಗಾವಿೊ, ||
ನವ-ನವೋಗಮುಮೊದ ರಾಜನಭ್ಯುದಯದೊಳ್
ಕುವಲಯ-ಶ್ರೀ ವಿರಾಜಿತಮಪ್ಪ[2]ದೇನ್ ಕೌತು–
ಕವೆ? ಜಾರ ಚೋರರ್ಗಳೆಡಗದಿ[3]ರ್ದಪರೆ? ಪೇಳ್! ಎನೆ[4]ಲಿಂದು ಮೆ
[ರದನೆಂದೂ. || 212 ||

1, (ಹಾಲಿನ) ರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಶಾಂತಂ, ಅಮೃತ-ರೂಪಂ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣಪದಗಳು ಆದ ಎಂಬ ಅನುಬಂಧಕ್ರಿಯಾಪದದಿಂದ ರಾಜನ (ಚಂದ್ರನ) ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. 2, ಆಗುವದು. 3, ಇರುವರೇ? (183ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ). 4, ಎನ್ನಲು, ಎನ್ನುವಂತೆ.

SPRING-TIME

ವಸಂತ-ಕಾಲ

(ಭಾರತ)

ಜಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ (1ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು).

ತೆ[1]ಗೆದುದೆಗ್ಗದ ತಂಪು; ನದಿ ಸರ–
ಸಿಗಳ ತಡಿಯುಲಿ ಹೆ[2]ಜ್ಜೆಯೊದುದು;
ಹಗಲು ಹಾವಸೆ ಹ[3]ರೆದುದೊಕ್ಕರಿಸಿದುದು ಹಿ[4]ಮು ಜಲವಾ; ||
ಸೊಗಸಿದವು ನೆಳಲುಗಳು; ದ[5]ೂರಕೆ
ಶೆಗಳಕೆಗಳೇರಿದವು; ತಂ-ಗಾ–
ಳಿಗೆ ವಿಹಾರಿಸಿ, ವ್ಯೆಯ್ಯ ತೆ[6]ತ್ತುದು ಕೂಡೆ ಜನ-ನಿಕರಾ. || 213 ||

1, ತೆಗೆಯಿತು (ತೆಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು). 2, (ಅಲ್ಲಿ ತಂಪು ಅದೆಂತ ಜನರ) ಹೆಜ್ಜೆ ಆಯಿತು. 3, (ಬಿಸಲಿಗೆ) ಹರಿಯಿತು. 4, ಇದು ಕರ್ತೃವಿಭಕ್ತಿ. 5, ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ. 6, ತೆತ್ತಿತು (ಕೊಟ್ಟಿತು).

ಮೊರವ ತುಂಬಿಯು ಗಾಯಕರ, ನಯು
ಸರದ ಕೋಕಿಲ-ಪಾಠಕರ, ಬಂ-
ಧುರದ ಗಿಳಿಗಳ ಪಂಡಿತರ, ಮಾ-ಮರದ ಕರಿ-ಘಟೆಯಾ, ||
ಅರಳಿದೆಂಬುಜ-ಸತ್ತಿಗೆಯು, ಮಂ-
ಜರಿಯ ಕುಸುಮದ ಚಾಮರದ ಚಾ-
ತುರ-ವಸಂತ-ನೃ[1]ಪಾಲ ನಡೆದನು ಜನರ ಮೈ ಮೇಲೆ. || 214 ||

1, ಚಾತುರವಾದ ವಸಂತವೆಂಬ ರಾಜನು; ಗಾಯಕರ, ಪಾಠಕರ ಇತ್ಯಾದಿ ಮುಖ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಹಾಕ ಬೇಕು.

ಫಲಿತ ಚೂತದ ಬಿಣ್ಪುಗಳ, ನೆರೆ
ತಳಿತಶೋಕೆಯ ಕೆಂಪುಗಳ, ಪರಿ-
ದಳಿತ ಕಮಲದ ಕಂಪುಗಳ, ಬನ-ಬನದ ಗುಂಪುಗಳಾ, ||
ಎಳೆ ಲತೆಯ ನುಣ್ಪುಗಳ, ನವ ಪರಿ-
ಮಳದ ಪವನದ ಸೊಂಪುಗಳ ವೆ[1]-
ಗ್ಗಳಕೆ ಝುಳಪಿಸಿ, ಹೊಯ್ದು, ಸೆಳದುದು ಜನದ ಕಣ್ಣ ಮನ
[ವಾ. || 215 ||

1, ಇದು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ; ಇದಕ್ಕೆ ಆ ಮುಖ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕ ಬೇಕು.

ಪಸರಿಸಿತು ಮಧು-ಮಾಸ; ತಾವರೆ-
ಯೆಸಳ ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದವು
ಕುಸುಮ-ರಸದುಬ್ಬ[1]ರದ ತೊರೆಯನು ಕೂಡೆ ತುಂಬಿಗಳೂ; ||

1, ತುಂಬಿಗಳು ತಾವರೆಯ ಎಸಳಾಗಿರುವ ದೋಣಿ ಹತ್ತಿ, ಕುಸುಮ-ರಸದ ಉಬ್ಬರದ ತೊರೆಯನ್ನು ಹಾಯ್ದವು (ದಾಟಿದವು).

ಒಸ[2]ರೆ ಮಕರಂದದ ತುಷಾರದ
ಕೆಸರೊಳೆ[3]ದ್ದವು ಕೊಂಚೆಗಳು, ಹಗ-
ಲೆಸೆವ ದಂಪತಿ-ಪಕ್ಕಿ, ಸಾರಸ, ರಾಜ-ಹಂಸೆಗಳೂ. || 216 ||

2, ಒಸರುವ. ತೊರೆಯೂ ಅದರ ಕೆಸರೂ ಹೂವುಗಳ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು ಎಂಬಂತೆ. 3, = ಅದ್ದಿದವು, ಮುಣುಗಿದವು.

ಜಗವ ಹೊರೆ[1]ದುದು ಬಹಳ ಪರಿಮಳ-
ದೊಗು-ಮಿಗೆಯ ತಂ-ಗಾಳಿ; ವನ ವೀ-
ಥಿಗಳ ವಳಯುವ ಹೊ[2]ಕ್ಕು, ಮರಳಿ[3]ದುದಿಲ್ಲ; ತಂ-ನೆರಳಾ ||
ಸೊಗಸಿನೆಡೆಯಲ್ಲ್ಯ ಎಲರ ಕೇಳಿಯು,
ಖಗಗಳಿಂಪಿನ ನುಡಿಯ ಗಾನವು
ತೆಗೆದವೊಸರ ಪಟ್ಟ ದಾರಿಗರಖಿಳ ತಾಪವನೂ. || 217 ||

1, ಹೊರೆಯಿತು (ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿತು). 2, ಇದಕ್ಕೆ ಸಹ ತಂಗಾಳಿ ಎಂಬುದು ಆಖ್ಯೆ. 3, ಮರಳಲಿಲ್ಲ (ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ).

XXII. ಪಾಠ

THE WINTRY AND COLD SEASONS

ಹೇಮಂತ ಶಿಶಿರಗಳ ಕಾಲ

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ವಾರ್ಧಕ-ಷಟ್ಪದಿ (140ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಹೇಮಂ[1]ತ-ಶೈಶಿರದ ಮಾಗಿ ಮಡಲಿಡೆ, ತರಣಿ
ಸೋ[2]ಮನಂತ್ ಇರೆ, ಬಿಸಿಲ್ ಬೆಳ-ದಿಂಗಳೋಲ್ ಆಗೆ;
ತಾಮರಸ-ರಾಜಿ ನಸಿದವು, ಕುಗ್ಗಿದವು ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೊರಳ್-ಸು
[ಧ್ವನಿಗಳೂ. | 218 |

1, ಹೇಮಂತದ (ಮತ್ತು) ಶೈಶಿರದ. 2, ತಣ್-ಗದಿರ ಅಂದರೆ ತಂಪಾದ ಕಿರಣವುಳ್ಳ ಚಂದ್ರನಂತೆ.

ಬಾ[1]ಲಕರು ಚಿತ್ರದೆಸುವಾಸನಾ-ಪುಷ್ಪದಿಂ,
ರೋಲಂಬ-ರಾಜಿ ಸೊಕ್ಕ್-ಆನೆಗಳ ಸೊಗಡಿಂದ
ಕಾಲವಂ ಕಳೆವೊಲಾದುದು, ಪೂಗಳಿಲ್ಲದೆ; ನುಸು[2]ಳ್ದವಿನ-ಶಶಿ-ರುಚಿ
[ಗಳೂ. ||
ಜ್ವಾಲೆ ಶೀತಳವೊದುದಗ್ನಿಯುಂ ಬಿಟ್ಟು ಕೈ
ಕಾಲುಗಳು ದಿನ-ಮಣಿಯ ನಸು ಬಿಸಿಲ ಬಯಸಿದವು;
ಮೂ-ಲೋಕಮಂ ಮಾಗಿ ನಡುಗಿಸಿತು, ಮೇಣ್ ಉಡುಗಿಸಿತು ಪೇ
[ರ್ಚಿದೈಕಿಲಿಂದಾ. || 219 ||

1, ವನದಲ್ಲಿ ಹೂವುಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಬಾಲಕರು ಚಿತ್ರದ ಅಸುವಾಸನೆಯ ಹೂವಿನಾಟದಿಂದ ಮತ್ತು ರೋಲಂಬ-ರಾಜಿಯು ಸೊಕ್ಕಾನೆಗಳ ಸೊಗಡನ್ನು (ಹೂವಿನದು ಎಂತ ನೆನಸಿ) ಮುತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಆಟದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಓಲು (ಹಾಗೆ) ಆಯಿತು. 2, ಪೂಗಳನ್ನು ಕಾಣದ ದುಃಖದಿಂದ ನುಸುಳಿದವು ಎಂತ ಕವಿಯು ಊಹಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ನೆರೆ ಲೋಭಿ ವಿತ್ತಮಂ ಸುವಿಧಾನವಂ ಗೇದ್, ಅ-
ತಿರ ಲಾಭವಂ ಸಂತತಂ ಕರ-ಸ್ಥಮೆಂದೆಂಬ
ತೆರದಿಂದಲೆಡಿದ ಶೈಶಿರದ ಶೀತಳಕೆ ಪಗಲಿರುಳು ತ[1]ಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳ
[ನೂ ||
ಪೊರಮಟ್ಟು ಪಾರಲೊಲ್ಲದೆ, ವಾಯಸ-ಪ್ರತತಿ
ಗರಿಗಳಂ ಪೊ[2]ದಿಸಿ, ಮುಗ್ಗುಲೊಳಿಟ್ಟು ಕೋಗಿಲೆಯ
ಮರಿಗಳಂ, ಮೈಯೊಳ್ ಪುದುಗಿ ಕೊಂಡು, ಮರುಕದಿಂದ್ ಐದೆ
[ಪಾಲಿಸುತಿರ್ದವೂ. || 220 ||

1, (ವಾಯಸಗಳು) ತಮ್ಮ. 2, (ಕೋಗಿಲೇ ಮರಿಗಳ ಮೇಲೆ) ಪೊದಿಸಿ.

ಭುವನವುಂ ತೀವ್ರೆ ಇರ್ದ ಹಿಮವನುಂ[1] ತಮವನುಂ
ತವಿಸುವುತ್ಸವದಿಂದಲೆವಗಡಿಸಿ, ಜವ-ಗೆಡಿಸಿ,
ಭವಣಿ-ಗೊಂಡ್, ಅಭ್ರದೊಳ್ ತೊಳಲುತ್ತ ಬಳಲುತ್ತ ಬಂದೊಡಂ;[2]
[ಮತ್ತೆ[3] ಬಿಡದೇ ||
ಕವಿಯಲ್; ಪ್ರತಾಪದೇಳ್ಗೆ ನಂದಿ, ಮಿಗೆ ಕುಂದಿ,
ರವಿ ತಣ್ಣಗಾದುದೆನೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಮಾಣಿಸಿತು[4]
ತವೆ ತನ್ನ ದಯೆಯೆರಿಯ ಬಲ್ಲರೊಳ್ ನಲ್ಲರೊಳ್ ಮುನಿಸನಾ ಶೈಶಿರ
[ದೊಳೂ. || 221 ||

1, ಹಿಮವನ್ನೂ. 2, ಬಂದರೂ (ಈ ವರೆಗೆ ರವಿಯೆಂಬದು ಆಖ್ಯೆ). 3, ಮತ್ತೆ ಹಿಮವೂ ತಮವೂ ಬಿಡದೆ ಕವಿಯಲಾಗಿ. 4, (ರವಿಯು ತನ್ನ) ಮುನಿಸನ್ನು ಮಾಣಿಸಿತು ತನ್ನ ದಯೆಯನ್ನು ಅರಿಯ ಬಲ್ಲವರೊಳಗೂ ನಲ್ಲರೊಳಗೂ (ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳು ಛಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿತವೆಂತ ತಿಳುಕೊಳ್ಳುವ ಗೆಳೆಯರೊಳಗೆ).

SPRING-TIME (BY A DIFFERENT AUTHOR)

ವಸಂತ-ಕಾಲ

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ಬಂದ್ ಎಡೆಯೊಳುಂ[1] ತನಗೆ ನಿಲವಿಲ್ಲದತಿ ವೇಗ–
ದಿಂದ ನಿರುತಂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ,[2]
ಚಂದನ-ದ್ರುಮಂಗಳಂ ತೊಡರ್ದಹಿಗಳಾಹಾರವಮಂ ಕೊಂಡು ಕೊಂ
[ಡು, ಮಿಕ್ಕು, ||

1, ಒಳಗೂ. 2, (ಅಂಥ) ಗಾಳಿಯು, ಚಂದನ-ದ್ರುಮಂಗಳನ್ನು ತೊಡರಿದ ಅಹಿಗಳು (ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ) ಆಹಾರವನ್ನು (ಘಾಳಿ ಅವುಗಳ ಆಹಾರವೇ ಎಂಬ ಕಥೆ ಅದೆ) ಕೊಂಡುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ, ಮಿಕ್ಕು (ತಕ್ಕಷ್ಟು ಉಳಿದದ್ದಾಗಿ), ಮಂದತ್ವಮಂ ತಳೆದು (ತಳೆದ ಬಳಿಕ), ಬಂದು ಎಳೇ ಎಲರು ಮಲಯ-ಅಚಲದ ಸೀಮೆಯಿಂದ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮಂದತ್ವಮಂ ತಳೆದು, ಮಲಯಹೊಚಲದ ಸೀಮೆ-
ಯಿಂದ, ಸರಸಿಜದೊಳ್ ಭ್ರಮಿಸುವ ಮರಿ-ದುಂಬಿಗಳ
ವೃಂದವಮಂ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡ್, ಎಳೆವೆಲರ್ ಬಂದುದೈ, ಕೊಳ-ಕೊಳದ
[ನೀರ್ ಬರಸುತಾ. || 222 ||

ಮಿರುಗುವ ತಳಿರ್-ದೋರಣಂಗಳಂ ಕಟ್ಟಿಸುತ,
ಮರಿ-ಗೋಗಿಲೆಗಳ ಬಾಯ್ಗಳ ಬಲಿದ ಬಂಧನದ
ಶೆರೆಗಳಂ ಬಿಡಿಸುತ್ತ*, ತುಂಬಿಗಳ ಬಳಗಕ್ಕೆ ಕಮಲಗಳ ಸೂರೆ
[ವಿಡುತಾ, ||

ಕಿರುವೆಲರೊಳೆತ್ತಲುಂ ಸಾರಿಸುತ, ಬಾಳೆಗಳ-
ನೆರಗಿಸುತ, ಮದನ-ರಸಮಂ ಪೇರ್ಚಿಸಿ[1], ವಸಂತ
ಪೊರಮಟ್ಟು, ಮಾಗಿಯನ್ನ್ ಉಡುಗಿಸಿ, ಸಮಸ್ತ ವ[2]ನ-ರಾಷ್ಟ್ರಮಂ
[ಕೈಕೊ[3]ಂಡನೂ. || 223 ||

* 218ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ. 1, ಇದು ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. 2, ವನವೆಂಬ ರಾಜ್ಯವನ್ನು. 3, ಕೈದು ಕೊಳ್ಳುವದು = ಹಿಡು ಕೊಳ್ಳುವದು.

ಪೊ[1]ಸ ಮಾವ್ ಅಶೋಕೆಯೊಳ್, ಮರಿ-ದುಂಬಿ ಕೋಗಿಲೆಯೊ-
ಳೆಸೆವ ಸಂಪಗೆ ಪೊಚ್ಚ ಪೊಂ-ದಾವರೆಯೊಳು, ಪವ-
ಡಿಸಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯೆಲರ್ ಬೆಳತ ಬೆಳ-ದಿಂಗಳೊಳ್, ಗಿಳಿ-ವಿಂಡು ಬನ-
[ಸಿರಿಯೊಳೂ ||

1, ಪೊಸ ಮಾವು ಅಶೋಕೆಯೊಳ್ (ಮಸೆಯಿತು), ಮರಿ-ದುಂಬಿಯು ಕೋಗಿಲೆಯೊಳ್ (ಮಸೆಯಿತು), ಎಸೆವ ಸಂಪಗೆಯು ಪೊಚ್ಚ ಪೊಂದಾವರೆಯೊಳ್ (ಮಸೆಯಿತು) ಇತ್ಯಾದಿ, ಮಧು-ಮಾಸಕ್ಕೆ (ಆ ಮಾಸದ ದೆಸೆಯಿಂದ), ಉದಯ-ಅದ್ರಿಯ ದೆಸೆಯಂತೆ (ಇದು ಕೆಂಪಾಗಿದೆ).

ಮಸದವೊಂದ್ ಬಂದರೊಳ್ ಮಧು-ಮಾಸಕುದಯಾದ್ರಿ-
ದೆಸೆಯೆಂತೆ ಛತ್ರಿಯೆಂತೆ[2] ಧನದಂತೆ[3] ಜಸದಂತೆ[4]
ಪಸು[5]ರು-ವೆಳಗೆಂತೆ ಕೆಂಪ್ ಅಸಿತಂ ಪಳದಿ ಪಳುಕು ಪಚ್ಚೆಗಳ ಬಣ್ಣ
[ದಿಂದಾ. || 224 ||

2, ಇದು ಕಪ್ಪಾಗಿದೆ. 3, ಇದು ಹಳದಿ ಆಗಿದೆ. 4, ಕೀರ್ತಿಯು ಪಳುಕಿನಂತೆ ಬಿಳೇದಾಗಿದೆ. 5, ಮದಿವೆಯಲ್ಲಿ ಸುಡುವ ಚಂದ್ರಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ.

ತಳಿತೆಸೆವ ತರುಗಳ ನೆಳಲ್ಗಳಂ ಸಾ[1]ರ್ದು, ಶೀ-
ತಳದ ನಿರ್ಮಲ ವಾರಿಯಂ ನೀಂಟಿ, ನವ್ಯ ಪರಿ-
ಮಳದಿಂದ ಸೊಗಸು ತೀಡುವ ತೆಳುವೆಲರ್ಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿದರು ಮಾ
[ರ್ಗಸ್ಥರೂ. | 225 |

1, ಸಾರಿ.

ಆ[1] ಚೈತ್ರ-ಮಾಸಮೆಸೆದುದು ಧರ್ಮ-ಜನ-ಕೀರ್ತಿ
ಭೂ-ಚಕ್ರಮಂ ಮುಸುಕಿದಂತೆ, ಬೆಳ್-ದಿಂಗಳೆರೆ;
ಯಾಚಕರನೆತ್ತಲುಂ ಕೂಗಿ ಕರೆವಂತ್, ಉಲಿ[2]ಯೆ ಕೋಗಿಲೆಗಳೆಳೆಯ
[ಜನದಾ ||
ಲೋಚನಕುದ[3]ಯಿಪ ಪೊ[4]ಸತೆಂತೆ, ಚೂತಾಂಕುರಂ
ಗೋಚರಿಸೆ; ಪಾತಕ-ಕ್ಷಯದಂತೆ, ಮಾ[5]ಗಿಯ ವಿ-
ಮೋಚನಂ ಕಾಣಿಸಲ್; ಪುಣ್ಯ-ವಾಸನೆಯೆಂತೆ, ದಕ್ಷಿಣದ ವಾ[6]ಯು
[ಸುಳಿಯೆ. || 226 ||

1, ಆ ಚೈತ್ರ-ಮಾಸಂ ಎಸೆದುದು ಎಂಬದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಒಂದೊಂದು ಸಾಮ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಕಬೇಕು. 2, ಉಲಿಯೆ ಕೋಗಿಲೆಗಳು; ಇಳೆಯ ಜನದ ಇತ್ಯಾದಿ. 3, ಉದಯಿಸುವ. 4, ಅದ್ಭುತದಂತೆ. 5, ವಸಂತವು ಮಾಗೀ ಕಾಲವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದಲ್ಲ? 6, ಇದು ಚಂದನಗಂಧವುಳ್ಳದ್ದು.

THE HOT SEASON

ಗ್ರೀಷ್ಮ-ಕಾಲ

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆದುದು ಗ್ರೀಷ್ಮ-ಕಾಲದೊಳ್
ಸಲ್ಲಲಿತ ವಾಜಿ; ದಿನ-ಮಣಿಯುರಿಗೆ ಭೂ-ತಳದೊ-
ಳೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕೆರೆ ತೊರೆಗಳೊರತೆ ಬರ[1]ತುದು, ನೀರ್ ನೆಳಲ್ಗಳನರ[2]ಸೆ
[ಪಾಂಥರೂ; ||
ಘಲ್ಲಿಸುವ ಬೇಸಿಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿಂದ ಮೂ-ಜಗಂ
ತಲ್ಲ[3]ಣಿಸಿತಿಳೆಯ ಕಾಹ್ ಏರಿದುದು; ಸೂರ್ಯನ ವಿ-
ಫುಲ್ಲಿತ ಕ್ರೋಧಾಕ್ಷೆಯುರಿಯ ಬಾಣಂಗಳೆಂದ್ ಹಾರದಲೆ ಮಾಣವು,
[ಕಣಾ. || 227 ||

1, ಬತ್ತಿತು. 2, ಅರಸುವಂತೆ. 3, ತಲ್ಲಣಿಸಿತು; ಇಳೆಯ ಇತ್ಯಾದಿ.

[1]ಒಂದು ಕಡೆಯೊಳ್ ಸೋವಲೊಂದು ಕಡೆಯೊಳ್ ತಮಕೆ
ನಿಂದು ಮರೆಯಾಗ್ಯ ಇಪ್ಪುದಿನ್ನ್ ಇದಂ ಕರಗಿಸುವೆ-
ನೆಂದು, ಕನಕಾಚಲವನುರು[2]ಪ್ಪುವನೊ ತರಣಿ ಕಿರಣದೊಳೆನೆ, ಬಿಸಿಲ್
[ಗರೆಯಲೂ; ||
[3]ಬೆಂದು, ಬೆಂಡ್ ಆಗಿ, ಕುಲ-ಶೈಲಂಗಳೊಸರಿಂ
ಕಂದರದ ಮೊಗದಿಂದ ಬಿಡುವ ಬಿಸು-ಸುಯ್ಯ್-ಎಲರ್
[4]ಬಂದಪ್ಪುದೆನಲ್ಕೆ, ಜಳದಿಂ ಬಿಡದೆ ಬೀಸುತಿರ್ದುದು ಗಾಳಿ ಬೇಸಿಗೆಯೊ
[ಳೂ. || 228 ||

1, ಇವು ತರಣಿಯ ಮಾತುಗಳು, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—(ನಾನು ಕನಕಾಚಲದ) ಒಂದು ಕಡೆಯೊಳಗೆ (ತಮವನ್ನು) ಸೋವಲು, (ಅದು ಅಂದರೆ ಆ ಕನಕಾಚಲವು) ಒಂದು ಕಡೆಯೊಳಗೆ ತಮಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಮರೆಯಾಗಿ (ಆಶ್ರಯವಾಗಿ) ಇರುವದು; ಇನ್ನು ಇದನ್ನು (ಈ ಪರ್ವತವನ್ನು) ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ಉರಿಸುವನೋ ತರಣಿ (ತನ್ನ) ಕಿರಣದೊಳು? ಎಂಬಂತೆ. 3, ಕುಲ (ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿರುವ) ಶೈಲಗಳು ಬೆಂದು, ಬೆಂಡು ಆಗಿ, ಆಸರಿಂದ (ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಯಾದ) ಕಂದರದ ಮೊಗದಿಂದ ಬಿಡುವ ಬಿಸುಸುಯ್ಯು ಎಂಬ ಎಲರು ಇತ್ಯಾದಿ. 4, ಬರುವದು, ಬರುತ್ತದೆ (115ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೋದಪ್ಪುದಂ ಎಂತ ಸರಿ ನೋಡ ಬಹುದು).

ಅವನಿಯೊಳ್ ಸಕಲ ಭೂ-ಭೃತ್-ಕುಲದ ಸೀಮೆಗಳ-
ನೆವಗಡಿಸಿ ಪೊಕ್ಕು ನಿಖಿಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ್ಗೆ ತಾ-
ಪವನೊದಗಿಸುವ ದುರ್ಧರ-ಗ್ರೀಷ್ಮ-ರಾಜಂ ನೆಗಳ್ದ ಚತುರಂಗ
[ಮೆನಲೂ, ||
ರವಿಯ ಕಡು [1]ಗಾಯ್ಪುಗಳ್-ತೇರ್ ಐಸಲೊತ್ತರಿಸಿ,
ಕವಿದವು; ಬಿಸಿಲ್-ಗುದುರೆಗಳ್, ಕಾದ್ ಉರಿಯ ಕರಿಗ-
ಳೆವಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಸುಕಿದವು; ಬಹಳ [2]ತರು-ಗಳಿತ-ದಳ-ದಳೌಳಿಗ
[ಳೆಳಿದವೂ. || 229 ||

1, ಗಾಯ್ಪುಗಳಾದ ತೇರು ಐಸಲೆ (ಅಹಹಾ!). 2, ತರುಗಳಿಂದ ಗಳಿತವಾದ ದಳಗಳ (ಎಲೆಗಳ) ದಳವಾದ (ದಂಡಾದ) ಆಳಿಗಳು.

XXIII. ಪಾಠ

THE RAINY SEASON

ವರ್ಷ-ಕಾಲ

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ಭೂ-ಭುಜ-ಲಲಾಮ, ಕೇಳ್! ಅರ್ಜುನನ ವರ-ತುರಗ-
ಮಾ ಭೀಷಣನ ಸೀಮೆಯಂ ತಳೆದು ಬರೆ; ಮುಂದೆ
ಶೋಭಿಸಿತು ವರುಷಾಗಮಂ, ಧರೆಯ ಬೇಸಿಗೆಯ ಬೇಸರಂ ತವೆ
[ತವಿಸುತಾ. ||
[1]ಲಾಭಿಸುವ ಚಾತಕ-ಪ್ರೀತಿಯಂ ಕಂಡ್, ಅಸೂ-
ಯಾ-ಭರವನೆಂಚೆಗಳ್ ತಾಳಲಾರದೆ, ಘನ-
ಕ್ಷೋಭದಿಂದ್ ಓಡಿದವು, ಪರರ ಶಿರಿಯಂ ಸೈರಿಸದ ವಿಜಾತಿಯ
[ಜನ[2]ಮೆನೇ. || 230 ||

1, ಮಳೆಯುಳ್ಳ ಮೋಡಗಳು ಬರುವದರಿಂದ ಚಾತಕಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ, ಲಾಭ ಬರುತ್ತದೆ; ಯಾಕಂದರೆ ಅದು ಮೋಡದ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯುತ್ತದೆಂಬ ಕಥೆ ಅದೆ. 2, ಜನದಂತೆ (ಜನವು ಎಂಬಂತೆ).

ಎದ್ದವು ಮುಗಿಲ್ಗಳೇಣ್ ದೆಸೆಗಳೊಳ್, ಥರ-ಥರದೊ-
ಳಿದ್ದವು ಗಿರಿಗಳಂತೆ; ದುರ್ಭಿಕ್ಷ-ತಾಪದಿಂದ್
ಉದ್ದೀಪ್ತ ಚಕ್ಷುಗಳ ದಿಕ್ಕುಗಳು ಮಿಂಚಿದವು, ಮಳೆ ತಡವರಾರ್?[1]
[ಎನ್ನುತಾ ||

ಉದ್ದಂಡ ರೋಷದಿಂ ದೋಷ-ಭರ ಮರ್ತ್ಯರಂ
ಗದ್ದಿಸುವ ತೆರದಿಂದ ಮೊಳಗಿದವು; ಹಂಸಾಳಿ
ಸಾರ್ದವಂಗಸಕೆ;[2] ಚಾತಕ ಶುಕ ದ್ವಿಪ ಕೃಷಿಕ ಶಿಖಿಗಳ್ಗೆ ಮುದ
[ಮೊದವಿತೂ. || 231 ||

1, ತಡವವರು (ತಡಿಸುವವರು). 2, ಸಾರಿದವು.

ವರ ನವಿಲ ಸೌಖ್ಯ-ನೃತ್ಯದಿ ರಾಜ-ನಂದನದ[2]
ಧರಣಿಯಂ, ಕುವಲಯಾನಂದಕರವಾದ ಘನ-
ಪರಿಶೋಭೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರೋದಯವನಾಲೋಕ-ಚಂಚಲೋದ್ಭಾ
[ಸದಿಂದಾ ||

1, ಇದು ಪೂರ್ಣ ಶ್ಲೋಕದ ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ; ಕಾರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಪೋಲ್ದು (ಅಂದರೆ ಪೋಲಿ), ಎಸೆದು ಇರ್ದುದು. 2, (ಯಾವಾಗಲೂ ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಸುಖ ಪಡುವ-247ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ-ನವಿಲುಗಳಿರುವದೊಂದು) ರಾಜನಂದನದ ಧರಣಿಯನ್ನು (ಪೋಲ್ದು), ಕುವಲಯಗಳ ಆನಂದಕರವಾದ ಘನವುಳ್ಳ ಪರಿಶೋಭೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರನ ಉದಯವನ್ನು (ಪೋಲ್ದು), ಆಲೋಕದ (ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವ ಅಥವಾ ದೃಷ್ಟಿಯು) ಚಂಚಲೆಯು ಅಥವಾ ಚಂಚಲದ (ಚಂಚಲೆಯು ಅಂದರೆ ಮಳೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಿರಿಯು; ಚಂಚಲದ ಅಂದರೆ ಅಸ್ಥಿರತ್ವದ) ಉದ್ಭಾಸದಿಂದ (ಮತ್ತು) ತರುಣಿಯು (ಬಿಳೀ ಗುಲಾಬೀ ಹೂವಿನ ಅಥವಾ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳ) ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ (ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತ್ತೂ ಅತ್ತೂ ಹುಡುಕಿ ಹೋಗುವ ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟದಿಂದ) (ಮತ್ತು) ರಾಜಹಂಸಗಳ ಪ್ರಭೆಯು ಹರಣದಿಂದ (ಅಪ್ಪಟರಿಂದ) ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ತಾಪವನ್ನು (ಪೋಲ್ದು).

ತರುಣಿಯು ಕಟಾಕ್ಷದಿಂ ರಾಜಹಂಸ-ಪ್ರಭಾ-
ಹರಣದಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ[3]-ರಾಯ-ತಾಪವನೆಧಿಕ-
ತರ ವಾಹಿನೀ[4] ಘೋಷದಿಂ ನೃ-ಪನ ಯಾತ್ರೆಯಂ ಪೋಲ್ದು, ಕಾರ್[1]
[ಎಸೆದಿರ್ದುದೂ. || 232 ||

3, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡನು; ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜಹಂಸಗಳ ಪ್ರಭೆಯು ಹರಣವಾಗಿತ್ತು. ಕಳಕೊಂಡು ಹೋದ ಆ ತರುಣಿಯು ಅವನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಸ್ಥಿರವಾದ ಉದ್ಭಾಸದಿಂದಲೂ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೂ ಹುಡುಕಿ ಕೊಂಡಳು. ಈ ತಾಪಕ್ಕೆ ಆ ಮಳೆಗಾಲದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೋಲಿದವು. 4, ವಾಹಿನಿ ಅಂದರೆ ನದಿ ಅಥವಾ ದಂಡು.—ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರವು ಅಂದರೆ ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅರ್ಥವಿರುವ ಅಲಂಕಾರವು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಜಾತ ನವ ಶಾಡ್ವಲದ ಸೊಂಪ್ ಇಡಿದೆಸೆವ ನೆಲದ,
ಪೂತ್ ಎಸೆವ ಜಾಜಿಗಳ ವರ-ಕುಟಜ-ರಾಜಿಗಳ,
ಕೇತಕಿಯ ಧೂಳಿಗಳ ಕೆದರುತಿಹ ಗಾಳಿಗಳ, ಲಸದಿಂದ್ರ-ಗೋಪ-
[ಚಯದಾ, ||
ಕಾತ್ ಎಳೆಯ ಮಾವುಗಳ ಬನ-ಬನದ ಠಾವುಗಳ,
ನೂತನ ಸುವಾರಿಗಳನೆಡೆ ಗೊಂಡ ದಾರಿಗಳ[1]
ಭೂ-ತಳದ ಶಿರಿ ಮೆರೆಯೆ, ಮುಗಿಲ್ಕೈದೆ ಮಳೆ ಗರೆಯೆ; ವರುಷ-ಋ
[ತು ಚೆಲ್ವ ಆದುದೂ. || 233 ||

1, ಈ ಸಂಬಂಧವಿಭಕ್ತಿಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇರುವ 5 ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೂ ಭೂತಳದ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ANOTHER DESCRIPTION OF THE RAINY SEASON

ವರುಷ-ಕಾಲದ ಮತ್ತೊಂದು ವರ್ಣನೆ

(ಭಾರತ)

ಜಾಮಿನಿ-ಷಟ್ಪದಿ (1ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ಬಡ್ಡು ಮೆರದುದು ಮೇಘ-ಘಟೆ; ಬಿಸಿ-
ಲೊಡ್ಡು ಮುರಿದುದು; ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರ-
ನೆಡ್ಡವಿಸಿ, ಕರಿ ಡಾಲ ಹಿಡಿದವು ಮುಗಿಲ ಚೂಣಿಗಳೂ; ||
[1]ಖಡ್ಡಿ ತಡವುದೆ ಕಡಲನುಡು-ಗಣ-
ದೊಡ್ಡು ಕಾಣೆನು; ಮುಗಿಲ ಬಾಯಿಗೆ
ಲಡ್ಡುಗೆಗಳೆಂದವು ಸಮಸ್ತ ಗ್ರಹ ಸು-ತಾರೆಗಳೂ. || 234 ||

1, ಖಡ್ಡಿ ತಡವುದೆ ಕಡಲನ್ನು? ಉಡು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆಳ ಕರೆ! ಕಟಕವನು ಸೂರ್ಯನ
ಮೇಲೆ ಬರ ಹೇಳ್! ಎಂಬ ಮೇಘ-ನೃ-
ಪಾಲಕನ ಡಂಗುರವೊ? ಮೊಳಗುವ ಶಿಡಿಲಿನೆಬ್ಬರವೋ?- ||
ಆಲಿ-ಕಲ್ಗಳೊ? ಮುಗಿಲ ಮುಂಗುಡಿ
ಯೊಳ ಹೊಯ್ಲಲಿ ಬೀಳ್ವ ತಾರಾ-
ಮಾಲೆಗಳೊ? ಜೀಮೂತ-ಲತೆ ಲಂಬಿಸಿದು[1]ದಂಬರವಾ. || 235 ||

1, ಅಥವಾ ಅಂಬರದಿಂದ.

ಮಿಂಚಿದುದು ದೆಸೆಗಳಲಿ; ಗಮನಕೆ
ಮುಂಚಿದವು ಹಂಸಗಳು; ನಭದಲಿ
ಹೊಂಚಿದುದು ಜೀವನಕೆ ಜೀವನ-ವಿರಹಿ-ನಿ[1]ಕುರುಂ
[ಬಾ. | 236 |

1, ಜೀವನ-ರಹಿತವಾಗಿದ್ದ ನಿಕುರುಂಬ (ಅಂದರೆ ಚಾತಕಗಳು; 230ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ).

ಜನ-ಪ, ಕೇಳ್, ಐ! ಕಾರ್-ಮುಗಿಲ ಮುಂ-
ಬನಿಗಳೊಳು ವಹಿಲದಲಿ[1], ಕೇರಳ
ಜನಪದದ ತೌಳವದ ಕೊಂಕಣ ವಿಷಮ-ವೀಥಿಯಲೀ ||
ಜಿನುಗಿನಲಿ ಬಹು ಮಳೆಗಳಲಿ ನೆನ-
ನೆನದು, ಸಾಗರ-ತೀರದಲಿ ಬಂ-
ದನು ಕಿರೀಟಿ, ವಿಚಾರಿಸುತಲಾ ದ್ವಾರಕೀ-ಪುರವಾ. || 237 ||

1, ವಹಿಲದಲ್ಲಿ (ಬೇಗದಲ್ಲಿ); ಇದಕ್ಕೆ ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿ ಎಂಬಂಥ ಒಂದು ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬಹುದು, ಅಥವಾ ಆ ಮುಂಬನಿಗಳೊಳು ಬೇಗದಲ್ಲಿ ನೆನ-ನೆನದು, ಕೇರಳ - - - - (ಮತ್ತು) ನೆನ-ನೆನದು ಎಂತ ಹೇಳ ಬಹುದು.

AUTUMN

ಶರತ್-ಕಾಲ

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ವಾರ್ಧಕ-ಷಟ್ಪದಿ (140ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡ ಬೇಕು)

ತುರಗಂ ನಡೆದುದು ಮಣಿ-ಪುರದಿಂ ಶರದ್-ದಿನದೊ[1]-
ಳರಸಂಚೆ ಸಂಚರಿಸ ತೊಡಗಿದವು; ನದಿಗಳು-
ಬ್ಬರಮಡಗಿ ತಿಳಿದು ಪರಿದವು; ಬೆಳೆತುದಾಗಸಂ[2]; ಮೊರದವುಡು-
[ರಾಜಿ; ಕೂಡಾ ||
ತರಣಿ ಶಶಿಗಳ ಕಿರಣಮೈದೆ ನಿರ್ಮಲಮಾದ[3]-
ಮರವಿಂದದೆಲರನರಸಿದವಳಿಗಳೆಲ್ಲಿಯುಂ[4],
ಪರದೆಯುಂ ರಂಗದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಶಳದಂತೆ, ಗಿರಿ-ನಿಕರಮೊಸೆದಿರ್ದು
[ದೂ. || 238 ||

1, ಶರದ್-ದಿನದೊಳು; ಅರಸು-ಅಂಚೆ (ರಾಜ-ಹಂಸೆ) ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ಬೆಳೆಯಿತು, ಬೆಳಗಿತು. 3, ಆದವು; ಅರವಿಂದದ ಇತ್ಯಾದಿ. 4, ಅರಸಿದವು ಅಳಿಗಳು; ಎಲ್ಲಿಯುಂ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕರ-ಕರದ ತವ್ಮ ಮಳೆ-ವನಿಗಳಂ ಶಶಿ-ಕಾಂತ-
ದೊರತೆ ವೊನಲುರೆ ವೆಗ್ಗಳಸೆ[1] ನಾಚಿ ಬೆಳ್ಪ್ ಆದ
ತೆರದಿಂ ಮುಗಿಲ್ಗಳಿರೆ, ಬೆಳ್-ದಿಂಗಳೊಪ್ಪಿದುದು. ಬೆಳಸು[2]ಗಳ ಪ
[ಕ್ಷ್ಮಾ-ದೆನೆಗಳಾ ||
ಮಿರ್ಪುವ ಹೊಂ-ಬಣ್ಣದ ಹರಿದ್ರ-ಲೇಪನದಿಂದ
ಮೆರೆವ ಮೈ-ಶಿರಿಯ ಮಾಂಗಲ್ಯದಿಂ ಭೂ-ಮಾತೆ
ನೆರೆ ಶೋಭಿಸುವ ಶರತ್-ಕಾಲದೊಳ್ ತಿರುಗಿತೆರ್ಜುನ-ಹಯಂ
[ಧರೆಯ ಮೇಲೇ. || 239 ||

1, ವೆಗ್ಗಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ (ತಮಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ್ದಕ್ಕೆ). 2, ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶೋಭಿಸುವ ಎಂಬದರ ವರೆಗೆ ಭೂ-ಮಾತೆ ಎಂಬದು ಆಖ್ಯೆ ಆಗಿದೆ (ಭೂ-ಮಾತೆ ಅಂದರೆ ತಾಯಿಯಾದ ಭೂಮಿ; ಇದು ಬೆಳೆಗೆ ಗರ್ಭವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಹೆಸರು ತಕ್ಕದ್ದು).

XXIV. ಪಾಠ

A BEAUTIFUL COUNTRY

ಒಂದು ಚಲೋ ಶೀಮೆಯ ವರ್ಣನೆ

(ಜೈಮಿನೀ ಭಾರತ)

ಭೂ-ವಧೂ-ರಮಣ[1], ಕೇಳ್ ಐ, ಮುಂದೆ ನಡೆಸುವ ಕ-
ಥಾ-ವಿಸ್ತರವನಿನ್ನು ಪಯಣ-ಗತಿಯಿಂದ ಭ-
ದ್ರಾವತೀ-ದೇಶವಂ ಪೊಕ್ಕರನಿಲ[2]ಜ-ವೃಷಧ್ವಜ, ಘಟೋತ್ಕಚ-
[ತನುಜರೂ. | 240 |

1, ಭೂಮಿಯೆಂಬ ವಧುವಿನ ರಮಣನೇ ಅಂದರೆ ರಾಜನೇ. 2. ಅನಿಲಜನ (ಭೀಮನ) ಮಗನಾದ ವೃಷಧ್ವಜನು ಮತ್ತು ಘಟೋತ್ಕಚನ ಮಗನು ಎಂಬವರು.

ಎಲ್ಲಿ[1]ಯುಂ ಪರಿವ ಪೇರ್ ದೊರೆಯಿಂದ, ಕೆರೆಯಿಂದ-
ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕುಸುಮದಾಗರದಿಂದ, ಸರದಿಂದ-
ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ರತ್ನ-ಮಯದಿಳೆಯಿಂದ, ಬೆಳೆಯಿಂದ, ಮಣಿ[2]-ಕೃತಕ-
[ಶೈಲದಿಂದಾ, ||

ಎಲ್ಲಿಯುಂ ಸುಳಿವ ಗೋ-ವ್ರಜದಿಂದ, ಗಜದಿಂದ-
ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕತ್ತುರಿಯ ಮೃಗದಿಂದ, ಖಗದಿಂದ-
ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ವಿರಚಿತ ಭವನದಿಂದ, ಜನದಿಂದಲಾ ನಾಡ ಸಿರಿ[3] ಮೆರ
[ದುದೂ. || 241 ||

1, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ. 2, ಮಣಿಯಿಂದ ಕೃತಕವಾದ ಶೈಲದಿಂದ. 3, ಇದು ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

ಅಂಚೆ-ವಿಂಡ್ ಆಡದ ಕೊಳಂ, ಕೊಳಂಗಳೊಳಗೆ ಪ-
ಳಂಚಿ ಸುಳಿಯದ ಗಾಳಿ, ಗಾಳಿಗಳ ಬಳಿ ವಿಡಿದು
ಸಂಚರಿಸದೆಳೆ ದುಂಬಿ, ದುಂಬಿಗಳ ಬಿಡಯಕೆಂಪ್ ಎನಿಸದೆಳ್ಚ ಅಲ
[ರೆಲರ್ಗಳಾ ||

ಗೊಂಚಲೆರಗಿಸದ ಲತೆ, ಲತೆ[2]ಗಳೆಡರದ ತಳ್ಕಿ-
ನಿಂ ಚಿಗುರದಾ ಮಾವು, ಮಾವುಗಳ ಚೆಂ-ದಳಿರ್
ಮಿಂಚದ ಬನಂ, ಬನಗಳಿಂ ಬಳಸದೂರ್ಗಳಿಲ್ಲ[1]ದೆಡೆಯಿಲ್ಲ್[3] ಆವಿಳೆ
[ಯೊಳೂ. || 242 ||

1, ಇಲ್ಲದ ಎಡೆ ಎಂಬದು ಮುಖ್ಯ ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.- - - - - ಕೊಳಂ, - - - - ಗಾಳಿ, - - - - ದುಂಬಿ, - - - - ಅಲರು, - - - - ಲತೆ, - - - - ಮಾವು, - - - - ಬನಂ, - - - - ಊರ್ಗಳು ಎಂಬವುಗಳು ಇಲ್ಲದ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿವೆ. 2, ಲತೆಗಳು ಅಡರದ (ಮತ್ತು) ತಳ್ಕಿನಿಂದ ಚಿಗುರದ ಆ ಮಾವು. 3, ಇಲ್ಲ ಆ ಇಳೆಯೊಳು.

ಬೆಳೆಯುದ ಪೊ[1]ಲಂಗಳಂ, ಬೆಳ್-ದಾವರೆಗೆಳೆಲರ್
ದಳೆಯುದ ಕೊಳಂಗಳಂ, ಮ[2]ಣಿ-ಶಿಲಾ-ರೋಚಿಯಿಂ
ಪೊಳೆಯುದೆಚಲಂಗಳಂ ತರುಣಾರುಣ-ಪ್ರಭೇ ಚೆಂ-ಮುಖಂ ನಗು
[ವಂತ್ ಇರೇ, ||

ತಳೆಯುದ ಬನಂಗಳಂ, ಕಿವಿಯೊಳೆಡಿದೊಸರಂ
ಕಳೆಯುದ ಸ್ವನಂಗಳಂ, ಮನಕೆನವರತ ಸುಖಂ
ಮೊಳೆಯುದ ಜನಂಗಳಂ ಮುಳಿದೆರಸಲೆ[3]ಂ ಕಾಣೆನಾ ಮಹೀ-ಮಂಡ
[ಲದೊಳೂ. || 243 ||

1, ಇದು ಮುಂತಾದ ಮುಖ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅರಸಲು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹಾಕಬೇಕು. 2, ತರುಣವಾದ ಅರುಣದ ಪ್ರಭೆಯ ಚೆಂಮುಖವು ನಗುವ ಹಾಗೆ ಇರಲಾಗಿ ಮಣಿಯುಳ್ಳ ಶಿಲೆಗಳ ರೋಚಿಯಿಂದ ಪೊಳೆಯುದ ಅಚಲಂಗಳಂ. 3, ಆಂ ಅಂದರೆ ನಾನು.

ಉರ್ವರೆಯ ಶಾಲಿಗಳ ಪಾಲ್-ದೆನೆಗೆ ನಭದಿಂ ಮು-
ಗುರ್ವ ಗಿಳಿ-ವಿಂಡುಗಳನುಲಿಯಿಂದ ಪಾ[1]ಮರಿಯು-
ರೆರ್ಬಿಸಿದೊಡಿರದೆ ಬಾಂದಳಕೆ ಮಗುಳೇಳ್ವ ವೋಲ್, ಕಲಮಂಗಳೆ
[ಕ್ಕೆಲದೊಳೂ ||

ಕೊರ್ಬಿ ನಳ-ನಳಸಿ ನಿಳ್ದು ಉರೆ ಬೆಳದ ರಸದಾಳಿ-
ಗರ್ವುಗಳ ಸೋಗೆಗಳ ಪಸುರು ಪೊಗರಾ[2]ಗಸಕೆ
ಪರ್ವುತಿಪ್ಪ ಆ ನಾಡೊಳೆಲ್ಲಿಯುಂ ದಾರಿಗರ ಕಣ್ಗೆ ಕೌತುಕಮೊದು
[ದೂ. || 244 ||

1, ಪಾಮರಿಯರು ಗಿಳಿ-ವಿಂಡುಗಳನ್ನು ಎರ್ಬಿಸಿದೊಡೆ (ಎಬ್ಬಿಸಿದರೆ), ಇವುಗಳು ಇರದೆ ಇತ್ಯಾದಿ. 2, ಪಸುರಾದ ಪೊಗರು ಆಗಸಕ್ಕೆ ಪರ್ವುತ್ತಿಪ್ಪ ಆ ನಾಡೊಳು ಎಲ್ಲಿಯೂ.

ತಂಬ್-ಎಲರ ಸೊಗಸಿಂಗೆ ತಲೆ ದೂಗುವೆಂತೆ, ತಳೆ-
ದಂಬುಜದ ಪರಿಮಳಕೆ ಶಿರವನೊಲವೆಂತೆ, ಮರಿ-
ದುಂಬಿಗಳ ಗಾನಕ್ಕೆ ಕೊರಳನೊಲದಾಡುವೆಂತ್ ಬಯ್ಯ್ಯಾಯ್ಯನೊಲ್[1]
[ದಾಡುವಾ, ||

ಪೊಂ-ಬಣ್ಣಮೆಸೆವ ಕಳಮ-ಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಚರ್ಯ-
ಮಂ ಬಿಡದೆ ಮಾಳ್ಪ ಕೆಳದಿಯರೆನಲ್ ಕೀರ-ನಿಕು-
ರುಂಬಮಂ ಸೋವಲಿಕ್ಕ ಅಲ್ಲ್ಯ ಇರ್ದ ಪಾಮರಿಯರೊದಗಿದವ
[ರಿಗೆ ತೋರ್ಪರೂ.[2] || 245 ||

1, ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಒಲದಾಡುವ (ಮತ್ತು) ಪೊಂಬಣ್ಣವು ಎಸೆಯುವ ಕಳಮವೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಚರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವ ಕೆಳದಿಯರ ಹಾಗೆ (ಇರುವ) ಕೀರಗಳ ನಿಕುರುಂಬವನ್ನು (ಆ ಕೀರಗಳು ಕಳಮದ ಗೆಳತಿಯರು; ಅವು ಗುಂಪುಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಬಂದು, ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವವು). 2, ತೋರುವರು.

A BEAUTIFUL GARDEN

ಚಂದವಾದ ತೋಟ

ತರುಣ-ಪಲ್ಲವದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂ, ನೇರದಿಂ
ಸ್ವರ ಗೈವ ಕಲ[1]-ಪಿಕೋಚ್ಚಾರದಿಂ, ಸಾರದಿಂ
ಸುರಿವ ಪೂ-ದೊಂಗಲ ತುಷಾರದಿಂ, ಸ್ವೈರದಿಂ ಸಲ್ಲಾಪ ಕೆಳಸಿ
[ಬಳಸೀ ||

ಮೊರೆವ ತುಂಬಿಗಳ ಝೇಂಕಾರದಿಂ, ತೋರದಿಂ
ಪರಿಪಕ್ವಮಾದ ಫಲ-ಭಾರದಿಂ, ಕೀರದಿಂ
ಕರಮೆಸವುತಿಪ್ಪ ಸಹಕಾರದಿಂ ತೀರದೆಲ್ಲ್ಯ[2] ಎಲ್ಲಿಯುಂ ನಂದನ
[ದೊಳೂ. || 246 ||

1, ಕಲವುಳ್ಳ ಪಿಕದ ಉಚ್ಚಾರದಿಂ. 2, ತೀರದು, ತೀರುವದಿಲ್ಲ (ಆಖ್ಯೆ ಇದರಲ್ಲೇ ಅದೆ).

ಮಿಗೆ ಮುತ್ತಿ ಮೊರೆವ ತುಂಬಿಗಳ ತಿಂಥಿಣಿಯನೇ
ಮುಗಿಲೆಂದು, ಸುಳಿವ ಗಾಳಿಗೆ ಬಿಡದೆ ನರ್ತಿಪ[2] ಲ–
ತೆಗಳ ಕುಡಿ-ಗೊನರ ನುಣ್-ಬೊಗರನೇ ಮಿಂಚ್ ಎಂದು, ಸೊಗ
[ಯಿಸುವ ಪೂಗಳಿಂದಾ ||
ಪೊಗುವ ಮಕರಂದ-ಬಿಂದುಗಳನೇ ಮಳೆಗಳೆಂದ್,
ಒಗೆವ ಸಂತಸದೊಳಾವೆಗಮಿದ್ದು[3] ಕುಣಿವ ಸೋ[1]–
ಗೆಗಳ ಬಳಗಂಗಳಂ, ಮಗನೆ, ಕಂಡ್ಯ ಐ, ತಳಿತ ನಗರೋಪವ[4]
[ನದೆಡೆಯೊಳೂ? || 247 ||

1, ಸೋಗೆಗಳ ಅಂದರೆ ಶಿಖಿಗಳ; ಹಿಂದಿನದೆಲ್ಲಾ ಇವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅದೆ. ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚುವ (231ನೇ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ) ನವಿಲುಗಳು ಹೇಳಿದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಒಗೆವ (ಹುಟ್ಟುವ) ಸಂತೋಷದೊಳಿದ್ದು ಕುಣಿಯುತ್ತವೆ. 2, ನರ್ತಿಸುವ. 3, ಯಾವಾಗಲೂ. 4, ನಗರದ ಉಪವನದ.

ಕುದ್ದಾಲ-ಹತಿಯನೆರೆ ತಾಳ್ದ್[2] ಎಂದುನಿನ್ನೆಗಂ[3]
ಮುದ್ದು ಗೈದ್ ಈ ಮಾತೆ ಬೆಳೆಯಿಸಿದಳೆಂದು, ತುರು–
ಗಿದ್ದ ತನಿ ವಣ್ಗಳಿಂದ್ ಎಸೆವ ಪೇರ್ ಗೊನೆಗಳಂ ಸಲೆ ಸಮರ್ಪಿಸ
[ಲೆಂಶಿಸೀ, ||
ಎದ್ದ್ ಇರದೆ, ಬಾಗಿದವು ಕದಳಿಗಳ್[1] ಧರಣಿಗೆನ–
ಲಿದ್ದಪರೆ[4] ಮರದು ಮಮತಾರ್ಥಮಂ ಮಾಡಿದರ[5]–
ನೆುದ್ಧಾಮ ಗುಣವುಳ್ಳ ಜೀವಿಗಳ್? ತನುಜ, ನೋಡ್! ಎಂದನಾ
[ಭೀಮನೆಂದೂ. || 248 ||

1, ಕದಳಿಗಳು ಧರಣಿಗೆ ಎಂನಲು (ಎಂಬ ಹಾಗೆ); ಕದಳಿಗಳು ಎಂಬದು ಹಿಂದಿನದಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯೆಯಾಗಿದೆ; ಅವು ಭೂಮಿಯೆಂಬ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ ಮಾತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಗೊನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಾಗಿದವು; ಅದರಂತೆ ಉದ್ಧಾಮ ಗುಣವುಳ್ಳ ಜೀವಿಗಳು ತಮಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಮರತು ಇರುವರೇ? (ಮರತು ಬಿಡುವದುಂಟೇ?). 2, ತಾಳಿ. 3, ಇನ್ನೆಗೂ, ಈ ವರಿಗೂ. 4, ಇರುವವೇ (115ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಪೋದಪ್ಪುದಂ ಎಂಬದನ್ನು, 179ನೇದರಲ್ಲಿರುವ ಆದಪ್ಪುದು ಎಂಬದನ್ನು ಸರಿ ನೋಡಿರಿ). 5, ಮಾಡಿದವರನ್ನು.

ಕಡು-ಗೆಂಪ್ ಎಸೆವ ತಳಿರ ತನಿ-ಗೆಂಡಮಂ ಕಲಕಿ,[1]
ನಡೆದು, ಮೊನೆ-ಮುಗುಳ ಶಸ್ತ್ರಂಗಳಂ ಪಾಯ್ದು, ಮಾ-
ಮಿಡಿಯ ರಾಜಿಪ[2] ವಜ್ರ-ಮುಷ್ಟಿಯಂ ಪಿಡಿದು, ಲತೆಗಳ ಕೊನರ
[ಚಾಟಿಯಿಂದಾ ||
ಬಡಿದು, ಕೋಗಿಲೆಯ ನಿಡು ಸರದ ಬೊಬ್ಬೆಯೊಳಾಲ್ದು,
ಬಿಡದೆ, ಬನ-ರಾಣಿಯೋಲಗದೊಳುತ್ಸವದಿಂದ–
ಲೆಡಿಗೆಡಿಗೆ ತೂಣ-ಗೊಂಡವನೆಂತ್ ಎಸೆವ ಮಂದ ಮಾರುತವ
[ನೋಡ್! ಎಂದನೂ. || 249 ||

1, ಕಲಕಿ, ನಡೆದು, ಪಾಯ್ದು, ಪಿಡಿದು, ಬಡಿದು, ಆಲ್ದು (=ಆಲಿ), ಬಿಡದೆ, ಎಸೆವ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಮಾರುತವ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿವೆ. 2, ರಾಜಿಸುವ.

ಅಯುಕ್ತಂ ಯದ್ ಇಹ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರಮಾದೇನ ಭ್ರಮೇನ ವಾ ।
ವಾಚಾ ಮಯಾ ದಯಾವನ್ತಃ ಸನ್ತಃ ಸಂಶೋಧಯನ್ತು ತತ್ ॥

ಟೀಕು || ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲಾಗಲಿ ಭ್ರಮದಿಂದಲಾಗಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಅಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಯಾವದೋ, ಅದನ್ನು ದಯೆಯುಳ್ಳವರು ತಿದ್ದಿ ಕೊಳ್ಳಲಿ!

ನಿಘಂಟು.

ಅ

ಅಂಕಣ=ಸ್ಥಳ 192, 193
ಅಂಗನೆ=ಸ್ತ್ರೀ 63, 83, 203
ಅಂಘ್ರಿ=ಪಾದ, ಕಾಲು 72, 83, 99
ಅಂಚೆ=ಹಂಸ 157, 230
ಅಂತೆ=ಹಾಗೆ
ಅಂತರ=ಬಿಡುವಿಕೆ, ನಿಲ್ಲುವಿಕೆ 133
ಅಂತರಂಗ=ಒಳಗಡೆ 201
ಅಂತರ್ಯ=ಒಳಗಡೆ 200
ಅಂದ=ರೀತಿ, ಪ್ರಕಾರ 1, 2, 10, 14, 15, 21, 126, 145
ಅಂದಳ=ಪಾಲಕಿ 197
ಅಂಬರ=ಆಕಾಶ 161, 209, 235
ಅಂಬುಜ=ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ತಾವರೆ 165, 214
ಅಂಭೋ-ಜಾತ=ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ತಾವರೆ 127
ಅಂಭೋ-ರುಹ=ತಾವರೆ 186
ಅಕಟ=ಐಯ್ಯೋ 7, 13
ಅಕಳಂಕ=ನಿರ್ಮಲ 149, 153
ಅಕ್ಕಜ=ಆಶ್ಚರ್ಯ 10
ಅಕ್ಕಟ=ಅಕಟ 10
ಅಕ್ಕರು=ಪ್ರೀತಿ 174
ಅಖಿಳ=ಎಲ್ಲ 217
ಅಗ್ಗ=ಅಗ್ರ, ಮೊನೆ, ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ 88, 213
ಅಗ್ರ=ತುದಿ 123
ಅಚಲ=ಚಲವಿಲ್ಲದ, ಸ್ಥಿರ, ಪರ್ವತ 29, 188, 243
ಅಚ್ಛ, ಅಚ್ಛ=ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ, ಚಂದ 242
ಅಚ್ಚರಿ=ಆಶ್ಚರ್ಯ 151, 158
ಅಜಯನು=ಅಪಜಯ ಪಡೆದವನು 41
ಅಡಗೆಡೆಯುವದು=ಬೀಳುವದು 192
ಅಡರುವದು=ಏರುವದು, ಮೇಲ್ಬೀಳುವದು 150, 176, 177, 180, 186, 188, 207
ಅಡಸುವದು=ಬಿಗಿ ಹಿಡಿಯುವದು 20, 23, 142
ಅಡಿ=ಕಾಲು, ಹೆಜ್ಜೆ 204
ಅಡಿಗಡಿಗೆ (ಅಡಿಗೆ ಅಡಿಗೆ)=ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ, ಬರುತ್ತ ಬರುತ್ತ, ಎಡೆ ಬಿಡದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ 140, 176, 249
ಅಡೆಯುವದು=ಪಡೆಯುವದು, ಹೊಂದುವದು 9
ಅಡ್ಡವಿಸುವದು=ತಡಿಸುವದು, ಮರೆ ಮಾಡುವದು 234
ಅಣು-ಮಾತ್ರ=ಅಣುವಿನ ಪರಿಮಾಣ 117
ಅತಿಕ್ರಮಿಸುವದು=ದಾಟುವದು 173
ಅತಿರ=ಅಸ್ಥಿರ 220
ಅತ್ಯುಗ್ರ=ಬಹಳ ಕೋಪ 137
ಅದ್ದುವದು=ಮುಳುಗುವದು 62, 216
ಅದ್ರಿ=ಪರ್ವತ 224
ಅಧಮ=ಕೆಟ್ಟ 12 [232
ಅಧಿಕತರ=ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೀಳುವ, ಹೆಚ್ಚಾದ
ಅಧಿಕಾರಿ=ಯೋಗ್ಯನು, ತಕ್ಕವನು 22
ಅಧ್ರುವ=ಸ್ಥಿರವಲ್ಲದ್ದು 19
ಅಧ್ವ=ಮಾರ್ಗ 17
ಅನವರತ=ಎಂದೆಂದಿಗೂ, ನಿತ್ಯ 1, 2, 243
ಅನಾಮಯಕರ=ಸೌಖ್ಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ 204

ಅನಿತು=ಅಷ್ಟು 152, 153, 206
ಅನಿತೆ=ಅಷ್ಟೇ 140
ಅನಿಬರು=ಅಷ್ಟು ಜನರು 92
ಅನು=ಸಮಯ 33, 95
ಅನುಚರ=ದೂತ 40
ಅನುಮತಿಸುವದು=ಮೆಚ್ಚುವದು 110
ಅನುಮಾನ=ಬುದ್ಧಿಗನುಸಾರವಾದ ಆಲೋಚನೆ, ಸಂಶಯ 40, 46 [212
ಅಪದ-ಗಾಮಿ=ಕಾಲಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವಂಥವ
ಅಪರ=ಬೇರೆ, ಅತ್ತಾಗಿರುವ 208
ಅಪ್ಪಳಿಸುವದು=ಹೊಡೆಯುವದು 91
ಅಬ್ಜ=ತಾವರೆ 207
ಅಬ್ಬರ=ಕೂಗು, ಕೂಗುವಿಕೆ, ಬಾಹುಳ್ಯ 178, 235
ಅಬ್ಬರಿಸುವದು=ಕೂಗುವದು, ದೊಡ್ಡ ಶಬ್ದ ಮಾಡುವದು, ಬೊಗಳುವದು 45, 88, 177
ಅಭಿಲಾಷ=ಆಶೆಗಾರ 12
ಅಭೇದ್ಯ=ಅಸಾಧ್ಯ, ಕೂಡದಂಥಾದು 118
ಅಭ್ಯುದಯ=ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ, ಉದಯ118
ಅಭ್ರ=ಆಕಾಶ 221
ಅಮಿತ=ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ, ಮೇರೆಯಿಲ್ಲದ 72
ಅಮಿತ್ರ=ಶತ್ರು 186
ಅಮೃತ=ಹಾಲು, ಬಿಳೇ ಬಣ್ಣ 212
ಅಮೃತಾನ್ನ=ಅಮೃತದ ಅನ್ನ 105
ಅರವಿಂದ=ತಾವರೆ 238
ಅರಸುವದು=ಹುಡುಕುವದು 174, 227
ಅರಳು=ದಾಸಾಳು, ಕೆಂಪು ತಾವರೆ 162
ಅರಿ=ಶತ್ರು 88, 92, 94, 116, 125
ಅರುಣ=ಸೂರ್ಯ 243
ಅರೆ=ಬಂಡೇ ಕಲ್ಲು 124
ಅರ್ಣವ=ಸಮುದ್ರ 29
ಅರ್ಥ=ದ್ರವ್ಯ 65
ಅರ್ಬುದ=ಹತ್ತು ಕೋಟಿ 185
ಅರ್ಭಕ=ಶಿಶು 137 [242
ಅಲರ್, ಅಲರು=ಹೂವು 208,224,238,
ಅವಕೂರ=ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವಂಥ 97
ಅವಗಡಿಸುವದು=ಮೇಲ್ಬೀಳುವದು, ಮುತ್ತುವದು 221, 229
ಅವಗಾಹಿಸುವದು=ಹಿಡುಕೊಳ್ಳುವದು 169
ಅವತರಿಸುವದು=ಕೆಳಗಿಳಿಯುವದು 46
ಅವಧಿ=ಅಡ್ಡಿ, ಮೇರೆ 229
ಅವನಿ=ಭೂಮಿ 42, 46, 86, 92, 194
ಅವನಿ-ಪ=ರಾಜ 42, 90
ಅವಯವ=ಶರೀರದ ಅಂಗ
ಅವಲೋಕ=ದೃಷ್ಟಿ 212 [224
ಅಶೋಕ=ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗ 162, 215,
ಅಶೋಕೆ=ಅಶೋಕ
ಅಶ್ವ=ಕುದುರೆ
ಅಶ್ವಾವಳಿ (ಅಶ್ವ-ಆವಳಿ) =ಕುದುರೆಗಳ ಆವಳಿ 44
ಅಷ್ಟ=ಎಂಟು 74
ಅಸದಳ=ಅಸಾಧ್ಯ, ಕೂಡದ್ದು 204
ಅಸಿ=ಕತ್ತಿ 188
ಅಸಿತ=ಕಪ್ಪು 200, 224
ಅಸು=ಜೀವ 38, 64, 94, 181
ಅಸುವಳಿಯುವದು (ಅಸುವು ಅಳಿಯುವದು) =ಸಾಯುವದು 64 [219
ಅಸುವಾಸನಾ (-ನೆ) =ಸುವಾಸನೆಯಿಲ್ಲದ್ದು
ಅಸೂಯಾ (-ಯೆ) =ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು 230
ಅಸ್ತಾಚಲ (ಅಸ್ತ-ಅಚಲ) =ಅಸ್ತಮಯದ ಪರ್ವತ 56
ಅಸ್ತ್ರ=ಹಾರಿಸುವ ಆಯುಧ 51, 87
ಅಹಿ=ಸರ್ಪ 171, 222
ಅಹಿತ=ಶತ್ರು 85, 190
ಅಳವು=ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತ್ರಾಣ 34

ಆ

ಆವು=ಆಕಳು, ದನ 140
ಆಶ್ರಯ=ಋಷಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಳ 38
ಆಸಕ್ತ=ಮನಸು ಅಂಟುವವ, ಮನಸು ಕೊಟ್ಟವ 7
ಆಸರ=ಆಯಾಸ
ಆಸರು=ಆಯಾಸ 228, 243
ಆಸಾರಕ=ಝಳಪಿಸುವಿಕೆ 88
ಆಸುರ=ಬಹಳ ಘೋರವಾದ ರೀತಿ 93, 170
ಆಸ್ಥಾನ=ರಾಜಸಭೆ 127
ಆಸ್ಪದ=ಸ್ಥಳ, ನೆಲೆಗಟ್ಟು, ಕೆಲಸ 19
ಆಸ್ಪದನು=ಹತ್ತರ ಹೋಗುವವನು, ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವವನು 8
ಆಹವ=ಯುದ್ಧ 185, 190
ಆಳ್ತನ=ಅರಸುತನ, ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ 190
ಆಳ್ದ=ಅರಸು, ಪತಿ 190

ಇ

ಇಂಗಿತ=ಗುಟ್ಟು, ಗೊತ್ತಿ 100
ಇಂತ್, ಇಂತು=ಹೀಗೆ 43
ಇಂದು=ಚಂದ್ರ 212
ಇಂದ್ರ-ಗೋಪ=ಮಿಂಚುಹುಳ 233
ಇಂದ್ರ-ಚಾಪ=ಮಳೆಬಿಲ್ಲು
ಇಂದ್ರ-ಜಾಲ=ಮಾಯೆ, ಮಾಟ 123
ಇಂಪು=ಚಂದ 217
ಇಕ್ಕಡಿ=ಎರಡು ತುಂಡು 175
ಇಕ್ಕೆ=ಸ್ಥಳ 121, 174, 175
ಇಕ್ಕೆಲ=ಎರಡು ಕಡೆ 203, 244
ಇಕ್ಕೊ=ಇಗೋ 73
ಇಟ್ಟಣಿಸುವದು=ಗುಂಪಾಗಿರುವದು, ಬಹಳವಾಗಿರುವದು 166
ಇಡಿಕಿರಿಯುವದು=ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿರುವದು 150, 195
ಇಡಿಯುವದು=ಬೀಳುವದು, ಕೂಡಿ ಬರುವದು, ಗುಂಪಾಗಿರುವದು, ತುಂಬುವದು 176, 193, 199, 206, 209, 220, 243
ಇತ್ತಂಡವೂ=ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ 179
ಇತ್ತು=ಕೊಟ್ಟು (ಈವುವದು=ಕೊಡುವದು) 1, 9, 48, 80
ಇದ್ದಲು=ಇದ್ದಲಿ 165
ಇನ=ಸೂರ್ಯ 219
ಇನೆಯ=ಪ್ರಿಯ, ಗಂಡ 181
ಇಪ್ಪ=ಇರುವ 153, 195
ಇರವು=ಇರುವಿಕೆ, ಸ್ಥಿತಿ 128
ಇರಿತಕಾರ=ಹೊಡೆಯುವವ, ತಿವಿಯುವವ 92
ಇರಿಯುವದು=ಹಾಕುವದು, ಹೊಡೆಯುವದು, ತಿವಿಯುವದು 86, 87, 125, 192 [72
ಇರಿಸುವದು=ಇರ ಮಾಡುವದು, ಇಡುವದು
ಇರುಬೆ=ಸಮೂಹ 178
ಇಳೆ=ಭೂಮಿ, ನೆಲ 44, 46, 130, 242

ಈ

ಈಡ್, ಈಡು=ಸಮಾನ, ಸರಿ 124, 144
ಈರ್ವರು=ಇಬ್ಬರು 179
ಈವುವದು=ಕೊಡುವದು 1, 9, 136
ಈಶ=ಆಳುವವ, ಕರ್ತ 78
ಈಕ್ಷಿಸುವದು=ನೋಡುವದು 195

ಉ

ಉಗಿಯುವದು=ಹಾರುವದು, ಹರಿಯುವದು, ಹರಿದು ಬಿಡುವದು, ತೆಗೆದು ಬಿಡುವದು 167, 175, 177
ಉಗ್ರ=ಕೋಪವುಳ್ಳ, ಕೆಟ್ಟ 204

ಉಚ್ಛಳಿಸುವದು=ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೀಳುವದು, ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವದು 165, 179
ಉಚ್ಚಾರ=ನುಡಿಯುವಿಕೆ 246
ಉಜ್ಜ್ವಳ=ಬಹಳ ಹೊಳೆಯುವಿಕೆ 200
ಉಡಿಯುವದು=ಶೀಳಾಗುವದು, ತುಂಡಾಗುವದು 193
ಉಡು=ನಕ್ಷತ್ರ 138, 209
ಉಡುಂಬರ=ಒಂದು ಜಾತೀ ಅತ್ತಿಮರ 162
ಉಡು-ಕಾಂತ=ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ರಾಜ, ಚಂದ್ರ 211
ಉಡುಗುವದು=ಉಡುಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವದು (ಮೈ ಚಿಕ್ಕ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಕುಂಡ್ರುವದು) 176
ಉಡು-ರಾಜ=ಉಡು-ಕಾಂತ 139
ಉಣುವದು=ಉಣ್ಣುವದು 112, 120
ಉತ್ತುಂಗ=ಉದ್ದ 188
ಉತ್ತರಿಸುವದು=ದಾಟುವದು 68
ಉತ್ಪಲ=ನೈದಿಲೆ 206
ಉದಕ=ನೀರು 82
ಉದರ=ಹೊಟ್ಟೆ, ನಡುವೆ 161
ಉದುರುವದು=ಬೀಳುವದು 132
ಉದ್ದಂಡ=ಬಹಳ, ದೊಡ್ಡ 231
ಉದ್ದಾಮ=ಮುಖ್ಯ, ದೊಡ್ಡದಾದ, ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ, ಗರ್ವ 88, 169
ಉದ್ದೀಪ್ತ=ಉರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ 231
ಉದ್ದುವದು=ತಿಕ್ಕುವದು 175
ಉದ್ದ್ರವ=ಭರ್ತಿಯಾಗುವಿಕೆ 211
ಉದ್ಧಾಮ=ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ, ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ 248
ಉದ್ಧೂತ=ಎಬ್ಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟ 184
ಉದ್ಭಾಸ=ಬಹಳ ಹೊಳೆಯುವಿಕೆ 232
ಉದ್ವೃತ್ತ=ಹೆಚ್ಚು ಆಶೆ, ವೇಗತ್ವ 179
ಉನ್ನತಾಶೆ=ಉನ್ನತವಾದ ಆಶೆ, ದೊಡ್ಡ ಆಶೆ 77
ಉನ್ನತೆ=ಉದ್ದಳತೆ 118
ಉಪಕರಿಸುವದು=ಒಪ್ಪುವದು, ಶೋಭಿಸುವದು 44
ಉಪಲ=ಕಲ್ಲು 205
ಉಪವನ=ತೋಟ 247
ಉಪಶಾಖೆ=ಚಿಕ್ಕ ಕೊಂಬೆ 166
ಉಪಹತಿ=ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು 179
ಉಪಾಯ-ಪರ=ಉಪಾಯ ಬಲ್ಲವನಾದ 124
ಉಬ್ಬರ=ಉಬ್ಬುವಿಕೆ, ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ 216, 238
ಉಬ್ಬಸ=ಉಸುಲಿನ ಕಟ್ಟುವಿಕೆ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು 94
ಉಬ್ಬು, ಉಬ್ಬ್=ಸೊಕ್ಕು, ಮದ 45
ಉಬ್ಬುವದು=ಸೊಕ್ಕುವದು, ಮದವಾಗುವದು 86, 87
ಉಬ್ಬೆ=ಉಬ್ಬು 190
ಉಭಯ=ಎರಡು
ಉರ=ಎದೆ 58, 177, 183
ಉರಗ=ಸರ್ಪ, ಹಾವು 169
ಉರಗಿ=ಹೆಣ್ಣುಸರ್ಪ 171
ಉರಗೇಂದ್ರ=ಹಾವುಗಳ ರಾಜ 144
ಉರವಣಿ=ಬೇಗ 186
ಉರವಣಿಸುವದು=ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವದು, ಬೇಗವಾಗಿ ಬರುವದು, ಗರ್ವ ಪಡುವದು 92, 190
ಉರು=ದೊಡ್ಡ 43, 57, 93, 163
ಉರುಪು=ದೊಡ್ಡದಾಗಿ 207
ಉರುಬುವದು=ಬಹಳವಾಗುವದು, ಗುಂಪಾಗುವದು 163
ಉರುಬೆ=ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ 178
ಉರೆ=ಬಹಳ 153, 156, 239
ಉರ್ವ=ದೊಡ್ಡ, ಶ್ರೇಷ್ಠ 174
ಉರ್ವರೆ=ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಭೂಮಿ 244

ಉಲಿ=ಕೂಗುವಿಕೆ 244
ಉಲಿಯುವದು=ಹಾಡುವದು, ಕೂಗುವದು 206, 226
ಉಷ್ಣ=ಬಿಸಿ 3
ಉಳಿವು=ಉಳಿಯುವಿಕೆ, ರಕ್ಷಣೆ 40

ಊ

ಊಡುವದು=ಉಣ್ಣಿಸುವದು 137

ಋ

ಋತು (ರುತು)=ಸಮಯ 233

ಎ

ಎಂತು, ಎಂತ್=ಹ್ಯಾಗೆ 16
ಎಂಮನ್ನು=ನಮ್ಮನ್ನು 248
ಎಕೊ=ಇಗೋ 175
ಎಚ್ಚು=ಎಸೆದು 179, 180
ಎಡರು=ಇಕ್ಕಟ್ಟು, ಕಷ್ಟ 23
ಎಡೆ=ಸ್ಥಳ 38, 121
ಎಡೆಗೆಡೆಯುವದು=ಬೀಳುವದು 193
ಎಣಿಸುವದು=ಯೋಚಿಸುವದು 117, 120
ಎಣೆ, ಎಣೆಯು=ಗೆಳೆಯ
ಎಣೆ-ವಕ್ಕಿ=ಕೆಂಪು ಹಂಸ 157, 206
ಎತ್ತಣ=ಎತ್ತಾಗಿನ, ಎಲ್ಲಿಯಣ 185
ಎತ್ತಲೂ=ಎತ್ತಲಾಗೂ 223
ಎದೆ=ಧೈರ್ಯ 23
ಎನುವದು=ಎನ್ನುವದು
ಎಬ್ಬಟ್ಟುವದು=ಓಡಿಸುವದು 72
ಎರಗುವದು=ಮೇಲ್ಬೀಳುವದು 175
ಎರಳೆ=ಜಿಂಕೆ 163
ಎರ್ಚಿಸುವದು=ಎಬ್ಬಿಸುವದು 244
ಎಲರು, ಎಲರ್=ಘಾಳಿ 210, 217, 222, 223
ಎಲೆ=ಎಲವೋ 16
ಎಸವುವದು=ಎಸೆಯುವದು
ಎಸಳು=ಎಲೆ 165, 200
ಎಸುಗೆ=ಎಸೆಯುವಿಕೆ, ಹಾರಿಸುವಿಕೆ 91, 94, 181
ಎಸೆಯುವದು=ಹಾಕುವದು, ಹಾರಿಸುವದು, ಹೊಳೆಯುವದು 149, 150, 151, 152, 153, 172, 173, 176

ಏ

ಏಣ=ಎಂಟು 231
ಏರು=ಬಾವು, ಏರುವಿಕೆ 177
ಏಳಿಗೆ=ಏಳುವಿಕೆ, ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ, ಬಲ, ಪ್ರಕಾಶ 210, 221
ಏಳ್ಗೆ=ಏಳಿಗೆ 149

ಐ

ಐ=ಐಯ್ಯನೇ!
ಐಕಿಲು=ಛಳಿ 219
ಐತರುವದು=ಬರುವದು, ಹೋಗುವದು 69, 149, 195
ಐದುವಧು=ಶೇರುವದು, ಮುಟ್ಟುವದು, ಹೋಗುವದು 120, 186
ಐದೆ=ಚನ್ನಾಗಿ 140, 207, 220
ಐಬೊ=ಐಯ್ಯೋ!

ಒ

ಒಕ್ಕರಿಸುವದು=ವಾಕರಿಸುವದು, ವಾಂತಿ ಮಾಡುವದು 213
ಒಗತನ=ಕೆಲಸ, ವ್ಯವಹಾರ 146
ಒಗು-ಮಿಗೆ=ಹೆಚ್ಚಾದ ರಾಶಿ 217
ಒಗೆಯುವದು=ಹುಟ್ಟುವದು 247
ಒಡನೆ=ಸಂಗಡ, ಸಂಗಡಲೇ 88, 155, 192
ಒಡಬಡುವದು=ಒಡಂಬಡುವದು 69

ಓ

ಕ

ಕೃಷಿಕ=ಒಕ್ಕಲಿಗ 231
ಕೆಂ=ಕೆಂಪು 177, 180, 188
ಕೆಡಹುವದು=ಬೀಳಿಸುವದು 172
ಕೆಲ=ಕಡೆ 176
ಕೆಲಂ=ಕೆಲವು
ಕೆಲರು=ಕೆಲವರು 7
ಕೆಳದಿ=ಸ್ನೇಹಿತಳು, ಗೆಣತಿ 245
ಕೆಳಸುವದು=ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುವದು 14, 179, 246
ಕೇಣ=ನಾಚಿಕೆ, ಲಜ್ಜೆ 11, 189
ಕೇತನ=ಪತಾಕೆ, ಬಾವಟಿ 196
ಕೇಸರಿ=ಸಿಂಹ 177
ಕೇಸು, ಕೇಸ್=ಕೆಂಪು 164, 170, 171
ಕೇಳಿ=ಆಟ 150, 197
ಕೈದು=ಆಯುಧ 189, 190, 194
ಕ್ಲೇಶ=ಲೌಕಿಕ ದುಃಖ 78
ಕೊಂಕು=ಡೊಂಕು 177
ಕೊಂಚೆ=ಕ್ರೌಂಚ 157, 216
ಕೊಂಪೆ=ಗುಡಸಲು, ಮನೆ, ದೇಹ 32
ಕೊಚ್ಚು=ಗೊಂಚಲು 154
ಕೊಡಹುವದು=ಅಗಲಾಡಿಸುವದು 171
ಕೊನರು=ತುದಿ 249
ಕೊಪ್ಪು=ಬಿಲ್ಲಿನ್ನು ಬೊಗ್ಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಹಗ್ಗ ಬಿಗಿಯುವ ಸ್ಥಳ 86
ಕೊರಕುವದು=ಬಾಡುವದು 206
ಕೊರಗುವದು=ಕೂಗುವದು 208
ಕೊರ್ವುವದು=ಕೊಬ್ಬುವದು 244
ಕೊಳ=ಕೆರೆ 175, 199
ಕೋಕ=ಕೆಂಪು ಹಂಸ 198, 208
ಕೋಕನದ=ಕೆಂಪು ನೈದಿಲೆ 200
ಕೋಕಿಲ=ಕೋಗಿಲೆ 214
ಕೋಟ್ಲೆ=ಉಪದ್ರ 82
ಕೋಯುವದು=ಪೋಣಿಸುವದು 146
ಕೋರಕ=ಹೂವಿನ ಮೊಗ್ಗೆ 211
ಕೋಶ=ಚೀಲ, ದ್ರವ್ಯ 153, 183
ಕೋಶ-ಗೃಹ=ತೋಷೇ ಖಾನೆ 153
ಕೋಳು=ಕೊಳ್ಳೆ, ಲೂಟಿ 34
ಕೌತುಕ=ಆಶ್ಚರ್ಯ 109, 212, 244
ಕೌಮುದಿ=ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕು 158
ಕೌರು, ಕೌರ್=ಕಮರುಳ್ಳ ನಾತ 171
ಕ್ರೋಧಾಕ್ಷಿ=ಕ್ರೋಧದ ಅಕ್ಷಿ, ಕೋಪದ ಕಣ್ಣು 227
ಕ್ರೌಂಚ=ಹೆಂಟೆಯಪ್ಪು ದೊಡ್ಡ ಹಕ್ಕಿ 182

ಖ

ಖ=ಆಕಾಶ 207
ಖಂಡ=ತುಂಡು 12, 193
ಖಂಮನೆ=ರುಚಿಯುಳ್ಳ 12
ಖ-ಗ=ಆಕಾಶ-ಗಾಮಿ, ಪಕ್ಷಿ
ಖಚಿತ=ಕೂಡಿದ್ದು, ಉಳ್ಳದ್ದು 155
ಖಡುಗ=ಖಡ್ಗ, ಕತ್ತಿ 58, 92
ಖಣಿ-ಕಟಿಲ=ಖಣಿಖಣಿ ಎನ್ನುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮತ್ತು ಕಟಕಟಿಲ ಎನ್ನುವ ಮರದ ಧ್ವನಿ 190
ಖಳ=ಕೆಟ್ಟವ 58
ಖತಿ=ಶಿಟ್ಟು, ಕೋಪ 224
ಖುರ=ಕುದುರೇ ಕೊಳಗ 207

ಗ

ಗಂತು=ನಾಟ್ಯಾಟ 202
ಗಂಪು=ಕಂಪು, ವಾಸನೆ 199
ಗಂಬ=ಕಂಭ 151
ಗಗನ=ಆಕಾಶ 155, 188, 212
ಗಗನ-ಮಣಿ=ಸೂರ್ಯ 167
ಗಜ=ಆನೆ
ಗಜುಗ=ಒಂದು ತರದ ಕಣ್ಣುಬೇನೆ 95

ಘ

ಘನ=ಘುಡತರ, ಬಹಳ, ಮಹಿಮೆ, ಮೋಡ
ಘುಲ್ಲಿಸುವದು=ಹೊಡೆಯುವದು, ಬೆದರಿಸುವ ದು 227
ಘುಳಿಲನೆ=ಬೇಗ, ಫಕ್ಕನೆ 7
ಘಾಟ=ಕುತ್ತಿಗೆ 197
ಘಾತ=ಕೊಲ್ಲುವಿಕೆ 17
ಘಾತ-ಕೂಪ=ಕೊಲೆಯಾಗುವ ಗುಂಡಿ ಅಥ ವಾ ಭಾವಿ 17
ಘಾತಿ=ಕೊಲ್ಲುವಿಕೆ 192
ಘಾಸಿ=ಕಷ್ಟ, ಉಪದ್ರ 78
ಘೂಕ=ಗೂಗೆ 193
ಘೂರ್ಣಿಸುವದು=ದೊಡ್ಡ ಶಬ್ದ ಮಾಡುವದು 202, 204
ಘೃತ=ತುಪ್ಪ 153
ಘೋಟಕ=ಕುದುರೆ 90
ಘೋರ=ಭಯ 192
ಘೋರತರ=ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾದ 68
ಘೋಷಣ=ಘೋಷಿಸುವಿಕೆ, ಘೋಷ 205

ಙ

ಜ್ಞತೆ=ವಿದ್ಯೆ 42
ಜ್ಞನು=ತಿಳಿಯುವಂಥವನು 4

ಚ

ಚಂಡ=ಕ್ರೂರವಾದ, ಘಟ್ಟಿಯಾದ 21
ಚಂದನ=ಗಂಧ 222
ಚಂದಿರ=ಚಂದ್ರ 58
ಚಂದ್ರ-ಕಾಂತ=ಚಂದ್ರ-ಕಲ್ಲು, ಬೆಣಚುಕಲ್ಲು
ಚಂದ್ರಮ=ಚಂದ್ರ 167
ಚಂದ್ರೋಪಲ=ಚಂದ್ರ-ಉಪಲ, ಚಂದ್ರ-ಕಾಂ ತವೆಂಬ ಕಲ್ಲು 165
ಚಂಪಕ=ಸಂಪಿಗೆ 162
ಚಕೋರ=ಒಂದು ಜಾತೀ ಕೋಳಿ 164,211
ಚಕ್ರ=ಕೆಂಪು ಹಂಸ 199
ಚಕ್ರ-ವಾಕ=ಕೆಂಪು ಹಂಸ 164
ಚಟುಳ=ಚಂದ 190
ಚತುರ=ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವ, ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ 148, 189
ಚತುರ್-ಅಂಗ=ಚತುರ್-ಬಲ 229
ಚತುರ್-ಬಲ=ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ತೇರು, ಕಾಲಾ ಳುಗಳಿರುವ ದಂಡು 184
ಚದುರು=ಚತುರ, ಚಂದವಾದ 105
ಚನ್ನಗೆ=ಚನ್ನಾಗಿ 77
ಚನ್ನು=ಚಂದ, ಸಂತೋಷ 64
ಚಮರಿ=ಚಾಮರ ಬರುವಂಥ ಮೃಗ 182
ಚಮೂ=ದಂಡು 184
ಚಮತ್ಕೃತಿ=ಚಮತ್ಕಾರ 91
ಚಮ್ಮ=ಚರ್ಮ 12
ಚಯ=ಸಮೂಹ 45, 169, 205, 233
ಚರ=ದೂತ 41
ಚರಣ=ಕಾಲು 92
ಚರಣಾಯುಧ=ಕೋಳಿ, ಹುಂಜ 206
ಚರಿಸುವದು=ತಿರಿಗಾಡುವದು 122
ಚಲಿಸುವದು=ಅಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವದು, ಅಲ್ಲಾಡು ವದು 61, 196
ಚಲ್ವು, ಚಲ್ವ=ಚಲೋದು, ಚಂದ 154
ಚಳ=ನಿಲ್ಲದ, ಬೇಗವಾದ 91
ಚಳಕ=ಯುಕ್ತಿ 189
ಚಕ್ಷು=ಕಣ್ಣು 231
ಚಾಟಿ=ಚಬುಕು 249
ಚಾಡಿಗ=ಚಾಡಿಗಾರ 101
ಚಾಣ=ಉಳಿ, ಹಾರೆಗೋಲು 124
ಚಾತಕ=ಒಂದು ಜಾತೀ ಕೋಗಿಲೆ 164, 230
ಚಾತುರ=ಗೋಚರವಾದ, ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ 214
ಚಾಪ=ಬಿಲ್ಲು 84, 173

ಛ

ಜ

ಜಿಹ್ವೆ=ನಾಲಿಗೆ 1
ಜೊತ್ತು=ಘುಟ್ಟಿ, ಹತ್ತರ 197
ಜೊನ್ನ=ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ, ಚಂದ್ರನ ಪ್ರಕಾಶ 157
ಜೋಧ=ಮಾವಟಿಗ 190
ಜ್ಯಾ=ಬಿಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗ 187
ಜ್ಯೋತಿ=ಬೆಳಕು, ಪ್ರಕಾಶ 2

ಝ

ಝುಗೆ=ಪ್ರಕಾಶ 166
ಝುಳ=ಕಾವು, ಕೆಬೆ 165, 169
ಝುಳಪಿಸುವದು=ಕತ್ತಿಯನ್ನಾಡಿಸುವದು, ಹೊಳಿಸುವದು 215
ಝಾಡಿ=ಝಾಡುವಿಕೆ, ಚಹಳ ಬೀಳುವಿಕೆ 47
ಝೋಂಕಾರ=ಝೋಂಝೋಂ ಎಂಬ ಧ್ವನಿ 246

ಠ

ಠಳತ್ಕಾರ=ಠಳಠಳವೆನ್ನುವಿಕೆ 168
ಠೀವಿ=ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ 152

ಡ

ಡಾವರಿಸುವದು=ಉಪದ್ರ ಪಡಿಸುವದು 140, 170
ಡೊಂಕಣಿ=ಉದ್ದವಾದ ಈಟಿ 189
ಡೊಣೆ=ಡೊಂಣೆ 52
ಡೊಳ್ಳಾಸ=ವಿಸ್ತಾರ 170

ಢ

ಢಕ್ಕಾ=ಸಣ್ಣ ನಗಾರಿ 187
ಢಾಳ=ಪ್ರಕಾಶ 158

ತ

ತಂಬೆ=ಬಕ 157
ತಂಬ್=ತಂಪ್, ತಂಪು 210, 245
ತಕಪಕನೆ=ಕುದಿಯುವ ಶಬ್ದ 149
ತಟ=ತೀರ 188, 203
ತಟಿನಿ=ಹೊಳೆ 131
ತಡವುವದು=ತಡಿಸುವದು 234
ತಡಿ=ತೀರ 150, 213
ತಡಿತ=ತಡೆಯುವಿಕೆ, ತಡೆ ಹಾಕುವಿಕೆ 167
ತಡೆಯುವದು=ತಡ ಮಾಡುವದು, ತಡೆ ಪಡುವದು, ತಡಿಸುವದು 45, 145
ತತ್ (ತದ್)=ಆ
ತತಿ=ಗುಂಪು 157, 196
ತತ್ತುವ=ತತ್ತ್ವ, ನಿಜವಾದದ್ದು 80
ತದನು=ತದ್-ಅನು, ಆ ವೇಳೆ, ಆಗ, ಆ ಮೇಲೆ 204
ತದೀಯ=ಆ 47
ತನಯ=ಮಗ 107, 108, 109
ತನಿ=ಬಹಳವಾಗಿ, ಬಹಳ, ಪಕ್ವವಾದ, ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ 86, 165, 199, 248, 249
ತನು=ಮೈ, ಹೊಟ್ಟಿ, ಚಿಕ್ಕ 34, 160, 174
ತನು-ಜ=ಮಗ 240, 248
ತನೂ-ಭವ=ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವ, ಮಗ 186
ತಪ್ಪಲು=ಪರ್ವತಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೆಲ (ಬೈಲು) 172
ತಮ=ಕತ್ತಲೆ 221, 228
ತಮಾಲ=ಹೊಂಗೇ ಮರ 162
ತಮಿಸ್ರ=ಕತ್ತಲೆ 211
ತರ=ಪ್ರಕಾರ, ಸಾಲು 153, 154, 197
ತರಣಿ=ಸೂರ್ಯ 184, 208
ತರಿಸುವದು=ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹಿರಿದು ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಬರೇದು ಮಾಡುವದು 87
ತರು=ಮರ 122, 137
ತರುಣ=ಎಳೇ, ಹೊಸ 243, 246
ತಲ=ಬುಡ 90

ದುರಿತ=ಕೆಟ್ಟ, ಪಾಪವುಳ್ಳ 68
ದುರುಳ=ಕೆಟ್ಟ 148
ದುರ್, ದುಃ, ದುಸ್=ಕೆಟ್ಟ
ದುರ್-ಧರ=ತಾಳಕೂಡದಂಥ 229
ದುವ್ವಾಳಿಸುವದು=ಹಾರಿಸುವದು 190
ದುಷ್ಕಮ್ರ್ಮ=ದುಷ್ಕರ್ಮ
ದುಸ್-ಸಂಗಿ=ಕೆಟ್ಟ ಆಶೆಯುಳ್ಳವ 99
ದೂಗುವದು=ತೂಗುವದು
ದೂರುವದು=ಗದರಿಸುವದು, ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವದು, ಚಾಡಿ ಹೇಳುವದು 73
ದೃಡ=ದೃಢ, ಸ್ಥಿರ 23, 126
ದೆಗೆಯುವದು=ತೆಗೆಯುವದು
ದೆನೆ=ತೆನೆ
ದೆರೆಯುವದು=ತೆರೆಯುವದು
ದೆಸೆ=ದಿಕ್ಕು
ದೇರು=ತೇರು 44, 191
ದೇಹಿ=ದೇಹವುಳ್ಳವ 142
ದೊರಕುವದು=ಶಿಕ್ಕುವದು 15, 79
ದೊರೆ=ತೊರೆ, ಹೊಳೆ; ಸಮಾನ, ಸರಿ 144
ದೋರಣ=ತೋರಣ
ದೋರಿಸುವದು=ತೋರಿಸುವದು
ದೋರುವದು=ತೋರಿಸುವದು 135
ದ್ಯೂತ=ಜೂಜಾಟ 37
ದ್ರುಮ=ಮರ 162, 222
ದ್ವಿಪ=ಆನೆ 205, 231
ದ್ವಿರದ=ಆನೆ 183

ಧ

ಧಗ-ಧಗಿಸುವದು=ಹೊಳೆಯುವದು 161
ಧಟ್ಟಿ=ದಂಡು 186
ಧಣಿ=ಒಡೆಯ 95
ಧನ=ಐಶ್ವರ್ಯ 7, 21
ಧನಿ=ಧ್ವನಿ 86
ಧನು=ಬಿಲ್ಲು 85
ಧರಣಿ=ಭೂಮಿ, ನೆಲ 184, 232
ಧರೆ=ಭೂಮಿ 46, 49, 122, 192
ಧವಳ=ಬಿಳೇದು 212
ಧಾರಿಣಿ=ಭೂಮಿ 63, 123, 163
ಧಾರೆ=ಖಡ್ಗದ ಹದನವಾದ ಭಾಗ 14
ಧಾರ್ಮಿಕ=ಧರ್ಮದ ಸಂಬಂಧವಾದ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠ 143
ಧಾಳಿ=ಲೂಟಿ 34
ಧೀರ=ತಿಳಿದವ, ಬಲ್ಲವ, ಘಟ್ಟಿಗ 51, 193
ಧುರ=ಯುದ್ಧ 116
ಧೂತ=ಹಾರ್ಯಾಡುವ 170
ಧೂಮ=ಹೊಗೆ, ಚಿಂಕಿ 169, 170
ಧ್ವಜ=ಬಾವಟಿ 184

ನ

ನಂದನ=ವನ, ತೋಟ; ಮಗ 22, 160, 232, 246
ನಂದನೆ=ಮಗಳು 48
ನಂದುವದು=ನೊಂದುವದು, ಶಾಂತಿಯಾಗುವದು 221
ನಕರ=ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಕೆಲಸ 9
ನಕುಲ=ಮುಂಗಲಿ 205
ನಕ್ರ=ಮೊಸಳೆ 199
ನಗ-ಕುಲ=ಬೆಟ್ಟಗಳ ಸಮೂಹ 40, 86
ನಗದು=ನಕ್ಕು 98
ನಗರಿ=ನಗರ 48, 62
ನಚ್ಚುವದು=ನೆಚ್ಚುವದು, ನಂಬುವದು
ನಡೆ-ತರು=ನಡೆದು ಬರುವದು, ನಡೆಯುವದು 150
ನಭ=ಆಕಾಶ 188, 236, 244
ನಭಿ=ಗಾಳಿ 90
ನಯ=ಚಂದ್ರ, ಒಳ್ಳೇ 214

ನಯನ=ಕಣ್ಣು 180
ನರಕಿ=ನರಕದವ 75
ನರ-ನಾಥ=ಮನುಷ್ಯರ ಒಡೆಯ, ರಾಜ 48
ನರನೆ=ಅವಸರದ ಶಬ್ದ 91
ನರ್ತನ=ನಾಟ್ಯಾಟ 152
ನರ್ತಿಸುವದು=ನಾಟ್ಯವಾಡುವದು 247
ನಲುವು=ಸಂತೋಷ 84
ನಲ್ಲ=ಒಳ್ಳೆಯವ, ಸ್ನೇಹಿತ 221
ನವ=ಹೊಸ, ಚಂದ
ನವ-ನವಾಗಮ=ನವ-ನವ-ಆಗಮ, ತಿರಿಗಿ ತಿರಿಗಿ ಬರುವಂಥವ 312
ನವ್ಯ=ನವಿ, ಉತ್ತಮ 225
ನಸಿಯುವದು=ಕುಂದುವದು, ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು 218
ನಸು=ಕಡಿಮೆಯಾದ, ಚಿಕ್ಕ, ಎಳೇ 219
ನಳನಳಿಸುವದು=ಪ್ರಕಾಶಿಸುವದು 244
ನಳಿ=ಚಂದ, ಮೃದುವಾದ 180
ನಳಿನ=ತಾವರೆ 62, 199, 209
ನಳಿನ-ಮಿತ್ರ=ಸೂರ್ಯ 62
ನಾಕು=ನಾಲ್ಕು 42
ನಾಡ್-ನುಡಿ=ನಾಡ ನುಡಿ, ಗಾದೆ 42
ನಾಮಾವಳಿ=ನಾಮಗಳ ಆವಳಿ, ಹೆಸರುಗಳ ಸಾಲು (—ಸಮೂಹ) 1, 35
ನಾಯ=ನ್ಯಾಯ, ವ್ಯಾಜ್ಯ 9
ನಾಯಕ-ನರಕ=ಮುಖ್ಯವಾದ ನರಕ 9
ನಾರಂಗ=ಕಂಚಿ 203
ನಾರಿ=ಸ್ತ್ರೀ 63
ನಾವ=ಹಡಗು 204
ನಾವಿಕ=ಹಡಗಿನವ 204
ನಿಂದ=ನಿಂದೆ 113
ನಿಂದ್ಯ=ನಿಂದಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು 42
ನಿಕರ=ಸಮೂಹ 90, 149, 206, 238
ನಿಕುರುಂಬ=ಗುಂಪು, ಹಿಂಡು 236, 245
ನಿಖಿಳ=ಎಲ್ಲ 228
ನಿಚಯ=ಸಮೂಹ 197
ನಿಟ್ಟಿಸುವದು=ದೃಷ್ಟಿಸುವದು 196
ನಿಡು, ನಿಡುವು=ದೊಡ್ಡ, ಉದ್ದ 92, 176, 192, 249
ನಿಧಾನ=ಸ್ಥಿರತ್ವ, ನಂಬಿಕೆ, ತಾಳ್ಮೆ 79
ನಿಧಿ=ಸಮೂಹ, ಸಮುದ್ರ 18, 188
ನಿಯೋಗ=ಅಪ್ಪಣೆ, ಸಂಗತಿ 116
ನಿರಾಶೆ=ಯಾತರ ಆಶೆಯೂ ಹುಟ್ಟ ಕೊಡವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ 78
ನಿರುತಂ=ನಿತ್ಯವು, ಯಾವಾಗಲೂ, ಅಡಿಗಡಿಗೆ 111, 122, 222
ನಿರ್ಭೀತ=ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದವ 143
ನಿರ್ಮಲ=ಮಲವಿಲ್ಲದ, ಪಾಪವಿಲ್ಲದ 26
ನಿರ್ಮಿತ=ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು 151
ನಿಲವು=ನಿಲುಗಡೆ 222
ನಿಲಿಸುವದು=ನಿಲ್ಲಿಸುವದು 50, 54, 72
ನಿಲುವದು=ನಿಲ್ಲುವದು 56
ನಿವಾಳಿಸುವದು=ಅಗಲಾಡಿಸುವದು 190
ನಿವೇಶ=ಪ್ರವೇಶ 95
ನಿಶೆ=ರಾತ್ರಿ 56
ನಿಷಧ=ನಳರಾಯ 41
ನಿಸ್ಸೀಮ=ಮೇರೆಯಿಲ್ಲದೆ 169
ನಿಳಯ=ಮನೆ 39, 62
ನಿಳಿನಿಟಲು=ಕಷ್ಟದ ಧ್ವನಿ 85
ನಿಳ್ದು=ನಿಂತು
ನೀಂಟುವದು=ಹೀರುವದು 225
ನೀಗುವದು=ಕಳೆಯುವದು, ಬಿಡುವದು 38
ನುಣ್=ನುಣುಪು
ನುಣ್ಪು=ನುಣ್ಣಗಾಗಿರುವಿಕೆ 215
ನುತಿ=ಸ್ತುತಿ 73
ನುತಿಸುವದು=ಸ್ತುತಿಸುವದು 68
ನುಸುಳುವದು=ಇಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿ ಹೊಕ್ಕೊಳ್ಳುವದು 38, 94
ನೃ=ನರ

ನೃ-ಪ=ಅರಸು 39, 41, 44, 45, 48, 65
ನೃ-ಪಾಲ=ಅರಸು
ನೆಗಹು=ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡಿರುವಿಕೆ 92
ನೆಗಳುವದು=ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವದು 229
ನೆಗಳ್ದ=ನೆಗಳಿದ
ನೆಚ್ಚುವದು=ನಂಬುವದು 35, 67
ನೆನೆಯುವದು=ಸ್ಮರಿಸುವದು, ನೆನಪು ಮಾಡುವದು 67
ನೆಮ್ಮುವದು=ನಂಬುವದು 12
ನೆರೆ=ಬಹಳ, ಬಹಳವಾಗಿ 34, 181, 220
ನೆರೆಯುವದು=ಕೂಡಿ ಬರುವದು
ನೆಲಸುವದು=ನಿಲ್ಲುವದು, ಮೆಚ್ಚುವದು 25
ನೆಳಲು=ನೆರಳು
ನೇಣು=ಹಗ್ಗ 178
ನೇರ=ಕ್ರಮ, ತಾಳ, ನೆಟ್ಟನೆತನ 246
ನೇವರಿಸುವದು=ಬೊಗ್ಗಿಸಿ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವದು 86
ನೇಹ=ಸ್ನೇಹ 186
ನೈಷಧ=ನಳರಾಯನದಾದ 48
ನೋಯುವದು=ನೋವು ಕೊಡುವದು 9
ನ್ಯಗ್ರೋಧ=ಆಲದ ಮರ 139

ಪ

ಪ=ಪತಿ, ಒಡೆಯ 41, 42
ಪಂಕ=ಕೆಸರು 26
ಪಂಚಾನನ=ಸಿಂಹ 157
ಪಂಥ=ಪಥ, ಮಾರ್ಗ, ಹಂಗಿಸುವಿಕೆ 189, 190
ಪಂದಿ=ಹಂದಿ
ಪಕ್ಕೆ=ಪಕ್ಷ, ಮಗ್ಗಲು, ಹತ್ತರ, ಮಂಚ 175
ಪಗಲು=ಹಗಲು
ಪಚ್ಚಳ=ಪಕ್ಷ, ಪಕ್ಕೆ 177
ಪಜ್ಜೆ=ಹೆಜ್ಜೆ
ಪಟಲ=ಸಮೂಹ 88
ಪಟಹ=ಹಲಗೇ ವಾದ್ಯ 187
ಪಟು=ಚಾತುರ್ಯವುಳ್ಳ 190, 197
ಪಠಿಸುವದು=ಪಾಠ ಮಾಡುವದು 73
ಪಡಿ-ತಳಿಸುವದು=ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳುವದು 176
ಪಣ=ಹಣ 117
ಪಣ್ಣು=ಹಣ್ಣು
ಪತಾಕೆ=ಬಾವಟಿ 188
ಪತ್ತು=ಹತ್ತು
ಪಥ=ದಾರಿ 45
ಪದಪು=ಪ್ರಕಾಶ 150
ಪದವಿ=ಮಾರ್ಗ, ಸ್ಥಳ, ಗತಿ 29
ಪದಾತಿ=ಕಾಲಾಳು 184
ಪದಾಯುಧ=ಕಾಲಾಯುಧದ್ದು, ಕೋಳಿ 164
ಪದ್ಮಾಕರ=ಪದ್ಮ-ಆಕರ, ತಾವರೆಗಳ ಖಣಿ, ಕೆರೆ 198
ಪದ್ಯ=ಶ್ಲೋಕ 126
ಪನಸ=ಹಲಸು 202
ಪಯಣ=ಪ್ರಯಾಣ 240
ಪಯಣಸ್ಥ=ಪ್ರಯಾಣಸ್ಥ 204
ಪರ=ಬೇರೆಯಾದ, ಆಚೆಯದಾದ, ಲೌಕಿಕವಲ್ಲದ, ಅನ್ಯ, ನೆರೆಯ 15, 24, 65, 75
ಪರ-ತಾಪ=ಅನ್ಯರ ಪೀಡೆ 65
ಪರಮೆ=ಭ್ರಮರ 157
ಪರವಾದಿ=ಎದುರು ಮಾತಾಡುವವ, ನಿಂದಿಸುವವ 82
ಪರಶು=ಕೊಡ್ಲೆ 189
ಪರಿ=ಪ್ರಕಾರ, ವಿಧ 15, 153
ಪರಿಗತವಾಗುವದು=ಹೋಗುವದು 43
ಪರಿಚರ=ಮೇಲಾಳು 197
ಪರಿಚರ್ಯ=ಬಳಿಕೆ 245

ಪ್ರತಿ-ದನಿ=ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಧ್ವನಿ 82
ಪ್ರದೀಪ=ಹೊಳಪು, ಹೊಳೆಯುವಿಕೆ 159
ಪ್ರದೇಶ=ಸ್ಥಳ 188
ಪ್ರಬಂಧ=ಎಡೆ ಬಿಡದ ಕೆಲಸ 17
ಪ್ರಬಲ=ಬಹಳ ಬಲ 222
ಪ್ರಭೆ=ಪ್ರಕಾಶ 243
ಪ್ರವಾಳ=ಹವಳ 151
ಪ್ರಹಾರ=ಹೊಡದಾಟ, ಪೆಟ್ಟು 189
ಪ್ರಾಚೀನ=ಮೂಡಲ ದಿಕ್ಕಿನದಾದ 207
ಪ್ರೇಮ=ಪ್ರೀತಿ
ಪ್ರೇರಕ=ನಡಿಸುವವ 138
ಪ್ರೌಢ=ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವ 5, 185

ಫ

ಫಣಿ=ಹಾವು 170
ಫಲಿತ=ಫಲವಾದ 215

ಬ

ಬಂಟ=ಭಟ, ದಂಡುಗಾರ 98
ಬಂಡ=ನೀಚ 113
ಬಂಧಿಸುವದು=ಕಟ್ಟುವದು 22
ಬಂಧುರ=ಚಂದ 188, 214
ಬಂಭಾ (-ಭೆ)=ಕೂಗುವಿಕೆ 187
ಬಕುಳ=ಬೊಕುಳೆ ಮರ 162
ಬಗೆ=ಚಿಂತೆ, ರೀತಿ 83
ಬಗೆಯುವದು=ಚಿಂತಿಸುವದು 13
ಬಜ್ಜರ=ವಜ್ರ 156
ಬಟ್ಟು-ಬರಿದು=ಬೈಲಾಗಿ ಬರೇದು 7
ಬಡುವದು=ಪಡುವದು 14, 18
ಬದರ=ಕಿವುಡ 105
ಬನ=ವನ, ತೋಟ
ಬನ್ನ=ಭಗ್ನ, ಕಷ್ಟ 18
ಬಯಸುವದು=ಆಶಿಸುವದು 13, 36, 76
ಬರುಹಿ=ನವಿಲು 183

ಬರೆಯುವದು=ಬತ್ತುವದು 227
ಬಲರು=ಬಲವುಳ್ಳವರು 189
ಬಲಾಹಕ=ಮೋಡ 88
ಬಲಿಯುವದು=ಬಲವಾಗುವದು, ದೊಡ್ಡದಾಗುವದು, ಘಟ್ಟಿಯಾಗುವದು 33, 223
ಬಲಿಸುವದು=ಬಲ ಪಡಿಸುವದು 72
ಬಲು, ಬಲ್=ಬಹು, ಬಹಳ 33, 58, 90, 121, 124 [115
ಬಲುಮೆ=ದೊಡ್ಡದು, ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ, ಬಲ 27,
ಬಲ್ಮೆ=ಬಲುಮೆ
ಬಲ್ಲರು=ತಿಳಿದವರು 121
ಬಲ್ಲವನು=ತಿಳಿದವನು 4
ಬಲ್ಲಿದನು=ದೊಡ್ಡವನು 139
ಬಲ್ಲುದು=ತಿಳಿಯುವದು, ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವದು
ಬಳಗ=ಪರಿಚಿತೀ ಜನ, ಗುಂಪು 21, 174, 223, 247
ಬಳಲುವದು=ಆಯಾಸ ಪಡುವದು, ಬಾಡುವದು 122
ಬಳಸು=ಮಾರ್ಗ, ನಡತೆ 96
ಬಳಸುವದು=ಸುತ್ತುವದು, ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು, ಸುತ್ತ್ಯಾಡುವದು 242, 246
ಬಳಿಯ=ಹತ್ತರ 180
ಬಳಿ-ವಿಡಿಯುವದು=ಬಳಿ ಹಿಡಿಯುವದು, ಹಿಂಬಾಲ ಮಾಡುವದು 173, 242
ಬಳಿಸುವದು=ಎಲ್ಲಿಯೂ ರೂಢಿ ಮಾಡುವದು 42
ಬಾಂದಳ=ಆಕಾಶ 244
ಬಾಗು=ತಾನು ಬಾಗಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಗುವಂಥಾದು (ಕಷ್ಟ, ಅಪಮಾನ ಇತ್ಯಾದಿ) 36
ಬಾಚುವದು=ಲೋಭದಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವದು 148
ಬಾಲ=ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಯದವ 123
ಬಾಲಾತಪ=ಬಾಲ-ಆತಪ, (ಚಂದ್ರನ) ಎಳೇ ಪ್ರಕಾಶ 158

ಬಾಷ್ಪ=ಕಣ್ಣೀರು 101 [193
ಬಾಳು=ಕತ್ತಿ; ಬಾಳಿಕೆ 92, 117, 146,
ಬಾಳ್ಕೆ=ಬಾಳಿಕೆ 144
ಬಾಹಾ (-ಹೆ)=ತೋಳು, ಕೈ 187
ಬಾಹ್ಯ=ಹೊರಗಿನದು, ಹೊರಗಿರುವಂಥಾದು 26
ಬಿಂನಾಣ=ಚಾತುರ್ಯ 189
ಬಿಂಬ=ರೂಪ, ಪ್ರಕಾಶ 212
ಬಿಂಬಿಸುವದು=ಪ್ರಕಾಶಿಸುವದು 207
ಬಿಗಿಯುವದು=ಬಿಗಿ ಮಾಡುವದು, ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟುವದು 84
ಬಿಡಯ=ಗುಂಪು, ಹಿಂಡು 174, 242
ಬಿಡಿಯುವದು=ಹಿಡಿಯುವದು 152
ಬಿಣ್ಪು=ಘುಡತರ, ಭಾರ 215
ಬಿನದಿಸುವದು=ಧ್ವನಿ (ನಾದ) ಮಾಡುವದು 199
ಬಿನ್ನಣ=ಚಂದ 64 [ದು 86
ಬಿರಿಯುವದು=ಬಿರಕಾಗುವದು, ಒಡೆಯುವ
ಬಿರು=ಬೇಗ 181
ಬಿರುದು=ಬಳೆ, ಪೆಂಡೆ, ಘುಂಟಿ, ಕತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಶಿಕ್ಕಿರುವ ಜಿನಸು
ಬಿರುಬು=ದೊಡ್ಡ ಶಬ್ದ 88
ಬಿಸ=ನೈದಿಲೇ ದಂಟು, ನೀರು 199
ಬಿಸು=ಬಿಸಿ, ಕಾವಾಗಿ 171, 204
ಬಿಸುಟು=ಬಿಟ್ಟು, ಬಿಟ್ಟ (ಬಿಸುಡುವದು) 38
ಬಿಸುಟ್ಟು=ಬಿಸುಟು
ಬಿಸುಡುವದು=ಬಿಸಾಡುವದು, ಒಕ್ಕೊಡುವದು, ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವದು
ಬಿಸು-ಸುಯ್ಯು (-ಸುಯ್ೞ)=ಬಿಸಿಯಾದ ಉಸುರು 228
ಬೀಡು=ಬಿಡಾರ, ಗುಂಪು 32, 208
ಬೀಡುವದು=ಬೀಳುವದು 57
ಬೀರುವದು=ವಿಸ್ತಾರವಾಗುವದು 199
ಬುದ್ಬುದ=ನೀರುಗುಳ್ಳೆ 196
ಬುಳು=ಹುಳ 144
ಬೃಂಹಿತ=ಗುಡುಗುವಂಥ ಧ್ವನಿ 93
ಬೆಚ್ಚುವದು=ಭಯ ಪಡುವದು 206
ಬೆಡಗು=ಬೆರಗು, ಆಶ್ಚರ್ಯ 150
ಬೆಮೆ=ಭ್ರಮೆ 72
ಬೆರಸುವದು=ಒಳಗೂಡಿಸುವದು 14
ಬೆರೆಯುವದು=ಒಳಗೂಡುವದು, ಒಂದೇ ಗುಂಪಾಗಿರುವದು 74, 202
ಬೆಳಗುವದು=ಪ್ರಕಾಶಿಸುವದು 110, 206, 238
ಬೆಳತ=ಬೆಳೆದ
ಬೆಳಸು=ಬೆಳೆ 239
ಬೆಳು=ಬಿಳೀ, ಬಿಳೀದಾದ 84
ಬೆಳೆಯುವದು=ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು, ಪ್ರಕಾಶವಾಗುವದು 238
ಬೆಳ್=ಬಿಳೀ 243
ಬೆಳ್ಪು, ಬೆಳ್ಪೆ=ಬಿಳೀದು 239
ಬೆಳ್ವಾರ-ವಲೆ=ಒಂದು ಜಾತೀ ದೊಡ್ಡ ಬಲೆ 163
ಬೇಗೆ=ಕಾಡ ಕಿಚ್ಚು 207
ಬೇಸತ್ತು=ಬೇಸರಾಗಿ (ಬೇಸರಿಯುವದು) 32
ಬೇಸರಿಯುವದು, ಬೇಸರುವದು=ಬೇಸರ ಪಡುವದು [62
ಬೇಹುಕಾರ=ಹೊಂಚುಗಾರ, ಕಾವಲಿಗಾರ
ಬೊಂಬಾಳ=ದೊಡ್ಡ ದೀವಟಿಗೆ 159
ಬೊಗರು=ವೊಗರು, ಪ್ರಕಾಶ 247
ಬೊಡ್ಡಿ=ಕೆಟ್ಟ 73
ಬೊಬ್ಬುಳಿ=ನೀರುಗುಳ್ಳೆ 202
ಬೊಬ್ಬೆ=ಕೂಗು
ಬೋದಿಗೆ=ಬೋದುಗೆ
ಬೋದುಗೆ=ಕಂಭದ ಮೇಲ್ಭಾಗ 151

ಭ

ಭಂಗ=ನಷ್ಟ, ಸಮುದ್ರದ ತೆರೆ 83, 149

ಭಕುತಿ=ಭಕ್ತಿ
ಭಜಕ=ಭಜನೆ ಮಾಡುವವ 143.
ಭಟ=ದಂಡುಗಾರ 51
ಭರ=ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ, ದೊಡ್ಡದಾದ, ಬೇಗ, ಆಶೆ ಮಾಡುವ 16,87,180,207,230, 231
ಭರದ್ವಾಜ=ಕೆಂಬೋತ 164
ಭರಿತ=ತುಂಬಿದ, ತುಂಬಿದ್ದು 201
ಭವಣಿ=ಕಷ್ಟ 221
ಭವನ=ಮನೆ 241
ಭಕ್ಷಣ=ಊಟ 13
ಭಾ, ಭೆ=ಪ್ರಭೆ, ಪ್ರಕಾಶ 116, 138
ಭಾಂಡ=ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆ 153
ಭಾರ-ಹರ=ಭಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವ 68
ಭಾರಿ=ಬಾಹುಳ್ಯ, ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ 39
ಭಾವಿಸುವದು=ಆಲೋಚಿಸುವದು 24
ಭಿತ್ತಿ=ಗೋಡೆ 151, 153
ಭಿನ್ನ=ತುಂಡು, ಭೇದ 63
ಭೀಷಣ=ಭೀತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಗುಣವುಳ್ಳ ಭೀಷ್ಮ 197, 230
ಭುಜ=ತೋಳು, ಕೈ 27, 106
ಭುವನ=ಲೋಕ 221
ಭೂ=ಭೂಮಿ 5
ಭೂ-ಚಕ್ರ=ಭೂಮಿ-ಮಂಡಲ
ಭೂ-ತಳ=ಭೂಮಿ 227, 233
ಭೂ-ನಾಥ=ಭೂ-ಪತಿ
ಭೂ-ಪತಿ=ಅರಸು 38
ಭೂ-ಭುಜ=ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಣ್ಣುವವ, ರಾಜ 41, 230
ಭೂ-ಭೃತ್=ಪರ್ವತ, ರಾಜ 229
ಭೂಮಿ-ಪ=ಭೂ-ಪತಿ
ಭೂರಿ=ಬಹಳ 56
ಭೃಂಗ=ಭೃಂಗಹುಳ, ತುಂಬಿ 122
ಭೃತ್ಯ=ಚಾಕರಿಯುವ 97, 116
ಭೋಗ=ಅನುಭವಿಸುವಿಕೆ 78
ಭ್ರಷ್ಟ=ಪುಣ್ಯಮಾರ್ಗ ಬಿಟ್ಟವ 74
ಭ್ರೂ=ಹುಬ್ಬು 173
ಭ್ರೂ-ಲತೆ=ಬಳ್ಳಿಯಂತಿರುವ ಹುಬ್ಬು 173

ಮ

ಮಂಗಳ=ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ 83
ಮಂಜರಿ=ಗೊಂಚಲು 214
ಮಂಡೆ=ಸ್ಥಳ, ಮನೆ 21
ಮಂದಾಕಿನಿ=ಗಂಗಾನದಿ 204
ಮಕರ=ಸಮುದ್ರದ ಹುಲಿ 149
ಮಕರಂದ=ಜೇನುತುಪ್ಪ 216, 247
ಮಗುಚುವದು=ತಲೆ ಕೆಳಗಾಗಿ ಹಾಕುವದು 126
ಮಗುಳುವದು=ತಿರುಗುವದು 244
ಮಜ್ಜನ=ಮಿಾಯುವಿಕೆ 152
ಮಡಯು=ಹೆಡ್ಡ 142
ಮಡದಿ=ಹೆಂಡತಿ 19, 20, 23
ಮಡಲು=ಉಸುರು ಹೋಗುವ ದಾರಿ; ಹಬ್ಬುವಿಕೆ 192, 218
ಮಡಿಯುವದು=ಸಾಯುವದು 181
ಮಣಿಯುವದು=ಬಾಗುವದು 120
ಮತಿ=ಬುದ್ಧಿ 1
ಮದ=ಸೊಕ್ಕು, ಭ್ರಮ, ಸಂತೋಷ 8
ಮದಗ=ಕೆರೆ 129
ಮದನ=ಕಾಮ 115
ಮದನಕೈ=ಕಂಭಗಳ ಭೂಷಣ 156
ಮದನ-ರಸ=ಜೇನುತುಪ್ಪ 223
ಮದೇಭ=ಮದದ ಇಭ, ಮದದ ಆನೆ 90
ಮದೋತ್ಕರ=ಮದ-ಉತ್ಕರ, ಸಂತೋಷದ ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ 198
ಮದ್ದು=ಆಫೀಮು, ವಿಷ 15
ಮಧು=ಜೇನುತುಪ್ಪ 209

ಯ

ವ

ಶ

ಷ

ಸ

ಸಂಗಡಿಸುವದು=ಆಗುವದು 187
ಸಂಗತನು=ಕೂಡಿದವನು 83
ಸಂಗ್ರಹ=ಕೂಟ, ಸಮೂಹ 16
ಸಂಘ=ಕೂಟ, ಸಮೂಹ 113
ಸಂಚೈಯಿಸುವದು=ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವದು 81
ಸಂಣಿಗೆ=ಮಳಲು 199
ಸಂತತಂ=ಯಾವಾಗಲೂ 200
ಸಂತಸ=ಸಂತೋಷ 247
ಸಂದಣಿ=ಗುಂಪು 197
ಸಂದಣಿಸುವದು=ಗುಂಪಾಗಿ ಕೂಡುವದು 186, 188
ಸಂಧಿಸುವದು=ಕಲತು ಕೊಳ್ಳುವದು, ಸೇರುವದು 38
ಸಂಧ್ಯಾ (-ಧ್ಯೆ)=ಸಂಜೇ ಹೊತ್ತು 207
ಸಂಪತ್ತು=ಬದುಕು 8
ಸಂಪದ=ಸಂಪತ್ತು 48
ಸಂಭಾವಿಸುವದು=ಮಾನ ತೋರಿಸುವದು 140
ಸಂಭ್ರಮ=ಬಹಳ ಭ್ರಮ, ಬಹಳ ಮರುಳು 7
ಸಂಸಾರ=ಲೋಕದ ಕೆಲಸ, ಲೋಕ 15, 68
ಸಂಸೃತಿ=ಸಂಸಾರ 7, 16
ಸಂಹೃತಿ=ಸಂಹಾರ 169
ಸಗ್ಗ=ಸ್ವರ್ಗ 9
ಸಜ್-ಜನ=ಸತ್ಯವುಳ್ಳ ಜನ 4
ಸಡಿಲುವದು=ಸಡ್ಲಾಗುವದು 20, 193
ಸತಿ=ಹೆಂಡತಿ 37, 63
ಸತ್ (ಸದ್, ಸಜ್)=ನಿಜ, ಸತ್ಯವಾದ
ಸತ್ತಿಗೆ=ಛತ್ರ, ಕೊಡೆ 214
ಸತ್ವ (ಸತ್ತ್ವ)=ಪ್ರಾಣ 124
ಸದಾ=ಯಾವಾಗಲೂ 114
ಸದ್-ಧಾರ್ಮಿಕ=ನಿಜ ಧರ್ಮವುಳ್ಳ 112
ಸನ್ನಾಹ=ಸೌರಣೆ, ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವಿಕೆ 185
ಸನ್ನೆ=ಸನ್ನೆಗೋಲು 124
ಸಬಳ=ಈಟಿ 196
ಸಮರ=ಯುದ್ಧ 93, 186
ಸಮರ್ಪಿಸುವದು=ಕೊಡುವದು 248
ಸಮಾಗಮ=ಐಕ್ಯ, ಬರುವಿಕೆ 36
ಸಮಾನನು=ಸರಿಯಾದವನು 2
ಸಮುನ್ಮಿಳಿತ=ತುಂಬಿದ್ದಾದ 196
ಸರ=ಸ್ವರ; ಕೆರೆ 214, 241, 249
ಸರಣಿ=ಮಾರ್ಗ 184
ಸರಸ=ಚಂದ, ಬೇಗ 207
ಸರಸಿ=ಕೆರೆ 127, 201
ಸರಸಿಜ=ತಾವರೆ 222
ಸರಳು=ಅಂಬು 88, 89, 176, 192
ಸರಿ=ಜಡಿಮಳೆ 88
ಸರಿಸ=ಹತ್ತರ 179
ಸರೀಸೃಪ=ಹಾವು 205
ಸರ್ಬ=ಸರ್ವ 185
ಸರ್ವ-ಜ್ಞ=ಎಲ್ಲಾ ತಿಳಿದವ 4
ಸರ್ವಥಾ=ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 5
ಸರ್ವೋತ್ತಮ=ಸರ್ವ-ಉತ್ತಮ, ಸರ್ವರಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮನಾದ 70
ಸಲೆ=ಬಹಳ, ಬಹಳವಾಗಿ 121, 156, 248
ಸಲ್ಲಲಿತ=ಚಂದ 227
ಸಲ್ಲಾಪ=ಸಂಭಾಷಣೆ 173, 246
ಸವ=ಸಮ, ನುಣುಪು 151
ಸವಿಯುವದು=ಉಣ್ಣುವದು 105
ಸವ್ವಳಿ=ಉಬ್ಬುವಿಕೆ 149
ಸಹಕಾರ=ಪರಿಮಳವುಳ್ಳ ಮಾವು 246
ಸಾಕಾರ=ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದು 66
ಸಾಧನ=ಬದುಕು, ಉಪಾಯ 40, 82
ಸಾಧಿಸುವದು=ಉಂಟು ಮಾಡುವದು, ಪಡಕೊಳ್ಳುವದು, ಉಪಾಯ ಮಾಡುವದು, ಮನಗೊಟ್ಟು ನಡಿಸುವದು 13, 118, 141

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ=ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯ 37
ಸಾರ=ಬಲ, ಸಮೂಹ 193
ಸಾರಸ=ಬಕಪಕ್ಷಿ 164, 216
ಸಾರಿಸುವದು=ಶಬ್ದ ಮಾಡಿಸುವದು 223
ಸಾರುವದು=ಶೇರುವದು, ಹತ್ತರ ಹೋಗುವದು, ಕೂಗುವದು, ಪ್ರಸಂಗ ಮಾಡುವದು 38, 39, 40, 47, 56, 73, 225
ಸಾರ್ಚುವದು=ಶೇರುವದು, ಹತ್ತರ ಹೋಗುವದು 176
ಸಾಲ=ತೇಗುಮರ 162
ಸಾವು=ಮರಣ 140
ಸಿಂಗ=ಸಿಂಹ 175, 180
ಸಿಂಗರಿಸುವದು=ಶೃಂಗರಿಸುವದು 84
ಸಿಂಜಿನಿ=ಬಿಲ್ಲಿನ ಹಗ್ಗ 86
ಸಿಂಧ=ಒಂದು ತರದ ಬಾವಟಿ 188
ಸಿಗುರಿ=ಸಿಗುರು, ಕಬ್ಬಿನ ಹೊರಗಡೆ 3
ಸಿಮಿಸುವದು=ಸಿಮಿಸಿಮಿ ಎಂದು ಬೀಳುವದು 161
ಸಿರಿ=ಶ್ರೀ, ಐಶ್ವರ್ಯ 63, 75, 224
ಸೀಕರ=ಶಿಡಿಯುವಿಕೆ 202
ಸೀಗುರಿ=ಒಂದು ತರದ ಛತ್ರ,_ಕೊಡೆ 188
ಸೀಯುವದು=ಕಮರುವದು 165
ಸೀವರಿಸುವದು=ಸೀಸೀ ಎಂದು ಮೈಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವದು 140
ಸು=ಒಳ್ಳೇ
ಸುಕ=ಸುಖ
ಸುಕರ=ಒಳ್ಳೇ 153
ಸು-ಕೃತ=ಒಳ್ಳೇದಾದ 140
ಸು-ಜ್ಞಾನ=ಒಳ್ಳೇ ಜ್ಞಾನ 2, 4
ಸುತ=ಮಗ
ಸು-ನಿವೇಶ=ಹಗುರಾದ ಪ್ರವೇಶ 95
ಸುಪ್ತ=ನಿದ್ರೆಯುಳ್ಳವ 57
ಸು-ಪ್ರಖ್ಯಾತ=ಒಳ್ಳೇ ಕೀರ್ತಿ ಪಟ್ಟ 37
ಸು-ಭಾ-ಗತಿ=ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಕಾಶದ ಗತಿ 118
ಸು-ಭಾನು=ಬಹಳ ಚೆಲ್ವಿಕೆ 79
ಸುಮನಸ್ಸು=ಪುಷ್ಪ 88
ಸುಯ್ಯುವದು=ನಿಟ್ಟುಸುರು ಕಳೆಯುವದು, ಉಸುರು ಕಳೆಯುವದು 42, 171, 204
ಸು-ರಂಚಿ=ಚಂದಾಗಿ ರಚಿಸಿದವನು (ದೇವರು) 157
ಸುರಗಿ=ಕಠಾರಿ 189
ಸುರ-ಚಾಪ=ಮಳೇ ಬಿಲ್ಲು 123
ಸುರಕ್ಷಿಸುವದು=ಚಂದಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವದು 137
ಸು-ಲಭ=ಚಂದಾಗಿ ಲಾಭಿಸುವ (ಲಾಭವಾಗುವ), ಹಗುರಾದ 3
ಸುಲಲಿತ=ಚಂದ 209
ಸುಲಿಯುವದು=ಸಿಪ್ಪೆ ತೆಗೆಯುವದು 3
ಸುವಾರಿ=ವರ್ತೆ, ಒರ್ತೆ, ನೀರುಬುಗ್ಗೆ 233
ಸುವಿಧಾನ=ಕಾಪಾಡುವಿಕೆ 220
ಸು-ಹೃದಯ=ಒಳ್ಳೇ ಹೃದಯದವ, ಸ್ನೇಹಿತ 68
ಸುಳಿ=ಸುಳಿದಾಟ, ತಿರಿಗಾಟ 196, 202
ಸುಳಿವು=ತಿರಿಗಾಟ, ಚಂಚಲವಾದ ಪ್ರಕಾಶ 62
ಸೂತ=ರಥ ನಡಿಸುವವ 43
ಸೂಪ=ಅಡಿಗೆ 152
ಸೂರೆ=ಲೂಟಿ 223
ಸೂಸಕ=ಹೂವುಳ್ಳ ಶೃಂಗಾರ 156
ಸೃಜಿಸುವದು=ಸೃಷ್ಟಿಸುವದು 41
ಸೆಡೆ=ಸೊಟ್ಟಾಗಿರುವಂಥಾದ್ದು 145
ಸೆಳೆದ=ಸೊಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿದ 177 (ಅಥವಾ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ)
ಸೇವಿಸುವದು=ತಿನ್ನುವದು 78
ಸೈರಿಸುವದು=ಹೊರುವದು, ತಾಳುವದು 230
ಸೊಂಪಗೆ=ಚಂದಾಗಿ 82
ಸೊಂಪು=ಚಂದ, ಚೆಲ್ವಿಕೆ 156,215,233

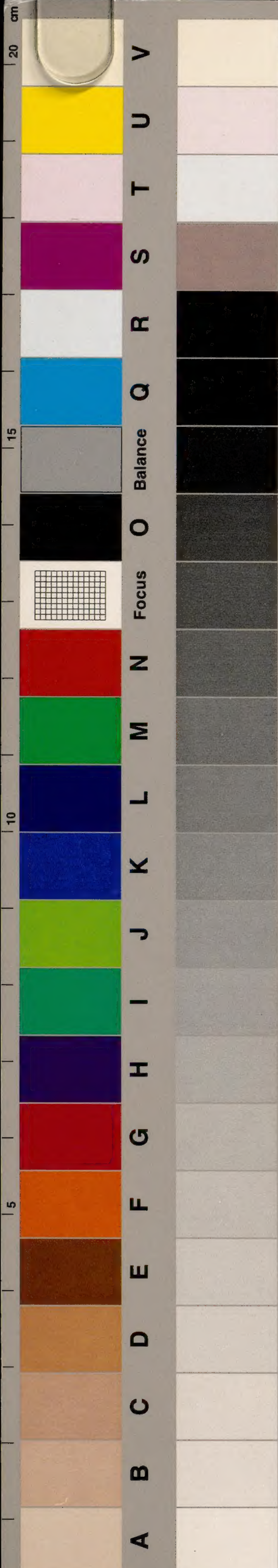
ಹ

ಕ್ಷ

FINIS

OR

Poetical

LOGY.

ಾಃಟಕ

.ORE:

MISSION BOOKSHOP.

5.